

Ekonomická univerzita v Bratislave
Národohospodárska fakulta
Katedra poisťovníctva

**TENDENCIE VÝVOJA NEŽIVOTNÉHO POISTENIA
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE AKO SÚČASTI
EURÓPSKEHO POISTNÉHO TRHU**

Doktorandka:

Ing. Dana Palacková

Školiteľka:

prof. Ing. Anna Majtánová, PhD.

jún 2009

OBSAH

ÚVOD.....	4
1 CIEĽ, PREDMET VÝSKUMU A METODIKA DIZERTAČNEJ PRÁCE	7
1.1 Ciele dizertačnej práce	7
1.2 Predmet výskumu dizertačnej práce.....	9
1.3 Metódy použité pri riešení dizertačnej práce.....	10
2 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ..	13
2.1 Teoretické vymedzenie pojmu neživotné poistenie	13
2.1.1 Vymedzenie rozdielov medzi životným a neživotným poistením	17
2.1.2 Analýza klasifikácie poistení.....	21
2.2 Analýza historického vývoja neživotného poistenia	31
3 IDENTIFIKÁCIA TRENDOV VPLÝVAJÚCICH NA VÝVOJ NEŽIVOTNÉHO POISTENIA	36
3.1 Poistné riziká v neživotnom poistení a trendy ich vývoja	36
3.1.1 Katastrofické udalosti.....	38
3.1.2 Riziká z oblasti informačných technológií a informačných systémov	40
3.1.3 Klimatické zmeny	42
3.1.4 Environmentálne riziká.....	48
3.2 Analýza trendov v legislatívnej úprave neživotného poistenia	52
3.2.1 Právna úprava v rámci Európskej únie.....	52
3.2.2 Slovenská právna úprava neživotného poistenia	54
3.3 Analýza hospodárskeho vývoja v Slovenskej republike a jeho vplyvu na rozvoj neživotného poistenia	57
3.3.1 Vývoj hrubého domáceho produktu	58
3.3.2 Vývoj inflácie.....	60
3.3.3 Vývoj počtu obyvateľov	61
3.4 Poistné podvody v oblasti neživotného poistenia	63
3.5 Distribúcia neživotného poistenia.....	64

3.6	Zmena spotrebiteľského správania	69
3.7	Využívanie outsourcingu v oblasti neživotného poistenia	70
3.8	Jednotný poisťný trh Európskej únie	76
4	CHARAKTERISTIKA VPLYVU VYBRANÝCH TRENDOV NA VÝVOJ NEŽIVOTNÉHO POISTENIA	88
4.1	Určenie významnosti vybraných trendov ovplyvňujúcich vývoj neživotného poistenia	91
4.1.1	Analýza vybraných trendov podľa relatívnych početností získaných odpovedí a doplnkových poznámok	92
4.1.2	Výber kľúčových trendov pre ďalšie kolo výskumu	107
4.2	Zisťovanie smeru pôsobenia kľúčových trendov na vývoj neživotného poistenia	110
4.3	Analýza vzájomných vzťahov medzi kľúčovými trendmi vplývajúcimi na vývoj neživotného poistenia.....	116
5	ODPORÚČANIA PRE POISTNÚ TEÓRIU A POISTNÚ PRAX.....	123
5.1	Odporúčania pre oblasť teórie	123
5.2	Odporúčania pre oblasť regulácie a dohľadu	126
5.3	Odporúčania pre poisťovateľov a sprostredkovateľov neživotného poistenia	129
5.4	Odporúčania na základe výsledkov realizovaného výskumu	135
	ZÁVER	141
	LITERATÚRA.....	144
	SUMMARY	150
	ZOZNAM TABULIEK A OBRÁZKOV	152
	ZOZNAM PRÍLOH.....	153

ÚVOD

Riziká obklopujú ľudí v každej etape ich života, ohrozujúc ich majetok alebo zdravie, čím vyvolávajú nežiaduci pocit neistoty. Práve obavy z negatívnych následkov náhodných udalostí viedli ľudí k snahe tieto riziká identifikovať, rozpoznávať ich zákonitosti a určitým spôsobom ich riadiť. Keďže nie vždy je možné všetky riziká odstrániť, zmierňovanie ich nepriaznivých dosahov sa stalo významnou súčasťou manažmentu rizika. Samotné riadenie rizík v sebe zahŕňa celú škálu rôznych nástrojov a postupov, pričom nemalú úlohu tu zohráva aj poistenie a poisťovanie.

V podmienkach trhovej ekonomiky je finančná ochrana proti negatívnym dopadom neživotných rizík jednou z najdôležitejších a zároveň najzložitejších úloh. Dizertačná práca je zameraná práve na skúmanie vývojových tendencií v tejto oblasti. Turbulentný vývoj v rámci poisťných rizík a súvisiacej regulácie spolu s dôsledkami globálnej finančnej krízy predstavuje výsostne aktuálnu problematiku. V uvedenom kontexte je téma dizertačnej práce vhodne zvolená, a to nielen z hľadiska rozvoja poisťnej teórie, ale aj z hľadiska súčasných potrieb poisťnej praxe.

Medzi najčastejšie uvádzané klasifikácie poistenia patrí členenie na poistenie životné a poistenie neživotné. Životné poistenie býva bežne definované ako poistenie kryjúce riziko dožitia, riziko smrti alebo kombináciu týchto rizík. Presná a jednoznačná definícia neživotného poistenia sa však v odbornej literatúre hľadá ťažko. V rámci Európskej únie bola klasifikácia poistení na životné a neživotné poistenie zavedená prostredníctvom prvej generácie smerníc v 70-tych rokoch 20-teho storočia.

V smerniciach a následne aj v národných právnych normách členských krajín býva neživotné poistenie definované buď prostredníctvom zoznamu poisťných odvetví, alebo ako poistenie kryjúce všetky riziká okrem životných. V odborných publikáciách týkajúcich sa poistenia a poisťovníctva sa všeobecná definícia neživotného poistenia objavuje len zriedka, pričom často býva útržkovitá, nekompletná alebo riešená pomocou zoznamu poisťných odvetví spadajúcich do neživotného poistenia. Z tohto dôvodu je úvodná časť teoretického základu dizertačnej práce venovaná analýze dostupných definícií pojmu neživotné poistenie. Po nej nasleduje charakteristika tohto poisťného druhu za využitia literatúry venovanej poisťnej teórii a zvyklostí zaužívaných v poisťnej praxi.

Oblasť neživotného poistenia je nesporne veľmi široká, a teda v rámci obmedzeného rozsahu dizertačnej práce nie je možné do detailov spracovať problematiku

všetkých poistných odvetví skúmaného poistného druhu jednotlivo. Stanovená téma dizertačnej práce v zásade umožňuje dva alternatívne prístupy k jej riešeniu. Jednou možnosťou je charakterizovať neživotné poistenie ako celok len čiastočne, v rámci úvodnej časti práce, a ostatnú časť následne venovať detailnej analýze špecifik a trendov týkajúcich sa vybraných poistných odvetví. Druhý prístup spočíva v poňatí dizertačnej práce ako súhrnného pohľadu na neživotné poistenie, ktorý sa začína jeho presným vymedzením, podrobnou charakteristikou a určením jeho osobitostí. Pokračovanie práce pri tejto alternatíve tvorí detailná analýza konkrétnych trendov vplyvujúcich na vývojové tendencie neživotného poistenia.

Aj napriek tomu, že oba prístupy považujem za rovnako významné a hodné vedeckého skúmania, priklonila som sa k druhej alternatíve. Hlavným dôvodom, ktorý ma k tomuto rozhodnutiu viedol, je stav poistnej problematiky zachytený v súčasnej odbornej literatúre. V odborných a vedeckých publikáciách prevláda v rámci neživotného poistenia čiastkový prístup k jeho skúmaniu. Podľa môjho názoru momentálne nie je k dispozícii dostatok odbornej literatúry zameranej na poistnú teóriu ako takú, pričom za obzvlášť výraznú považujem absenciu publikácií obsahujúcich komplexný pohľad na vývojové tendencie neživotného poistenia ako celku. Dizertačnou prácou chcem prispieť k fondu odbornej literatúry zaoberajúcej sa poistnou teóriou a poistnou praxou, a zároveň vytvoriť podklad využiteľný v pedagogickej praxi.

V predkladanej dizertačnej práci upriamujem pozornosť na problematiku neživotného poistenia a najmä na trendy ovplyvňujúce jeho vývoj. Primárnym cieľom práce je určenie vývojových tendencií neživotného poistenia v Slovenskej republike v kontexte jednotného trhu Európskej únie. Za významný prostriedok pre dosiahnutie tohto cieľa považujem jednak teoretické rozpracovanie skúmanej problematiky, ale predovšetkým realizáciu prieskumu za účelom získania prehľadu odborných názorov na trendy ovplyvňujúce vývoj neživotného poistenia na Slovensku.

Usporiadanie dizertačnej práce závisí od stanoveného cieľa, a tiež aj od metód a postupov použitých pri jeho dosahovaní. Práca pozostáva z piatich kapitol, pričom prvá je venovaná vymedzeniu predmetu výskumu a popisu zvolených cieľov a uplatnených vedeckých metód. Druhá kapitola je zameraná na charakteristiku súčasného stavu v oblasti neživotného poistenia na Slovensku, a to jednak formou zachytenia jeho definícií a špecifik v odbornej literatúre, ale aj za pomoci analýzy jeho historického vývoja. Jadro teoretickej časti práce tvorí tretia kapitola, v rámci ktorej sú charakterizované rôzne trendy vplyvujúce na vývoj neživotného poistenia, vrátane indikácie smerov ich pôsobenia. Na

teoretickú bázu nadväzuje kapitola štvrtá, ktorej obsahom je popis realizovaného výskumu a analýza dosiahnutých výsledkov. Prácu uzatvára piata kapitola venovaná sumarizácii získaných poznatkov a formulácii odporúčaní pre poistnú teóriu a prax.

Dizertačná práca je súčasťou výstupov výskumného projektu VEGA 1/4629/07 „Vývojové trendy v poistnom krytí životných a neživotných rizík“ riešeného na Katedre poisťovníctva Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave.

1 CIEĽ, PREDMET VÝSKUMU A METODIKA DIZERTAČNEJ PRÁCE

Dizertačná práca podáva súhrnný obraz o vývojových tendenciách neživotného poistenia na Slovensku ako súčasti európskeho poistného trhu. Znamená to, že v práci prevláda pohľad na neživotné poistenie ako na skupinu poistení s mnohými spoločnými znakmi, a až následne sú riešené čiastkové problémy v rámci tohto poistného druhu. Z takto definovanej základnej filozofie vyplývajú aj stanovené ciele a metodické postupy, ktoré sú v dizertačnej práci uplatňované.

1.1 Ciele dizertačnej práce

Hlavným cieľom dizertačnej práce je určenie vývojových tendencií neživotného poistenia na Slovensku v kontexte jednotného poistného trhu Európskej únie. Aj napriek tomu, že názov práce hovorí konkrétne iba o neživotnom poistení v Slovenskej republike ako súčasti európskeho poistného trhu, v rámci riešenia dizertačnej práce nemožno opomenúť vplyvy pochádzajúce z rôznych častí okolitého sveta. V globalizovanej spoločnosti možno reálne predpokladať, že vývojové tendencie na národných poistných trhoch sú značne ovplyvňované dianím na poistných trhoch v susedných krajinách a vo svete.

Nakoľko v súčasnej dobe už národné hranice postupne prestávajú byť limitujúcim faktorom rozvoja trhov, v rámci dizertačnej práce som sa zamerala aj na skúmanie trendov ovplyvňujúcich vývojové tendencie neživotného poistenia v celosvetovom meradle. Argumentom v prospech tohto kroku je aj skutočnosť, že o jednoznačne vymedzených národných trhoch dnes možno hovoriť už len v súvislosti s politikou štátu. V kontexte podnikateľských aktivít čoraz významnejšiu úlohu zohrávajú nadnárodné korporácie, pričom tento jav je typický najmä pre oblasť finančníctva a poisťovníctva.

Splnenie hlavného cieľa dizertačnej práce predpokladá súčasné dosiahnutie viacerých parciálnych cieľov. Tieto ciele sú zamerané predovšetkým na vymedzenie neživotného poistenia a určenie jeho špecifik v rámci slovenského poistného trhu, ale tiež aj na identifikáciu a charakteristiku trendov vplyvujúcich na rozvoj neživotného poistenia v najbližšom období. Jednotlivé parciálne ciele som za účelom prehľadnosti zoskupila do troch línií, čomu zodpovedá aj štruktúra dizertačnej práce.

Prvú líniu tvoria dva navzájom úzko prepojené čiastkové ciele, a to teoretické vymedzenie neživotného poistenia a analýza jeho súčasného stavu v Slovenskej republike. Teoretické vymedzenie pojmu neživotné poistenie je nevyhnutné pre ďalší výskum v rámci dizertačnej práce. Zámerom analýzy klasifikácie poistení je okrem iného aj určenie rozdielov medzi dvoma poistnými druhmi. Jedným z cieľov teoretickej časti dizertačnej práce je navrhnutie vlastnej definície neživotného poistenia pre potreby ďalšieho výskumu. Zvyšná časť cieľov v rámci prvej línie sa týka analýzy historického vývoja poistenia. Nakoľko som sa v rámci dizertačnej práce rozhodla skúmať súčasné a budúce vývojové tendencie neživotného poistenia, do analýzy problematiky bolo vhodné zapracovať aj historický vývoj v tejto oblasti.

Prvým parciálnym cieľom v rámci druhej línie je identifikácia trendov vplývajúcich na vývoj neživotného poistenia. V tejto fáze riešenia dizertačnej práce som vychádzala predovšetkým z analýzy vývoja v oblasti poistných rizík. Vybrané riziká som definovala a charakterizovala z viacerých aspektov, pričom hlavným zámerom bolo načrtnutie smerov ich pôsobenia. Mnohé riziká ostávajú aj napriek snahám o ich odstránenie v čase nemenné, niektoré postupne zanikajú, resp. sa stávajú bezvýznamnými, avšak početné nové riziká nepretržite vznikajú. Poisťovatelia musia preto neustále vyvíjať nové poistné produkty určené na krytie potenciálnych rizík v budúcnosti. Samotnému krytiu poistných rizík však predchádza otázka ich identifikácie a ocenenia. Jedným z parciálnych cieľov je preto aj indikácia vývojových tendencií v rámci poistiteľnosti novovznikajúcich rizík a snaha o dynamické vymedzenie jej hraníc.

Ďalším parciálnym cieľom druhej línie je analýza trendov v oblasti poistnej legislatívy. Mojm zámerom je predovšetkým charakteristika právnej úpravy neživotného poistenia a následne aj posúdenie dosahov európskej regulácie. Štátna regulácia vo forme povoľovacej činnosti a následného dohľadu výrazne ovplyvňuje rozvoj neživotného poistenia nielen na Slovensku, ale aj v rámci jednotného poistného trhu Európskej únie.

Analýza hospodárskeho vývoja na Slovensku tvorí prostriedok k dosiahnutiu ďalšieho parciálneho cieľa, ktorým je zistenie vplyvov meniaceho sa ekonomického prostredia na rozvoj neživotného poistenia. Na predajnosť poistných produktov pôsobí najmä príjmová situácia obyvateľstva a schopnosť podnikateľov dosahovať zisk. Hospodársky vývoj v krajine zachytený hodnotami hrubého domáceho produktu, mierou inflácie a počtom obyvateľov preto nemožno z dôkladnej analýzy vývojových tendencií neživotného poistenia vynechať.

Špecifikom poistného trhu, na ktorom sa predáva nehmotný produkt – poistná ochrana, je skutočnosť, že ponuka zväčša prevyšuje dopyt. Poisťovne preto musia vynakladať nemalé úsilie na to, aby u potenciálnych klientov dosiahli reálne prehodnotenie rizika, ktoré by následne viedlo k uzatvoreniu poistenia. Bežní občania, a ani podnikatelia, si mnohokrát svoju rizikovú situáciu dostatočne neuvedomujú, v dôsledku čoho nepocitujú potrebu poistiť sa. Jedným z čiastkových cieľov dizertačnej práce je charakteristika meniacich sa trendov práve v oblasti spotrebiteľského správania a distribučných kanálov v neživotnom poistení.

Posledným z parciálnych cieľov druhej línie je charakterizácia situácie na jednotnom poistnom trhu Európskej únie a zhodnotenie jeho vplyvov na vývoj neživotného poistenia na Slovensku. Ide jednak o analýzu vývoja neživotného poistenia v rámci jednotného poistného trhu, ale aj o rozbor výhod a nevýhod z neho plynúcich pre poisťovníctvo v Slovenskej republike. Tento zámer je dosiahnutý aj prostredníctvom komparácie štruktúry slovenského poistného trhu s poistným trhom Európskej únie vrátane komparácie vybraných časových radov. V tejto časti dizertačnej práce sa venujem aj problematike akvizičnej činnosti a koncentrácie na poistnom trhu.

Tretia línia čiastkových cieľov priamo súvisí s realizovaným výskumom, ktorý je priblížený vo štvrtej kapitole dizertačnej práce. Jedným z cieľov je určenie významnosti vybraných trendov s potenciálom ovplyvňovať vývoj neživotného poistenia na Slovensku. Na dosiahnutie tohto cieľa nadväzuje ďalší, ktorým je zistenie smeru pôsobenia kľúčových trendov. V rámci tejto línie sú analýze podrobené aj vzájomné vzťahy medzi jednotlivými trendmi ovplyvňujúcimi vývoj neživotného poistenia.

1.2 Predmet výskumu dizertačnej práce

Predmetom výskumu dizertačnej práce je neživotné poistenie ako celok, a teda jednak neživotné poistenie ako skupina poistení s rovnakými znakmi, ale aj ako oblasť poisťovníctva zameraná na krytie neživotných rizík. Dôkladné vymedzenie predmetu výskumu dizertačnej práce považujem za základnú teoretickú fázu výskumu, v rámci ktorej bol uskutočnený rozbor súčasného stavu vedeckého poznania a charakteristika základných pojmov zo skúmanej oblasti.

Prehľad definícií neživotného poistenia, ktorý je súčasťou druhej kapitoly, je výsledkom zhrnutia vybraných teoretických názorov významných odborníkov z oblasti poistnej teórie a praxe. Každá definícia je do istej miery poznačená subjektívnym

pohľadom autora, čoho dôsledkom je aj určitá rôznorodosť uvádzaných názorov. Pre potrebu ďalšieho výskumu som však jednotnú definíciu pojmu označujúceho predmet výskumu dizertačnej práce považovala za nevyhnutnú. Aj preto som sa pokúsila o vymedzenie pojmu neživotné poistenie vo forme vlastnej definície, z ktorej som v priebehu riešenia dizertačnej práce vychádzala.

Zvolený predmet výskumu je v práci charakterizovaný z viacerých hľadísk, a to jednak v súvislosti s celkom, z ktorého bolo neživotné poistenie ako skúmaný spoločenský jav vyčlenené, ale aj z hľadiska dynamického vývoja vrátane historických súvislostí, či z hľadiska jeho vnútornej štruktúry a parciálnych elementov.

V rámci aplikačnej časti dizertačnej práce sú predmetom realizovaného výskumu záznamy o stavoch empirických vlastností skúmaných javov, ktorými sú významnosti vybraných trendov ovplyvňujúcich vývoj neživotného poistenia na Slovensku.

1.3 Metódy použité pri riešení dizertačnej práce

Po vymedzení predmetu výskumu dizertačnej práce, ktorého primárnym účelom je zabezpečiť komplexný prístup vedeckého bádania, nasledovala fáza určenia metód výskumu a ich vzťahu k predmetu výskumu. Pri spracovaní tejto dizertačnej práce som využila viaceré metódy vedeckej práce, a to hlavne zo skupiny teoretických.

Prvá etapa spracovania dizertačnej práce spočívala v zbere a triedení informácií týkajúcich sa predmetu výskumu. Vychádzala som zo súčasného stavu problematiky, ktorý je zachytený v odbornej literatúre. Nakoľko monografií a iných vedeckých publikácií týkajúcich sa konkrétne problematiky neživotného poistenia nie je na našom trhu príliš mnoho, ako informačný zdroj som využívala aj internet, ktorý umožňuje prístup k početným odborným materiálom z celého sveta.

Pri zbere informácií bolo nutné hodnotiť aj dôveryhodnosť zdroja a kontext, v ktorom bola daná informácia spracovaná. Zozbierané údaje som následne zatriedila podľa rôznych kritérií, pričom jedným z nich bolo rozdelenie podkladov na významné a v práci použiteľné a na ostatné, ktorých vypovedacia schopnosť je vzhľadom na cieľ práce nevýznamná.

Pre potreby určenia tendencií vývoja neživotného poistenia na Slovensku ako súčasť európskeho poistného trhu som za nevyhnutnú považovala metódu komparácie. V priebehu spracovania dizertačnej práce bolo potrebné porovnávať jednotlivé javy vyskytujúce sa na slovenskom poistnom trhu s podobnými javmi na trhoch ostatných

členských krajín Európskej únie a vo svete. Nezanedbateľná bola aj komparácia týchto javov v rámci časových radov za účelom zistenia ich trendu vývoja. V tejto súvislosti bola použitá historicko-logická metóda, ktorá zužitkúva poznanie histórie na pochopenie javov a problémov súčasnosti.

V priebehu spracovávania zistených údajov o neživotnom poistení so zámerom určenia ich vývojových tendencií bolo nevyhnutné tieto zjednodušiť prostredníctvom abstrakcie. V rámci tohto postupu išlo o vypustenie niektorých detailov v snahe lepšie objasniť vybrané vzťahy a procesy.

Ďalej som využívala dvojicu metód, analýzu a syntézu. Problematika neživotného poistenia je príliš široká na to, aby ju bolo možné skúmať od samého začiatku ako celok. Práve z tohto dôvodu bolo žiaduce skúmať najprv jednotlivé čiastkové oblasti a príčinné súvislosti medzi nimi. Takto boli analyzované napr. pojmové vymedzenie neživotného poistenia, klasifikácia neživotného poistenia alebo vývojové tendencie neživotných rizík. Analýze som podrobila aj situáciu na jednotnom európskom trhu neživotného poistenia. Bolo potrebné detailne preskúmať štruktúru a štrukturálne zmeny slovenského a európskeho poistného trhu, charakterizovať legislatívnu úpravu poisťovníctva na európskej, ale aj národnej úrovni, a taktiež aj zachytiť výhody a nevýhody plynúce z jednotného európskeho trhu pre poisťovníctvo na Slovensku.

Po dôkladnej analýze vybraných čiastkových oblastí neživotného poistenia bolo nemenej dôležité charakterizovať aj vzájomné vzťahy medzi jednotlivými skúmanými zložkami. Na základe takto získaných informácií som sa za využitia syntézy následne usilovala o vyvodenie záverov relevantných pre neživotné poistenie ako celok.

Keďže išlo o výskum v ekonomickej oblasti, kvalitatívne poznatky boli sprevádzané kvantitatívnymi údajmi. Kvantitatívne údaje som spracovala prostredníctvom štatistických metód vo forme grafov a tabuliek, ktoré podávajú názorný a logicky usporiadaný obraz o skúmaných javoch, ich vývoji, štruktúre a závislostiach.

V rámci aplikačnej časti výskumu bol volený konfirmačný prístup, nakoľko dizertačná práca obsahuje relatívne dobre rozvinutú teoretickú bázu. Aplikačná časť výskumu zahŕňa dvojkolové dopytovanie formou dotazníka. Išlo o štandardizované priame dopytovanie s cieľom získať od oslovených odborníkov porovnateľné odpovede na rovnaké otázky s možnosťou kvantifikácie získaných výsledkov. Prvé kolo výskumu pritom spočívalo v overovaní sformulovaných hypotéz empirickými dátami.

Konkrétne dáta získané z výskumných dotazníkov sú usporiadané do základného produktu triedenia, ktorým je frekvenčná tabuľka. Vizualnú formu prezentácie číselných

údajov zachytených vo frekvenčnej tabuľke predstavujú grafy. Zobrazujú relatívne početnosti vyjadrujúce distribúciu skúmanej premennej. Z grafických vizualizácií som si vzhľadom na povahu dát zvolila polygón, ktorý vhodne poukazuje na hodnotu modusu. Ďalej sú pri interpretácii výsledkov v rámci aplikačnej časti výskumu využité stĺpcové a plošné formy skladaných grafov.

V celej dizertačnej práci je uplatňovaný systémový prístup, a to jednak pri zostavení hierarchie cieľov, ale aj v priebehu vypracovávaní práce. V prvom rade bolo potrebné definovať neživotné poistenie na Slovensku ako objekt skúmania a charakterizovať jeho súčasný stav. Využitím systémového prístupu bolo následne možné identifikovať jednotlivé trendy vplývajúce na vývoj neživotného poistenia a charakterizovať ich vzájomnú prepojenosť. Tento prístup zároveň umožnil nestratiť zo zreteľa hlavný cieľ dizertačnej práce, ktorým je určenie vývojových tendencií neživotného poistenia v Slovenskej republike a následné načrtnutie primeraných odporúčaní zameraných na pozitívne ovplyvňovanie predpokladaných trendov.

Jednotlivé metódy neboli väčšinou používané izolovane, išlo skôr o využitie ich adekvátnych kombinácií tak, aby boli parciálne ciele výskumu dosiahnuté čo najefektívnejšie. Na záver podkapitoly venovanej použitým vedeckým metódam považujem za nevyhnutné poznamenať, že voľba postupov a metód pri riešení dizertačnej práce závisela v neposlednom rade aj od dostupnosti a kvality vstupných údajov.

2 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ

V tejto kapitole dizertačnej práce sa zameriavam na dve konkrétne oblasti, a to na problematiku teoretického vymedzenia pojmu neživotné poistenie a jeho charakteristiky, a zároveň na opis historického vývoja neživotného poistenia v Slovenskej republike od 18. storočia po súčasnosť.

Nakoľko termín neživotné poistenie označuje predmet výskumu dizertačnej práce, je nevyhnutné ho podrobne definovať, a to aj v kontexte rozdielov medzi dvoma poistnými druhmi. Zmapovanie definícií a opisov neživotného poistenia v odbornej literatúre je jedným z parciálnych cieľov dizertačnej práce. Ďalej sa venujem analýze klasifikácie poistení a jej vývoja, pričom vychádzam najmä z klasifikácie poistení určenej európskymi smernicami.

2.1 Teoretické vymedzenie pojmu neživotné poistenie

Pojmy ako základné jednotky teórie zachytávajú podstatu skúmaného javu, jeho obsah a jeho vnútorný systém.¹ Zámerom tejto podkapitoly je preto definovanie skupiny poistení pod názvom neživotné poistenie a bližšia charakterizácia jej znakov.

Autori publikácie *Poistovníctvo: Teória a prax* vymedzujú podstatu neživotného poistenia v krytí celej škály existujúcich rizík neživotného charakteru, ktoré ohrozujú ľudskú činnosť.² Poistenia v neživotnom poistení sú v tejto publikácii charakterizované ako rizikové, pretože sa pri nich vytvára rezerva na náhodné udalosti, ktoré môžu, ale nemusia, počas trvania poistenia nastať.

V publikácii *Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou* z roku 2005 Cipra vymedzuje neživotné poistenie ako súhrnný názov pre úrazové poistenie, poistenie majetku a poistenie zodpovednosti.³ Ten istý autor v publikácii *Pojistná matematika teorie a praxe* z roku 1999 medzi neživotné poistenia zaraďuje okrem úrazového, zodpovednostného a majetkového poistenia aj súkromné zdravotné a nemocenské poistenie. Takéto vymedzenie neživotného poistenia zdôvodňuje administratívnu

¹ Benčo, J.: *Metodológia vedeckého výskumu*. Bratislava: IRIS, 2001, s. 29. ISBN 80-89018-27-0

² Majtánová, A., Daňhel, J., Ducháčková, E., Kafková, E.: *Poistovníctvo: Teória a prax*. Praha: Ekopress, 2006, s. 148. ISBN 80-86929-19-1.

³ Cipra, T.: *Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou*. Praha: Ekopress, 2005, s. 180. ISBN 80-86119-91-2

podobnosťou úrazového a súkromného zdravotného a nemocenského poistenia s neživotným poistením, a to napriek skutočnosti, že tieto poistenia sa týkajú osôb. Cipra ďalej označuje neživotné poistenie ako všeobecné, pričom vychádza z termínu používaného v anglickej literatúre – general insurance. Neživotné poistenie ďalej charakterizuje tým, že do neho spadajúce poistné zmluvy sa uzatvárajú na kratšie poistné doby (zvyčajne na rok) s prípadným automatickým predlžovaním a väčšinou ide o škodové poistenia.⁴

Fecenko definuje neživotné poistenie vo svojej rovnomennej publikácii ako poistenie majetku a zodpovednosti za škodu. V širšom ponímaní do neživotného poistenia zahŕňa aj poistenie osôb, ktoré nie je zahrnuté v životnom alebo nemocenskom poistení (úrazové poistenie, súkromné zdravotné a nemocenské poistenie). Ako všeobecný dôvod zahrnutia uvedeného poistenia osôb do neživotného poistenia uvádza administratívnu podobnosť najmä v tom, že:⁵

- poistná udalosť v poistnom období môže vzniknúť aj viackrát alebo ani raz,
- poistné plnenie súvisí s rozsahom škody, resp. s dĺžkou trvania následkov poistnej udalosti,
- poistné zmluvy sa uzatvárajú najčastejšie na krátkodobej báze.

V skriptách Poistovníctvo od Majtánovej a kolektívu autorov vychádza delenie poistenia na životné a neživotné z chovania a náhodnosti poisťovaných rizík. Publikácia vymedzuje neživotné riziká len nepriamo, a to prostredníctvom priameho vymedzenia rizík životných. Podľa autorov publikácie nemožno za náhodné považovať len dve riziká, a to riziko „smrť akákoľvek“ v dobe poistenia a riziko „dožitie sa“ konca poistenia. O týchto rizikách možno povedať, že sú náhodné v čase, a preto sú rezervotvorné, čiže životné. O všetkých ostatných čisto náhodných rizikách možno prehlásiť, že sú neživotné. Znamená to, že nie sú rezervotvorné, nakoľko zaplatené poistné sa v danom poistnom období spotrebuje na základe princípu solidarity.⁶

Neživotné poistenie je v tejto publikácii ďalej charakterizované ako poistenie krátkodobé, kde sa poistná zmluva uzatvára na dobu neurčitú s ročným poistným obdobím, resp. s poistným obdobím kratším ako rok. Neživotné poistenie sa podľa autorov publikácie delí na dve veľké skupiny:⁷

- poistenie majetku,

⁴ Cipra, T.: *Pojistná matematika teorie a praxe*. Praha: Ekopress, 1999, s. 19-31. ISBN 80-86119-17-3

⁵ Fecenko, J.: *Neživotné poistenie*. Bratislava: Ekonóm, 2006, s. 9. ISBN 80-225-2191-4

⁶ Majtánová, A. a kol. *Poistovníctvo*. Bratislava: Ekonóm, 2005, s. 106. ISBN 80-225-1940-5

⁷ Majtánová, A. a kol. *Poistovníctvo*. Bratislava: Ekonóm, 2005, s. 69. ISBN 80-225-1940-5.

- poistenie zodpovednosti za škodu.

Ducháčková vo svojej publikácii *Principy pojištění a pojišťovnictví* charakterizuje neživotné poistenie ako poistenie kryjúce celú škálu rizík neživotného charakteru, pričom ide konkrétne o riziká:⁸

- ohrozujúce zdravie a životy osôb (úraz, nemoc, invalidita a pod.),
- vyvolávajúce priame vecné škody (živelné riziká, odcudzenie, vandalizmus, riziká strojov a pod.),
- vyvolávajúce finančné straty (prerušenie prevádzky, úverové riziká, riziká finančných strát, zodpovednostné riziká a pod.).

Meluchová vo svojej publikácii *Poist'ovnictvo a účtovnictvo v poisťovniach* charakterizuje neživotné poistenie ako rizikové, nakoľko poisťovateľ jednoznačne nevie, či poistná udalosť vznikne alebo nie, a teda či bude poskytovať poistné plnenie a v akej výške. Neživotné poistenie je založené na princípe podmienenej návratnosti, danej vznikom poistnej udalosti. Technická rezerva v neživotnom poistení sa stanovuje podľa rozsahu poistného rizika, pravdepodobnosti vzniku poistnej udalosti a rozsahu takto spôsobených škôd. Medzi neživotné poistenia radí autorka predovšetkým poistenie majetku, poistenie zodpovednosti za škody a úrazy a pod.⁹

Podobné vymedzenie a charakteristiku neživotného poistenia môžeme nájsť aj v publikácii s názvom *Pojistná ekonomika I.* od autorov Čejková, Nečas a Řezáč. Neživotné poistenie je charakterizované ako rizikové, nakoľko poistné plnenie sa uhradí na základe priameho prejavu rizika po poistnej udalosti. Jeho základným rysom je neistota, či daná udalosť vznikne, kedy vznikne a v akom rozsahu. Neživotné poistenie zahŕňa všetky poistenia, ktoré nemajú charakter životných poistení, pričom ide o poistenie majetku, zodpovednosti za škodu, úrazu a zdravotné poistenie.¹⁰

Mikosch vo svojej monografii *Non-life Insurance Mathematics: An Introduction With Stochastic Processes* charakterizuje neživotné poistenie ako poistenie, v ktorom rozsah škôd nie je vopred známy.¹¹

Nájsť definíciu neživotného poistenia v americkej odbornej literatúre nie je jednoduché, nakoľko samotný pojem neživotné poistenie je zaužívaný skôr v európskych

⁸ Ducháčková, E.: *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Ekopress, 2003, s. 119. ISBN 80-86119-67-X

⁹ Meluchová, J.: *Poist'ovnictvo a účtovnictvo poisťovní*. Bratislava: IURA EDITION, 2004, s. 54. ISBN 80-89047-95-5

¹⁰ Čejková, V., Nečas, S., Řezáč, F.: *Pojistná ekonomika I. (Distanční studijní opora)* Brno: 2004, s. 21. ISBN 80-210-3557-9

¹¹ Mikosch, T.: *Non-life Insurance Mathematics: An Introduction With Stochastic Processes*. Berlin: Springer Verlag, 2004, s. 70. ISBN 3-540-4650-6.

krajinách. Pre amerických autorov je typická výrazne odlišná klasifikácia poistení. Napr. Dorfman člení neživotné poistenia na¹²:

- požiarne – kryje zväčša nehnuteľný majetok, k nemu sa však dopĺňajú aj iné riziká, vrátane rizika prerušenia prevádzky,
- námorné – kryje zväčša mobilný majetok a delí sa na oceánske a vnútrozemské poistenie kryjúce dopravný prostriedok či náklad,
- nehodové (casualty) – kryje napr. poistenie motorových vozidiel, zodpovednostné poistenie, úrazové poistenie.

Nemocenské poistenie zaraďuje medzi poistenia životné, podobne ako poistenia pre prípad smrti, či dožitia.

Baranoff¹³ tiež vychádza z amerického členenia, pretože poistenia delí na dve skupiny, a to na:

- život/zdravie (life/health) – kryje riziká, ako napr. úmrtie, výdavky na zdravotnú starostlivosť, invalidita a vysoký vek,
- majetok/nehoda (property/casualty) – kryje priame a nepriame škody na majetku spôsobené ohňom, víchricou, či krádežou, tiež aj zodpovednostné riziká.

Rejda takisto delí komerčné poistenie na dve skupiny, avšak s mierne odlišným názvom:¹⁴

- život/zdravie (life/health) – zahŕňa poistenia pre prípad smrti, dôchodkové, pre prípad invalidity, ale aj zdravotné, či nemocenské,
- majetok/zodpovednosť (property/liability).

Nakoľko rozsah dizertačnej práce je obmedzený, je zrejmé, že aj napriek snahe o zachytenie čo najširšieho spektra expertných názorov, uvedený prehľad definícií pojmu neživotné poistenie nie je, a ani nemôže byť, úplný. V uvedených charakteristikách neživotného poistenia však možno nájsť niekoľko spoločných znakov. Viacero autorov sa rozhodlo pre vymedzenie neživotného poistenia ako doplnku k životnému poisteniu, nakoľko záber životných rizík je nesporne užší. Ďalšia skupina autorov pristupuje k charakteristike neživotného poistenia podľa tvorby poistných rezerv. V neposlednom

¹² Dorfman, M.S.: *Introduction to Insurance*. Prentice-Hall, Inc., NY, U.S. 1987, s. 27-28. ISBN 0-13-484809-8

¹³ Baranoff, E.: *Risk Management and Insurance*. Hoboken: Wiley, 2004, s. 40-41. ISBN 0-471-27087-3

¹⁴ Rejda, G. E.: *Principles of Risk Management and Insurance*. 8th ed. Mníchov: Addison Wesley, 2003, s. 24-25. ISBN 0-321-18922-1

rade je vymedzenie neživotného poistenia možné aj podľa skupiny odvetví či rizík podobne, ako je tomu v legislatívnej úprave poisťovníctva.¹⁵

Medzi najfrekvencovanejšie charakteristiky neživotného poistenia v uvedených definíciách z odbornej literatúry patria nasledujúce tvrdenia:

- neživotné poistenia sú rizikové, nakoľko nie je známe, či poistná udalosť počas poistnej doby nastane alebo nie,
- v neživotnom poistení môže poistná udalosť nastať počas poistnej doby aj viackrát,
- neživotné poistenie predstavuje skupinu poistení zahŕňajúcu poistenie majetku, poistenie zodpovednosti a úrazové poistenie,
- neživotné poistenia sú zvyčajne krátkodobé,
- riziká kryté neživotným poistením sú čisto náhodné,
- neživotné poistenia sú väčšinou konštruované ako škodové.

Kombináciou uvedených tvrdení získame definíciu, podľa ktorej neživotné poistenie predstavuje skupinu rizikových poistení zvyčajne konštruovaných ako škodové a uzatváraných na kratšie (zväčša jednoročné) poistné doby. Definovanie neživotného poistenia ako zoznamu konkrétnych skupín poistení nepovažujem za najvhodnejšie, nakoľko obvykle nebýva úplné a v zásade nepopisuje charakteristické vlastnosti tohto poistného druhu. Avšak pre potreby udeľovania licencií a výkon dohľadu je taxatívne vymedzenie poistení spadajúcich do neživotného poistenia žiaduce. V prípade legislatívy má účelnosť definície prednosť pred teoretickou výstižnosťou.

2.1.1 Vymedzenie rozdielov medzi životným a neživotným poistením

S charakteristikou poistných termínov úzko súvisí aj klasifikácia poistení. Obe si vyžadujú hľadanie spoločných prvkov, posudzovanie ich dôležitosti podľa zvolených cieľov a následné vytváranie aspoň relatívne homogénnych skupín poistení.

Autori publikácie *English for the Insurance Industry* tvrdia, že zatiaľ neexistuje jednotná, všeobecne uznávaná klasifikácia poistenia. Vo vyspelých krajinách s rozvinutým poisťovníctvom je problematika klasifikačných kritérií už dlho predmetom diskusií, avšak zaviesť jednotnú kategorizáciu poistenia sa ekonómom doposiaľ nepodarilo.¹⁶

¹⁵ Zákon č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve v platnom znení

¹⁶ Breveníková, D. – Čejková, V.: *English for the Insurance Industry (Angličtina pro pojišťovnictví)*. Bratislava: ELITA, 1997, s. 49-50. ISBN 80-8044-034-4

V publikácii *Pojištění pro podnikatele*¹⁷ môžeme takisto nájsť tvrdenie, že názory ekonómov v teórii i hospodárskej praxi na klasifikáciu poistení nie sú doposiaľ jednotné. Autori tejto publikácie rozoznávajú okrem iných aj členenie poistení z hľadiska spôsobu tvorby rezerv, a to nasledovne:

- poistenia rizikové, či neživotné (nevie sa, či poistná udalosť vznikne alebo nie, patrí sem poistenie majetku, zodpovednosti a úrazu),
- poistenia rezervotvorné, či životné (poistná rezerva sa vytvára vždy, nakoľko poistná udalosť jednoznačne vznikne, pričom neexistuje väzba poistného plnenia na princíp odškodnenia).

Jedným zo všeobecne uznávaných účelov poistenia je jeho schopnosť zmierniť alebo odstrániť nepriaznivé dôsledky náhodných udalostí. Táto náhodnosť spočíva jednak v pôsobení prírodných síl, v nežiaducom chovaní ľudí, ale aj v časovej neurčitelnosti danej udalosti. Poistná teória preto rozlišuje náhodnosť absolútnu (napr. požiar) a náhodnosť relatívnu (smrť), pričom sa vychádza z predpokladu, že pri niektorých rizikách nevyhnutne dôjde k ich realizácii.

V tejto súvislosti autori odbornej literatúry spájajú typ náhodnosti so spôsobom tvorby poistných rezerv. Podľa Daňhela nemožno poistiť udalosť, ktorá určite nastane, ktorá nemá punc náhodnosti. Jedinou výnimkou je poistenie pre prípad smrti, ktorá u každého s istotou nastane, v poistení však ide o náhodným mechanizmom generovaný okamih tejto udalosti.¹⁸

Ducháčková uvádza členenie poistení podľa spôsobu tvorby rezerv, a to na poistenia rizikové a rezervotvorné. V rizikových poisteniach je návratnosť finančných prostriedkov podmienená vznikom poistnej udalosti, a teda vopred nie je jasné, či a koľkokrát počas trvania poistenia poistná udalosť vznikne. Pri rizikových poisteniach sa poistné v priebehu poistného obdobia poistenia spotrebuje na krytie rizík. Naopak, pri rezervotvorných poisteniach sa z poistného vytvára rezerva na výplatu dojednaných poistných plnení v budúcnosti.¹⁹

Aj v publikácii *Českej asociácie poisťovní* možno nájsť členenie poistení podľa potreby zabezpečenia budúcich záväzkov na rizikové a rezervotvorné. Rizikové poistenie definujú autori ako poistenie, pri ktorom sa zo zaplateného poistného nevytvára rezerva na pokrytie nárokov v budúcnosti, ale plne sa v priebehu poistného obdobia spotrebúva.

¹⁷ Čejková, V., Řezáč, F., Zuzáňák, A.: *Pojištění pro podnikatele*. Břeclav: Moraviapress, 1998, s. 15, 29-35. ISBN 80-86181-13-8

¹⁸ Daňhel, J. a kol.: *Pojistná teorie*. Professional Publishing, 2005, s. 49. ISBN 80-86419-84-3

¹⁹ Ducháčková, E.: *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Ekopress, 2003, s. 29-30. ISBN 80-86119-67-X

Rezervotvorné poistenia sú dlhodobými poisteniami uzatvorenými na dobu niekoľkých rokov, u ktorých je isté, že do ich skončenia vznikne nárok na poistné plnenie. V priebehu trvania ich platnosti sa preto z prijatého poistného vytvára technická rezerva na pokrytie budúcich záväzkov, ktorá postupne narastá až do výšky dohodnutej poistnej sumy. Členenie poistení na rizikové a rezervotvorné je dôležité predovšetkým v nadväznosti na predpisy Európskej únie, podľa ktorých musí byť prísne oddelené účtovanie nákladov a výnosov rezervotvorných poistení od poistení rizikových²⁰.

V súvislosti s realizáciou rizika rozlišuje Ducháčková dve podoby potrieb, a to:²¹

- potreby konkrétne – vyplývajúce zo škôd, ktorých veľkosť možno presne vyčíslieť (napr. majetkové hodnoty),
- potreby abstraktné – potreby vyplývajúce zo škôd, ktorých veľkosť nemožno bezprostredne peňažne vyčíslieť (napr. škody na živote alebo zdraví).

Ak je predmetom poistenia krytie konkrétnych potrieb, účelom poistenia je náhrada vzniknutej škody. Ak ide o krytie abstraktných potrieb, jeho účelom je výplata poistného plnenia vo vopred dohodnutej výške. Na základe tohto vymedzenia existujú nasledujúce dve formy poistenia:²²

- poistenie obnosové/sumové,
- poistenie škodové/záujmové.

Poistenia obnosové/sumové sa nazývajú aj poisteniami na poistnú sumu, ktorá udáva absolútnu výšku poistného plnenia. Skutočná výška poistnej potreby sa pri poistnej udalosti nezisťuje, pretože poistné plnenie nie je závislé na výške škody, nakoľko túto nemožno priamo ohodnotiť či vyjadriť. Poistenia obnosové sa využívajú zväčša pri poistení osôb. Pri tejto forme poistenia nie je z hľadiska právnej úpravy obmedzená ani výška stanovenej poistnej sumy a ani počet uzatvorených poistení na krytie toho istého rizika. Ako už zo samotného názvu vyplýva, pri škodových poisteniach závisí poistné plnenie od výšky škody, pretože ide o krytie konkrétnej potreby. Nakoľko účelom škodového poistenia je náhrada vzniknutej škody, poistený nemôže od poisťovne dostať viac, ako bola jeho škoda, t.j. poistenie nemôže viesť k neoprávnenému obohateniu, jednalo by sa totiž o poistný podvod.²³

Členenie poistení na škodové a obnosové uvádza aj Daňhel, avšak ako kritériá udáva hľadisko vecného vymedzenia produktu a kalkulačné hľadisko. Poistenia obnosové

²⁰ Kolektív autorov z ČAP: *Vybrané kapitoly z pojišťovníctví*. Česká asociace pojišťoven. 1996, 34s.

²¹ Ducháčková, E.: *Principy pojištění a pojišťovníctví*. Praha: Ekopress, 2003, s. 13. ISBN 80-86119-67-X

²² Ducháčková, E.: *Principy pojištění a pojišťovníctví*. Praha: Ekopress, 2003, s. 38. ISBN 80-86119-67-X

²³ Ducháčková, E.: *Principy pojištění a pojišťovníctví*. Praha: Ekopress, 2003, s. 38-39. ISBN 80-86119-67-X

sa najčastejšie využívajú pri poistení úrazovom, životnom a čiastočne pri škodách na zdraví v poistení zodpovednosti za škody. Ide o prípady, kedy sa škody na životoch a zdraví ľudí obtiažne objektívne ohodnocujú. Škodové poistenie sa používa v majetkovom poistení a pri odškodňovaní majetkových strát v zodpovednostnom poistení. Za základné kritérium delenia na škodové a obnosové poistenia považuje Daňhel vzťah vyplácaného poistného plnenia (odškodného) k finančnej oceníteľnosti poistnej udalosti, resp. škody. Daňhel ďalej uvádza, že toto metodologicky základné vecné a poistno-technické hľadisko je čas od času potlačované alebo dokonca deformované právnym pohľadom tak, ako je tomu napr. v terminológii českej právnej úpravy poisťovníctva.²⁴

Podľa autorov publikácie *Pojistná ekonomika I.* spočíva rozdiel medzi životným a neživotným poistením v spôsobe určenia poistného plnenia. V neživotnom poistení sú zvyčajne kryté skutočné náklady na opravu poškodenej veci, pričom v majetkových poisteniach vrátane poistení motorových vozidiel sa spravidla používa nová a časová cena. Poistná suma sa používa v poisteniach životných, dôchodkových, úrazových a v poisteniach zodpovednosti za škodu.²⁵

V publikácii autorov Hora, Šulcová, Zuzanač je rozdiel medzi životným a neživotným poistením popísaný z viacerých aspektov. Autori tvrdia, že nutnosť rozdelenia poistných odvetví na dve veľké skupiny vychádza predovšetkým z rozdielnej charakteristiky rizika, z ktorého následne plynie významný rozdiel v trvaní poistenia a ďalej aj odlišný prístup k stanoveniu poistného, tvorbe rezerv, štruktúre poistných a zaistných zmlúv, či vypovedateľnosti zmluvných vzťahov. Neživotné poistenie je odlišné aj v tom, že identifikácia poisteného predmetu, resp. záujmu je zložitejšia ako pri životnom poistení. Skúma sa napr. poloha, zabezpečenie, či stav poisteného predmetu alebo správanie pri poistení zodpovednosti a pod.²⁶

Špecifiká neživotného poistenia sú zjavné aj z účtovníctva poisťovní, a to hlavne z účtovania technických rezerv. Tvorcovia legislatívy považujú životné poistenie za rezervotvorné, a teda hospodárenie s prostriedkami technických rezerv je chápané ako neoddeliteľná súčasť poistného produktu. Naopak, umiestňovanie technických rezerv

---

²⁴ Daňhel, J. a kol.: *Pojistná teorie*. Professional Publishing, 2005, s. 54. ISBN 80-86419-84-3

²⁵ Čejková, V., Nečas, S., Řezáč, F.: *Pojistná ekonomika I. (Distanční studijní opora)* Brno: 2004, s. 33. ISBN 80-210-3557-9

²⁶ Hora, J., Šulcová, J., Zuzanač, A.: *Příručka pro zprostředkovatele pojištění*. Praha: Linde, 2004, s. 149-153. ISBN 80-7201-488-9

k neživotnému poisteniu sa považuje skôr za bežnú finančnú činnosť obdobnú podnikateľskej činnosti v iných odboroch ekonomiky.²⁷

Rozdiely medzi životným a neživotným poistením sú aj v niektorých ukazovateľoch týkajúcich sa solventnosti poisťovní. Taktiež sa zvlášť sleduje umiestnenie prostriedkov technických rezerv podľa druhu poistenia. Pri finančnom umiestnení prostriedkov technických rezerv životných poisťovní sa kladie dôraz na bezpečnosť a výnos, samozrejme pri zaistení potrebnej likvidity. Naopak, dva základné výrazy popisujúce finančné umiestnenie prostriedkov technických rezerv neživotných poistení, sú bezpečnosť a likvidita. Pri zaistení určitého stupňa rizika a likvidity sa až následne kladie dôraz na maximalizáciu výnosov.²⁸

2.1.2 Analýza klasifikácie poistení

Dorfman vo svojej publikácii *Introduction to Insurance* tvrdí, že v rámci akokoľvek konštruovanej kategorizácie poistení, sa vždy budú niektoré z vymedzených kategórií navzájom prekrývať. Riešením by mohlo byť len veľmi detailné vymedzenie jednotlivých kategórií, avšak toto by nemuselo byť zákonite žiaduce. Za obzvlášť podstatnú považujem vetu tohto autora, ktorá znie: „Akákoľvek detailne vymedzená kategorizácia by bola čoskoro zastaraná, nakoľko neustále vznikajú nové krytia“.²⁹

Z klasifikácií poistení v odborných publikáciách rôznych autorov je zrejmé, že o úplnej jednoznačnosti v tejto oblasti nemožno hovoriť. Súhlasím s názorom, že určitá klasifikácia poistení je potrebná, a to najmä v súvislosti so snahou Európskej únie vytvoriť poisťovateľom rovnaké podmienky pôsobenia na celom území jednotného poistného trhu. Klasifikácia poistení bola nevyhnutná pre vypracovanie systému povolovej činnosti, pričom v súčasnosti sú už poisťovniam udeľované licencie zvlášť pre jednotlivé poistné odvetvia alebo ich skupiny.

Osobne však klasifikáciu poistení na životné a neživotné poistenie nepovažujem za najšťastnejšie riešenie, nakoľko poistno-technická konštrukcia produktov v rámci vymedzených dvoch poistných druhov nie je jednotná. Určité kombinácie povoľuje aj

²⁷ Kolektív autorov z ČAP: *Vybrané kapitoly z pojištvnictví*. Česká asociace pojišťoven. 1996.

²⁸ Čejková, V., Nečas, S., Řezáč, F.: *Pojištná ekonomika II. (Distanční studijní opora)* Brno: 2005, s. 19. ISBN 80-210-3662-1

²⁹ Dorfman, M.S.: *Introduction to Insurance*. Prentice-Hall, Inc., NY, U.S. 1987, s. 27-28. ISBN 0-13-484809-8

samotná klasifikácia Európskej únie, ktorá vychádza z členenia poistení podľa druhu rizika a nie jeho povahy.

Takéto členenie uvádza aj Ducháčková, ktorá poistenia rozdeľuje na:

- poistenia životné – kryjúce životné riziká, t.j. riziko úmrtia a riziko dožitia,
- poistenia neživotné – kryjúce celú radu druhov neživotných rizík (úraz, nemoc, požiar, zodpovednosť, odcudzenie a pod.)³⁰

Problémy súvisiace s technickou konštrukciou poistných produktov vznikajú aj v účtovníctve poisťovní. V súvislosti so zavedením Medzinárodných účtovných štandardov / Medzinárodných štandardov pre finančné vykazovanie (IAS/IFRS) došlo k novému definovaniu poistných kontraktov a ich odlišovaniu od investičnej činnosti. Pôvodne bola problematiku iba oblasť životného poistenia, keďže tzv. životky v sebe bežne zahŕňajú sporivé zložky. Avšak postupne sa aj v rámci neživotného poistenia rozvíjajú rôzne úverové a podobné finančné produkty, ktoré sú niekedy viac sporením a investíciou, ako poistením.

Breveníková a Čejková v súvislosti s poistnou klasifikáciou uvádzajú, že v Japonsku sa očakáva uvoľnenie striktného oddelenia životného poistenia od neživotného. V praxi sa totiž rozdiely medzi dvoma poistným druhmi pomaly stierajú, keďže podobne ako banky, aj poisťovne v rámci inovácií často ponúkajú balíčky služieb.³¹

Každopádne je aspoň rámcová klasifikácia poistení žiaduca, nakoľko umožňuje efektívnejší výkon dohľadu nad poisťovníctvom a klientom uľahčuje orientáciu v širokej spleti poistných produktov. Najdôležitejšie však je, aby klasifikácia neostávala rigidná a aby sa vyvíjala postupne s trhom.

V rámci tejto časti dizertačnej práce je analýze podrobená klasifikácia poistení, a to predovšetkým na území Európskej únie, nakoľko legislatívne zakotvená klasifikácia poistení na Slovensku vychádza práve z európskych smerníc. V rámci slovenského poistného trhu je klasifikácia poistení definovaná v prílohe zákona č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve v platnom znení, ktorá tvorí Prílohu č. 1 tejto dizertačnej práce.

Kategorizácia poistení podľa určitých diferenciačných znakov patrí medzi kardinálne otázky poistnej teórie, ale aj poistnej praxe. Napriek tomu dodnes neexistuje

³⁰ Ducháčková, E.: *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Ekopress, 2003, s. 30. ISBN 80-86119-67-X

³¹ Breveníková, D. – Čejková, V.: *English for the Insurance Industry (Angličtina pro pojišťovnictví)*. Bratislava: ELITA, 1997, s. 57. ISBN 80-8044-034-4.

jednotná, celosvetovo uznávaná, systémová a pojmová kategorizácia. Avšak tvorba a využívanie určitej klasifikácie poistení má svoj účel a význam, a to najmä z hľadiska:³²

- poistno-technickej identifikácie jednotlivých poistných rizík tvoriacich logicky uzavretý celok,
- určenia výšky poistného a vyhodnotenia ekonomického efektu pri jednotlivých kategóriách poistení,
- systémového prístupu k tvorbe všeobecných poistných podmienok a pravidiel a postupov výkonu dohľadu,
- legislatívneho triedenia matérie súkromného poistenia do logicky skĺbeného systému právnej úpravy.

V súčasnosti je klasifikácia poistení základným nástrojom umožňujúcim výkon dohľadu nad poisťovacími činnosťami jednotlivých subjektov finančného trhu. Ide o nástroj spočívajúci v kategorizácii rôznych typov poistných produktov pre účely udeľovania licencií. Cieľom dozorného orgánu (resp. orgánu udeľujúceho licenciu) je zabezpečiť, aby určitý typ poistenia mohol byť vykonávaný iba subjektom, ktorý disponuje dostatočnou odbornou kvalifikáciou a zodpovedajúcim podnikateľským rámcom. Klasifikáciu poistení možno takisto považovať za jednu zo základných metód, ktorá umožňuje uvaliť odlišné požiadavky na výkon jednotlivých typov poistení, a to v závislosti od vyhodnotenia záväzkov, potrebného objemu technických rezerv a zodpovedajúcich investičných pravidiel, s cieľom adekvátne odzrkadliť rôzne úrovne rizika.

Dôvod rozlišovania poistení podľa úrovne rizika spočíva v existencii výrazných rozdielov v charakteristike jednotlivých rizík. Zmyslom triedenia je skutočnosť, že odlišnosti v charaktere poisťovaného rizika si vyžadujú, aby poisťovacia spoločnosť mala pre každú skupinu preberaných rizík zodpovedajúce kapacity. Týka sa to najmä požiadaviek na solventnosť, zaistenie, objem technických rezerv a tiež aj nárokov na zodpovedajúci objem a štruktúru aktív, finančného umiestnenia, ale aj rozdielnych požiadaviek vyplývajúcich z rôznorodej úrovne a povahy záväzkov voči poisteným, resp. poškodeným. Nebolo by preda efektívne a ani žiaduce, aby štátna regulácia vyžadovala splňanie maximálnej miery všetkých požiadaviek od každého poisťovateľa, a teda aj toho, ktorý vykonáva iba niekoľko relatívne málo rizikových typov poistení.

Kritériom pri tvorbe klasifikácie však nemusí byť vždy len homogenita rizika, ale môže ním byť napr. aj frekvencovanosť daného poistenia, dôležitosť daného poistného

---

³² Fekete, I.: K problematike klasifikácie poistení. In: *Pojistný obzor* 1/1992, s.9. ISSN 0032-2393.

produktu alebo významnosť rizika, ktorého sa poistenie týka. Podľa I. Fekete sú základnými deliacimi hľadiskami pre klasifikáciu poistení:³³

- charakter plnenia poisťovne,
- predmet poistenia,
- druh poistného rizika.

Na základe povahy plnenia poisťovne možno poistenia členiť na poistenia škodové (nahrádzajú len priamu škodu) a poistenia s poistnou sumou (slúžia na uspokojenie abstraktnej potreby).

Z hľadiska predmetu poistenia možno poistenia členiť podľa toho, či riziko spočíva v osobe poisteného (poistenie osôb) alebo nie (neosobné poistenie). Predmetom tzv. neosobného poistenia je majetok, a to jednak vo forme jednotlivých vecí, ale aj vo forme širšie chápaných majetkových hodnôt, zahŕňajúc aj poistenie zodpovednosti za škodu. Podľa predmetu poistenia možno uviesť delenie na poistenia aktív a poistenia pasív. Poistenie aktív sa vzťahuje na majetok poisteného, a teda kryje jednotlivé veci (havarijné poistenie motorového vozidla), pohľadávky (úverové poistenie) alebo očakávaný zisk (poistenie pre prípad prerušenia prevádzky). Poistenie pasív chráni poisteného pred negatívnymi následkami vo forme potenciálnych záväzkov (poistenie zodpovednosti za škodu alebo poistenie právnej ochrany).³⁴

V praxi najčastejšie používaným kritériom pre členenie poistení je hľadisko poistného rizika. Takýmto spôsobom sa historicky vyvinuli klasické typy poistení, ako je napr. požiarne poistenie, krupobitné poistenie alebo poistenie úrazu. Na tomto princípe mohli však vzniknúť aj poistenia pokrývajúce viacero rizík súčasne (napr. poistenie prepravy tovaru). Nevýhodou takejto klasifikácie je skutočnosť, že množina poistných rizík nie je v žiadnom prípade konečná a nemenná, a teda aj samotná klasifikácia poistení si nutne vyžaduje dynamický a flexibilnejší prístup.

Podľa Fecenka možno základnú klasifikáciu neživotného poistenia vykonať z rôznych hľadísk, a to napr. podľa:³⁵

1. formy vzniku poistenia – zákonné, povinne zmluvné a dobrovoľne zmluvné poistenie,
2. predmetu poistenia na:
  - a. poistenie majetku (vrátane poistení finančných rizík),
  - b. poistenie zodpovednosti za škodu,

³³ Fekete, I.: K problematike klasifikácie poistení. In: *Pojistný obzor* 1/1992, s.11. ISSN 0032-2393.

³⁴ Fekete, I.: K problematike klasifikácie poistení. In: *Pojistný obzor* 1/1992, s.11. ISSN 0032-2393.

³⁵ Fecenko, J.: *Neživotné poistenie*. Bratislava: Ekonóm, 2006, s. 13-14. ISBN 80-225-2191-4

- c. poistenie osôb (úrazové a súkromné zdravotné a nemocenské poistenie).
- 3. dĺžky trvania poistenia – krátkodobé (področné) a dlhodobé poistenia,
- 4. zákona o poisťovníctve – podľa prílohy k zákonu, ktorá bola vytvorená na základe odporúčaní európskych smerníc.

Integračné procesy prebiehajúce na území Európy si mimo iného vyžiadali aj harmonizáciu legislatívy. Zjednotenie klasifikačných systémov jednotlivých členských štátov Európskej únie umožnilo voľný pohyb poisťovacích spoločností v rámci vnútorného trhu na jednotnej regulačnej báze. Toto hľadisko zdôrazňuje aj A. Böhlm, ktorý vo svojej publikácii „*Ekonomika a řízení pojišťoven v podmínkách po vstupu ČR do EU*“ uvádza, že klasifikácia poistných odvetví spočíva na prístupe podľa „jedného rizika“, čo umožňuje v rámci Európskeho spoločenstva vytvoriť jednotnú väzbu medzi daným rizikom a požiadavkou na obozretnosť z hľadiska možnosti jeho krytia.³⁶

Pri tvorbe európskeho modelu klasifikácie poistenia sa vychádzalo predovšetkým z dlhodobých skúseností. Členenie poistení teda nebolo vytvorené prostredníctvom systémovej analýzy, ale skôr na báze empirického pozorovania, čo uvádza aj I. Fekete vo svojom článku K problematike klasifikácie poistení³⁷. Aj z tohto dôvodu prakticky nemožno nájsť záznamy o predchádzajúcich odborných diskusiách na tému rôznych variantov usporiadania klasifikácie poistení.

V prvej polovici 20. storočia boli v nemeckej legislatíve rozlišované tri poistné odvetvia, a to poistenie proti škode, poistenie života a úrazové poistenie. Nemecká literatúra zaoberajúca sa poisťovníctvom však uvádzala aj členenie poistení na škodové a s poistnou sumou. V tom istom období sa vo francúzskej právnej úprave členilo poistenie na poistenie proti škode a poistenie osôb, ktoré v sebe zahŕňalo jednak životné poistenie, ale aj poistenie úrazu. Typickým pre francúzske poisťovníctvo bolo aj členenie poistení podľa povahy poisteného rizika na námorné, vnútrozemské, letecké a suchozemské. Naopak, vo Veľkej Británii sa vychádzalo z členenia podľa poistnej udalosti, a to na poistenie námorné, požiarne, životné a nehodové, pričom posledné zahŕňalo poistenie úrazu, škody na majetku a zodpovednosti za škody.³⁸

V rámci historického vývoja poisťovníctva sa teda nezávisle od seba vyvinuli rôzne typy poistení, z ktorých možno vyzdvihnúť dve skupiny, a to poistenie pre prípad škody a poistenie ľudského života. Tieto dve veľké skupiny sa vyvíjali úplne oddelene a na

³⁶ Böhlm, A.: *Ekonomika a řízení pojišťoven v podmínkách po vstupu ČR do EU*. Praha: Aspi Publishing, 2004, s. 50. ISBN 80-7357-020-3

³⁷ Fekete, I.: K problematike klasifikácie poistení. In: *Pojistný obzor* 1/1992, s.11. ISSN 0032-2393.

³⁸ Fekete, I.: K problematike klasifikácie poistení. In: *Pojistný obzor* 1/1992, s.9-10. ISSN 0032-2393.

odlišných princípoch, pričom životné poistenie bolo dlhú dobu považované za lotériu s ľudským životom a bolo preto často zakazované. V mnohých krajinách bolo prevádzkovanie oboch skupín poistení jedným poisťovateľom už na prelome 19. a 20. storočia neprípustné. Zmyslom tohto opatrenia bola predovšetkým ochrana spotrebiteľa, ktorá dominuje aj v súčasnosti.³⁹

V rámci európskej klasifikácie poistení je kľúčovým práve oddelenie výkonu životného a neživotného poistenia.⁴⁰ Rozdiel medzi týmito dvoma poistnými druhmi vyplýva z povahy poisťovaných rizík. V neživotnom poistení je poistné odmenou za upísané riziká a celé sa na tento účel spotrebúva. V životnom poistení môže byť poistné šťastí alebo vcelku použité na tvorbu úspor a manažované poisťovateľom za účelom dosiahnutia zisku. Z tohto dôvodu je pochopiteľná požiadavka orgánov dohľadu na rôznu stupeň ochrany prostriedkov poistených v jednotlivých poistných druhoch. Vyšší stupeň bezpečnosti sa vyžaduje pre ochranu spotrebiteľov, ktorí poisťovateľovi zverili svoje úspory, v porovnaní s tými, ktorí si od poisťovateľa „kúpili“ príslub, že v prípade nepriaznivej udalosti budú odplatom za zaplatené poistné odškodnení. V druhom z uvedených prípadov sa poistné v priebehu poistnej doby spotrebúva, avšak pri poistnom označovanom ako sporivé, sa očakáva, že bude v každom prípade vrátené, a to vrátane dosiahnutých investičných výnosov.

Už historicky išlo v poistení osôb predovšetkým o akumuláciu kapitálu, a teda maximálna ochrana investovaných prostriedkov bola vždy namieste. Naopak, poistno-technický výsledok majetkového poistenia (konštruovaného ako škodové poistenie) bol výrazne ovplyvňovaný náhodnými udalosťami, z ktorých vyplývala povinnosť výplaty veľkého počtu a rozsahu poistných plnení. Vystaviť kapitál naakumulovaný v rámci poistenia osôb, v ktorom tieto plošné riziká nehrozia (nakoľko vojnové udalosti či pandémie bývajú z krytia vylúčené), rizikám škodovým by v podstate znamenalo ohroziť schopnosť poisťovne uspokojovať prijaté záväzky z poistenia osôb.⁴¹ Je to dané skutočnosťou, že stabilita pravdepodobností škôd v neživotnom poistení je podstatne menšia ako stabilita pravdepodobností úmrtí využívaných v modeloch životného poistenia.⁴²

---

³⁹ Komunikácia s odborníkmi českého poistného trhu a pracovníkmi MF ČR (Jarek Šulc, Jana Čechová, Vladimír Příkryl)

⁴⁰ V niektorých krajinách sa ako samostatná skupina vyčleňuje ešte aj dôchodkové poistenie.

⁴¹ Komunikácia s odborníkmi českého poistného trhu a pracovníkmi MF ČR (Jarek Šulc, Jana Čechová, Vladimír Příkryl)

⁴² Daňhel, J. a kol.: *Pojistná teorie*. Professional Publishing, 2005, s. 62. ISBN 80-86419-84-3

Oblasť životného poistenia možno teda jednoznačne považovať za stabilnejšiu v porovnaní s neživotným poistením, ktoré vykazuje vyššiu volatilitu škodovosti a zložitejšiu predpovedateľnosť budúceho vývoja. Ďalším členením podľa volatility škodovosti, resp. rizikovosti poistení, by mohlo byť vytvorenie troch skupín poistenia, a to:

- neživotné poistenie (poistenia čisto rizikové, t.j. tie, pri ktorých sa poistné v priebehu poistného obdobia spotrebúva na krytie rizika),
- životné poistenie (rizikové a/alebo rezervotvorné poistenia, resp. ich kombinácia),
- poistenie na dožitie s výhradou (výlučne rezervotvorné poistenia).

Práve z dôvodu rozdielnej rizikovosti jednotlivých druhov poistení je žiaduce buď úplné oddelenie životných a neživotných poisťovní, alebo aspoň, v prípade poisťovní ponúkajúcich oba poistné druhy, striktné oddelenie hospodárenia a účtovníctva podľa týchto dvoch poistných druhov. Ak poisťovňa vykonáva oba poistné druhy, musí zabezpečiť, aby účty dotýčajúcich podnikov neboli skresľované na základe dohôd medzi týmito podnikmi. Oddelená správa oboch činností musí byť organizovaná tak, aby:⁴³

- nedošlo k poškodeniu záujmov poistníkov, a obzvlášť, aby zisky pochádzajúce zo životného poistenia prinášali prospech poistníkom životného poistenia tak, ako keby poisťovňa poskytovala len životné poistenie,
- minimálne finančné povinnosti (obzvlášť miera solventnosti) neboli prenášané z jednej činnosti do druhej.

V dobe, keď sa Európska únia rozhodla pristúpiť k tvorbe pravidiel pre voľný pohyb poisťovacích spoločností v rámci jednotného trhu, jednotlivé členské krajiny už mali v rámci svojho územia zavedené určité pravidlá povoľovania poisťovacej činnosti, a teda aj určité formy klasifikácie poistení. Preto bolo potrebné predovšetkým harmonizovať klasifikáciu poistných druhov a odvetví na území celej Európskej únie. Udialo sa to prostredníctvom adopcie prvej generácie poisťovacích smerníc⁴⁴, ktorých úlohou bola koordinácia pravidiel a praktík výkonu dohľadu nad poisťovníctvom.

Samotný pojem neživotné poistenie (alebo „generálne“ poistenie, ako sa tento poistný druh nazýva vo Veľkej Británii) nie je v prvej neživotnej smernici osobitne charakterizovaný. Jeho definícia je obsiahnutá v prílohe tejto smernice, a to v podobe zoznamu poistných odvetví. Pôvodný zoznam pozostával zo sedemnástich odvetví, pričom

⁴³ Böhlm, A.: *Ekonomika a řízení pojišťoven v podmínkách po vstupu ČR do EU*. Praha: Aspi Publishing, 2004, s. 66. ISBN 80-7357-020-3

⁴⁴ Prvá neživotná smernica 73/239/EHS z 24. júla 1973 a Prvá životná smernica 79/267/EHS z 5. marca 1979.

osemnáste bolo doplnené až neskôr Smernicou o pomoci turistom⁴⁵. Potreba zaradenia asistenčných služieb ako samostatného poistného odvetvia vyplynula skôr z osobitosti tohto poistného produktu, než zo závažnosti rizika, ktoré toto poistenie predstavuje.⁴⁶

Pre poisťovateľov vykonávajúcich svoju činnosť na území Európskej únie znamenalo prijatie týchto smerníc povinnosť zaradiť všetky svoje priame poisťovacie činnosti (produkty) do jedného zo smernicami vymenovaných odvetví.

V rámci klasifikácie poistenia na Slovensku sú teda vymedzené dva poistné druhy a zvlášť aj zoznam skupín neživotných poistení. Tieto skupiny síce netvorí samostatné poistné odvetvia, avšak ich význam spočíva v zjednodušení procesu udeľovania povolení. Poisťovniam podnikajúcim v oblasti viacerých poistných odvetví spadajúcich do jednej skupiny stačí získať jednu licenciu pre túto skupinu poistení ako celok. Členenie poistných odvetví do skupín pre účely licencovania sa týka len neživotného poistenia, nakoľko tento poistný druh je v porovnaní so životným poistením omnoho rôznorodejší, čo odzrkadľuje aj počet poistných odvetví.

Poistné produkty v rámci neživotných odvetví poistenie úrazu a poistenie choroby môžu byť v zásade konštruované ako obnosové alebo ako škodové poistenia, prípadne ako kombinácia týchto dvoch typov. Dôvodom je predovšetkým dlhoročná prax v európskom poisťovníctve, podľa ktorej kategória škodového poistenia zahŕňa aj osobné úrazy. Avšak poistenie úrazu s jednorazovým plnením vo forme vopred dohodnutej poistnej sumy by svojím charakterom skôr zapadlo medzi životné poistenia. Preto možno povedať, že tvorí výnimku z pravidla, podľa ktorého obnosové poistenia patria do životného poistenia a škodové do neživotného poistenia. Poistenie úrazu s opakovaným plnením alebo individuálne zdravotné poistenie (klasifikačne spadajúce do poistného odvetvia poistenie úrazu) uhrádzajúce náklady na zdravotnú starostlivosť, prípadne odškodné za pobyt v nemocnici, už možno považovať za typické škodové poistenia jednoznačne patriace do neživotného poistenia.

Spomínané prvé dve odvetvia neživotného poistenia sa týkajú poistenia osôb. Práve vzhľadom na svoj zmiešaný charakter môžu byť poskytované aj životnou poisťovňou, ktorá na výkon tejto činnosti získa povolenie. V takomto prípade má ináč výlučne životná poisťovňa právo, a zároveň aj povinnosť, vyplácať poistné plnenia zo škodových poistení.

---

⁴⁵ Smernica Rady z 10.12.1984 č. 84/641/EHS o pomoci turistom

⁴⁶ ROKAS, I.: *Analytical survey o types of insurance classes in the EU*. TACIS Insurance Advisory Services II – Report.

Poistné odvetvia č. 3 až 6, v rámci ktorých sa poskytujú poistenia škody na dopravných prostriedkoch, kryjú akékoľvek riziká s potenciálom vyústiť v škody na samotnom dopravnom prostriedku, a teda nie na prepravovanom tovare. Prvá neživotná smernica jednotlivé poistné riziká konkrétne nedefinuje, jedinou požiadavkou je, aby poistenia kryli škody na dopravnom prostriedku, pričom ide v podstate o krytie na báze „all risk“.

Poistenie škôd na tovare prepravovanom pomocou dopravných prostriedkov je zahrnuté do samostatného poistného odvetvia č. 7. Majetok, resp. tovar, poistený v rámci tohto poistného odvetvia je krytý len v prípade, že ide o škody vzniknuté počas prepravy. Avšak konkrétna definícia pojmu preprava je už otázkou národného súkromného práva. V medzinárodnej praxi sa vo všeobecnosti za začiatok prepravy považuje deň, od ktorého má prepravca dispozičné právo na daný tovar. Toto právo nadobúda zvyčajne o niekoľko dní skôr, ako je tovar fyzicky transportovaný. Možno teda povedať, že dispozičné právo na tovar, ako definícia pojmu preprava, zvyčajne trvá dlhšie ako samotná fyzická preprava tovaru. Z uvedeného potom vyplýva, že tovar je v rámci tohto poistného odvetvia krytý aj v prípade, ak nie je doslova v pohybe, nakoľko z právneho hľadiska je v štádiu prepravy. Prepravovaný majetok je teda krytý aj počas skladovania, a to napr. aj pre prípad požiaru v sklade.

Poistné produkty v rámci odvetví č. 8 a 9 kryjú škody na inom majetku, ako je uvedené v poistných odvetviach č. 3 až 7, a to spôsobených jednak živelnými rizikami alebo inými príčinami (napr. odcudzením). Do týchto odvetví patria napr. poistenie nehnuteľností, poistenie domácností, ale aj poistenie rôznych technických rizík týkajúcich sa strojov alebo elektronických zariadení, či poistenie poľnohospodárskych plodín a zvierat.

Poistné odvetvia č. 10 až 13 sa týkajú poistení zodpovednosti za škodu. Tri z nich kryjú zodpovednosť za škody vyplývajúce z prevádzky dopravných prostriedkov a jedno poistné odvetvie zahŕňa všeobecné poistenie zodpovednosti za škodu. Tam spadajú všetky zodpovednostné poistenia, ktoré nemožno zaradiť do iného poistného odvetvia. Do všeobecného poistenia zodpovednosti spadajú aj rôzne profesijné povinné zmluvné poistenia, či poistenie zodpovednosti za škody na životnom prostredí alebo škody spôsobené vadným výrobkom.

Poistné odvetvia č. 14 a 15 sú zvláštne tým, že za žiadnych okolností nemôžu byť poisťované ako pridružené riziká. To znamená, že poisťovateľ musí za účelom ich poskytovania vlastniť licenciu práve pre tieto konkrétne odvetvia. Dôvod na takúto

požiadavku zo strany európskej legislatívy spočíval v tom, že poistenia v rámci poistných odvetví poistenie úveru a poistenie kaucie v sebe nesú výrazne vysoké riziko.

Poistné produkty v rámci poistného odvetvia č. 16 kryjú rôzne finančné straty, vrátane finančných strát vyplývajúcich z prerušenia prevádzky podniku. Aj napriek tomu, že poistenie zvyčajne kryje len priame škody, v rámci tohto poistného odvetvia môžu poisťovatelia poskytovať aj krytie nepriamych finančných strát. To však zároveň znamená, že ochota poisťovateľa kryť nepriame finančné straty musí byť v poistnej zmluve explicitne zadefinovaná a dané poistenie musí byť zaradené do poistného odvetvia č. 16.

Poistenie právnej ochrany tvorí samostatné poistné odvetvie (č. 17), pričom náklady súvisiace s uplatňovaním práva bývajú bežne kryté aj v rámci zodpovednostných poistiek formou pridruženého rizika. Hlavný rozdiel medzi právnou ochranou zahrnutou do zodpovednostnej poistky a samostatným poistením právnej ochrany spočíva v skutočnosti, že v prvom prípade sú kryté len náklady na právnu obhajobu, pokým v druhom prípade poistenie kryje aj náklady na začatie súdneho procesu, tzn. náklady na súdne konanie a zastupovanie v prípade podania žaloby zo strany poisteného.

Posledným poistným odvetvím v zozname neživotného poistenia je poistenie pomoci osobám v núdzi počas cestovania alebo pobytu mimo miesta svojho trvalého pobytu. Okrem poistenia liečebných nákladov, ide aj o krytie asistenčných služieb, ktoré nutne nespádajú pod služby poskytované vo forme finančného odškodnenia. Asistenčné služby zahŕňajú predovšetkým služby a materiálnu pomoc, napr. opravu auta alebo odťahovaciu službu, prípadne lekársku pomoc.

Klasifikácia poistení nie je, pochopiteľne, všade vo svete rovnaká, avšak jej zmysel a účel je veľmi podobný. Napr. Kanada alebo austrálske krajiny rozlišujú, v porovnaní s Európskou úniou, menší počet poistných odvetví. Ruská federácia, naopak, chápe aj zaistenie ako samostatné poistné odvetvie, ktorého výkon je podmienený osobitným povolením. Naopak, v Európe je regulácia zaistenia oproti priamemu poisteniu oveľa skromnejšia. Európske životné a neživotné smernice upravujú iba priame poisťovacie služby, a teda netýkajú sa zaistej praxe. Avšak aj v tejto oblasti dochádza k postupným zmenám napr. v súvislosti s teroristickými rizikami, či rizikami vyplývajúcimi z klimatických zmien, v dôsledku ktorých regulácia zaistenia postupne naberá na intenzite. Medzinárodný zaistný trh však môže zo zjednoteného systému klasifikácie a fungovania priameho poisťovania na území Európskej únie len profitovať. Klasifikácia poistení je zároveň požiadavkou dnešnej doby, nakoľko vedie k špecializácii dohľadu v jednotlivých oblastiach, čím sa jeho výkon stáva efektívnejším.

2.2 Analýza historického vývoja neživotného poistenia

Cieľom tejto časti dizertačnej práce je poskytnúť stručný prehľad historického vývoja poistenia a poisťovníctva na území Slovenskej republiky od 18. storočia až po súčasnosť, a to s dôrazom na neživotné poistenie.

Moderné poisťovníctvo tak, ako ho poznáme dnes, má svoje začiatky v 17. storočí v Anglicku. V londýnskej kaviarni na Tower Street patriacej Edwardovi Lloydovi sa od roku 1688 schádzali obchodníci a majitelia lodí, aby tam prediskutovali a uzatvárali obchody. Išlo prvú z moderných foriem poisťovania neživotných rizík upisovaných prostredníctvom maklérov.

Na území Slovenska badať významný rozvoj poisťovníctva až v 18. a 19. storočí. Možno konštatovať, že do roku 1945 sa úspešne rozvíjalo a v medzivojnovom období predstavovalo svetovú špičku.⁴⁷ Avšak zachytenie historického vývoja neživotného poistenia na území Slovenska v literatúre je veľmi problematické a útržkovité, nakoľko napr. záznamy ríšsko-nemeckých poisťovní boli takmer úplne zlikvidované. Aj napriek tomu, že poisťovne si viedli podrobnú evidenciu, väčšina archívnych materiálov týkajúcich sa poisťovníctva na našom území bola stratená alebo zlikvidovaná pri rozsiahlych reorganizáciách súvisiacich najmä so znárodňovaním poisťovníctva.

Po roku 1918 bolo aj poisťovníctvo jedným z nástrojov maďarizácie, a preto je pochopiteľné, že na určitý čas úplne stratilo dôveru slovenského obyvateľstva. Avšak potreba poisťného krytia, a to najmä základných rizík, akým bolo napr. riziko požiaru, bola naďalej prítomná. Preto možno v tomto období zároveň pozorovať snahy o vybudovanie slovenských poisťovní, ktoré však museli čeliť konkurencii už etablovaných maďarských poisťovateľov.⁴⁸

V roku 1920 bol dovtedy praktizovaný princíp špecializovaného vykonávania poisťovacích činností (nariadený poisťovacím regulatívom z roku 1896) nahradený princípom zmiešaného výkonu životného a elementárneho poistenia. Avšak už v tomto období sa vyžadovali oddelená správa a oddelené účtovníctvo v rámci týchto dvoch skupín poistenia.⁴⁹

⁴⁷ Fecenko, J.: *Neživotné poistenie*. Bratislava: Ekonóm, 2006, s.10. ISBN 80-225-2191-4

⁴⁸ Patoprstý, J.: *Dejiny poisťovníctva v Česko-Slovensku (1918-1945)*. diel 2, Bratislava: Alfa Konti, 1993, s. 125-126. ISBN 80-88739-04-7

⁴⁹ Patoprstý, J.: *Dejiny poisťovníctva v Česko-Slovensku (1918-1945)*. diel 2, Bratislava: Alfa Konti, 1993, s. 177. ISBN 80-88739-04-7

V roku 1934 bolo poistenie na našom území v rámci súkromného práva upravené zákonom o poisťnej zmluve, kde sa rozlišovalo:⁵⁰

- poistenie proti škode (napr. krupobitné, poistenie dobytku, dopravné, požiarne, zodpovednostné)
- životné poistenie,
- úrazové poistenie.

Poistenie proti škode (tzv. elementárne poistenie) bolo upravené zákonom z roku 1935, pričom jednotné poisťné podmienky pre jednotlivé typy poistenia schvaľovalo Ministerstvo vnútra ako dozorný orgán nad súkromnými poisťovňami. Dopravné poistenie kryjúce riziko poškodenia prepravovaného tovaru sa pôvodne vzťahovalo len na námornú a riečnu dopravu, neskôr aj na železnice a nakoniec aj na cestnú a leteckú prepravu. Tento typ poistenia bol pre poisťovne veľmi rizikový a zväčša aj stratový.⁵¹

Pre poľnohospodárstvo bolo obzvlášť významné krupobitné poistenie, ktoré bolo kvôli jeho vysokej rizikovosti poisťované prostredníctvom tzv. ľadovcového poolu. V rámci neho riešili poisťovatelia toto riziko jednotne, a to na základe vzájomného kvótového rozdelenia prevzatého rizika.⁵²

Začiatkom 20. storočia sa z dopravného poistenia začalo vyvíjať havarijné poistenie, ktoré preto patrí medzi mladšie poisťné odvetvia. Havarijné poistenie vzniklo v USA a odtiaľ sa rozšírilo najprv do Anglicka a neskôr po celej Európe. Pôvodne išlo len o kolízne poistenie, avšak postupne bolo krytie rozšírené aj na riziko požiaru alebo krádeže, čím vzniklo komplexné kasko poistenie.⁵³

V októbri 1945 došlo v Československu vydaním znárodňovacieho dekrétu k zoštátneniu poisťovní. Tieto boli od roku 1947 zlúčené do piatich národných podnikov, ktorých hlavným cieľom bolo zjednodušenie a zlacnenie poisťnej ochrany a zapojenie poisťovníctva do systému plánovitého riadenia národného hospodárstva.⁵⁴ V tom istom roku bol založený Vedecký výskumný ústav poisťovníctva, ktorý mal za úlohu skúmať problémy znárodneného poisťovníctva, jeho kapacity a zaoberať sa novými poisťno-technickými metódami a teóriou rizika. Avšak rozvoj poisťnej teórie touto formou netrval

⁵⁰ Žáková, J.: Uplatnenie princípu jednotného rizika na Slovensku. In: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Vývojové trendy v poisťovníctve I“*. Senec, 7.6.2007. ISBN 978-80-225-2318-9.

⁵¹ Patoprstý, J.: *Dejiny poisťovníctva v Česko-Slovensku (1918-1945)*. diel 2, Bratislava: Alfa Konti, 1993, s. 182-191. ISBN 80-88739-04-7

⁵² Patoprstý, J.: *Dejiny poisťovníctva v Česko-Slovensku (1918-1945)*. diel 2, Bratislava: Alfa Konti, 1993, s. 192. ISBN 80-88739-04-7

⁵³ Patoprstý, J.: *Dejiny poisťovníctva v Česko-Slovensku (1918-1945)*. diel 2, Bratislava: Alfa Konti, 1993, s. 195. ISBN 80-88739-04-7

⁵⁴ Fecenko, J.: *Neživotné poistenie*. Bratislava: Ekonóm, 2006, s. 10. ISBN 80-225-2191-4

dlho. Začlenenie poisťovníctva do socialistického systému sa odzrkadlilo v podceňovaní významu poistenia a nutnosti rozvoja poistnej vedy. Všetka poistná veda bola v tom období preberaná zo Sovietskeho zväzu, a po roku 1948 sa činnosť spomenutého ústavu ďalej nerozvíjala.⁵⁵

V rámci právnej úpravy v rokoch 1945 až 1950 sa zodpovednostné poistenie ešte neuvádzalo ako samostatné poistné odvetvie. V rámci klasifikácie sa v tomto období rozlišovalo:

- poistenie majetku (napr. vodovodné zariadenia, vnútroštátna doprava, odcudzenie, živé, úmyselné škody, motorové vozidlá – havarijné poistenie, poistenie zvierat a poistenie zodpovednosti),
- poistenie osôb (v rámci neho dožitie, smrť a dožitie, smrť a úraz).

Zákon č. 189/1950 Zb. o poistnej zmluve poistenie zodpovednosti za škodu z hľadiska svojej systematiky ako osobitné poistné odvetvie nerozlišoval. Toto poistenie bolo zahrnuté do ustanovení vzťahujúcich sa na poistenie majetku. Napriek tomu bolo v samotných poistných podmienkach vydaných na základe tohto zákona poistenie zodpovednosti za škodu upravené ako osobitné poistné odvetvie. Tento zákon zároveň ustanovoval, že poisťovňa je povinná nahradiť najviac majetkovú škodu, ktorá skutočne vznikla. Tým sa malo zabrániť neoprávnenému obohateniu.⁵⁶

V roku 1964 došlo k zániku právnej úpravy poistenia v rámci zákona o poistnej zmluve, pričom jeho úprava bola zaradená do občianskeho zákonníka. Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. určoval jednotlivé druhy poistenia, pričom poistné podmienky pre jednotlivé poistné odvetvia boli upravené vyhláškami. Rozlišovalo sa:

- poistenie majetku (napr. vodovodné zariadenia, vnútroštátna doprava, odcudzenie, živé, úmyselné škody, motorové vozidlá – havarijné poistenie, poistenie zvierat),
- poistenie osôb (v rámci neho dožitie, smrť a dožitie, smrť a úraz),
- poistenie zodpovednosti (všeobecná zodpovednosť – zmluvná, zákonné poistenie motorových vozidiel).

Tento zákonník už znovu obsahoval osobitnú úpravu poistenia zodpovednosti za škodu, podobne, ako tomu bolo v zákone z roku 1934.

Podľa občianskeho zákonníka z roku 1964 bolo teda možné poistiť majetok len pre prípad jeho poškodenia, zničenia, straty alebo odcudzenia, ale nie pre prípad vzniku

⁵⁵ Patoprstý, J.: *Dejiny poisťovníctva v Česko-Slovensku (1945-1992)*. diel 3, Bratislava: Alfa Conti, 1996, s. 151. ISBN 80-88739-27-6

⁵⁶ Patoprstý, J.: *Dejiny poisťovníctva v Česko-Slovensku (1945-1992)*. diel 3, Bratislava: Alfa Conti, 1996, s. 180-181. ISBN 80-88739-27-6

následných škôd. Nebolo teda možné poistiť napr. ušlý zisk v rámci šomážneho poistenia. Tento zákonník zároveň umožňoval obom zmluvným stranám vypovedať poistenie bez udania dôvodu, avšak okrem možnosti vypovedať poistenie osôb (s výnimkou poistenia úrazu) zo strany poisťovateľa.⁵⁷

Po roku 1991 došlo k demonopolizácii poisťovníctva v Slovenskej republike, avšak klasifikácia poistení zostávala aj napriek prijatiu zákona č. 24/1991 Zb. o poisťovníctve naďalej súčasťou občianskeho zákonníka v nezmenenej forme, a to v členení na:

- poistenie majetku,
- poistenie osôb,
- poistenie zodpovednosti.

Zmenou však bolo zrušenie vyhlášok, ktoré boli nahradené všeobecnými poistnými podmienkami vydávanými jednotlivými poisťovňami. Zároveň bolo potrebné za slová „poistiť možno“ doplniť slovo „najmä“, nakoľko hlavne pre podnikateľskú sféru neboli uvedené tri skupiny poistení postačujúce. Bolo potrebné umožniť aj vykonávanie poistení pre prípad následných strát (napr. šomážneho poistenia) alebo poistenia úveru.⁵⁸

V roku 2000 bola aj na Slovensku zákonom o poisťovníctve⁵⁹ zavedená jednotná klasifikácia poistení v súlade s Európskou úniou, avšak členenie v rámci občianskeho zákonníka ostávalo naďalej nezmenené. V tejto oblasti teda existoval a dodnes existuje nesúlada. Aj dnes je súkromné poistné právo (zmluvné právo) upravené odlišne od zákona o poisťovníctve.

Komerčné poisťovníctvo prešlo od vzniku samostatnej Slovenskej republiky prudkým rozvojom. Charakteristickým pre toto obdobie bolo dobiehanie neživotného poistenia životným v predpise poistného.⁶⁰ Tento jav dokumentuje tab. č. 1⁶¹, z ktorej je zjavné, že životné poistenie vykazovalo oproti neživotnému vyššie tempo medziročného rastu. Krátkodobou výnimkou z tohto trendu bola len zmena týkajúca sa zákonného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla na povinne zmluvné poistenie.

---

⁵⁷ Patoprstý, J.: *Dejiny poisťovníctva v Česko-Slovensku (1945-1992)*. diel 3, Bratislava: Alfa Konti, 1996, s. 184. ISBN 80-88739-27-6

⁵⁸ Patoprstý, J.: *Dejiny poisťovníctva v Česko-Slovensku (1945-1992)*. diel 3, Bratislava: Alfa Konti, 1996, s. 291. ISBN 80-88739-27-6

⁵⁹ Zákon č. 101/2000 Z. z. o poisťovníctve

⁶⁰ Fecenko, J.: *Neživotné poistenie*. Bratislava: Ekonóm, 2006, s. 11. ISBN 80-225-2191-4

⁶¹ Fecenko, J.: *Neživotné poistenie*. Bratislava: Ekonóm, 2006, s. 12. ISBN 80-225-2191-4

Tab. č. 1: Vývoj predpísaného poistného na slovenskom poistnom trhu v období rokov 1993-2005

Rok	Neživotné poistenie			Životné poistenie		
	Predpísané poistné v mld. Sk	Medziročný nárast v %	Podiel na poistnom trhu v %	Predpísané poistné v mld. Sk	Medziročný nárast v %	Podiel na poistnom trhu v %
1993	6,43		76,5	1,97		23,5
1994	6,96	8,24	76,6	2,12	7,61	23,4
1995	8,15	17,10	76,1	2,55	20,28	23,9
1996	10,24	25,64	74,3	3,54	38,82	25,7
1997	12,25	19,63	72,2	4,72	33,33	27,8
1998	14,79	20,73	69,5	6,49	37,50	30,5
1999	15,15	2,43	64,0	8,51	31,12	36,0
2000	15,97	5,41	58,5	11,35	33,37	41,5
2001	17,98	12,59	56,4	13,88	22,29	43,6
2002	20,61	14,63	56,8	15,68	12,97	43,2
2003	25,01	21,35	59,0	17,35	10,65	41,0
2004	28,54	14,11	59,3	19,45	12,10	40,5
2005	30,69	7,53	58,2	22,05	13,37	41,8

V rámci verejnej mienky na Slovensku naďalej prevláda názor, že najdôležitejšie je poistenie majetku. Výnimku tvorí poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, nakoľko ide o povinné zmluvné poistenie. Poistenia života a zodpovednosti za škodu v porovnaní so zahraničím zatiaľ príliš populárne nie sú, a to aj napriek tomu, že práve z titulu zodpovednosti za škodu a v osobnom živote môžu vzniknúť rovnako závažné škody a straty. Ako však uvádzajú autori publikácie *Pojistná ekonomika I.*, je treba zdôrazniť, že k najväčšiemu rozvoju v poistnej ochrane dochádza v oblasti poistenia rizík podnikateľov, na ktoré orientujú komerčné poisťovne svoje poistné produkty a služby.⁶²

Na slovenskom trhu neživotného poistenia má najvýraznejšie postavenie povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Významnými z hľadiska predpisu poistného sú aj odvetvia poistenie škôd na majetku inom ako dopravný prostriedok proti niektorým živelným a iným rizikám, ale aj havarijné poistenie motorových vozidiel.

⁶² Čejková, V., Nečas, S., Řezáč, F.: *Pojistná ekonomika I. (Distanční studijní opora)* Brno: 2004, s. 15. ISBN 80-210-3557-9

3 IDENTIFIKÁCIA TRENDOV VPLÝVAJÚCICH NA VÝVOJ NEŽIVOTNÉHO POISTENIA

V tejto kapitole dizertačnej práce upriamujem pozornosť na identifikáciu trendov vplývajúcich na vývoj neživotného poistenia ako objektov vedeckého skúmania. V procese pátrania po týchto trendoch som vychádzala z analýzy súčasného stavu riešenej problematiky, ktorý je zachytený v druhej kapitole dizertačnej práce. Mojmým zámerom v rámci tejto časti je vymedziť a stručne charakterizovať všetky významné trendy a naznačiť ich potenciálne dosahy na vývoj neživotného poistenia na Slovensku a vo svete.

Vychádzajúc z predpokladu, že poisteniu najbližšou kategóriou je riziko, prvá časť kapitoly je venovaná poistným rizikám v neživotnom poistení, a to jednak ich všeobecnej definícii, ale aj konkrétnym typom rizík a ich charakteristike. Ďalej sú rozoberané trendy v oblastiach, akými sú hospodársky vývoj, regulácia a dohľad nad finančným trhom, európska integrácia, ale aj zmeny v spotrebiteľskom správaní či v distribúcii produktov neživotného poistenia.

V rámci identifikácie objektov vedeckého skúmania nebolo, aj vzhľadom na obmedzený priestorový rozsah dizertačnej práce, možné zahrnúť všetky potenciálne činitele ovplyvňujúce vývoj neživotného poistenia. Preto bolo obzvlášť dôležité pristupovať k ich výberu opatrne a uvážene. Nakoľko v teoretickom výskume je dosiahnuteľné, aby aj malý počet skúmaných faktorov bol reprezentatívnym súborom⁶³, prvoradou požiadavkou na vybrané trendy bolo, aby tieto v čo najväčšej možnej miere reprezentovali celú množinu.

3.1 Poistné riziká v neživotnom poistení a trendy ich vývoja

Súhrn rizík, ktorým je poisťovňa pri svojej činnosti vystavená, sa nazýva rizikovým portfóliom. Vo všeobecnosti sa rozlišuje medzi obchodno-podnikateľskými rizikami, ktorým je vystavený každý podnikateľský subjekt a rizikami charakteristickými pre poisťovníctvo (tzv. finančné a poistno-technické riziká), ktorých zvládnutie poskytuje poisťovniám konkurenčné výhody.⁶⁴

---

⁶³ Benčo, J.: *Metodológia vedeckého výskumu*. Bratislava: IRIS, 2001, s. 47. ISBN 80-89018-27-0

⁶⁴ Daňhel, J. a kol.: *Pojistná teorie*. Professional Publishing, 2005, s. 79. ISBN 80-86419-84-3

Daňhel⁶⁵ uvádza klasifikáciu finančných a poisťno-technických rizík na bilančnej báze. Aktíva poisťovne zovšeobecňuje na finančné investície a záväzky na poisťno-technické rezervy. Podľa bilancie potom rozlišuje tieto skupiny rizík:

- riziká strany aktív – investičné,
- riziká strany pasív – poisťno-technické,
- riziká vzájomného vzťahu aktív a pasív – asset-liability riziká.

Investičné riziká poisťovne zahŕňajú najmä úrokové riziko, úverové riziko, trhové riziko, či riziko likvidity. Výlučne s poisťovníctvom sú spojené poisťno-technické riziká. Vychádzajú zo stochastického charakteru poisťovacej činnosti a možno sem zaradiť napr. riziko adekvátnosti technických rezerv, riziko poistného, či riziko zaistenia. Asset-liability riziká sú spôsobené neadekvátnym zložením aktív vzhľadom k pasívam poisťovne, a to z hľadiska ich časovej štruktúry, výnosnosti, rizika, či štruktúry portfólia (patria sem riziko inflácie a riziko diskontnej sadzby).⁶⁶

V rámci tejto časti dizertačnej práce sa budem zaoberať tzv. poisťnými rizikami, nakoľko ide o riziká typické len pre poisťovaciu činnosť. Britská Financial Services Authority definuje poisťné riziká ako riziká vzniku škody spôsobenej inherentnými neistotami týkajúcimi sa vzniku, načasovania a výšky požadovaného poistného plnenia. Poisťné riziká zahŕňajú celú škálu rizík vznikajúcich zo súčasného a budúceho upísaného obchodu, ale tiež aj z vývoja minuloročných rezerv. Pod poisťným rizikom teda možno chápať jednak riziká súvisiace s novovznikajúcimi poisteniami, ale aj s tvorbou a manažmentom technických rezerv.⁶⁷

V rámci slovenských podmienok sú poisťné riziká definované zákonom o poisťovníctve⁶⁸ ako nebezpečenstvá, ktoré môžu viesť k vzniku poisťnej udalosti. Z hľadiska vyššie uvedenej kategorizácie rizík pôsobiacich na poisťovací subjekt súvisia poisťné riziká predovšetkým s kategóriou poisťno-technických rizík. Avšak tie isté riziká, ktoré vedú k poisťnej udalosti, môžu zároveň ohroziť aj aktíva poisťovne, čím sa vlastne dostávajú do kategórie asset-liability rizík.

Poisťné riziká sa neustále menia, niektoré rýchlo a viditeľne, iné pomaly a nepozorovane. Možno však konštatovať, že zmeny rizík nabrali v posledných desaťročiach na hybnosti a zložitosti. Kvalitatívne by sme mohli nové riziká

⁶⁵ Daňhel, J. a kol.: *Poisťná teorie*. Professional Publishing, 2005. ISBN 80-86419-84-3

⁶⁶ Daňhel, J. a kol.: *Poisťná teorie*. Professional Publishing, 2005, s. 79-83. ISBN 80-86419-84-3

⁶⁷ *FSA Insurance Sector Briefing: ICAS – one year on*. November 2005. [online] [citované 10.7.2008] Dostupné z: www.fsa.gov.uk

⁶⁸ Zákon č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve v platnom znení

charakterizovať ako vyššie a rýchlejšie. Vyššie preto, že s novými výrobnými postupmi vznikajú podmienky pre vznik vyšších škôd, keďže majetok vysokej hodnoty je akumulovaný na menších plochách. Nové riziká sú aj rýchlejšie, pretože sa odpútavajú od časových a geografických obmedzení a pôsobia v globálnom rozmere.⁶⁹

Neživotné poistenie je veľmi rôznorodé, a to najmä v porovnaní so životným poistením. Poistenia spadajúce do tohto poistného druhu kryjú širokú škálu nehomogénnych rizík, ktorých zoznam môže byť v prípade využitia princípu all risk nekonečný. Z dôvodu obmedzeného priestoru som sa rozhodla venovať sa tým z rizík, ktoré považujem v súčasnej dobe za najvýznamnejšie. Zároveň som sa snažila voliť riziká predstavujúce vhodné objekty pre výskum vzhľadom na ciele dizertačnej práce.

3.1.1 Katastrofické udalosti

Rozširujúca sa industrializácia a urbanizácia spolu s rastúcou koncentráciou majetku a populácie vytvárajú priam ideálne podmienky pre vznik škodových udalostí katastrofického rozsahu. Podľa štatistík sa počet najmä prírodných katastrofických udalostí medziročne zvyšuje, čo je pre poisťovateľov veľkou výzvou. Na zabezpečenie poistiteľnosti následkov katastrofických udalostí je dôležité predovšetkým správne oceňovanie a využívanie adekvátnych upisovacích postupov.

Katastrofické riziko býva charakterizované nízkou frekvenciou výskytu a vysokou závažnosťou škôd. Špecifikom katastrofických udalostí je ich široký záber. Škody z nich vzniknuté spadajú do viacerých poistných odvetví v rámci oboch poistných druhov. Pre poisťovne nemusí byť v takýchto prípadoch záchranou ani geografické rozloženie rizika, nakoľko v dnešnom svete sú hospodárstva krajín výrazne interdependentné. Napr. poškodenie subjektov vyrábajúcich a dodávajúcich energie môže následne ovplyvniť hospodárstva viacerých krajín vo svete. Podobný dosah môžu mať aj škody na majetku podnikov pôsobiacich nadnárodne, ktorých dôsledkom sa znemožní pokračovanie výroby aj v ostatných lokalitách. Takto veľký rozsah škôd, a to jednak geografický, ale najmä hodnotový, môže v niektorých prípadoch ohroziť finančnú stabilitu zaistovateľov.

Za subkategóriu katastrofických rizík možno považovať riziká súvisiace s terorizmom, a to v prípade, že pri ich realizácii dochádza k rozsiahlym škodám či už na majetku alebo ľudských životoch. Takéto boli nesporne útoky z 9. septembra 2001, ktoré

⁶⁹ Krátka, Z.: Súčasný trendy v manažmente rizík poisťovacích spoločností. In: *Zborník z konferencie Podnikanie a inovácie podnikateľských aktivít II*, 2007, s.95. ISBN 978-80-7165-625-8.

spôsobili nemalé škody a prinútili poisťovateľov prehodnotiť svoju schopnosť uhrádzať prevzaté záväzky v prípade podobných útokov v budúcnosti. Mnohé poisťovne sa následne rozhodli riziká terorizmu z poskytovaného krytia vylúčiť. Potenciálny nedostatok komerčného poisťného krytia je však do určitej miery hrozbou pre stabilitu ekonomík a ich hospodársky rast.⁷⁰

V súvislosti s rizikami terorizmu je z národohospodárskeho pohľadu dôležitá najmä otázka, kto je za náhradu takto spôsobených škôd zodpovedný. Finančné krytie neraz poskytujú poisťovatelia, resp. zaistovne, avšak samotné útoky bývajú adresované skôr vládam a ich predstaviteľom. V praxi sa preto využívajú rôzne schémy spoločného krytia spočívajúce v kombinácii poisťných kapacít so zárukami štátu.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že riziko vzniku katastrofických škôd je omnoho citlivejšie vnímané spoločnosťou než samotnými poisťovňami. Tragické udalosti často získavajú neprimeranú publicitu, prostredníctvom ktorej médiá obavy verejnosti výrazne umocňujú. Niektorí poisťovatelia považujú katastrofické udalosti, resp. škody z nich vyplývajúce, za normálne manažovateľné.⁷¹ Napriek tomu býva riziko terorizmu naďalej z komerčného poisťného krytia vylúčené. No vzhľadom na udalosti predošlých rokov sa mnohé poisťovne rozhodli toto riziko zaradiť do balíkov cestovného poistenia, a to vo forme krytia liečebných nákladov vzniknutých v dôsledku teroristického činu.

Každopádne dnes teroristické riziká predstavujú pre rozvinuté krajiny reálnu hrozbu a sú nesporne aj politickým problémom. Preto sú mnohé vlády vyzývané na spoluprácu s poisťovacím sektorom, a to najmä formou poskytovania finančných garancií. Napr. americká federálna vláda prijala v roku 2002 zákon o poisťovaní teroristických rizík s účinnosťou do konca roku 2005. Mal pôsobiť v dvoch rovinách, a to chrániť dostupnosť poisťného krytia majetku, vrátane teroristických rizík, pre spotrebiteľov, a zároveň poskytnúť súkromným trhom prechodné obdobie na prispôbenie svojej kapacity novej situácii. Nakoľko počas obdobia účinnosti tohto zákona nedošlo v USA k rozsiahlym teroristickým útokom, na zhodnotenie jeho adekvátnosti chýbali empirické údaje.⁷²

Katastrofické udalosti, či už prírodného charakteru alebo spôsobené ľuďmi, majú veľký vplyv na pocit bezpečia verejnosti a v mnohom ovplyvňujú aj rozhodovanie podnikov. Popri všeobecných implikáciách majú však katastrofické škody obzvlášť

⁷⁰ Carroll, S.J. et al.: *Distribution of Losses from Large Terrorist Attacks Under the Terrorism Risk Insurance Act*. RAND 2005. ISBN 0-8330-3865-6

⁷¹ Lascelles, D.: *Insurance Banana Skins 2007: The CSFI Survey of the risks facing insurers*. 2007. UK. ISBN: 978-0-9551811-3-9.

⁷² Carroll, S.J. et al.: *Distribution of Losses from Large Terrorist Attacks Under the Terrorism Risk Insurance Act*. RAND 2005. ISBN 0-8330-3865-6

priamy dosah na poisťovací sektor, z ktorého strany si vyžadujú predovšetkým vysokú odbornosť pri nastavovaní poisťno-technických parametrov produktov a v neposlednom rade aj obrovské finančné kapacity.

3.1.2 Riziká z oblasti informačných technológií a informačných systémov

Informačné technológie čoraz viac ovplyvňujú vývoj hospodárstiev na celom svete. Význam a hodnota informácií nadobúdajú čoraz výraznejšie rozmery, a stávajú sa tak hnacím motorom jednotlivých ekonomík. Dnes je už proces prechodu od tradičných priemyselných ekonomík na tzv. e-ekonomiky alebo „nové ekonomiky“ neodškriepiteľný. Ide o ekonomiky výrazne ovplyvnené novými vynálezmi v oblasti informačných a komunikačných technológií.⁷³

Informačný systém možno charakterizovať ako súbor osôb, technických prostriedkov a metód zabezpečujúcich zber, prenos, spracúvanie a uchovávanie dát na účely ich prezentácie a distribúcie používateľom pre potreby rozhodovania. Jeho primárnou úlohou je zabezpečiť dostatok relevantných informácií v náležitej forme, v potrebnom čase, na správnom mieste a za primeranú cenu.⁷⁴ Vplyv rizík súvisiacich s informačnými technológiami a informačnými systémami (ďalej len IT/IS) budem v tejto časti dizertačnej práci rozoberať z pohľadu poisťovne preberajúcej na seba IT/IS riziká podnikateľských subjektov, t.j. z aspektu ich poisťiteľnosti.

Akýkoľvek rozvoj, a teda aj ten informačný a elektronický, so sebou prináša celú radu rizík. Niektoré z nich sú na prvý pohľad evidentné, avšak mnohé z nich zostávajú latentné a jednotlivé subjekty si ich často ani neuvedomujú. Jednou z úloh poisťovateľov je znižovať frekvenciu a rozsah škôd, a to jednak prostredníctvom edukačnej a zábrannej činnosti a zároveň aj prostredníctvom prevzatia rizík vyplývajúcich z informačných technológií.

Využívanie informačných technológií v dnešnej dobe už nie je len módnym výstrelkom, ale nevyhnutnosťou, od ktorej závisí efektívnosť a konkurencieschopnosť a v konečnom dôsledku aj samotná šanca na prežitie daného podnikateľského subjektu na čoraz globálnejšom trhu. Z tohto dôvodu si tieto aktíva vyžadujú adekvátnu ochranu. Hroziacimi rizikami sú napr. zlyhanie informačného systému podniku, strata dát, ale aj

⁷³ Krátka, Z.: Poisťiteľnosť rizika informačných a komunikačných systémov. In: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Vývojové trendy v poisťovníctve I.“*, Senec, 7.6.2007. ISBN 978-80-225-2318-9.

⁷⁴ Čarnický, I., Kafková, E.: Informácie – alfa a omega konkurencieschopnosti trhu. In: *Poisťné rozhľady*, č. 2/2004, s.8. Roč. 10, ISSN 1335-1044.

úmyselné poškodenie informačného systému zo strany zamestnancov či tretích osôb. Následkom ich realizácie môžu byť obrovské škody vyplývajúce z nemožnosti rýchlej náhrady dátových aktív, prípadne z nutnosti prerušiť prevádzku podniku. Ďalšie hrozby predstavujú napr. živelné riziká alebo počítačové vírusy.

IT/IS riziko možno chápať ako funkciu rozsahu potenciálnych škôd a pravdepodobnosti, s akou dôjde pôsobením určitej hrozby k narušeniu dôvernosti, integrity a dostupnosti informácií v rámci daného IS.⁷⁵ Konkrétna hrozba môže spočívať v rôznorodých faktoroch, napr. živelné riziká (fyzické zničenie IT/IS) alebo počítačové vírusy (porušenie dát alebo poškodenie samotného softvéru). Poist'ovne dnes už bežne kryjú riziká spôsobujúce škody na majetku, t.j. prvá spomínaná skupina by nemala, čo do poistiteľnosti IT/IS, predstavovať výraznejší problém.

Veľmi významným problémom, s ktorým sa poist'ovne budú musieť popasovať, sú najmä škody z druhej uvedenej skupiny. Pri poškodení elektronických databáz vírusmi, resp. hackerskými útokmi, môže byť problematické jednak určenie príčiny škody, ale aj samotné vyčíslenie jej výšky. Ešte zložitejšia je identifikácia a kvantifikácia strát v prípade úniku citlivých informácií. Nedostatočná štatistická databáza potrebná na vytvorenie poistno-technickej konštrukcie produktov kryjúcich uvedené riziká bude zrejme ešte dlho problémom. Situáciu neľahčuje ani skutočnosť, že oblasť informačných technológií sa rozvíja závratnou rýchlosťou.

Každopádne však súčasný vývoj v IT/IS sfére ponúka poist'ovniam nové trhové možnosti. Ide o segment služieb, ktorý dnes ešte určite nemožno považovať za docenený, a už určite nie za nasýtený, čo môže byť problémom v oblastiach, ako je napr. povinné zmluvné poistenie áut. Mnohé, aj menšie, poist'ovne sa môžu realizovať prostredníctvom vývoja a ponuky tzv. kyber poistenia, ktoré kryje finančné následky IT/IS rizík. Krytie v rámci kyber poistenia môže byť rozšírené aj o poistenie zodpovednosti za škody voči tretím osobám, ale napr. aj o poistenie úmyselného poškodenia IT/IS podniku treťou osobou alebo zamestnancom.

Hlavnými bariérami rozvoja kyberpoistenia sú v súčasnosti najmä⁷⁶:

- nedostatok relevantných historických údajov nevyhnutných na kalkuláciu miery rizík a výšky poistného,
- nedostatok zaistného krytia,

---

⁷⁵ Krátka, Z.: Poistiteľnosť rizika informačných a komunikačných systémov. In: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Vývojové trendy v poistovníctve I.“*, Senec, 7.6.2007. ISBN 978-80-225-2318-9.

⁷⁶ Krátka, Z.: Poistiteľnosť rizika informačných a komunikačných systémov. In: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Vývojové trendy v poistovníctve I.“*, Senec, 7.6.2007. ISBN 978-80-225-2318-9.

- neochota podnikov zverejňovať informácie o bezpečnostných incidentoch,
- nejednoznačná a nedostatočná terminológia v tejto oblasti,
- legislatívne nedoriešené úrovne zodpovednosti pri zložitejších hierarchických stupňoch zavinenia,
- neexistencia štandardizovanej podoby poisťných zmlúv,
- množstvo uplatňovaných poisťných výluk.

V súčasnej dobe je pohotovosť služieb a výrobných procesov jednou z nevyhnutných predpokladov konkurencieschopnosti. Preto akýkoľvek výpadok IT/IS predstavuje nemalé škody, a to nielen pre samotný podnik, ale aj pre dotknutých obchodných partnerov, či klientov. V oblasti poisťovníctva je identifikácia a riadenie IT/IS rizík obzvlášť dôležitá, nakoľko poisťovne riešia jednak bezpečnosť vlastných IT/IS, ale aj bezpečnosť IT/IS podnikov, ktorých riziká na sebe v procese výkonu poisťovacej činnosti preberajú. Poisťovatelia by mali tieto riziká vnímať ako nezastaviteľný trend, ktorý im prináša nové možnosti a otvára nové trhové segmenty. V najbližších rokoch možno očakávať čoraz výraznejší dopyt po krytí IT/IS rizík a je len na poisťovniach, ako sa k takejto trhovej príležitosti postaví.

3.1.3 Klimatické zmeny

Poisťovatelia sa postupne pripravujú na výzvy vyplývajúce z čoraz volatilnejšieho a menej predpovedateľného klimatického prostredia. Klimatické zmeny majú potenciál výrazne zvýšiť cenu poisťného krytia, náklady na zaistenie a požiadavky na solventnosť. V konečnom dôsledku by klimatické zmeny mohli zmeniť aj hranice poistiteľnosti.⁷⁷

Aj napriek rozdielnym názorom na rozsah a závažnosť globálneho otepľovania je pravdepodobné, že práve poisťovacie inštitúcie budú v prvej línii akýchkoľvek finančných dopadov. Potenciálne dopady klimatických zmien v oblasti kontinentálnej Európy sa týkajú najmä extrémnych teplôt v letnom období, zvyšujúceho sa rizika škôd spôsobených veternými smršťami a v neposlednom rade aj rozsiahlych záplav a povodní. Rezervy na poisťné udalosti spôsobené povodňami, vetrom a ostatnými rizikami vyplývajúcimi z počasia bývali typicky tvorené na báze historických údajov. Takéto dáta však už prestávajú byť postačujúcim indikátorom budúceho vývoja škodovosti v tejto oblasti. Na

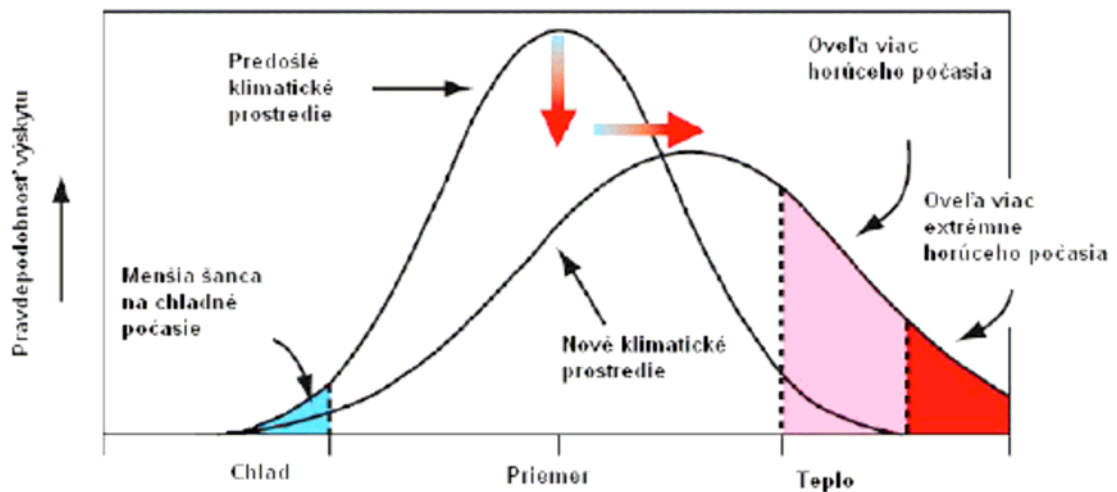
⁷⁷ How, S., Hasson, I.: *Feeling the heat: Dealing with impact of climate change*. PricewaterhouseCoopers. InsuranceDigest. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.pwc.com

určenie potenciálnych záväzkov budú poisťovatelia nútení využívať modelovanie podľa širokého spektra možných budúcich scenárov, vrátane mapovania vzájomných korelácií.⁷⁸

Aj napriek tomu, že klimatické zmeny nie sú novodobou záležitosťou, k jednoznačnému uvedomeniu si ich významu ako zdroja rizík dochádza iba v posledných rokoch. Mnohí sú dodnes skeptickí a fakt, že za zhoršujúce sa klimatické podmienky na Zemi by mohol byť zodpovedný človek, si nepripúšťajú. Avšak skutočnosť, že na budúce zmeny sa pripravujú nielen pesimistickí jednotlivci, ale aj väčšina nadnárodných finančných a poisťovacích gigantov, nesporne svedčí o aktuálnosti a naliehavosti problému. Je veľmi pravdepodobné, že práve klimatické zmeny sú tým najzávažnejším novovznikajúcim rizikom. Preto je nesmierne dôležité, aby boli všetky ich potenciálne vplyvy zahrnuté do procesov dlhodobého plánovania jednotlivých hospodárskych subjektov, poisťovne nevynímajúc.

Ešte donedávna boli názory na prebiehajúce klimatické zmeny nejednotné, zväčša v dôsledku finančného a politického pozadia vyjadrujúceho sa subjektu. Avšak v súčasnosti sa už väčšina odborníkov zhoduje v názore, že k abnormálnemu globálnemu otepľovaniu skutočne dochádza a že časový horizont predpokladaných zmien sa rýchlo skracuje. Vplyv globálneho otepľovania na klimatické prostredie znázorňuje obr. č. 1⁷⁹.

Obr. č. 1: Vplyv globálneho otepľovania na klimatické prostredie

Vzhľadom na súčasné trendy naznačujúce, že teplotné úrovne morí a oceánov sa budú iba zvyšovať, je nevyhnutné situáciu neustále monitorovať a vopred sa zaoberať aj expertnými predpoveďami, ktoré sú súčasťou mnohých vedeckých výskumov. Svetový

⁷⁸ How, S., Hasson, I.: *Feeling the heat: Dealing with impact of climate change*. PricewaterhouseCoopers. InsuranceDigest. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.pwc.com

⁷⁹ IPCC Third Assessment Report. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.grida.no

poisťovací priemysel musí predvídať, a priebežne sa pripravovať, na zvýšenú búrkovú aktivitu. Či už k nej dochádza vďaka bežným klimatickým cyklom alebo globálnemu otepľovaniu, ktoré je spôsobené ľudskou činnosťou, z teplôt vody Mexického zálivu vyplýva, že silné hurikány budú v najbližších rokoch pokračovať. Poisťovatelia kryjúci riziká v oblasti USA vystavenej hurikánom by sa mali snažiť o čo najpresnejšie modelovanie potenciálnych scenárov. Avšak rekordy lámu aj posledné ázijské tajfúnové sezóny. Práve preto sa musí celý poisťovací priemysel pripraviť na zvýšenú frekvenciu výskytu búrok čoraz závažnejšieho rozsahu, a to nielen v Atlantiku. Zmeny takéhoto charakteru možno jednoznačne považovať za zmeny v správaní sa rizika, čo je potrebné brať do úvahy jednak pri tvorbe poisťných produktov, ale najmä pri ich oceňovaní.

Zvyšujúca sa úroveň hladiny mora predstavuje problém najmä pre osídlené prímorské oblasti. Mnohí odborníci sa zhodujú v tom, že počas 20. storočia vzrástla svetová hladina mora o 10 až 20 cm. Závažnosť problému umocňuje fakt, že asi polovica dnešnej svetovej populácie žije v oblastiach vzdialených od pobrežia maximálne 200 km, a toto číslo sa do roku 2025 pravdepodobne zdvojnásobí.⁸⁰ Tieto populácie sa budú musieť vysporiadať so zvyšujúcim sa rizikom rozsiahlych a náhlych zmien v úrovni hladiny mora.

Otepľovanie klímy priamo podporuje rozširovanie sa rôznych ochorení. Ide najmä o infekčné ochorenia ohrozujúce jednak ľudskú populáciu, ale aj voľne žijúcu zver, dobytok, poľnohospodárske plodiny, lesy, či morské živočíchy a rastliny predstavujúce dôležitý podporný systém životného prostredia človeka. Zdravie človeka ohrozujú v dôsledku klimatických zmien najmä choroby dýchacích ciest a choroby vírusového typu.

Zvyšujúci sa rozsah škôd spôsobených extrémnym počasím sa odzrkadľuje aj na dostupnosti a ekonomickej únosnosti poistenia. Klasickou reakciou poisťovateľov na zvyšujúci sa počet katastrofických škôd je stiahnutie krytia z rizikových oblastí a zvýšenie poisťného. Avšak oba tieto kroky vedú k zníženiu objemu obchodu, a preto sú z dlhodobého hľadiska pre poisťovateľov neperspektívne.

Blížiac sa zmeny nie sú pre poisťovníctvo nutne nezvládnuteľné. Je však dôležité, aby poisťovatelia v správnom čase adekvátne zareagovali. Tieto riziká budú s nemalou pravdepodobnosťou predstavovať najvýznamnejšiu výzvu, s ktorou sa poisťovníctvo bude musieť popasovať. Rizikové poisťné by malo vždy odrážať skutočnú rizikovú situáciu v danej oblasti a danom čase, a tomu by mal zodpovedať aj objem kapitálu poisťovne. Pre

⁸⁰ Lloyds of London: *Climate Change: Adapt or Bust*. 2006 [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.lloyds.com

potreby upisovacieho procesu bude zároveň žiaduce predefinovať napr. storočné udalosti na šesťdesiat alebo sedemdesiatročné, a to práve vďaka klimatickým zmenám.

Súčasný poistný model je potrebné aktualizovať a mnohé aj do určitej miery prekalibrovať, aby zodpovedali realite. Nový prístup bude takisto nevyhnutný v upisovaní rizík. Poistovne by sa mali snažiť o využívanie prospektívneho prístupu, ktorý by bral do úvahy viac ako len historické dáta a schémy. Modely na oceňovanie a alokáciu kapitálu v poistovníctve musia byť aktualizované pravidelne tak, aby zodpovedali najnovším vedeckým poznatkom, a teda nielen po extrémnych udalostiach. Zároveň bude vhodné konštruovať simulácie na základe vedeckých predpovedí a nespoliehať sa výlučne na štatistické údaje z minulosti. Aj zo strany dohliadajúcich orgánov je možné očakávať, že budú od poisťovateľov vyžadovať kapitálovú primeranosť zodpovedajúcu meniacim sa úrovňam rizika.

Klimatické zmeny so sebou okrem technických rizík prinášajú aj celú radu trhových rizík, na ktoré by poisťovatelia nemali zabúdať. Ide napr. o riziká, akými sú:⁸¹

- nesprávny odhad meniacich sa potrieb klientov vyplývajúcich z klimatických zmien (nové zodpovednostné poisťky alebo odklon od využívania poistenia ako metódy risk manažmentu),
- zmeny v hlásených poistných udalostiach (výrazný vplyv zmeny poveternostných podmienok na škodovosť, s tým súvisiaca problematickosť oceňovania rizika a tvorby príslušných rezerv),
- opatrenia zo strany regulátora poisťovacieho odvetvia (zväčša zamerané na ochranu poistených),
- strata reputácie v očiach existujúcich a potenciálnych klientov (v prípade, že poisťovňa v očiach klientov a obchodných partnerov nepristupuje dostatočne aktívne k zábrannej činnosti a prevencii škôd vyplývajúcich z klimatických zmien).

Napriek tomu, že klimatické zmeny predstavujú pre celú spoločnosť, a pre poisťovací priemysel obzvlášť, veľké riziko, zároveň sú zdrojom širokej škály nových príležitostí. Medzi takéto patrí aj priestor na vytváranie nových produktov risk manažmentu určených pre klientov obávajúcich sa vplyvu klimatických zmien na svoje podnikateľské aktivity. Jedným z novodobých produktov je napr. poistenie energetických úspor (energy savings insurance). Poistenie kryje finančné straty v prípade, že zavedenie systému na úsporu energie neprinieslo očakávané výsledky.

---

⁸¹ Swiss Re: *Climate Change Futures: Health, Ecological and Economic Dimensions*. November 2005. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.swissre.com

V súvislosti s klimatickými zmenami možno očakávať aj výrazný nárast v oblasti zodpovednostného poistenia. Medzi žiadané typy poistení budú zrejme patriť rôzne druhy poistenia korporátnej zodpovednosti. Možno totiž predpokladať, že verejnosť (predovšetkým akcionári či potenciálna klientela) sa bude dovolávať zverejnenia informácií (disclosure) týkajúcich sa finančných dopadov rizík danej spoločnosti súvisiacich s klimatickými zmenami.

V dôsledku globálneho otepľovania možno očakávať aj zmeny v súčasných poistných produktoch. Pravdepodobné bude najmä zvyšovanie poistného pre produkty kryjúce riziká vyplývajúce z nepriaznivých poveternostných podmienok. Takisto možno očakávať rozšírenie zoznamu výluk alebo zvyšovanie dohodnutých spoluúčasť poisteného. Nezanedbateľnou oblasťou bude aj zábranná činnosť poisťovní realizovaná napr. prostredníctvom podpory výstavby budov odolných voči veterným smršťiam.⁸² Poisťovatelia si postupne uvedomujú, že práve stimuly vo forme zliav na poistnom a rady klientom zamerané na znižovanie rizika môžu byť do budúcnosti tou najvhodnejšou obchodnou stratégiou.

Na pripľšenie si svojich hospodárskych výsledkov sa poisťovatelia nezriedka spoliehajú na výnosovosť finančného umiestnenia aktív. Avšak v časoch, keď sa riziková situácia v dôsledku klimatických zmien rýchlo mení, sa takýto postup nemusí vyplácať. Riziká vyplývajúce z klimatických zmien totiž neovplyvňujú len škodovosť poistení, ale môžu výrazne ohroziť aj hodnotu kapitálu jednotlivých podnikateľských spoločností, a teda aj potenciálne znížiť hodnotu aktív poisťovne. Preto bude v budúcnosti čoraz dôležitejšie oceňovať riziká na základe reálnej rizikovej situácie.

Klimatické zmeny majú výrazné dosahy na investičné stratégie poisťovateľov, čo má v konečnom dôsledku veľký vplyv na dlhodobé finančné zdravie a solventnosť poisťovní. Značné obavy sa vynárajú v súvislosti s potenciálnou koreláciou rizík vyplývajúcich z klimatických zmien. Tieto riziká totiž na jednej strane zvyšujú straty poisťovateľov z upísaných rizík a zároveň nepriaznivo vplývajú na hodnotu finančného umiestnenia prostriedkov technických rezerv určených na úhradu poistných plnení. Aj keď negatívne dopady na investície môžu byť v niektorých prípadoch iba krátkodobé, napriek tomu dokážu poisťovní spôsobiť značné problémy s likviditou.⁸³

---

⁸² Walsh, T.: *Climate Change: Business Risks and Solutions*. [online] [citované 10.6.2008] Dostupné z: <http://solutions.marsh.com>

⁸³ Mills, E., Lecomte, E.: *From Risk to Opportunity: How Insurers Can Proactively and Profitably Manage Climate Change*. Ceres report, 8/2006. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.ceres.org

Prebiehajúce klimatické zmeny môžu taktiež vyústiť v nahromadení rizika pozdĺž celého spektra ekonomiky, zmierňujúc tak doterajšie výhody plynúce z jeho diverzifikácie. Poisťovne budú preto nútené prispôsobovať svoje vnútorné procesy a postupy aj týmto trendom s cieľom zachovať si schopnosť splňať očakávania klientov a tým si zabezpečiť konkurencieschopnosť na trhu. Riziká vyplývajúce z klimatických zmien bude nevyhnutné integrovať aj do procesov corporate governance (pojem označujúci súbor pravidiel definujúcich vzťahy medzi vedením spoločnosti, jej štatutárnymi orgánmi, akcionármi a ostatnými zainteresovanými stranami), pričom žiaduce môže byť aj ich rozšírenie o postupy zamerané na identifikáciu finančných rizík spoločnosti a na tvorbu adekvátnej štruktúry controllingu a reportingu.⁸⁴

Jedným z najvýraznejšie sa prejavujúcich rizík na území Slovenskej republiky sú nesporne povodne a záplavy. Práve vďaka často sa opakujúcim záplavám sa mnohí doteraz nepoistení obyvatelia rozhodli zaobstarať si pre svoj ohrozený majetok poisťovné krytie. To však v danej situácii vôbec nemusí byť jednoduché. Dlhodobým problémom na Slovensku bola absencia povodňových máp, ktoré by dokázali modelovať rozliatie vody pri akejkoľvek výške hladiny rieky. Ide o počítačovú simuláciu využívajúcu geografický informačný systém (GIS), ktorý analyzuje polohou každého miesta v republike so zreteľom na možnosť zaplavenia vodou z okolitých tokov.

Povodňové mapy sú pre poisťovne užitočné jednak v tom, že im umožňujú účtovať férové poisťovné, a ich využitie zároveň napomáha predchádzaniu škodám. Ak by bolo celé územie Slovenskej republiky rozdelené na tzv. rizikové zóny podľa pravdepodobnosti zaplavenia, prípadná evakuácia obyvateľstva, či púšťanie hrádzí by boli omnoho efektívnejšie. Podrobné údaje o povodňovej situácii každej oblasti vedú k presnejšiemu oceňovaniu rizika, a teda aj k výhodnejšiemu zaistnému programu pre lokálnych poisťovateľov.

Dôvodov využívania povodňových máp je niekoľko, a to napr.:⁸⁵

- optimalizácia zaistných potrieb,
- menšia opatrnosť pri stanovovaní ceny zaistenia v dôsledku väčšieho množstva objektívnych informácií o rizikách pre zaistovateľov,
- zodpovednejšie upisovanie rizika povodne, resp. prísnejší risk manažment pre objekty v rizikových zónach,

⁸⁴ Allianz Group Climate Change Strategy. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.allianz.com

⁸⁵ Janáková, K.: Povodňové mapy – využitie v poisťovníctve. In: *Poisťovné rozhľady*, č. 5/2004, s. 13-14. ISSN 1335-1044

- objektívnejšie stanovenie sadziieb poistného.

V rámci projektu GIS existuje povodňová mapa obsahujúca rizikové zóny definované v závislosti od periódy návratu povodne. Povodňové mapy vychádzajú z trojrozmerného modelu zemského povrchu v digitálnej podobe, ktorý je doplnený o štatistické dáta z minulosti a matematicko-fyzikálnu schému správania sa vodného toku. Na Slovensku pokrýva projekt GIS detailne všetky obce vrátane okresných a krajských miest.⁸⁶

Za účelom presného určenia rizika pre konkrétny majetok je potrebné poznať polohu každého jednotlivého objektu. Po zadaní presnej adresy by mal byť kvalitný počítačový systém schopný určiť, aké riziko danej budove či inej stavbe hrozí a následne stanoviť sadzbu poistného. Bez využitia povodňových máp sa sadzby určujú podľa polohy majetku a riziko sa oceňuje na základe dlhoročných štatistík, ak ich má poisťovňa k dispozícii. Do máp sa má podľa plánov ako ďalšie riziko dostať silný vietor, a neskôr aj riziko zemetrasenia. Nasledovať budú zrejme modely sledujúce vplyv zrážok, vrátane snehových. GIS navyše slúžia ako výhodný štatistický nástroj, keďže obsahujú údaje o klientoch a uzatvorených poistných zmluvách.

K presnejšiemu oceňovaniu rizika núti poisťovne jednak konkurencia, ale hlavne zaistovatelia, ktorí účtujú za menej presné riziko vyššie zaistné, a to aj napriek tomu, že zaistovatelia spočiatku pri tvorbe povodňových máp poisťovniam ochotne pomáhali. Pri využití povodňových máp je pravdepodobnosť výskytu rizika priamo úmerná výške sadziieb poistenia majetku.

3.1.4 Environmentálne riziká

V súvislosti s ochranou životného prostredia tvorcovia legislatívy čoraz viac skúmajú možnosti využitia komerčného poistenia ako kľúčového nástroja na efektívne riadenie environmentálnych rizík. Niektoré z nich sa bežne kryjú poistením už mnohé desaťročia, avšak poistný priemysel sa ešte len pripravuje na prijatie myšlienky povinného poistenia rizík na biodiverzite, či rizík vyplývajúcich z pomalého a postupného znečistenia životného prostredia. Tieto typy rizík totiž narážajú na hranice poistiteľnosti.

Veľmi významným krokom v oblasti environmentálnej politiky Európskej únie bolo prijatie smernice 2004/35/ES z 21. apríla 2004 o environmentálnej zodpovednosti

⁸⁶ Pri riziku povodní sa poisťovne opierajú o systém GIS. [online] [citované 22.6.2008] Dostupné z: www.tasr.sk

v súvislosti s predchádzaním a odstraňovaním škôd na životnom prostredí. Dlhoročné vypracovávanie, ale i samotné prijímanie tejto smernice bolo sprevádzané mnohými konfliktami zo strany rôznych záujmových skupín.

Pre poisťovateľov poskytujúcich zodpovednostné poistenie sú večnou hrozbou zástancovania povinného environmentálneho poistenia, ktorých jediným cieľom je ochrana spotrebiteľov, resp. tretích strán. Napriek nesporne pozitívnym zámerom by zavedenie povinného poistenia mohlo mať výrazne nepriaznivé následky pre samotných klientov poisťovní. Bolo by tak v oblastiach, v ktorých poisťný trh ešte nie je pripravený takéto produkty ponúkať. Zavedenie povinného poistenia by za takýchto okolností najskôr viedlo k zvyšovaniu poisťného a následne aj nedostupnosti poisťného krytia.

Hlavným cieľom spomínanej smernice⁸⁷ je zavedenie rámca pre environmentálnu zodpovednosť na princípe „znečisťovateľ platí“, aby sa zabránilo škodám na životnom prostredí, a aby tieto boli v prípade ich vzniku napravené. Samotný princíp spočíva v tom, že prevádzkovateľ, ktorý škodu na životnom prostredí alebo jej bezprostrednú hrozbu spôsobil, by mal znášať náklady potrebné na predchádzanie škodám alebo na následné nápravné opatrenia.

Význam environmentálneho poistenia ako moderného nástroja ekologickej politiky neustále narastá, a to najmä v závislosti od rozvoja spoločnosti a ekologickej zodpovednosti. Environmentálne poistenie sa začalo systematicky objavovať vo vyspelých ekonomikách koncom 80-tych rokov minulého storočia, kedy ekologické riziká začali byť považované za naliehavý problém.

Základom environmentálneho poistenia je právny princíp zodpovednosti za škodu spôsobenú na životnom prostredí spojený s povinnosťou kompenzácie. Väčšina krajín prijala tzv. princíp objektívnej zodpovednosti znečisťovateľa, ktorý znamená, že znečisťovateľ zodpovedá za akékoľvek spôsobené znečistenie životného prostredia, a to aj v prípade, že pri svojej činnosti neporušil zákon.

Podstatou environmentálneho poistenia je vlastná ochrana potenciálneho znečisťovateľa proti nárokom na náhradu škody, ktoré by mohli zo znečistenia vyplynúť.⁸⁸ Dopyt po poistení vytvára averzia k tomuto riziku. Ponuku poistenia tvoria poisťovne, ktoré sú environmentálne riziká ochotné prevziať na seba, nakoľko zákon veľkých čísel im umožňuje tieto riziká efektívne riadiť. Avšak príliš veľký rozsah očakávaných strát by

---

⁸⁷ Smernica 2004/35/ES o zodpovednosti za škody spôsobené na životnom prostredí

⁸⁸ Jílková, J. – Štěpánek, Z.: Environmentální pojištění. In: *Pojistné rozpravy*, č. 5, 1999, s. 76. ISSN 0862-6162

v niektorých prípadoch mohol ohroziť finančnú stabilitu poisťovne, a preto sa v praxi bežne uplatňuje aj spolupoisťovanie a zaistiťovanie environmentálnych rizík.

V priebehu vypracovávania už spomínanej európskej smernice odznali mnohé návrhy na zavedenie povinného environmentálneho poistenia, ktorého hlavným cieľom je zabezpečiť schopnosť prevádzkovateľov finančne znášať náklady na prípadnú obnovu znečisteného životného prostredia. V súčasnosti však v Európe neexistujú štandardné komplexné poistné riešenia na krytie zodpovednosti za rôzne druhy škôd na životnom prostredí. Preto by v prípade zavedenia povinného environmentálneho poistenia došlo k nedostupnosti poistného krytia. Pri nedostatku relevantných štatistických údajov nie sú poisťovne schopné reálne odhadnúť škodovosť, a teda nebudú ochotné poistné krytie takýchto rizík poskytovať.

Po úspešnom lobbingu poisťovní boli návrhy na právne zakotvenie povinného environmentálneho poistenia nateraz zamietnuté. Namiesto toho boli členské štáty EÚ vyzvané prijímať opatrenia podporujúce ochotu prevádzkovateľov využívať primerané poistenie alebo iné formy finančného zabezpečenia pre prípad ich platobnej neschopnosti v súvislosti s environmentálnymi škodami. Smernica mala byť transponovaná do národných právnych poriadkov členských krajín do 30. apríla 2007. V rámci Slovenskej republiky bol schválený zákon č. 359/2007 Z.z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd a o zmene a doplnení niektorých zákonov, avšak jeho účinnosť bola po rokovaní so Slovenskou asociáciou poisťovní odložená o päť rokov. Dôvodom je nedostatočná pripravenosť finančného trhu na realizáciu adekvátnych produktov.

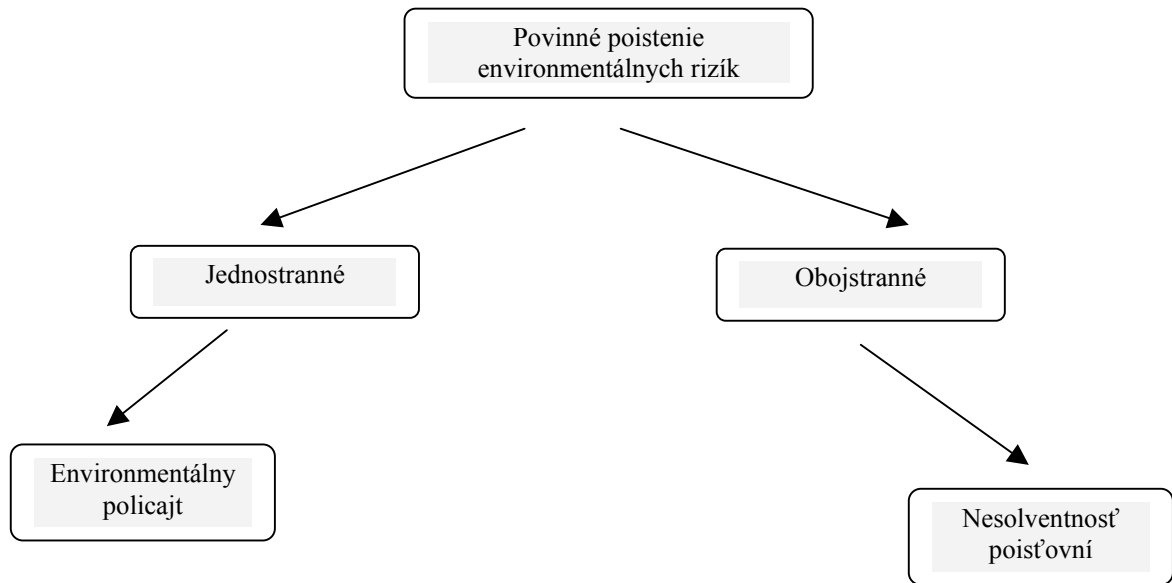
Ďalšie negatíva vyplývajúce zo zavedenia povinného environmentálneho poistenia by záviseli od jeho konkrétnej právnej úpravy. Povinné poistenie by mohlo byť zavedené ako jednostranné alebo obojstranné, čo naznačuje obr. č. 2⁸⁹. Ak by bolo uzatvorenie poistenia povinné iba pre prevádzkovateľov, poisťovne ponúkajúce poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú na životnom prostredí by sa dostali do pozície environmentálneho policajta. V prípade, že by vstup podniku na trh bol podmienený uzatvorením poistky, záviselo by len od rozhodnutí poisťovne, ktorým firmám by bolo umožnené podnikat', a ktorým nie. Úloha environmentálneho policajta však poisťovniam z pochopiteľných dôvodov neprináleží. Ak by išlo o povinnosť obojsmernú, teda poistenie by boli povinní uzatvoriť prevádzkovatelia a aj poisťovne, boli by narušené niektoré zo základných princípov poistenia. Poisťovatelia by prišli o možnosť samostatne sa

---

⁸⁹ Spracované na základe podkladov z *Environmental Risks and Insurance*. OECD, No. 6, 2003. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.oecd.org

rozhodovať o prevzatí konkrétnych rizík na základe vlastnej analýzy. Boli by nútení poisťovne uzatvárať so všetkými záujemcami, a to aj v prípade, že by dané riziko bolo nepoistiteľné. Takéto praktiky by mohli v konečnom dôsledku ohroziť finančnú stabilitu poisťovne a následne aj jej klientov.

Obr. č. 2: Dosahy jednotlivých spôsobov právnej úpravy povinného environmentálneho poistenia

V súčasnosti býva riziko znečistenia životného prostredia vylúčené takmer zo všetkých poistení všeobecnej zodpovednosti a poskytuje sa iba na základe zvláštnych poisťovacích zmlúv podľa špecifik danej oblasti, či prevádzky. Moderná filozofia environmentálneho poistenia si vyžaduje obzvlášť pozorné hodnotenie a klasifikáciu prijímaného rizika. Posudzujú sa aj zábranné opatrenia, krízové plány, či charakter okolitého prostredia.

Vo všeobecnosti možno povedať, že hranice zodpovednosti subjektov za škody spôsobené na životnom prostredí sa postupne rozširujú. Aj preto sú poisťovne a ostatné finančné inštitúcie nútené reagovať na potreby trhu, t.j. na potreby prevádzkovateľov zadovážiť si adekvátne finančné krytie svojej zodpovednosti v súvislosti environmentálnymi škodami. Poisťovne musia predovšetkým rozlišovať medzi:

- krytím škôd poistených a krytím škôd tretích osôb,
- známymi a neznámymi podmienkami znečistenia,

- znečistením na území poistenej prevádzky a znečistením mimo tohto územia⁹⁰.

Na svetovom trhu je ešte stále poistenie environmentálnych rizík relatívne málo rozšírené. Preto neprekvapuje skutočnosť, že ani slovenský trh nie je výnimkou. Komerčné poisťovne pôsobiace na slovenskom poistnom trhu zatiaľ zrejme nie sú dopytom nútené rozširovať svoje portfóliá aj na oblasť environmentálnych rizík.

Na Slovensku je v súčasnosti ponúkaný jediný špeciálny produkt kryjúci škody na životnom prostredí, a to Poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú náhlym a náhodilým znečistením životného prostredia. Tento produkt spadá v rámci klasifikácie do poistného odvetvia Všeobecné poistenie zodpovednosti za škodu iné, ako je uvedené v bodoch 10 až 12 klasifikácie podľa zákona o poisťovníctve⁹¹. Svojou povahou ide o typický produkt neživotného poistenia, keďže má iba rizikovú zložku. Slovenské poisťovne však spomínaný poistný produkt neponúkajú štandardne. Prístup poisťovní k jednotlivým záujemcom je individuálny a výnimkou nebýva ani priama konzultácia so zaistovateľom.

3.2 Analýza trendov v legislatívnej úprave neživotného poistenia

Európska legislatíva predstavuje v tejto dobe pre každého člena únie základ až 80-tich percent nových právnych noriem. Z tohto dôvodu je potrebné aj zo strany Slovenskej republiky aktívne sa zapájať do procesu jej tvorby. Je pritom pochopiteľné, že hospodársky silnejšie krajiny sa vždy budú snažiť o presadenie svojich pravidiel, a to aj na úkor tých slabších. Slovensko by preto malo do európskych orgánov delegovať odborne, ale i jazykovo zdatných ľudí, ktorí sa vyznajú aj v lobistických procesoch.

3.2.1 Právna úprava v rámci Európskej únie

Východiskom pre slovenské zákony týkajúce sa oblasti poisťovníctva je tzv. Biela kniha finančných služieb vydaná Európskou komisiou 5. decembra 2005. Ide o dokument indikujúci smerovanie politiky Európskej únie v oblasti finančných trhov na nasledujúcich päť rokov. Biela kniha zdôrazňuje potrebu prehĺbovania integrácie, avšak nie prostredníctvom „legislatívnej smršte“. Znamená to, že v súčasnosti je dôležitejšia dôkladná implementácia, než tvorba nových smerníc.

⁹⁰ *Environmental Risks and Insurance*. OECD, No. 6, 2003, s. 46. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.oecd.org

⁹¹ Zákon č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve v platnom znení

Úprava poisťovníctva, dnes už vo forme niekoľkých desiatok smerníc, tvorí súčasť komunitárneho európskeho práva. Právne normy upravujúce neživotné poistenie na európskej úrovni sú uvedené v zozname tvoriacom prílohu č. 2. Cieľom týchto smerníc je predovšetkým úprava pravidiel poskytovania poisťovacích služieb v rámci vnútorného trhu Európskej únie. Kľúčovým princípom vzťahujúcim sa k ustanoveniu o voľnom pohybe služieb a usadzovania je zákaz diskriminácie založenej na štátnej príslušnosti alebo mieste sídla či bydliska.

Najvýznamnejšími európskymi smernicami upravujúcimi neživotné poistenie sú:

- smernica Rady č. 73/239/EHS z 24. júla 1973 (o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení vzťahujúcich sa na začatie a výkon priameho poistenia s výnimkou životného poistenia),
- smernica Rady č. 88/357/EHS z 22. júna 1988 (o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení, týkajúcich sa priameho poistenia s výnimkou životného poistenia, na uľahčenie účinného vykonávania slobody poskytovať služby a o zmene a doplnení smernice 73/239/EHS)
- smernica Rady č. 92/49/EHS z 18. júna 1992 (o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa priameho poistenia s výnimkou životného poistenia a o zmene a doplnení smerníc 73/239/EHS a 88/357/EHS).

Uvedené smernice predstavujú tri generácie v rámci neživotného poistenia. Prvá generácia smerníc o životnom a o neživotnom poistení vytvorila v 70-tych rokoch všeobecný právny základ vnútorného poistného trhu, a zároveň aj predpoklad pre zjednotenie podmienok pre výkon poisťovacej činnosti. Prvú smernicu neživotného poistenia možno považovať za nosnú, nakoľko obsahuje klasifikáciu poistných odvetví na báze homogenity rizika.

Proces vytvorenia jednotného trhu pre vykonávanie priameho poistenia však nie je ešte ani dnes ukončený, a to aj napriek skutočnosti, že odvtedy už bolo prijatých vyše dvadsať smerníc. Cieľom tretej generácie smerníc bolo predstaviť systém jednotnej autorizácie. Od 1. mája 2004 môžu už aj na našom území pôsobiť zahraničné finančné inštitúcie na základe povolenia udeleného v štáte ich sídla. Avšak aj tieto spoločnosti musia spĺňať určité podmienky a musia byť vedené v zozname inštitúcií oprávnených na vykonávanie poisťovacej činnosti. Zahraničné poisťovne môžu realizovať svoju činnosť buď poskytovaním cezhraničných služieb, alebo zriaďovaním pobočiek bez ďalšieho licenčného konania v inom členskom štáte.

3.2.2 Slovenská právna úprava neživotného poistenia

Odvetvový princíp povoľovacej činnosti zaviedla do slovenského právneho poriadku novela zákona o poisťovníctve č. 101/2000 Z. z.. Podľa prílohy tohto zákona sa poisťným odvetvím rozumela samostatná skupina druhov poistenia, ktoré sa členili podľa rovnorodosti poisťného rizika. Poistné odvetvia boli považované za systémovú kategóriu, prostredníctvom ktorej sa realizuje poisťovacia činnosť v Európskej únii, pričom zároveň zanikla možnosť vzniku univerzálnych poisťovní. Neskôr došlo k vzájomnej zámene pojmov poisťný druh a poisťné odvetvie, a to zákonom č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve.

Neživotné poistenie sa podľa v súčasnosti účinného zákona č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve delí na 18 odvetví a na 7 skupín. Väčšina poisťných odvetví spadá práve do jednej zo skupín neživotných poistení. Jednotlivé kategórie sa ďalej členia napr. podľa charakteru poisťného plnenia (jednorazové, periodické), podľa poistenej veci (vnútrozemské či námorné plavidlá), alebo podľa pôvodcu škody (požiar, víchrica, atď.)⁹²

Dlhodobým deficitom slovenskej poisťnej legislatívy je právna úprava poisťnej zmluvy. V súčasnosti je táto oblasť upravená Občianskym zákonníkom⁹³, pričom jeho neaktuálnosť spôsobuje v praxi nemalé problémy. Chýba najmä podrobná úprava špecifik poisťnej zmluvy, vrátane jednoznačných definícií významných pojmov. Takáto situácia následne vedie k súdnym procesom, ktorých zmyslom býva neraz práve charakteristika zákonom nedefinovaných pojmov používaných v poisťných podmienkach.

Občiansky zákonník dodnes člení poistenia na:

- poistenie majetku,
- poistenie osôb,
- poistenie zodpovednosti za škody.

Takéto členenie však nekorešponduje s klasifikáciou, ktorá je súčasťou zákona o poisťovníctve. Neživotné poistenie v sebe zahŕňa poistenie majetku, poistenie zodpovednosti a niektoré typy poistení osôb. Poistenie osôb možno považovať za širšiu kategóriu ako životné poistenie, keďže v sebe okrem poistenia pre prípad smrti a pre prípad dožitia zahŕňa aj poistenie úrazu a choroby. Samotné úrazové poistenie a poistenie choroby však podľa európskej klasifikácie spadajú medzi poistenia neživotné.

---

⁹²Hora, J., Šulcová, J., Zuzanač, A.: *Príručka pro zprostředkovatele pojištění*. Praha: Linde, 2004, s. 159. ISBN 80-7201-488-9.

⁹³ Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. v platnom znení

Zákon č. 8/2008 Z.z. nadobudol účinnosť 1. apríla 2008 a predstavuje pozmenenú a doplnenú verziu zákona č. 95/2002 Z.z. o poisťovníctve. Hlavným cieľom pri tvorbe tohto zákona bola transpozícia smernice 2005/68/ES o zaistení. Do zákona č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve boli zahrnuté aj prvky vyplývajúce z implementácie projektu Solvency II a samozrejme aj relevantné úpravy na základe skúseností nadobudnutých s predošlou legislatívou. Medzi významné zmeny možno zaradiť jasnejšiu definíciu poisťovacej a zaisťovacej činnosti, zavedenie systému vnútornej kontroly a jeho hodnotenia vnútorným auditom, ale aj zmeny v technických rezervách. Podľa súčasného zákona musí mať poisťovňa majúca záujem o vykonávanie neživotného poistania základné imanie vo výške od 3 do 5 miliónov eur, a to v závislosti od kombinácie poisťných odvetví.

Významnou novinkou v zákone č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve je paragraf 14 zaoberajúci sa zverením výkonu činnosti. Úprava outsourcingu sa tým po prvýkrát dostala do zákona upravujúceho výkon poisťovacej činnosti. Činnosti, ktoré nemožno zveriť inej osobe, zákon taxatívne vymedzuje. Avšak aj v rámci ostatných činností, ktorých výkon zveriť možno, existuje geografické obmedzenie. Legislatíva povoľuje využívať možnosti outsourcingu len v rámci členských krajín Európskej únie, čím značne znižuje jeho potenciál.

Poisťovňa vykonávajúca neživotné poistenie tvorí podľa súčasnej právnej úpravy tieto technické rezervy:

- technickú rezervu na poisťné budúcich období (jej súčasťou je rezerva na neukončené riziká),
- technickú rezervu na poisťné plnenie (neznižuje sa o predpokladanú výšku vymožitelných pohľadávok),
- technickú rezervu na poisťné prémie a zľavy,
- technickú rezervu na úhradu záväzkov voči Slovenskej kancelárii poisťovateľov (tvorí sa podľa osobitného predpisu),
- technickú rezervu na vyrovnávanie mimoriadnych rizík v poistení úveru (povinná je len v prípade, že predpísané poisťné v tomto odvetví predstavuje aspoň 4% z celkového predpísaného poisťného alebo prijaté poisťné aspoň 2,5 milióna eur),
- ďalšie technické rezervy.

V zákone č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve naďalej ostáva skryté zdanenie výkonu povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou

motorového vozidla, a to vo forme odvodu 8% z prijatého poistného v tomto odvetví na účet Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.

V rámci organizácie a riadenia poisťovne udáva zákon povinnosť zabezpečiť výkon vnútorného auditu, a tiež aj povinnosť vytvoriť stratégie a účinné opatrenia na identifikáciu a riadenie rizík vrátane neustáleho monitoringu ich adekvátnosti.

Predošlá právna úprava obsahovala, na rozdiel od súčasnej, odlišnú úpravu spolupoisťenia. Princíp spolupoisťenia bolo pred prijatím v súčasnosti účinného zákona možné využívať len pre určité odvetvia neživotného poisťenia s výnimkou jadrových a farmaceutických rizík. Nová právna úprava už takéto obmedzenie na neživotné poisťenia neobsahuje. Zmenou oproti predošlej úprave je aj právo oprávnenej osoby na poistné plnenie voči hlavnému poisťovateľovi len v prípade takto znejúcej dohody v poistnej zmluve.

Na základe analýzy legislatívnej úpravy finančných služieb (vrátane poskytovania neživotného poisťenia) možno konštatovať, že v posledných rokoch boli právne normy zamerané predovšetkým na zabezpečenie potrieb podnikateľského sektora. V súčasnom období však dôraz prechádza na ochranu malých klientov (retail). Ochrana spotrebiteľa je v európskej legislatíve výrazným prvkom, a to nielen v rámci finančného trhu.

Jednou z najvýznamnejších foriem ochrany spotrebiteľa je zabezpečenie kvalitne fungujúceho dohľadu a adekvátnej regulácie. Práve toto je hlavným cieľom už spomínanej Bielej knihy. Dôraz v rámci regulácie a dohľadu by mal byť kladený na dobrú spoluprácu orgánov vykonávajúcich tieto činnosti v jednotlivých členských štátoch únie, pričom prioritou má byť zjednodušenie administratívy. Cieľom je tiež dosiahnuť zníženú mieru duplicity podávaných informácií.

Vládna regulácia a dohľad nadobúdajú čoraz viac na dôležitosť, a to najmä v súvislosti s krízami finančných trhov, krachom významných spoločností v dôsledku neschopnosti dostať svojim záväzkom, rastúcimi sumami škôd a meniacou sa štruktúrou rizík. Možno preto predpokladať, že nasledujúce roky sa budú niest' v mene zvýšenej pozornosti zo strany inštitúcií vykonávajúcich reguláciu a dohľad nad poistným trhom. Zrejme sa prejaví dopyt po vyššej transparentnosti finančného vykazovania a zároveň aj požiadavka, aby kapitálové nároky na poisťovateľov dôkladnejšie kopírovali stav ich finančných, operačných a upisovacích rizík.

Významnou a vysoko aktuálnou problematikou spadajúcou do tejto oblasti je projekt Solvency II. Týmto názvom sa označuje súbor regulačných opatrení určených pre podnikanie v poisťovníctve, ktorý má vstúpiť do praxe počnúc rokom 2010. Základným

aspektom projektu Solvency II je ochrana spotrebiteľa, ktorú možno najlepšie dosiahnuť práve prostredníctvom efektívnejšieho poisťného trhu. Cieľom projektu je zabezpečenie uceleného rámca regulácie poisťovacích inštitúcií na území Európskej únie, a to vrátane skupinovej regulácie. Projekt Solvency II. si pravdepodobne vyžiada zásadné zmeny v manažmente rizík a kapitálu, a to aj s rastúcou podpornou dokumentáciou a modelovacími systémami.

Regulácia poisťovacieho sektora bude musieť byť prehodnotená aj v súvislosti s finančnou krízou z roku 2008. Popri nutnom posilnení risk manažmentu a zvýšení transparentnosti je potrebné sa zamerať aj na nasledujúce oblasti:⁹⁴

- zachovanie jasných regulačných rozdielov medzi bankami a poisťovňami (nakoľko tieto inštitúcie nepredstavujú rovnaké systémové riziká pre finančný sektor),
- sekuritizácia a likvidita,
- vyvarovanie sa procyklických regulačných a účtovných pravidiel (najmä v súvislosti s oceňovaním aktív, či využívaním ratingu a kapitálových požiadaviek),
- posilnenie medzinárodnej spolupráce a dohľadu na skupinovej báze.

Jedným z trendov ovplyvňujúcich podnikanie v poisťovacom sektore je hrozba nadmernej regulácie. Neustály prílev nových zákonov a pravidiel permanentne zvyšuje náklady poisťovní, vyťažuje ich zdroje, a tým odvracia pozornosť manažmentu od jadra poisťovacích činností. Aj napriek snahám o reguláciu na báze princípov považujú mnohí poisťovatelia súčasný systém regulácie za príliš vtieravý, obťažujúci a zbytočne časovo náročný. Namiesto želaného zvyšovania ochrany spotrebiteľa môže nadmerná regulácia v konečnom dôsledku pôsobiť ako brzda pre inovatívnosť a flexibilitu.⁹⁵

3.3 Analýza hospodárskeho vývoja v Slovenskej republike a jeho vplyvu na rozvoj neživotného poistenia

V procese pátrania po kľúčových trendoch vplývajúcych na vývoj neživotného poistenia som sa zaoberala aj analýzou hospodárskeho vývoja v Slovenskej republike s cieľom určiť jeho vplyv na rozvoj tohto poisťného druhu. Medzi najvýznamnejšie indikátory vývoja ekonomiky patrí hrubý domáci produkt (HDP), nakoľko vyjadruje úroveň outputu domácej ekonomiky. Celkovo možno posledné desaťročie vývoja

⁹⁴ Hess, T., Kurt, K., Wong, C.: *Global insurance review 2008 and Outlook 2009: Weathering the storm*. 9. december 2008. Special report by SwissRe. [online] [citované 20.1.2009] Dostupné z: www.swissre.com

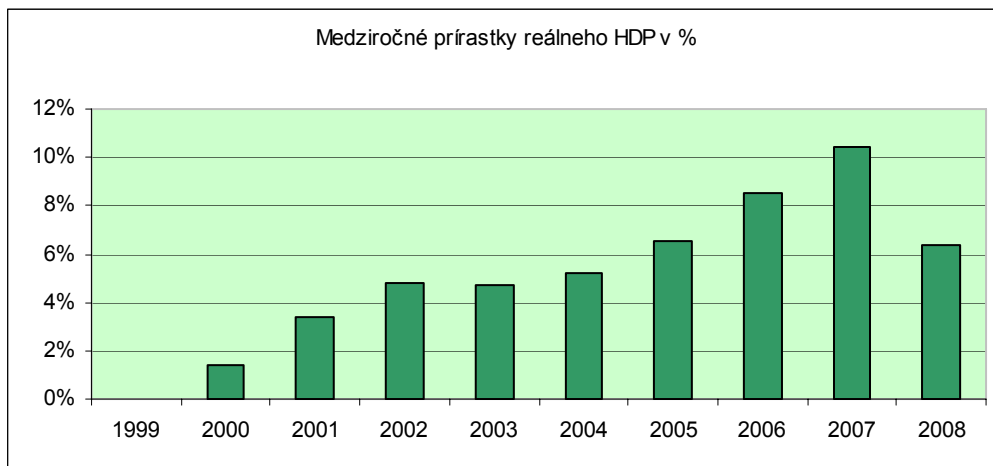
⁹⁵ Lascelles, D.: *Insurance Banana Skins 2009*. CSFI. UK. ISBN 978-0-9951811-9-1

slovenskej ekonomiky hodnotiť skôr pozitívne. Bolo charakteristické rýchlym rastom HDP a klesajúcou infláciou. Za problematickú oblasť slovenskej ekonomiky možno dlhodobo považovať mieru nezamestnanosti, ktorá sa aj napriek pozitívnemu vývoju v posledných rokoch stále drží na vysokej úrovni, čo nepochybne rozvoju ekonomiky neprospieva.

3.3.1 Vývoj hrubého domáceho produktu

Vývoj reálneho hrubého domáceho produktu Slovenskej republiky (jeho medziročné prírastky v percentách) znázorňuje obr. č. 3⁹⁶. Z grafu je zrejmé, že HDP vykazoval v poslednom desaťročí rastúci trend, a to až na rok 2008, kedy bol jeho objem ovplyvnený nástupom finančnej krízy.

Obr. č. 3: Medziročné prírastky reálneho HDP Slovenska v %

Zobrazený vývoj výkonnosti ekonomiky Slovenska bol vo veľkej miere ovplyvňovaný dosahmi štrukturálnych reforiem pravicovej vlády a následným prílevom zahraničného kapitálu. Na jednej strane stáli relatívne nízke príjmy obyvateľstva a vysoká nezamestnanosť, na druhej výrazne pozitívne vplyvy reformnej politiky predovšetkým na rozvoj podnikateľského sektora. Došlo k tomu jednak v dôsledku zníženia daňového zaťaženia, ale aj transparentnejším fungovaním štátnych inštitúcií.

Práve podnikateľský segment predstavuje pre poisťovne ponúkajúce neživotné poistenie obrovský priestor na realizáciu svojich riešení. Rozvoj slovenskej ekonomiky

⁹⁶ *Výročná správa 2008*. Európska centrálna banka – Eurosystem. ISSN 1830-3005 [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk

úzko súvisí so zlepšením výrobných kapacít priemyselného sektora, a to predovšetkým v oblasti elektrotechniky a automobilovej výroby. Väčšina týchto podnikov orientuje svoju výrobu na export, čím nutne vstupujú do pozície klienta vyžadujúceho kvalitné poistné krytie. Potenciálny, ale aj reálny, dopyt po poisteniach kryjúcich neživotné riziká sa zvyšuje aj príchodom zahraničných investorov, pre ktorých je prax poistovania výrobných prevádzok a produktovej zodpovednosti samozrejmosťou.

V roku 2008 zasiahla svetovú ekonomiku výrazná finančná kríza, ktorej dosahy sú v súčasnosti ešte len ťažko predpovedateľné. Napriek počiatocným ubezpečeniam vlády ani slovenská ekonomika nebola výnimkou a výrazný výkyv vo výkonnosti hospodárstva nenechal na seba dlho čakať. Nakoľko jadrom každej rozvinutej ekonomiky je práve bankový systém, je zrejmé, že následky krízy sa objavujú naprieč rôznymi sektormi hospodárstva, poisťovníctvo nevynímajúc.

Mnohí poprední predstavitelia poisťovacieho sektora vo svojich reakciách na vzniknutú situáciu poukázali na zásadne odlišné postavenie poisťovní v porovnaní s bankovými inštitúciami. Vzhľadom na povahu poistných kontraktov nie sú poisťovatelia vystavení riziku nárazového výberu peňažnej hotovosti zo strany klientov. Neživotného poistenia sa toto riziko netýka vôbec, nakoľko výplaty poistných plnení sa viažu priamo na škodové udalosti. Poisťovatelia preto nie sú výrazne ohrození nutnosťou predávať aktíva predčasne v dobe trhových poklesov.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že spomedzi dvoch poistných druhov je neživotné poistenie lepšie pripravené zvládnuť ďalšie potenciálne oslabenia kapitálových trhov. Poistné v rámci tohto poistného druhu zväčša nebyva priamo ovplyvnené hospodárskym poklesom. Len zopár poistných odvetví, ako napr. poistenie úverov, je silne prepojených na úroveň ekonomickej aktivity.

Napriek uvedenému však nemožno tvrdiť, že sú poisťovatelia voči kríze úplne imúnni. Podľa odhadov Swiss Re vykázal sektor neživotného poistenia ku koncu roka 2008 medziročný pokles akciových hodnôt v rozpätí 10-15%. V prípade životného poistenia si časť strát odnesú poistníci, ale v neživotnom poistení budú všetky straty znášať v konečnom dôsledku akcionári.

V rámci slovenského poistného trhu sa finančná kríza v roku 2008 prejavila aj celkovým poklesom ziskovosti oproti predchádzajúcemu roku o takmer polovicu. Konkrétnou príčinou boli najmä nižšia výnosnosť finančných aktív, ale aj nižší technický výsledok v oboch poistných druhoch. V neživotnom poistení však zároveň mierne stúpila

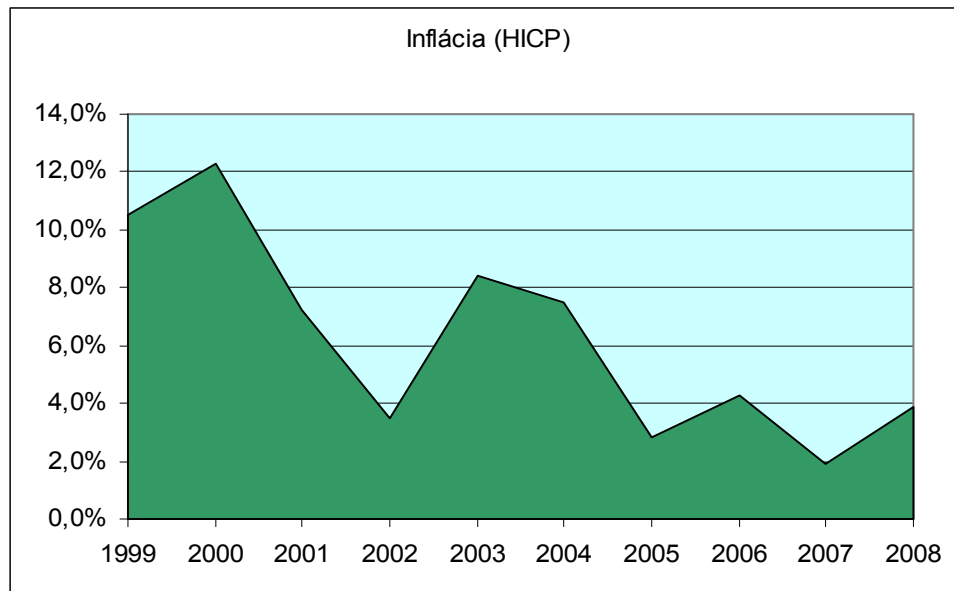
škodovosť. Dlhodobejšiu hrozbu v súvislosti s finančnou krízou predstavuje pre poisťovne nízka výnosnosť aktív kryjúcich tvorené technické rezervy.⁹⁷

V tomto nesporne kritickom období sa musí manažment poisťovacej inštitúcie častejšie zaoberať otázkami zabezpečenia likvidity, či ochrany aktív a kapitálovej základne. Zároveň je potrebné vyvíjať aktivity smerujúce k udržaniu ratingu spoločnosti a zachovaniu dôvery klientov a distribučných partnerov. Navzdory mnohým negatívam však poisťovne nesmú zabúdať na využívanie nových príležitostí. Práve takáto turbulentná doba poskytuje silnejším spoločnostiam príležitosť prebrať na seba poistné kmene slabších konkurentov za výhodných podmienok a zamiešať tak karty na trhu.

3.3.2 Vývoj inflácie

Inflácia meraná harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien dosiahla na Slovensku za posledné desaťročie najvyššiu priemernú hodnotu v roku 2000, konkrétne 12,3%. Relatívne nízke hodnoty boli dosiahnuté v rokoch 2005 a 2007, a to 2,8% a 1,9%, čím sa Slovensku podarilo splniť cieľ Maastrichtského kritéria pre prijatie eura. Vývoj inflácie v Slovenskej republike od roku 1999 do roku 2008 je znázornený na obr. č. 4⁹⁸.

Obr. č. 4: Vývoj inflácie v SR meraný harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien

⁹⁷ Národná banka Slovenska: *Analýza slovenského finančného sektora za rok 2008*. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk

⁹⁸ *Výročná správa 2008*. Európska centrálna banka – Eurosystem. ISSN 1830-3005 [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk

Pri určovaní výšky poistného pôsobí inflácia ako externý faktor, ktorý nedokáže priamo ovplyvniť ani poisťovníci a ani poisťovne. V rámci neživotného poistenia by mohla vysoká miera inflácie spôsobiť výrazný nesúlad medzi prijímaným poistným a neskoršou výplatom poistných plnení. Poisťovňa by v takom prípade tvorila rezervy z prijatého poistného, pričom jeho hodnota by rapídne klesala, čím by následne nezodpovedala potrebám na úhradu reálne ocenených škôd. Zvýšenie poistného ako okamžitá reakcia nie je možné, nakoľko neživotné poisťky bývajú zväčša uzatvárané na celý rok a poistné sa vypočítava a uhrádza na začiatku poistného obdobia.

Pre klientov býva preto ako ochrana proti vplyvom inflácie navrhovaná indexácia, resp. dynamizácia poistného. Ide o postupné (medziročné) navyšovanie poistnej sumy, a teda aj poistného tak, aby reálne poistné riziko bolo vždy adekvátne kryté. V prípade neživotného poistenia, kde náklady na poistné plnenia zväčša infláciu kopírujú, bývajú inflačné opatrenia prenášané do bezpečnostnej prirážky, indexovania, metód pevného plnenia stanovením poistnej sumy nezávisle od trhových podmienok. Výrazná inflácia zároveň môže viesť k uzatváraniu poistných zmlúv na obdobia kratšie ako jeden rok.

Hodnoty inflácie je potrebné brať do úvahy vždy aj pri analýze vývoja predpísaného poistného, resp. technického poistného. Dôležitým faktorom nominálneho rastu týchto ukazovateľov môže byť práve inflácia, ktorá ale nevyjadruje zvýšenie poistenosti, a teda skresľuje ich vypovedaciu schopnosť.

3.3.3 Vývoj počtu obyvateľov

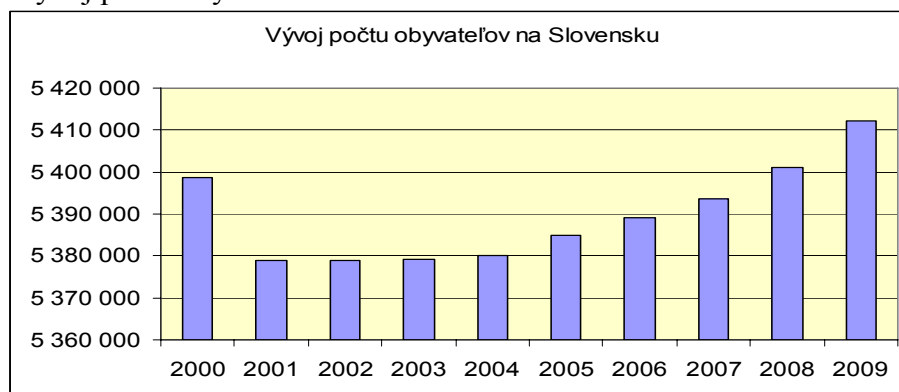
Ďalším z trendov, ktorý charakterizuje situáciu v ekonomike a zároveň nepriamo vplýva na rozvoj poistného trhu, je vývoj počtu obyvateľov. Ide o kľúčovú súčasť demografického vývoja ktorejkoľvek spoločnosti. Výrazná vlna zmien v rodinnom a reprodukčnom správaní populácie prebehla v 90-tych rokoch 20. storočia a súvisela predovšetkým so zmenou spoločenských pomerov. Začiatkom nového tisícročia sa situácia znovu stabilizovala, avšak na úplne odlišnej úrovni, ako za čias socializmu.

Zrejmým trendom je najmä odkladanie sobáša do vyššieho veku, resp. voľba iných foriem partnerského spoluzitia. Na to priamo nadväzuje vývoj plodnosti, ktorá od roku 2003 mierne narastala, avšak v roku 2006 sa prejavil určitý pokles. Možno konštatovať, že prirodzený prírastok na Slovensku je veľmi nízky. Nevysoký je aj celkový medziročný

prírastok obyvateľstva, pričom viac ako 80% tohto prírastku tvorí migrácia.⁹⁹ Zvýšená intenzita migrácie, a to hlavne v rámci Európskej únie sa prejavila najmä po vstupe Slovenska do tohto spoločenstva štátov. Najviac ľudí sa naďalej prisťahováva z Českej republiky. Nízke prírastky sa podpisujú na postupnom starnutí obyvateľstva, avšak v porovnaní s hodnotami za Európsku úniu, Slovensko má naďalej relatívne mladú vekovú štruktúru populácie.

Vývoj počtu obyvateľov v Slovenskej republike za posledných desať rokov dokumentuje obr. č. 5¹⁰⁰. Z grafu je zrejmé, že po výraznom medziročnom poklese počtu obyvateľov v roku 2001 nastúpil znovu pozvoľna rastúci trend, ku ktorému však prispieva predovšetkým pozitívne saldo migrácie.

Obr. č. 5: Vývoj počtu obyvateľov na Slovensku

V budúcnosti sa očakáva pokračovanie trendu zvyšujúceho sa veku pri vstupe do manželstva a taktiež aj odklad rodičovstva do vyššieho veku. Čo sa týka celkového počtu obyvateľov, do roku 2025 sa výrazné zmeny neočakávajú, pričom po tomto roku sa už očakáva relatívne rýchly a dlhodobo trvajúci pokles. Práve do roku 2025 by mal index starnutia (pomer počtu obyvateľov vo veku 65 rokov a viac na 100 obyvateľov vo veku do 14 rokov) presiahnuť hraničnú hodnotu 100. Po prvýkrát v histórii tak bude počet obyvateľov v poproduktívnom veku vyšší ako počet obyvateľov v predproduktívnom veku, čo predpovedá nepriaznivé dosahy ekonomického charakteru. Takýto vývoj so sebou prinesie zvýšený tlak na verejné rozpočty najmä v súvislosti s potrebou hradiť zdravotnú a sociálnu starostlivosť.

Pre oblasť komerčného poistenia, vrátane poistného druhu neživotné poistenie, majú uvedené demografické trendy určité implikácie. Počet obyvateľov, resp. domácností,

⁹⁹ Spracované na základe podkladov Infostat. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.infostat.sk

¹⁰⁰ Spracované na základe podkladov Infostat. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.infostat.sk

priamo ovplyvňuje počet uzatvorených poistiek, ako sú napr. úrazové poistenia, poistenia nehnuteľností a/alebo domácností, poistenia občianskej zodpovednosti a v neposlednom rade aj povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu. Veľkosť populácie je zároveň bázou pre rozmanité spotrebiteľské skupiny, ktoré podmieňujú vznik rôznych podnikateľských subjektov. Živnostníci a predovšetkým veľké firmy sú na poistnom trhu tiež dôležitými nákupcami poistného krytia.

Predpokladaný klesajúci trend slovenskej populácie sa po dosiahnutí relatívnej nasýtenosti trhu môže prejavovať ako limitujúci faktor rastu technického poistného v rámci neživotného poistenia. V prípade adekvátnej saturácie trhu bude potrebné klásť väčší dôraz na kvalitu poskytovaných služieb a tiež aj na vývoj rozmanitých komplexných služieb zahŕňajúcich rôzne formy pridanej hodnoty.

3.4 Poistné podvody v oblasti neživotného poistenia

Poistné podvody spôsobujú poisťovniam nemalé finančné straty, a to jednak vo forme neoprávnených výplat poistného plnenia, ale aj vo forme zvýšených nákladov vynaložených na prevenciu. Vo všeobecnosti ide o nežiaduci jav, nakoľko takéto navyšovanie poistných plnení sa v konečnom dôsledku nutne odrazí aj na výške poistného.

Najčastejšie poistné podvody na Slovensku súvisia s poistením motorových vozidiel. Dochádza napr. k neoprávnenému navyšovaniu vzniknutej škody, predstieraným dopravným nehodám, či fingovaným krádežiam. Problém sčasti spočíva aj v nízkom podiele vozidiel, na ktoré je uzatvorené havarijné poistenie. Relatívne veľká časť škôd na motorových vozidlách sa preto uhrádza z povinne zmluvného poistenia namiesto havarijného. Absenciu havarijného poistenia majiteľa vozidiel nezriedka riešia práve fingovaním dopravných nehôd.

Poisťovne sa snažia pochybné konanie klientov odhaľovať a chrániť sa tak pred podvodmi. V týchto snahách si pomáhajú napr. výmenou informácií o podozrivých prípadoch a klientoch, ale najmä využívaním centrálnej evidencie poistných udalostí, v ktorej si dokážu skontrolovať celkovú škodovosť klienta na poistnom trhu. Poisťovacie inštitúcie sú v dôsledku nekalého konania jednotlivcov (ale aj organizovaných skupín) nútené nastavovať svoje systémy spravujúce likvidáciu poistných udalostí tak, aby boli schopné včas zachytiť podozrivé hlásenia o poistnej udalosti. Na jednotnom poistnom trhu

sa poisťovne neraz nezaobídu bez spolupráce s ostatnými poisťovateľmi v rámci Európskej únie.

Napriek nesporným negatívam nepovažujú mnohí poisťovatelia poisťné podvody za výraznú hrozbu. Vyplýva to zo skutočnosti, že v zásade nejde o novodobý fenomén a poisťovatelia sú vo väčšine prípadov pripravení tomuto problému čeliť. Avšak pri pohľade do budúcnosti sa aj v tejto sfére určité riziká vynárajú. Ide o riziká súvisiace s kvalitatívne novým typom poisťných podvodov vyplývajúcich z rozšíreného využívania moderných informačných technológií. Na schopnosť poisťovní odolávať podvodom môžu mať negatívny dosah aj súčasné tlaky na znižovanie nákladov a snahy o zjednodušovanie operačných procesov.

Nárast záujmu o poistenie v časoch krízy nie je ničím výnimočným. Avšak v súvislosti s hospodárskou krízou možno tiež pozorovať zvýšený výskyt pokusov o poisťný podvod. Takéto konanie niektorých klientov sa pripisuje nepriaznivej finančnej situácii. Pod tlakom ekonomických problémov dochádza k snahám o umelé rozširovanie skutočne vzniknutých škôd, a to napr. z poistenia domácnosti alebo poistenia motorových vozidiel.

3.5 Distribúcia neživotného poistenia

Z marketingových charakteristík som pre analýzu trendov zvolila distribúciu produktov neživotného poistenia. Dôvodom pre takýto výber bola najmä jej špecifickosť daná charakterom poistenia ako „fiktívneho“ tovaru, ale tiež aj významné zmeny v nej prebiehajúce napr. v súvislosti s rozvojom IT/IS. K môjmu rozhodnutiu prispelo aj nedávne vyhlásenie nového zákona o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve¹⁰¹.

Pre poisťné produkty je charakteristická prevaha sprostredkovaného predaja. Dochádza však k zmenám v jeho štruktúre, mení sa pomer nezávislých sprostredkovateľov, vlastných agentov poisťovne, bánk, a iných. V poslednej dobe sa zároveň prejavuje zvyšovanie významu priameho predaja prostredníctvom jeho jednotlivých foriem, ktorými sú napr. telemarketing, direct mailing, či internet.¹⁰² V rámci európskych krajín sú produkty neživotného poistenia stále najviac ponúkané prostredníctvom sprostredkovateľov, pričom v dôsledku diverzifikačných stratégií poisťovní došlo

¹⁰¹ Zákon č. 186/2009 Z.z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve

¹⁰² Ducháčková, E: *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Ekopress, 2003, s. 167. ISBN 80-86199-67-X

k poklesu trhového podielu agentov. Vo väčšine štátov Európskej únie zostáva význam maklérov oproti pozícii agentov stále veľmi nízky. Výnimku tvoria trhy v Belgicku, Írsku a Veľkej Británii.¹⁰³

Trendom v slovenskom poisťovníctve je segmentácia v oblasti produktov, a to hlavne v rámci povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorového vozidla, ktoré je spomedzi neživotných poistení objemovo najvýznamnejšie. V budúcnosti sa taktiež očakáva orientácia na klientov, ktorí sú vhodní pre krížový predaj poistných produktov. Ďalším trendom je predaj produktov cez nové, alternatívne distribučné kanály.¹⁰⁴

Vysoká nákladovosť tradičných distribučných kanálov vytvára tlak na modernizáciu a zefektívnenie štruktúry distribučnej siete, a to najmä za využitia informačných technológií. Aj keď internet predstavuje v súčasnosti len čiastočný trh, ide o veľmi zaujímavú a rýchlo rastúcu cieľovú skupinu, ktorú nemožno zanedbať. Predaj prostredníctvom internetu sa časom stáva bežnejším a naberá na objeme a intenzite.

Jednou z možností, ako pristupovať k vznikajúcim trhovým výzvam a premieňať ich na príležitosti, je investovať do prispôsobiteľných, flexibilných a ľahko integrovateľných systémov s prepojením na back-office. Súčasťou systému by mal byť aj intranet určený na komunikáciu so sprostredkovateľmi. Takýto systém distribúciu zefektívni a zároveň umožní rýchlejšie uvádzanie nových produktov do praxe znižujúc pritom operačné náklady. Už len samotná komunikácia cez web stránky umožňuje v porovnaní s tradičnými postupmi výraznú redukciu nákladov, nakoľko klienti vykonávajú určité administratívne činnosti samostatne. Ide napr. o aktualizáciu osobných údajov alebo hlásenie podrobností o poistnej udalosti. Nezanedbateľná je aj skutočnosť, že elektronická komunikácia je úspornejšia a zároveň rýchlejšia ako klasická komunikácia formou listov, či telefaxu.

Z prebiehajúceho vývoja je zrejmé, že práve internet sa stáva významnou platformou pre distribučné kanály v poisťovníctve. Jednak priamou v prípade online poistenia, alebo vo forme podporných aplikácií pre sprostredkovateľov poistenia, resp. pre samotných klientov. Napriek tomu, že využívanie internetu v rámci distribúcie neživotného poistenia prináša pre obe strany množstvo výhod, nesie v sebe aj mnohé riziká.

---

¹⁰³ CEA Statistics 36 – 2008. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.cea.eu

¹⁰⁴ Analýza poistného trhu 2007, hospodárske výsledky ČPS 2007, prognóza a trendy poisťovníctva 2008. [online] [citované 9.7.2008] Dostupné z: www.cps.sk

Počet existujúcich a potenciálnych klientov využívajúcich internet na porovnávanie cien poisťných produktov sa rapídne zvyšuje. Prispievajú k tomu najmä stránky poskytujúce automatické porovnávanie cenových ponúk. Lenže v prípade poisťovníctva, a v predaji neživotného poistenia obzvlášť, takáto prax nemusí byť za každých okolností žiaduca. Zákazníci najmä zo segmentu obyvateľstva môžu byť náchylní voliť najnižšiu ponuku, pričom nedostatočne dbajú na kvalitu a rozsah poisťného krytia svojich neživotných rizík. Aj keď tlaky na znižovanie nákladov hovoria jednoznačne v prospech využívania elektronických distribučných kanálov, v prípade mnohých odvetví neživotného poistenia je osobná komunikácia pri dojednávaní obchodu potrebná. Práve preto je dôležitá dôkladná a predovšetkým zrozumiteľná komunikácia poisťných podmienok zo strany poisťovateľov, a to aj za využitia kvalitnej webstránky a príslušných aplikácií.

Predaj niektorých produktov neživotného poistenia cez internet je v zásade možný. Ide predovšetkým o produkty konštrukčne jednoduché a vysoko štandardizované. Takýmto poisťným produktom je napr. cestovné poistenie zahŕňajúce v sebe zvyčajne poistenie liečebných nákladov, poistenie zodpovednosti, či poistenie pre prípad straty batožiny alebo zabezpečenie úhrady prípadných storno poplatkov. Variabilita tohto produktu je relatívne nízka, a preto jeho nákup prostredníctvom internetu zvládnu i menej zdatní užívatelia. Poisťovňa pri takomto predaji ušetrí predovšetkým na mzdových nákladoch v rámci front-officu. Úsporu prostriedkov možno preniesť do cenovo výhodnejších ponúk poistenia cez internet, čím dôjde k ďalšej podpore využívania tohto distribučného kanála zo strany klientov.

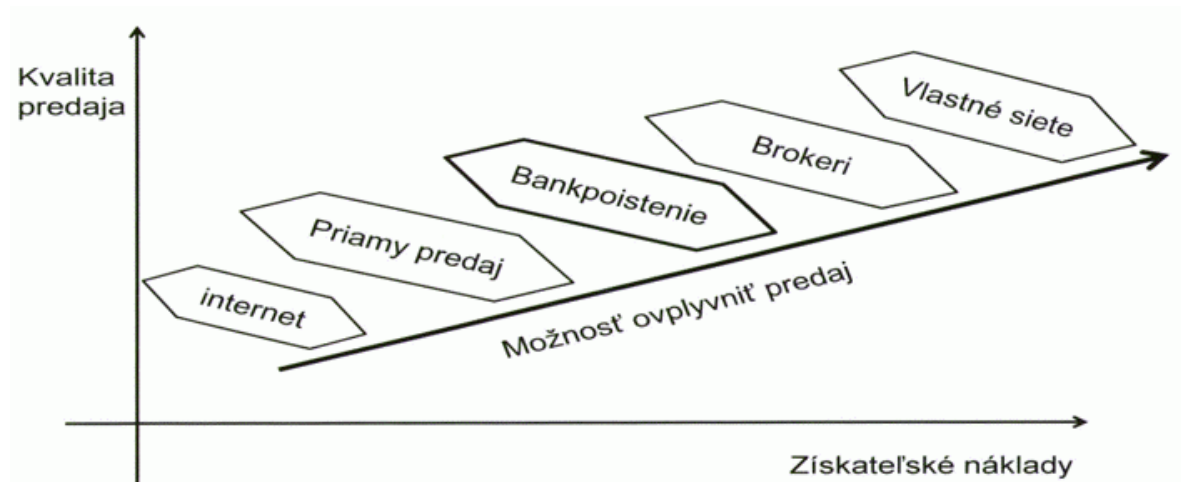
Na Slovenskom trhu neživotného poistenia funguje aj ďalšia forma predaja na diaľku, a to klasický telefonický predaj. Tento distribučný kanál bol na slovenský poisťný trh zavedený v roku 2005 Českou poisťovňou Slovensko. V prvom roku došlo iba k miernemu nárastu v jeho využívaní, čo možno odôvodniť potrebou obyvateľstva zvyknúť si na nový spôsob uzatvárania poisťiek. V roku 2007 nastal vo vnímaní tohto distribučného kanála zlom. Česká poisťovňa Slovensko ponúkala touto formou poistenie domov/bytov, poistenie zariadenia domácnosti, povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorového vozidla, pripoistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú pri bežnom občianskom živote a poistenie domácich zvierat. Podľa výskumov tejto poisťovne sa telefonický predaj postupne stáva prirodzenou súčasťou uzatvárania zmlúv. V budúcnosti sa predpokladá čoraz častejšie využívanie predaja cez distribučné kanály, akými sú telefón, SMS, internet a pod., nakoľko predstavujú veľmi pohodlný

a rýchly spôsob dojednávania poisťiek.¹⁰⁵ Hlavnými výhodami moderných distribučných kanálov sú:¹⁰⁶

- nepretržitá dostupnosť (24x7),
- dostupnosť z takmer každého miesta sveta,
- anonymita,
- aktuálnosť,
- rýchlosť spätnej väzby,
- nižšie náklady (oproti tradičným distribučným kanálom).

Aj z obr. č. 6¹⁰⁷ je zrejmé, že v prípade využívania internetu je výška ziskateľských nákladov najnižšia v porovnaní s ostatnými distribučnými cestami určenými na predaj produktov neživotného poistenia. Klasický distribučný kanál – vlastná sieť poisťovne – je na tom z pohľadu nákladovosti relatívne najhoršie. Na vertikálnej osi grafu je znázornená kvalita predaja, ktorá sa správa úplne opačne, t.j. je najnižšia v prípade internetu a najvyššia za využitia brokerských spoločností, či vlastnej predajnej siete poisťovne.

Obr. č. 6: Distribučné kanály na predaj poisťných produktov

Naopak, za bariéry v rozvoji týchto distribučných ciest možno považovať:

- nedôveru ľudí v neosobný kontakt,
- dostupnosť len pre určité segmenty obyvateľstva,

¹⁰⁵ Analýza poisťného trhu 2007, hospodárske výsledky ČPS 2007, prognóza a trendy poisťovníctve 2008. [online] [citované 9.7.2008] Dostupné z: www.cps.sk

¹⁰⁶ Ducháčková, E.: *Principy pojištění a pojišťovníctví*. Praha: Ekopress, 2003, s.167. ISBN 80-86199-67-X

¹⁰⁷ Morvay, D.: Bankopistenie v slovenských podmienkach. In: *Konferenčné materiály „Poisťovníctvo SR v znamení legislatívnych zmien.“* Bratislava, 28.5.2008

- vhodnosť predaja najmä jednoduchších produktov vyžadujúcich si menej odborného poradenstva (napr. cestovné poistenie, poistenie domácnosti, poistenie motorových vozidiel, a pod.).

Podľa údajov Českej poisťovne Slovensko preferovalo alebo uvažovalo o telefonickom nákupe poistenia v roku 2006 len 32% opýtaných, avšak v roku 2007 to už bol 56% opýtaných. Pri porovnaní telefonického a on-line predaja zaznamenala táto poisťovňa zo začiatku dlhodobo vyšší záujem o poistenie cez telefón. Tento jav možno vysvetliť nízkym počtom domácností s prístupom na internet. S postupným rozmachom internetizácie v takmer všetkých oblastiach života, existuje značný predpoklad aj na rozvoj on-line poisťovania.¹⁰⁸

Bankopoistenie je v súčasnosti už bežným fenoménom na finančnom trhu aj v rámci Slovenskej republiky. Jeho výhody plynúce pre obe zapojené finančné inštitúcie znázorňuje tab. č. 2¹⁰⁹. Hlavným dôvodom pre využívanie pobočkovej siete bánk poisťovateľmi ako alternatívny distribučný kanál je získanie častejšieho kontaktu s klientom a súčasne redukcia nákladov. Zároveň sa tak poisťovňiam otvárajú nové možnosti v rámci cross-sellingu.

Tab. č. 2: Výhody plynúce z bankopoistenia

Výhody	Banka	Poisťovňa
Kvalitatívne	<ul style="list-style-type: none"> • atraktívnejšie bankové produkty v spojení s poistením • možnosť stať sa jedinečným poskytovateľom finančných služieb • vyššia konkurencieschopnosť 	<ul style="list-style-type: none"> • alternatívny distribučný kanál • častejší kontakt s klientom • väčší dosah na klientov • jednoduchý spôsob predaja • vyššia možnosť inovácie produktov
Kvantitatívne	<ul style="list-style-type: none"> • dodatočné výnosy • krížový predaj • dlhodobejšie udržanie depozít • vyššia marža • multiplikácia vkladov 	<ul style="list-style-type: none"> • redukcia distribučných nákladov • väčší počet predajných miest • zlepšenie produktového portfólia

Významnou nevýhodou bankopoistenia je jeho dobrá využiteľnosť len v rámci retailových klientov. Veľkí korporátni klienti si takmer vždy vyžadujú poistné riešenia šité na mieru, ktoré im môžu v dostatočnej kvalite poskytnúť len samotné poisťovne, resp. takto špecializovaný sprostredkovateľ poistenia.

¹⁰⁸ Analýza poistného trhu 2007, hospodárske výsledky ČPS 2007, prognóza a trendy poisťovníctva 2008. [online] [citované 9.7.2008] Dostupné z: www.cps.sk

¹⁰⁹ Morvay, D.: Bankopoistenie v slovenských podmienkach. In: *Konferenčné materiály „Poisťovníctvo SR v znamení legislatívnych zmien.“* Bratislava, 28.5.2008

Na slovenskom finančnom trhu sa poisťovne v rámci bankopistenia zatiaľ zameriavajú predovšetkým na jednoduché a bezproblémové produkty životného poistenia. V rámci neživotného poistenia využívajú poisťovne na distribúciu svojich produktov prevažne vlastné pobočky, či agentov. Minimálny podiel využívania bankopistenia v rámci neživotného poistenia súvisí v prvom rade so zložitou a veľkou variabilitou mnohých neživotných poistných produktov. Banky ponúkajú klientom najmä kapitálové výnosy, a preto sa v rámci bankopistenia predávajú najlepšie jednorázovo platené životné poistenia. Zároveň možno konštatovať, že pre banku sú aj jednoduché neživotné produkty komplexné. Navyše je pri týchto produktoch relatívne nízke poistné, z čoho vyplývajú aj nižšie provízie v porovnaní so životným poistením.¹¹⁰

Rozvoj bankopistenia v rámci neživotného poistenia na území Slovenska bude zrejme dlhodobo podporovaný rozmachom stavebnej činnosti. Najmä pri nákupe nových nehnuteľností, resp. pri ich výstavbe, sa čoraz viac využívajú hypotekárne úvery, pričom neraz je uzatvorenie rôznych typov poistení podmienkou čerpania financií. Zároveň dochádza k potrebe zrealizovať poistné sumy už jestvujúcich poistiek tak, aby zodpovedali nárastu cien nehnuteľností a nenastával nežiaduci stav podpoistenia.

3.6 Zmena spotrebiteľského správania

S postupným rozvojom finančných trhov a vývojom v oblasti informačných technológií, sa zároveň mení i spotrebiteľské správanie. Aj na Slovensku si už ľudia zvykajú čoraz viac využívať možnosti trhového mechanizmu vo svoj prospech. Spotrebiteľské správanie v oblasti poistenia na našom trhu bolo síce donedávna charakterizované najmä konzervatívnosťou a zotrvačnosťou. Avšak fenoménom informačnej spoločnosti a intenzívneho konkurenčného boja je postupne klesajúca vernosť spotrebiteľov, pričom inak tomu nie je ani v oblasti neživotného poistenia na slovenskom poistnom trhu.

V najbližších rokoch možno očakávať zvýšený záujem klientov o aktívne vyhľadávanie optimálneho poistného krytia, pričom medzi rozhodujúce kritériá bude patriť nielen rozsah krytia a jeho cena, ale aj rýchlosť a pohodlnosť uzatvárania, resp. zmeny poistky. Vyššia informovanosť spotrebiteľov bude jedným z predpokladov rastúcej ochoty poistníkov meniť poistné produkty alebo poisťovacie spoločnosti podľa aktuálnej potreby.

---

¹¹⁰ Morvay, D.: Bankopistenie v slovenských podmienkach. In: *Konferenčné materiály „Poisťovníctvo SR v znamení legislatívnych zmien.“* Bratislava, 28.5.2008

K lepšej informovanosti klientov nesporne prispieva väčšia konkurencia na poistnom trhu a čoraz jednoduchší prístup k informáciám. Už dnes je možné uzatvoriť poistenie napr. prostredníctvom internetu, kde si klient sám nakonfiguruje určité špecifiká a tým si vlastne zostaví želanú poistku. Znamená to, že klient nebude musieť strácať čas a energiu opakovanými návštevami poisťovní a dohadovaním si termínov individuálnych konzultácií. Porovnanie ponúk mnohých jednoduchších produktov zvládne v krátkom čase aj z pohodlia svojho domova.

Spomínané trendy môžu v dohľadnej dobe spôsobiť zvýšenú fluktuáciu klientov najmä v oblasti neživotného poistenia, nakoľko poistné zmluvy v tomto poistnom druhu bývajú zväčša dohodnuté na obdobie jedného roka. Tento fenomén predstavuje na jednej strane hrozbu straty dlhodobu lojálnej klientely, ale zároveň ponúka mnoho príležitostí na prilákanie nových klientov od konkurencie. Je preto zrejmé, že výsledný efekt tohto trendu bude predovšetkým závisieť od strategického prístupu jednotlivých poisťovní. Víťazmi sa stanú poisťovatelia, ktorí v dostatočnom predstihu správne vyhodnotia prebiehajúce zmeny v spotrebiteľskom správaní a včas zareagujú tvorbou žiadaných poistných produktov a distribučných sietí. Výhodou bude schopnosť efektívne využívať moderné technológie a ponúkať poistné produkty prostredníctvom širokej škály predajných kanálov tak, aby tieto oslovili aj nestálych klientov.

Vzhľadom na skutočnosť, že demografická, resp. majetkovo-príjmová, segmentácia zákazníkov už nemusí byť postačujúca, je do istej miery pravdepodobné, že zvyšujúci sa počet špecifických požiadaviek klientov prinúti poisťovne k špecializácii aj v rámci svojich distribučných sietí. Dôležitá bude zároveň aj kvalita a rýchlosť v oblasti likvidácie poistných udalostí a klientského servisu. V rámci produktovej politiky možno zároveň očakávať, že klienti budú pri výbere poistných produktov čoraz viac zohľadňovať rôzne formy doplnkových služieb predstavujúcich pridanú hodnotu. Takými službami môžu byť napr. asistenčné služby v majetkovom poistení (pomoc pri odomknutí vchodových dverí, servis v oblasti prevencie povodňových a víchricových škôd a pod.).¹¹¹

3.7 Využívanie outsourcingu v oblasti neživotného poistenia

Výsledkom silne konkurenčného prostredia v poisťovníctve je snaha o neustále skvalitňovanie poistných produktov a súvisiacich služieb. Nepretržitý zápas o klienta

---

¹¹¹ *Analýza poistného trhu 2007, hospodárske výsledky ČPS 2007, prognóza a trendy poisťovníctva 2008.* [online] [citované 9.7.2008] Dostupné z: www.cps.sk

vedie poisťovne k zavádzaniu nových technológií s cieľom skvalitniť svoje interné procesy. Konkurenčnou výhodou sa stávajú najmä kvalita, rýchlosť a presnosť práce zamestnancov, pričom dokonalejšiu koordináciu činností umožňuje využívanie intranetu a internetu.

V rámci tejto podkapitoly dizertačnej práce rozoberám vplyv rozvoja v oblasti informačných technológií na výkon poisťovacej činnosti v neživotnom poistení. Napredovanie vo sfére IT/IS ovplyvňuje nielen poisťné riziká, ale v nemalej miere aj rozvoj vnútropodnikových procesov poisťovní. Poisťovne sú vystavené tvrdej konkurencii, a to nielen v rámci samotného poisťovacieho sektora. V posledných rokoch sa už aj banky, či ostatné finančné inštitúcie, snažia prilákať klientelu pôvodne patriacu výhradne poisťovateľom.

Ak chcú byť poisťovne na trhu úspešné a udržať si, prípadne zvýšiť, svoju konkurencieschopnosť, sú nútené svoje vnútropodnikové procesy neustále zdokonaľovať a zefektívňovať, a to aj za využitia IT/IS a rôznorodých výhod, ktoré IT/IS so sebou prinášajú. Poisťovne by sa však zároveň mali snažiť minimalizovať súvisiace nevýhody.

Poisťovne sa v priebehu historického vývoja museli prispôbovať nielen meniacim sa rizikám, ale aj meniacim sa požiadavkám trhu. V súčasnosti jednou z najvýznamnejších nevyhnutností je schopnosť poskytovať čo najkvalitnejšie služby za čo najmenej peňazí, t.j. dosiahnutie optimálnej efektívnosti. Podobne ako ostatné odvetvia národného hospodárstva, poisťovne sú takisto nútené čoraz výraznejšie znižovať náklady na svoju prevádzku. Prvým krokom býva podrobná analýza za účelom stanovenia skrytých možností poisťovne a určenia oblastí, v ktorých sa neúčelne kumulujú náklady. Najvýznamnejšou nákladovou položkou mnohých podnikov býva ľudský kapitál. Napriek tomu, že práve ľudské zdroje predstavujú hnaciu silu rozvoja, ide o veľmi nákladný zdroj. Preto sa ho mnohé podniky, poisťovne nevynímajúc, snažia využívať čo najefektívnejšie. Pokiaľ je to len možné, všetky činnosti a procesy využívajúce ľudský kapitál je z finančného hľadiska efektívnejšie nahradiť strojmi, resp. v súčasnej dobe počítačmi.

Nakoľko takáto výmena môže predstavovať vysoké počiatkové investície, niektoré poisťovne sa rozhodujú pre využívanie možností outsourcingu. Vo všeobecnosti možno outsourcing charakterizovať ako prenesenie určitých aktivít, vrátane zodpovednosti za ne, na externých spolupracovníkov, či dodávateľov. Niekedy sa však outsourcing definuje aj ako využívanie externých služieb, či zabezpečovanie činností z externých zdrojov.¹¹²

---

¹¹² Palacková, D.: Outsourcing v poisťovníctve. In: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Aktuálne problémy poisťovníctva SR v procese liberalizácie trhu,*“ Bratislava, 13. októbra 2005. ISBN 80-225-2120-5.

Outsourcing sa využíva hlavne pri opakovaných a rutinných činnostiach, ktoré si nevyžadujú dokonalú znalosť interného prostredia spoločnosti. Nezriedka sa týka takých oblastí, ktoré bezprostredne nesúvisia s hlavným predmetom činnosti podniku.

Slovenská legislatíva upravuje outsourcing v poisťovníctve paragrafom 14 zákona č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve pod názvom zverenie výkonu činnosti. Poisťovňa podľa tejto úpravy nemôže zveriť inej osobe prijímanie alebo preberanie poisťných rizík, ich ohodnocovanie a riadenie, tvorbu technických rezerv a garančného fondu a ani pasívne zaistenie.

Zveriť výkon činností v rámci poskytovania neživotného poistenia možno na Slovensku len pri splnení nižšie uvedených podmienok:¹¹³

- zmluva o zverení činnosti obsahuje ustanovenia, podľa ktorých má poisťovňa právo účinne kontrolovať výkon zverených činností a zároveň má právo túto zmluvu vypovedať s výpovednou lehotou nie dlhšou ako jeden mesiac,
- prípadný zánik zmluvy o zverení činnosti nesmie ohroziť záujmy klientov a riadny a bezpečný výkon poisťovacej činnosti,
- zverenie výkonu činnosti nebráni vykonávať účinný dohľad nad poisťovňou,
- zverenie výkonu činnosti nebráni poisťovní konať v záujme klientov,
- osoba preberajúca zverené činnosti musí mať vecné, personálne a organizačné predpoklady na ich výkon.

Poisťovníctvo možno zatriediť medzi relatívne konzervatívne odvetvia národného hospodárstva, čoho dôkazom je aj nedávne zaradenie tohto fenoménu do jeho zákonnej úpravy. Odvetvie, ktorého hlavnou úlohou je kvantifikácia rizík a zabezpečovanie finančnej istoty pre svojich klientov, považovalo v minulosti outsourcing za príliš rizikový. Poisťovacie spoločnosti patria k relatívne pomalým prijímateľom outsourcingu. Mnohé z nich majú pocit, že všetky činnosti potrebné pre ich chod sú schopné vykonávať najlepšie ony same. Ide tu o tradičné myslenie, na základe ktorého sa poisťovne snažia držať svoje podnikové procesy čo najbližšie pri sebe.

V čase priaznivých trhových podmienok existuje menej podnetov k vykonávaniu podrobných analýz priamych i vedľajších poisťovacích činností. V takomto období prevláda pridržiavanie sa tradícií a hodnotenie optimálneho fungovania poisťovne nebýva prioritou. Keď sa však trhovú klíma zhorší, dôkladné skúmanie jednotlivých činností

---

¹¹³ Zákon č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve v platnom znení

v rámci poisťovne môže byť nevyhnutné. Práve nepriaznivé okolnosti nútia poisťovne vyhľadávať aj netradičné riešenia, akým je aj outsourcing.

Poisťovne, podobne ako ostatné finančné inštitúcie, čelia v posledných rokoch problému nízkych marží. Hrozby terorizmu, prírodných katastrof, či nekontrolovateľné súdne spory predstavujú pre poisťovne veľmi nebezpečné prostredie. V dôsledku neočakávaných katastrof, či rozsudkov, dochádza k situáciám, kedy poisťovne vyplácajú viac na poistných plneniach ako prijímajú na poistnom. Tento rozdiel sú nútené kompenzovať výnosmi z investovania finančných prostriedkov, ktoré sú však taktiež obmedzené klesajúcimi úrokovými mierami. Znižujúce sa marže, vyššie výplaty poistných plnení a rastúca konkurencia sú dôvodmi, ktoré prinútili poisťovacie spoločnosti poobzerať sa po možnostiach využitia outsourcingu s cieľom zefektívniť svoje kľúčové činnosti, akými sú napr. tvorba poistných produktov a ich inovácia.

Predpokladom úspešného využitia outsourcingu je predovšetkým presné stanovenie cieľov zo strany poisťovne. Outsourcing potom predstavuje nástroj na ich splnenie. Mnohí autori za hlavný dôvod outsourcingu považujú redukcii nákladov. Poisťovňa, ktorá vykonáva všetky činnosti interne, zaiste vynakladá vyššie výdavky na oblasť výskumu a vývoja, či marketingu, než aby zaplatila externému podniku, ktorý sa na danú činnosť špecializuje, a teda má aj lacnejšie vstupy. Vyššie náklady sa samozrejme presúvajú na zákazníka a je len otázkou času, dokedy ich bude ochotný znášať. Ide predovšetkým o úspory z rozsahu, ktoré sú u poskytovateľa určitej služby nižšie z dôvodu obsluhy viacerých zadávateľov. Samozrejme nemožno zabúdať na transakčné náklady, t.j. náklady súvisiace s uzavretím zmluvy o outsourcingu, náklady na komunikáciu s poskytovateľom a náklady na výber poskytovateľa. Ak má byť využívanie outsourcingu úspešné, musia úspory prostredníctvom neho získané prevýšiť spomínané transakčné náklady.

Medzi ostatné dôvody patria napr. zameriavanie sa na hlavné činnosti poisťovne, zdieľanie rizík prostredníctvom diverzifikácie, nedostatok interných zdrojov alebo ich nedostatočná kvalita, či čoraz viac sa rozmáhajúca povinná dokumentácia súvisiaca s reguláciou poistných trhov. Existuje predpoklad, že tlaky na znižovanie nákladov a čoraz prísnejší dohľad budú naďalej viesť poisťovne k využívaniu outsourcingu. Tvrďšia konkurencia, rýchlo sa rozvíjajúce technológie, zdroj inovatívnejších poistných produktov, terorizmus a volatilný hospodársky vývoj, to všetko si vyžaduje riešenia, ktoré často presahujú schopnosti a možnosti interného personálu poisťovne. Poisťovne, ktoré sú ochotné zbilancovať svoje nedostatky, presne zhodnotiť svoje potreby a konzultovať

s outsourcingovými expertmi zabezpečujúcimi partnerstvo s tým pravým poskytovateľom, budú v najlepšej pozícii nielen prežiť, ale aj prosperovať.

Samozrejme, že pri takomto scenári sa poisťovne musia koncentrovať predovšetkým na svoje jadrové kompetencie, ktorými sú upisovanie nového obchodu, fúzie a akvizície, etc. Outsourcing podporných funkcií im umožňuje sústrediť svoju pozornosť na aktivity, ktoré prispievajú k ich rastu. Predmetom outsourcingu bývajú najmä tieto štyri skupiny poisťovacích procesov:¹¹⁴

1. field-based services (tzv. služby v teréne) – služby vykonávané na rozsiahlom území, vrátane predchádzaniu škodám a kontrol poisťného,
2. policy administration and billing – správa poistenia a fakturácia poisťného,
3. financial recoveries – vymáhanie nezaplateného splatného poisťného, či subrogácií,
4. data management and statutory reporting – spracovanie dát a výkazníctvo.

Outsourcing IT/IS môže byť nákladovo efektívnym liekom pre poisťovňu, ktorej oddelenie informatiky nemá dostatok zamestnancov na vývoj nevyhnutných obchodných riešení. Dôležité je však nájsť poskytovateľa, ktorý je nielen expertom v oblasti IT/IS riešení, ale zároveň sa vyzná aj v poisťovacej činnosti. Úspešné bývajú najmä partnerstvá, kde peňažná odmena poskytovateľa je priamo naviazaná na finančný úspech zadávateľa.

V súčasnosti sú práve informačné technológie tým, v čom poisťovacie spoločnosti súťažia. Miňajú nezanedbateľné sumy na vývoj nových aplikácií, ktoré budú schopné produkovať poisťné zmluvy, vybavovať poisťné udalosti a pokrývať všetky aspekty poisťovacej činnosti. Napr. systém digital imaging poskytuje väčšiu kontrolu a dostupnosť dokumentov, odstraňuje potrebu papiera a umožňuje dopravovať informácie ľuďom a systémom na spracovanie podľa potreby. Outsourcing v oblasti IT/IS bude naďalej rásť, avšak na rad budú prichádzať aj ostatné oblasti, ktoré doteraz poisťovne vykonávali sami.

Napr. Nemecké poisťovne sa spočiatku outsourcingu IT/IS bránili, ale v apríli 2005 dostal Siemens Business Services prvú veľkú zakázku od poisťovne v hodnote viac ako 300 mil. eur.¹¹⁵ Išlo o prevádzkovanie informačného systému poisťovacej skupiny Gerling v Európe, ktorá sa týmto spôsobom snaží znižovať náklady a koncentrovať sa na hlavnú oblasť podnikania. Takáto spolupráca by mohla byť signálom meniaceho sa postoja celého odvetvia k využívaniu outsourcingu.

¹¹⁴ Pryer, Ch.: *Outsourcing To Play Larger Role Among Insurance Companies*. [online] [citované 11.8.2008] Dostupné z: www.outsourcing-insurance.com

¹¹⁵ Smetana, A.: *Společnost Siemens Business Services bude zajišťovat provoz informačního systému pojišťovny Gerling a převezme její IT divizi*. [online] [citované 7.7.2008] Dostupné z: <http://outsourcingit.info>

Mnohé spoločnosti už poskytujú všeobecné investičné účtovníctvo a výkazníctvo pre poisťovací priemysel. Poisťovne majú aj pri využívaní outsourcingu sústavný prístup k databáze investičného účtovníctva, k analýzam a výkazom, ktoré im poskytujú komplexný prehľad nad všetkými operačnými funkciami. V prospech outsourcingu účtovníctva a finančného výkazníctva hovorí aj snaha poisťovní nepretržite splňať požiadavky dohľadu. Dodavateľské spoločnosti priebežne sledujú regulačné dianie a hľadajú nové investičné možnosti. Svojimi službami poisťovňu odbremeňujú a zároveň jej manažmentu poskytujú prístup k potrebným údajom a výkazom.

Outsourcing uľahčuje plnenie požiadaviek dohľadu aj tým, že pre audítorov dokáže okamžite zabezpečiť dostupnosť všetkých požadovaných údajov a výkazov. Efektívnosť a dostupnosť informácií je v súčasnosti nevyhnutným fenoménom. Za využívania kvalitného outsourcingu je možné ohlásenému auditu bez omeškania sprístupniť všetky relevantné dokumenty poisťovne.

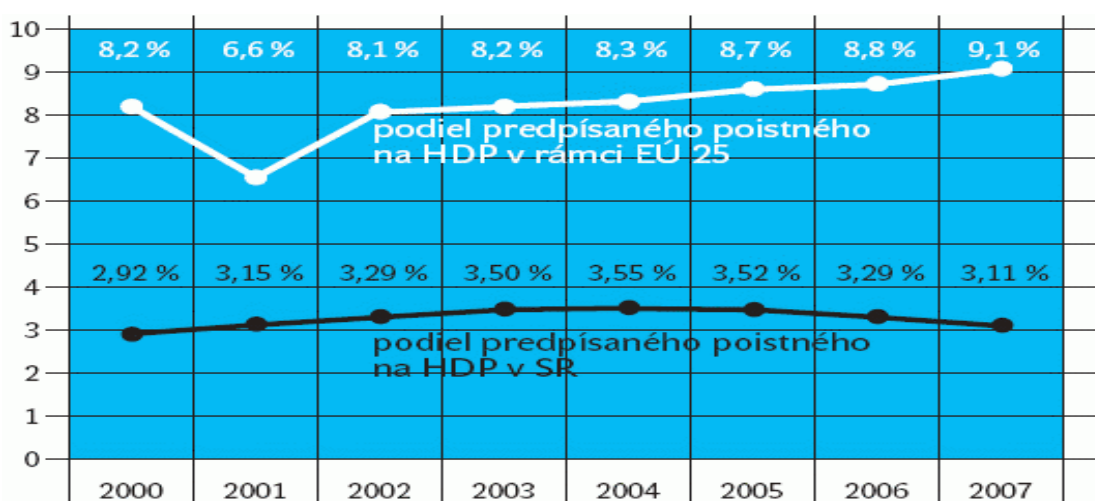
Pre menšie poisťovne nemusí byť celoročné zamestnávanie personalistov efektívne, ak sa nábery realizujú len príležitostne. V personalistike smeruje outsourcing hlavne k zníženiu objemu administratívnej práce. Pre mzdovú administratívu, vedenie bezpečnostných školení, či zabezpečenie vzdelávania svojich zamestnancov si poisťovne často volia externého poskytovateľa služieb, ktorý sa práve na tieto činnosti špecializuje a zaručuje vysokú kvalitu za primeranú cenu.

Dôraz v outsourcingu sa pomaly odkláňa od IT/IS, napriek tomu majú ešte aj v tejto oblasti mnohé poisťovne značné množstvo nevyužitých príležitostí. Outsourcing hlavných poisťovacích činností možno zatiaľ považovať za tzv. emerging (vynárajúci sa), čo je vo veľkej miere dané aj existujúcou právnou úpravou poisťovníctva. Avšak celosvetový trend jednoznačne smeruje k využívaniu outsourcingu, a to neraz aj v kľúčových oblastiach jednotlivých odvetví. Možno konštatovať, že klesajúce marže budú naďalej nútiť poisťovne odbúrať tradície, s cieľom znižovať operačné náklady. Existuje tiež predpoklad rozmachu tzv. e-poisťovní, pričom ich fungovanie si vyžiada využívanie služieb IT expertov, často dostupných len prostredníctvom outsourcingu. V budúcnosti teda možno očakávať, že poisťovne sa preorientujú na svoje jadrové kompetencie a svoj back-office prenehajú iným.

3.8 Jednotný poistný trh Európskej únie

Aj keď sa význam komerčného poistenia v slovenskej ekonomike neustále zvyšuje, v porovnaní s vyspelými krajinami dosahuje ešte stále výrazne nízke hodnoty. Napriek skutočnosti, že poistenosť je zrejme najlepším ukazovateľom vyspelosti poistného trhu, aj tento indikátor má svoje nevýhody. Na Slovensku vykazuje predpísané poistné rastový trend, napriek tomu ukazovateľ poistenosti môže naznačovať stagnáciu až pokles rozvoja poistného trhu. Takýto fenomén je spôsobený výrazne rýchlym tempom rastu HDP, ktoré môže neraz prevyšovať priaznivý vývoj predpísaného poistného. Práve k takémuto javu došlo v posledných rokoch na slovenskom trhu, keď ekonomika ako celok rástla rýchlejšie než poistný trh. Vývoj poistenosti v Slovenskej republike a krajinách európskej 25-ky znázorňuje obr. č. 7¹¹⁶.

Obr. č. 7: Vývoj poistenosti v SR a EÚ 25

Z obr. č. 7 je zjavná dramaticky odlišná úroveň poistenosti na Slovensku oproti európskemu priemeru. Tento rozdiel zároveň naznačuje doposiaľ nevyužitý potenciál. Vývoj ukazovateľa poistenosti býva v jednotlivých krajinách ovplyvňovaný najmä:¹¹⁷

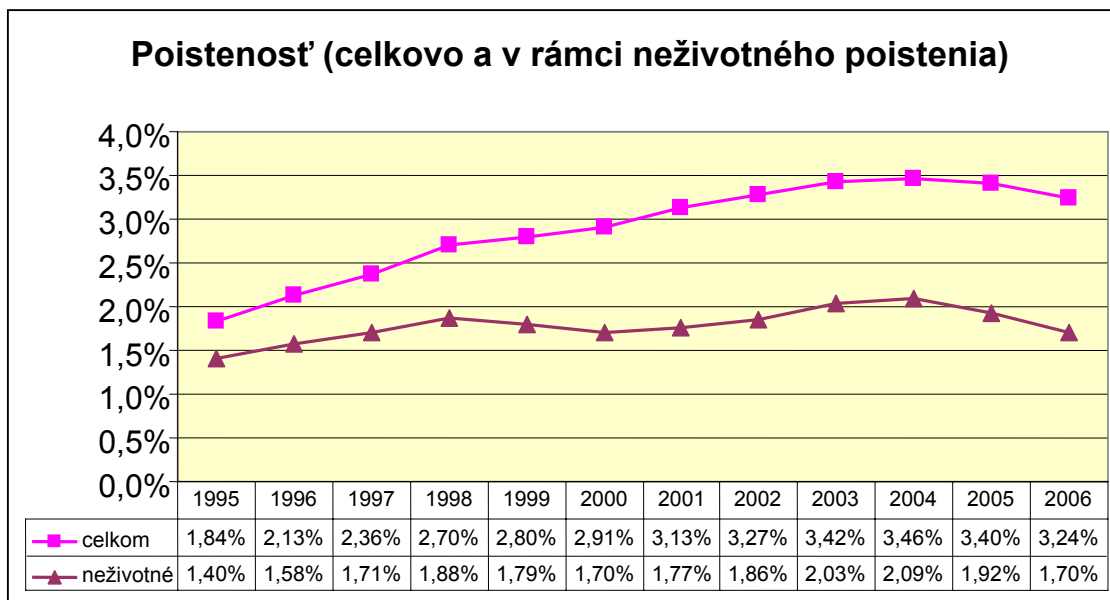
- ekonomickou úrovňou krajiny,
- sociálnou politikou štátu,
- tradíciami v prístupoch ku krytiu rizík,
- prístupom štátu ku komerčnému poisteniu,
- existenciou alternatívnych nástrojov krytia rizík popri komerčnom poistení.

¹¹⁶ Ročná správa SAP za rok 2007. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.slaspo.sk

¹¹⁷ Ducháčková, E: *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Ekopress, 2003, s. 162. ISBN 80-86199-67-X

Na obr. č. 8¹¹⁸ je vyjadrený vývoj poistenosti pre oblasť neživotného poistenia na Slovensku v porovnaní s celkovou poistenosťou. V rokoch 1995 až 2006 sa ukazovateľ celkovej poistenosti pohyboval v rozpätí zhruba od 2% do 3,5%, pričom pre neživotné poistenie prekročila poistenosť hranicu 2% iba v rokoch 2003 a 2004.

Obr. č. 8: Vývoj poistenosti v SR (celkovo a v rámci neživotného poistenia)

Relatívne slabú rozvinutosť slovenského poistného trhu, aj napriek jeho dynamickému rozvoju, dokazuje práve porovnanie s priemernými hodnotami za jednotný poistný trh Európskej únie. Poistenosť bola v rámci EÚ-25 v roku 2007 na úrovni 9,1%, pričom na Slovensku dosahoval tento ukazovateľ hodnotu len 3,1%.¹¹⁹ Porovnanie týchto hodnôt zároveň implikuje, že aj prípadný nadpriemerný rast slovenského neživotného poistenia je v európskom meradle takmer nevýznamný.

Jedným z hlavných cieľov Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva bolo vytvorenie spoločného trhu, ktorý by sa svojím charakterom podobal vnútornému trhu jednotlivých členských štátov. Predpokladom bolo predovšetkým zrušenie prekážok stojacich v ceste voľnému pohybu tovarov, služieb, kapitálu a osôb.¹²⁰ Pre oblasť poisťovníctva spočívalo otvorenie národných trhov hlavne v harmonizácii obozretnostných pravidiel upravujúcich podnikanie v tejto oblasti. Ďalej sa predpokladá aj harmonizácia

¹¹⁸ Spracované na základe údajov Štatistického úradu SR a Slovenskej asociácie poisťovní

¹¹⁹ Ročná správa SAP za rok 2007. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.slaspo.sk

¹²⁰ Čížek, J.: Regulace pojišťovnictví v Evropské unii. In: *Pojištné rozpravy* 20/2007, s. 6. ISSN 0862-6162

práva aplikovateľného na poistné zmluvy, ktoré by malo chrániť poistené subjekty a garantovať tak rovnaké podmienky pre hospodársku súťaž poisťovateľov.¹²¹

Európski poisťovatelia vykonávajú svoju činnosť v rámci možností spoločného poistného trhu už pätnásť rokov. Vytvorenie jednotného systému v roku 1994 posunulo nadnárodné aktivity poisťovateľov na kvalitatívne novú úroveň. Jednotný trh umožňuje poisťovniam pôsobiť v ktoromkoľvek členskom štáte Európskej únie, a to na báze jednotného pasu (tzv. single passport), pričom dohľad nad nimi vykonáva ich domovský štát. Vznik tohto systému si vyžiadala postupné prijímanie harmonizujúcich smerníc v priebehu viacerých rokov. Zámerom vytvorenia spoločného poistného trhu bolo najmä zvýšenie konkurencie a skvalitnenie služieb pre klientov. Konkurencia na poistnom trhu sa zintenzívňuje postupným prenikaním poisťovní na trhy mimo svojich domovských krajín. Ďalším nemenej významným faktorom boli aj snahy samotných poisťovateľov využiť bezprecedentné možnosti na expanziu a na zvýšenie diverzifikácie poisťovaných rizík.

Na základe skúseností ostatných krajín Európskej únie možno konštatovať, že poisťovne začali prenikať najprv na trhy v blízkosti krajiny svojho sídla. K rozvoju cezhraničnej činnosti poisťovní dochádza postupne, pričom na ceste k úplnej integrácii poistných trhov zostáva ešte mnoho prekážok. Aj napriek snahe Európskej komisie o homogenizáciu podmienok, cezhraničný predaj poistenia je naďalej komplikovanejší ako obchod s iným tovarom. Dôvodom sú aj značné štrukturálne, zákonné a daňové prekážky. Medzi krajinami Európskej únie zároveň existujú mnohé rozdiely v tradíciách, dôchodkových systémoch, či preferenciách. Spotrebiteľom taktiež neraz chýba blízkosť poisťovateľa, ktorú očakávajú v rámci priebežnej starostlivosti počas trvania poistnej zmluvy.

V prieskume vykonanom v máji 2007 pre Európsku komisiu bolo zistené, že 83% spotrebiteľov preferovalo poistenie u domáceho poisťovateľa. Zaujímavý bol tiež poznatok, že aj keď 77% klientov považuje zmenu poisťovateľa za jednoduchú, až 87% plánovalo zostať verných svojej terajšej poisťovni. Až 37% opýtaných spotrebiteľov z 25 členských krajín Európskej únie sa však vyjadrilo, že nevedelo o možnosti poistiť sa u poisťovateľov v zahraničí.¹²² Z týchto výsledkov vyplýva, že aj napriek zvyšujúcej sa informovanosti a finančného povedomia klientov, zatiaľ veľká časť obyvateľstva naďalej preferuje tradičné spôsoby poisťovania.

¹²¹ Čížek, J.: Regulace pojišťovnictví v Evropské unii. In: *Pojistné rozpravy* 20/2007, s.6-7. ISSN 0862-6162

¹²² CEA Annual Report 2007–2008. [online] [citované 4.6.2009] Dostupné z: www.cea.eu

Z uvedeného je zrejmé, že tvorba jednotného poistného trhu je procesom dlhodobým, ktorý nebude spočívať iba v zmenách regulácie a legislatívy, ale bude v mnohom závisieť aj od postojov obyvateľstva a podnikov k poisteniu. K urýchleniu integračných procesov v rámci poistného trhu čiastočne prispeje aj prechod Slovenska na spoločnú menu euro.

Každopádne je vnútorný trh Európskej únie miestom, kde na oslovenie čaká populácia viac ako 450 miliónov ľudí. Poisťovacie inštitúcie tak majú v rámci zakladania pobočiek alebo cezhraničného poskytovania služieb možnosť ponúkať svoje produkty oveľa širšiemu spektru potenciálnych klientov. Aj z tohto dôvodu možno konštatovať, že jednotný poistný trh znamená pre poisťovateľov poskytujúcich neživotné poistnie značný rastový potenciál. Na európskom poistnom trhu ako jedinečnom príklade integrovaného priestoru dnes pôsobí zhruba 5 a pol tisíca poisťovateľov.¹²³ Väčšina najvýznamnejších poisťovateľov má svoje základne vo Veľkej Británii, Francúzsku a Nemecku. Pre poistný trh Európskej únie je typická vysoká koncentrácia poisťovateľov, t.j. malý počet poisťovacích inštitúcií ovláda väčšinový podiel trhu.

Kľúčovými kategóriami pri tvorbe a manažovaní jednotného poistného trhu sú deregulácia dohľadu a liberalizácia vstupu spoločností na trh. Dosahy týchto dvoch trendov na jednotný trh sformuloval Sterzynski do nasledujúcich bodov:¹²⁴

- zvyšujúci sa počet zahraničných spoločností,
- širšia ponuka nových alebo inovovaných produktov,
- dôkladnejšie splňanie potrieb klientov,
- kvalitnejšie služby,
- transfer know-how od zahraničných poisťovacích inštitúcií,
- transfer investícií,
- reštrukturalizácia európskeho poistného trhu.

Slovenský poistný trh sa stal súčasťou jednotného európskeho trhu poistenia od mája 2004. Poisťovne so sídlom na území Slovenskej republiky môžu po splnení stanovených podmienok vykonávať činnosť na území ktoréhokoľvek členského štátu Európskej únie buď na základe práva zriaďovať pobočky alebo na základe práva slobodného poskytovania služieb, a to všetko len na základe povolenia, ktoré im bolo udelené v Slovenskej republike. Táto zmena zároveň posilnila konkurenčný boj i na

---

¹²³ Spracované na základe údajov CEA[online] [citované 4.6.2009] Dostupné z: www.cea.eu

¹²⁴ Sterzynski, M.: *The European Single Insurance Market: Overview and impact of the liberalization and deregulation processes.* [online] [citované 14.1.2009] Dostupné z: www.actuaweb.be

Slovensku. Zatiaľ sa však zahraničné poisťovne v neživotnom poistení zameriavajú hlavne na špecifické segmenty (napr. pobočka Atradius poisťuje riziko zlých úverov).¹²⁵

Z poisťovní so sídlom na Slovensku využilo možnosť slobodného poskytovania svojich služieb v rámci štátov Európskej únie alebo Európskeho hospodárskeho priestoru celkovo 12 poisťovní, pričom 3 z nich fungujú v zahraničí prostredníctvom pobočky.¹²⁶ Zoznam poisťovní, ktoré takto poskytujú neživotné poistenie je zachytený v tab. č. 3¹²⁷, v ktorej sú zároveň uvedené aj cieľové krajiny.

Tab. č. 3: Zoznam poisťovní so sídlom v SR ponúkajúcich neživotné poistenie na základe slobodného poskytovania služieb (stav k 23.4.2009)

Na základe slobodného poskytovania služieb bez zriadenia pobočky		
1.	Allianz-Slovenská poisťovňa, a.s.	Česko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko
2.	Generali Slovensko poisťovňa, a.s.	Česko
3.	ČSOB Poisťovňa, a.s.	Česko, Poľsko
4.	KOOPERATIVA poisťovňa, a.s.	Česko, Maďarsko, Poľsko, Rakúsko, Slovinsko
5.	Poisťovňa HDI-Gerling Slovensko, a.s.	Česko
6.	QBE poisťovňa, a.s.	Česko, Maďarsko, Poľsko, Slovinsko, Grécko, Malta, Estónsko, Lotyšsko, Litva
7.	Union poisťovňa, a.s.	Česko, Grécko, Poľsko, Francúzsko, Holandsko, Švédsko, Belgicko, Nemecko
8.	Wüstenrot poisťovňa, a.s.	Česko
Na základe slobodného poskytovania služieb prostredníctvom pobočky		
1.	QBE poisťovňa, a.s.	Česko
2.	Wüstenrot poisťovňa, a.s.	Česko

Neživotné poistenie v inom členskom štáte Európskej únie poskytuje na základe slobodného poskytovania služieb bez zriadenia pobočky 8 poisťovateľov a prostredníctvom pobočky 2 poisťovatelia so sídlom na území Slovenskej republiky. Zo zoznamu cieľových krajín, kam produkty neživotného poistenia smerujú, je zrejmé, že poisťovatelia so sídlom na Slovensku majú záujem poskytovať svoje služby v prvom rade v susediacich krajinách. Je to dané najmä skutočnosťou, že geograficky blízke krajiny majú v porovnaní so vzdialenejšími omnoho podobnejšie trhové a spotrebiteľské špecifiká. Ako už bolo spomenuté, poznanie lokálnych podmienok je pre úspech podnikania v poisťovníctve kľúčové.

¹²⁵ Záborský, J.: V neživotnom poistení nič nové – nerastie. In: *Trend*. 17.10.2007. ISSN 1336-2674

¹²⁶ Spracované na základe údajov Národnej banky Slovenska. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk

¹²⁷ Spracované na základe údajov Národnej banky Slovenska. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk

Sprievodným javom členstva Slovenskej republiky v Európskej únii je zároveň záujem poisťovacích spoločností z iných členských štátov vykonávať poisťovaciu činnosť na našom území. Poisťovne so sídlom v niektorom zo štátov Európskej únie alebo Európskeho hospodárskeho priestoru môžu po splnení stanovených podmienok vykonávať činnosť na území Slovenskej republiky na základe povolenia, ktoré im bolo udelené v štáte svojho sídla. Tieto poisťovacie spoločnosti si môžu takisto zvoliť vykonávanie činnosti na našom území buď na základe práva zriaďovať pobočky alebo na základe práva slobodného poskytovania služieb bez pobočky. Zoznam zahraničných poisťovateľov, ktorí môžu vykonávať činnosť v Slovenskej republike vedie a zverejňuje Národná banka Slovenska.

Tab. č. 4¹²⁸ znázorňuje počet poisťovní z iných členských štátov Európskej únie, ktoré v období rokov 2005 až 2008 vykonávali poisťovaciu činnosť na území Slovenskej republiky. Z tabuľky je zrejmé, že počet takýchto subjektov sa každoročne zvyšuje, pričom prevažná väčšina funguje na slovenskom poistnom trhu bez založenia pobočky. Na tomto mieste je vhodné poznamenať, že o cezhraničné poistenie majú viac záujem poisťovne vykonávajúce neživotné poistenie, pričom sa jedná o subjekty pochádzajúce z takmer všetkých členských štátov Európskej únie.

Tab. č. 4: Rozšírenosť cezhraničného poistenia na území Slovenskej republiky

Počet poisťovní pôsobiacich na slovenskom poistnom trhu na základe slobody poskytovať služby				
v roku	2005	2006	2007	2008
Spolu	200	296	370	419
Z toho: bez pobočky	196	289	360	406
s pobočkou	4	7	10	13

Na základe 15 rokov skúseností ostatných krajín Európskej únie možno formulovať určité zmeny vyplývajúce z prijatia troch generácií poisťovacích smerníc, a to konkrétne:¹²⁹

- podstatne sa rozvinula cezhraničná činnosť poisťovní, aj keď naďalej zostáva mnoho prekážok na ceste k úplnej integrácii poistných trhov,
- poisťovne začali „dobývať“ najprv trhy v blízkosti krajiny ich sídla a v dôsledku rozvoja cezhraničnej činnosti poisťovní vzrástlo aj množstvo fúzií a akvizícií,

¹²⁸ Spracované na základe údajov Národnej banky Slovenska. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk

¹²⁹ Čížek, J.: Regulace pojišťovnictví v Evropské unii. In: *Pojistné rozpravy* č. 20/2007, s. 32. ISSN 0862-6162

- proces vytvárania jednotného trhu vyústil do výraznej deregulácie poisťovacích činností, ktorá je citlivá najmä pre pôvodne vysoko regulované trhy.

Skutočnosť, že zavedenie systému jednotného pasu prinieslo len mierny úspech, môže byť vysvetlená najmä pretrvávajúcimi prekážkami v oblasti integrácie trhov. Medzi tieto prekážky patria štrukturálne, zákonné a daňové rozdiely. Štrukturálne prekážky zahŕňajú rezervovanosť spotrebiteľov pri využívaní diaľkového predaja finančných služieb, jazykové rozdiely, ale aj skutočnosť, že nie všetky krajiny jednotného poistného trhu prešli na spoločnú menu. Zákonné prekážky spočívajú v neexistencii harmonizovaného zmluvného práva, čo znemožňuje zahraničným poisťovniam využívať svoje národné právne predpisy vo všetkých prípadoch. Akurát pri poistení veľkých rizík sa právny režim platný pre poistné zmluvy prekážkou nestáva, nakoľko si zmluvné strany môžu pre tieto zmluvy zvoliť rozhodujúce právo.¹³⁰

S rozvojom vnútorného trhu Európskej únie v oblasti poisťovníctva, resp. finančníctva, úzko súvisí aj problematika akvizícií. Najmä zo strany západoeurópskych finančných spoločností bude potreba dosahovania ďalších výnosov a rozširovania príjmovej bázy naďalej podporovať akvizičnú aktivitu. Tieto inštitúcie môžu práve fúziami a akvizíciami riešiť svoje problémy súvisiace s nízkymi maržami a slabým rastom príjmov z poistného na domácom trhu. Cieľovou oblasťou by mohli byť práve trhy strednej a východnej Európy. Akvizičná činnosť sa pritom nemusí prejaviť len medzi samotnými poisťovňami, ale v rámci snáh dostať sa bližšie ku klientom nie je vylúčená ani oblasť maklérov a iných subjektov rámci distribučnej siete.¹³¹

Pre jednotný finančný trh je charakteristická najmä cezhraničná akvizičná činnosť. Pri komparácii veľkostných pomerov preberajúcich a preberaných spoločností sú pri takejto forme akvizícií badateľné rozdiely. Preberané a preberajúce spoločnosti sú v prípade vnútroštátnej akvizície veľkostne porovnateľné, pričom pri cezhraničnej akvizícii je veľkosť preberajúcej inštitúcie oproti preberanej omnoho výraznejšia. Z uvedeného vyplýva, že do cezhraničných akvizícií sa púšťajú zväčša len silní hráči na trhu.

Ukazovateľ trhovej koncentrácie býva zvyčajne vyjadrený ako percentuálny podiel trhu, ktorý pripadá na určitý počet poisťovní. Na slovenskom poistnom trhu v roku 2008 vykonávalo poisťovaciu činnosť v rámci neživotného poistenia celkom 27 poisťovní tak,

¹³⁰ Čížek, J.: Regulace pojišťovnictví v Evropské unii. In: *Pojistné rozpravy* č. 20/2007, s. 32. ISSN 0862-6162

¹³¹ Bertolotti, A., Guly, D.: *Growth through acquisition: Drivers and developments in insurance M&A*. [online] [citované 20.6.2008] Dostupné z: www.pwc.com

ako je uvedené v tab. č. 5¹³². Štyri z nich ponúkali iba neživotné poistenie a 23 pôsobilo ako univerzálne poisťovne. Z tohto počtu bolo deväť poisťovateľov, ktorí zároveň pôsobili aj v oblasti povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu.¹³³

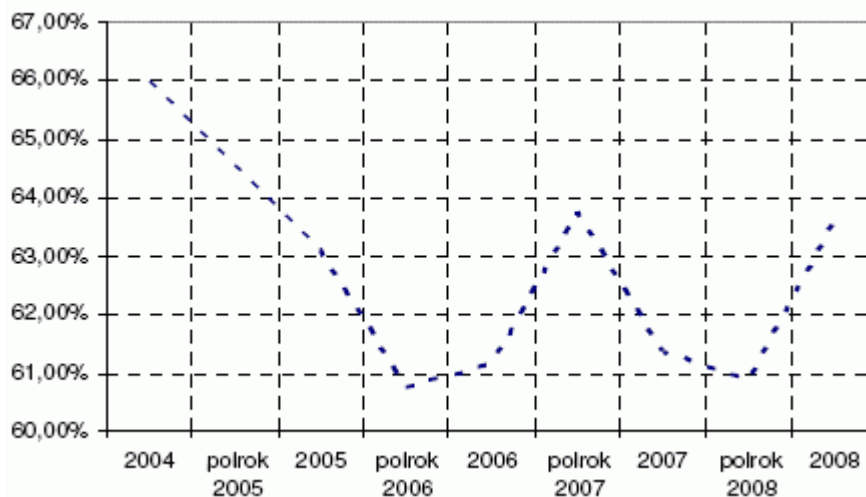
Tab. č. 5: Vývoj počtu poisťovateľov s domicilom v Slovenskej republike

Počet poisťovní so sídlom na Slovensku					
v roku	2004	2005	2006	2007	2008
univerzálnych	25	25	24	23	23
neživotných	4	4	6	5	4
ponúkajúcich PZP	8	8	9	9	9

Z tab. č. 5 vyplýva, že počet poisťovateľov, ktorý po demonopolizácii poisťného trhu postupne rástol, je od vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie relatívne stabilný. Zmeny však neustále prebiehajú v rámci štruktúry poisťného trhu, a to aj vo forme zmien trhových podielov jednotlivých poisťovní.

Čo sa týka trhovej koncentrácie na Slovensku, od momentu demonopolizácie poisťného trhu dochádzalo k jej postupnému poklesu. Vývoj trhového podielu troch najväčších poisťovní za obdobie rokov 2004 až 2008 je zachytený na obr. č. 9.¹³⁴

Obr. č. 9: Trhový podiel troch najväčších poisťovní v SR

Potom, ako v roku 2004 došlo vďaka fúziám k zániku dvoch poisťovní¹³⁵, počet poisťovateľov sa v roku 2005 nezmenil. Napriek tomu v roku 2005 konsolidácia na

¹³² *Analýza slovenského finančného sektora za rok 2008*. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk

¹³³ Spracované na základe údajov SAP a NBS. [online] [citované 9.7.2008] Dostupné z: www.nbs.sk a www.slaspo.sk

¹³⁴ *Analýza slovenského finančného sektora za rok 2008*. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk

slovenskom poistnom trhu pokračovala, prejavovala sa však len prevodmi poistných kmeňov medzi jednotlivými poisťovňami a ďalším poklesom trhového podielu Allianz-Slovenskej poisťovne, a.s. K zlúčeniu poisťovní v roku 2005 nedošlo.¹³⁶ Postupný trend poklesu v trhovej koncentrácii pokračoval aj v roku 2006, kedy došlo k zníženiu podielu troch najväčších poisťovní na technickom poistnom z 63,6% na 61,5%.¹³⁷

V prvom polroku 2007 sa objavil dočasný nárast podielu troch najväčších poisťovní. Celkovo sa však aj v tomto roku prejavil pokles, a to na hodnotu 61,3%. Ťahúňom v poklese trhovej koncentrácie na Slovensku je neživotné poistenie. Podiel troch najväčších poisťovní v rámci tohto poistného druhu poklesol od roku 2004 do 2007 o 7%, pričom v životnom poistení to bolo iba 1,5%. Napriek tomu však treba uviesť, že trhová koncentrácia v neživotnom poistení sa dlhodobo drží na vyššej úrovni oproti životnému poisteniu, pričom v roku 2007 nezaznamenala výraznejšie zmeny. Posuny trhových podielov v neživotnom poistení sa udiali iba z dôvodu zmien v podieloch na poistení motorových vozidiel.¹³⁸

V roku 2008 bola koncentrácia na slovenskom poistnom trhu ovplyvnená zlúčením dvoch subjektov, pričom týmto krokom vznikla tretia najväčšia poisťovňa na trhu.¹³⁹ V neživotnom poistení to znamenalo zvýšenie trhovej koncentrácie tak, ako je znázornené na obr. č. 9. Trojica najväčších poisťovateľov v roku 2008 obhospodarovala trhový podiel 76,6%, čo predstavuje 3,3%-ný nárast oproti roku 2007.¹⁴⁰

Vývoj ukazovateľov koncentrácie na trhu neživotného poistenia s porovnaním situácie v rámci Európy znázorňuje obr. č. 10¹⁴¹. Európsky trh je zastúpený poisťovňami združenými v Európskom poisťovacom výbore (CEA) prostredníctvom profesných asociácií. CR5 označuje trhový podiel piatich najväčších poisťovateľov, CR10 desiatich a CR15 pätnástich najvýznamnejších hráčov na trhu neživotného poistenia.

Obr. č. 10: Koncentrácia trhu neživotného poistenia v SR a v krajinách CEA

¹³⁵ Univerzálna banková poisťovňa sa zlúčila s Wüstenrotom a R+V Poisťovňu prevzala poisťovňa Uniqa.

¹³⁶ *Správa o výsledkoch analýzy slovenského finančného sektora za rok 2005*. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk

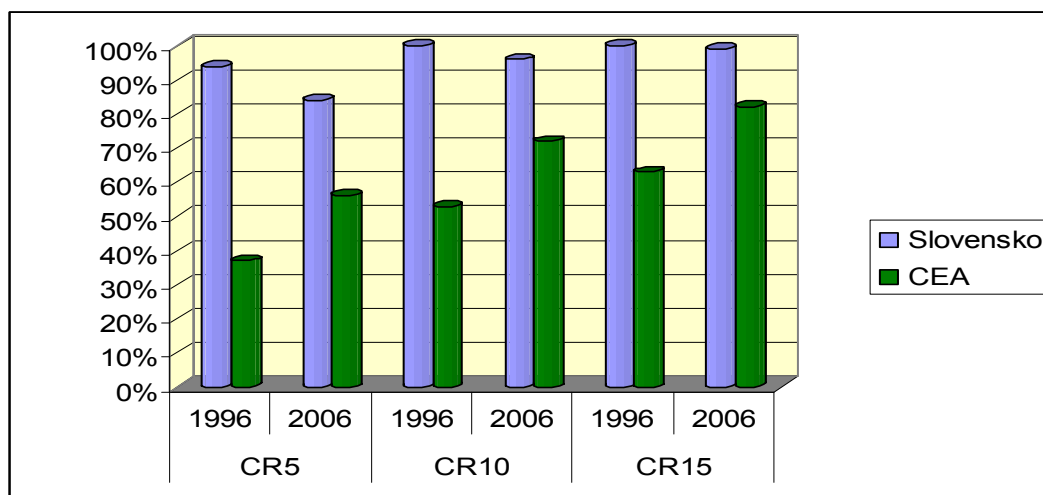
¹³⁷ *Správa o výsledkoch analýzy slovenského finančného sektora za rok 2006*. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk

¹³⁸ *Analýza slovenského finančného sektora za rok 2007*. [online] [citované 21.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk

¹³⁹ Česká poisťovňa-Slovensko a Generali Poisťovňa sa od 1. októbra 2008 zlúčili pod spoločným názvom Generali Slovensko poisťovňa, a.s.

¹⁴⁰ *Analýza slovenského finančného sektora za rok 2008*. [online] [citované 21.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk

¹⁴¹ Spracované na základe údajov CEA. [online] [citované 21.5.2009] Dostupné z: www.cea.eu

Z obr. č. 10 vyplýva, že vývoj koncentrácie v rámci neživotného poistenia v období rokov 1996 až 2006 sa na Slovensku vyvíjal opačne v porovnaní so situáciou na trhoch združených v CEA. Podiel piatich, desiatich, resp. pätnástich najväčších poskytovateľov neživotného poistenia na Slovensku postupne klesal, kým v krajinách CEA došlo k výraznému nárastu týchto ukazovateľov trhovej koncentrácie. V krajinách CEA je zároveň nižšia trhovú koncentrácia v neživotnom poistení oproti životnému, nakoľko v rámci neživotného poistenia existuje relatívne široký priestor pre špecializovaných poskytovateľov poistných služieb. Vo všeobecnosti tu platí, že vysoké podiely pripadajúce na malý počet poisťovateľov môžu viesť k obmedzovaniu trhovej súťaže.

Z pozorovania situácie na trhoch starých členských štátov Európskej únie po vytvorení jednotného poistného priestoru sa ukázalo, že cezhraničné akvizície sa dejú najčastejšie v rámci konkrétneho odvetvia. Dôvodom je zrejme snaha poisťovní o úspory z rozsahu. V rámci jednotlivých domácich trhov je častejšia medzisektorová diverzifikácia.¹⁴²

V dôsledku prebiehajúcej finančnej krízy budú mnohé bankové inštitúcie nútené na určitý čas zaoberať sa predovšetkým svojimi vlastnými činnosťami. Preto existuje predpoklad, že niektoré finančné skupiny sa rozhodnú vzdať sa svojich poisťovacích odnoží, čím dôjde k rozšíreniu spektra spoločností vhodných na prevzatie.¹⁴³ Silnejšie spoločnosti budú mať práve počas nepriaznivého obdobia možnosť využiť naskytujúce sa trhové príležitosti, a to vo forme výhodného odkúpenia poistných kmeňov svojich konkurentov. Je vcelku možné, že aj napriek neľahkému prístupu ku kapitálu sa môžu

¹⁴² *Cross-border consolidation in the EU financial sector*. Commission staff working document. [online] [citované 17.5.2009] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/>

¹⁴³ Bertolotti, A., Guly, D.: *Growth through acquisition: Drivers and developments in insurance M&A*. [online] [citované 20.6.2008] Dostupné z: www.pwc.com

investície do akvizičných aktivít ukázať ako prospešné prinášajúc dodatočné príjmy a posilňujúc trhovú pozíciu skupiny.

V súvislosti s vývojom trhovej koncentrácie v rámci vnútorného trhu Európskej únie možno konštatovať, že akvizičná aktivita medzi spoločnosťami sídlivými v rôznych členských štátoch je omnoho intenzívnejšia v porovnaní s ostatnými geografickými oblasťami. Keďže konsolidačná aktivita je v rámci Európskej únie výraznejšia ako všeobecne vo svete, zrejme nebude len dôsledkom generálnych globalizačných tendencií. Inými slovami, vplyv vnútorného trhu na konsolidačné trendy je zreteľne badateľný.¹⁴⁴ Avšak aj napriek rastúcej koncentrácii v rámci jednotného poistného trhu, cezhraničné konsolidácie pravdepodobne v najbližšej budúcnosti nepovedú k vzniku malého počtu pan-európskych inštitúcií.

Liberalizácia a deregulácia v rámci jednotného trhu má však aj určité obmedzenia. Napriek úporným snahám európske smernice doposiaľ nevytvorili ideálny poistný trh, na ktorom by si klienti mohli voľne vyberať najlepšie produkty a na ktorom by poisťovatelia nemali žiadne prekážky v distribúcii.¹⁴⁵ Medzi hlavné úskalia jednotného trhu patria právne bariéry, spotrebiteľské zvyklosti a ekonomické rozdiely v jednotlivých členských krajinách Európskej únie.

Rozdiely sú najmä v súkromnom práve týkajúcom sa poistných zmlúv. I napriek tomu, že smernice riešia aj túto problematiku, všeobecné ustanovenia týkajúce sa práva krajiny, v ktorej sa riziko nachádza (pre neživotné poistenia) alebo práva podľa domicilu (pre životné poistenia) nie sú v praxi vždy postačujúce. Odlišnosti medzi jednotlivými krajinami siahajú hlboko do histórie a sú evidentné najmä medzi Spojeným kráľovstvom a kontinentálnou Európou. Druhou významnou prekážkou zakotvenou v legislatíve sú rozdiely v pravidlách zdaňovania. Rozdielne daňové systémy v jednotlivých krajinách, či už ide o priame alebo nepriame zdaňovanie, sú naďalej zdrojom diskriminačných efektov.

Ďalšiu skupinu bariér tvoria ekonomické a marketingové prekážky, a to konkrétne:¹⁴⁶

- rozdiely v používaných distribučných kanáloch (dôležitú rolu tu hrajú nielen individuálne preferencie klientov, ale aj dlhodobou zaužívané marketingové stratégie),

¹⁴⁴ *Cross-border consolidation in the EU financial sector*. Commission staff working document. [online] [citované 17.5.2009] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/>

¹⁴⁵ Sterzynski, M.: *The European Single Insurance Market: Overview and impact of the liberalization and deregulation processes*. [online] [citované 14.1.2009] Dostupné z: www.actuaweb.be

¹⁴⁶ Sterzynski, M.: *The European Single Insurance Market: Overview and impact of the liberalization and deregulation processes*. [online] [citované 14.1.2009] Dostupné z: www.actuaweb.be

- rozdiely v úrovni poisťných sadzieb (výška poisťného v jednotlivých regiónoch alebo krajinách je nastavovaná aj vzhľadom na lokálne ekonomické podmienky),
- rozdiely v štatistikách zachytávajúcích škodovosť, úmrtnosť, či vývoj úrokových mier (výška poisťného môže byť v jednotlivých krajinách odlišná aj v dôsledku nerovnakých štatistických vstupov poisťno-technických modelov).

V neposlednom rade tvoria prekážku ideálneho fungovania jednotného trhu aj kultúrne a jazykové rozdiely typické pre Európsku úniu. V mnohých prípadoch musí zahraničná spoločnosť vstupujúca na konkrétny trh ponúkať produkty stavané na potrebách domácich subjektov a za daňových podmienok dotknutého štátu. V dôsledku spomenutých skutočností je pre poisťovateľov takmer nemožné vytvoriť uniformné programy pre všetky svoje ponúkané produkty a využívané distribučné kanály pre celú oblasť jednotného európskeho trhu. Možnosti využívať úspory z rozsahu a následné synergické efekty sú tým značne obmedzené.

4 CHARAKTERISTIKA VPLYVU VYBRANÝCH TRENDOV NA VÝVOJ NEŽIVOTNÉHO POISTENIA

V rámci tretej kapitoly dizertačnej práce boli identifikované a charakterizované viaceré z trendov ovplyvňujúcich vývoj neživotného poistenia na území Slovenska, ale aj na svetových poistných trhoch. Táto kapitola je zameraná na výber a podrobnejšie skúmanie dvanástich najvýznamnejších trendov s potenciálom ovplyvniť vývoj neživotného poistenia v Slovenskej republike. Úvod kapitoly obsahuje zdôvodnenie výberu trendov určených na ďalšie skúmanie. Nasleduje stručná charakteristika realizovaného výskumu ako doplnok k metodickým postupom opísaným v podkapitole 1.3 dizertačnej práce. Jadro tejto kapitoly tvorí popis priebehu a analýza výsledkov uskutočneného výskumu.

Jednotlivé trendy priblížené v tretej kapitole boli posudzované na základe ich potenciálu reálne ovplyvniť vývoj neživotného poistenia na Slovensku. Zámerom bolo vybrať nevelký počet trendov vzhľadom na to, že ku každému z nich sa v prvom kole výskumu viazala jedna otázka dotazníka. Nadmerný počet otázok by výrazne obmedzil šance na akceptovateľnú návratnosť rozoslaných dotazníkov. Na druhej strane, obmedzenie výberu trendov na konečný počet nebolo jednoduché, nakoľko jednotlivé trendy nepôsobia izolovane a neraz sa navzájom prelínajú tvoriac komplexný systém.

Zároveň bolo potrebné brať do úvahy aj časový faktor, t.j. termín realizácie výskumu. Keďže ani samotný cieľ dizertačnej práce nemá statický charakter, možno aj pri analýze trendov vplývajúcich na vývoj neživotného poistenia predpokladať určitú dynamiku. Dvanásť trendov bolo vybraných za predpokladu realizácie výskumu začiatkom roka 2009, pričom skorší, resp. neskorší termín realizácie by zrejme znamenal aj odlišnú voľbu trendov. Vhodnosť výberu trendov pre ďalší výskum je teda výrazne časovo viazaná.

Zoznam trendov vybraných pre podrobnejšie skúmanie je uvedený v tab. č. 6. Ich bližšia špecifikácia tvorila prílohu k výzve na vyplnenie dotazníka 1. kola. Poradie vybraných trendov je čisto náhodné a nevyjadruje ich významnosť, či silu vplyvu na neživotné poistenie. Týchto dvanásť trendov som zvolila na základe teoretického spracovania problematiky neživotného poistenia v dizertačnej práci, vychádzajúc najmä z načrtnutých vývojových tendencií v oblastiach skúmaných v tretej kapitole. Vzhľadom na skutočnosť, že neživotné poistenie je ako komplexný

systém ovplyvňované súčasne mnohými faktormi, nie je možné jednotlivé trendy (a teda ani otázky z nich vyplývajúce) striktne oddeliť tak, aby nedochádzalo k prelínaniu ich obsahového zamerania.

Tab. č. 6: Zoznam vybraných trendov

Poradové číslo trendu	Názov trendu
1.	Zmena spotrebiteľského správania
2.	Klimatické zmeny
3.	Regulácia a dohľad
4.	Finančná kríza
5.	Trhová koncentrácia a akvizičná činnosť
6.	Katastrofické udalosti
7.	Nízkonákladové poisťovne a outsourcing
8.	Zmeny v oblasti distribúcie
9.	Bezpečnosť informačných systémov a technológií
10.	Nové technológie a súvisiace riziká
11.	Jednotný trh a cezhraničné poskytovanie služieb
12.	Poistné podvody

Pri výbere trendov pre realizáciu výskumu som zároveň brala do úvahy udalosti z roku 2008. Práve tieto boli hlavným dôvodom pre nezaradenie hospodárskeho vývoja v Slovenskej republike medzi bližšie skúmané trendy. V dôsledku finančnej krízy došlo k rozkolísaniu hospodárskych prognóz na celom svete, a teda ani na Slovensku nebolo možné považovať akékoľvek vtedajšie ekonomické výhľady za jednoznačné.

Na základe analýzy vývojových tendencií poistných rizík typických pre neživotné poistenie som sa rozhodla do ďalšieho skúmania vybrať oblasť hrozieb súvisiacich s klimatickými zmenami, rozvojom informačných technológií a tiež aj poistné udalosti katastrofického rozsahu. Trend č. 2 – Klimatické zmeny som zvolila na základe osobného presvedčenia o jeho významnosti, čo sa týka potenciálneho vplyvu na vývoj neživotného poistenia. Klimatické zmeny v sebe prinášajú celú škálu rizík a ich nové kombinácie, na ktoré by sa podľa môjho názoru mali poisťovatelia vopred dôkladne pripraviť. Preto ma zaujímali názory odborníkov na významnosť a smer pôsobenia predmetného trendu.

Rozvoj v oblasti informačných technológií taktiež predstavuje nemalé spektrum rizík, ktoré sektor poisťovníctva môže v budúcnosti očakávať. Pre dosiahnutie cieľov dizertačnej práce som považovala za dôležité získať odborné názory aj na vplyv tohto trendu na vývoj neživotného poistenia na Slovensku.

Environmentálne riziká som ako samostatný trend do ďalšieho skúmania nevybrala z viacerých dôvodov. Jedným z nich je úzka prepojenosť súvisiacich rizík s oblasťou

klimatických zmien, ale aj katastrofických udalostí. Rozvoj neživotného poistenia v kontexte ochrany životného prostredia vo veľkej miere závisí od vývoja relevantnej legislatívy. Tieto tendencie považujem za vhodnejšie zachytené v rámci trendu č. 3 – Regulácia a dohľad. Katastrofické udalosti som do užšieho skúmania zaradila ako samostatnú kategóriu, nakoľko ide o špecifický typ poistných udalostí, a to aj napriek skutočnosti, že škody môžu byť v zásade akéhokoľvek pôvodu. Medzi riziká skúmané v rámci tohto trendu patria riziko terorizmu a riziko prírodných katastrof.

Ďalším trendom z oblasti poistných rizík, ktorý som sa rozhodla vybrať je trend č. 10 – Nové technológie a súvisiace riziká. Pod týmto názvom je ukrytá oblasť rozvoja nových technológií, ktorá so sebou automaticky prináša aj nové riziká. Technické systémy sa stávajú čoraz komplexnejšími, čo naďalej sťažuje identifikáciu a kvantifikáciu potenciálnych rizík. Medzi relatívne nové technologické oblasti s doposiaľ nie dostatočne preskúmanými následkami patria napr. nanotechnológie, elektromagnetické polia, vesmírne technológie, či geneticky modifikované potraviny. Jednou z problematických črt týchto technológií je z pohľadu poisťovateľov rýchlosť ich vývoja. Z uvedených dôvodov som bola zvedavá na názor odborníkov ohľadne vplyvov trendu č. 10 na vývoj neživotného poistenia na Slovensku.

Trendy č. 3 – Regulácia a dohľad a č. 4 – Finančná kríza boli do užšieho výberu zaradené najmä vo svetle nedávnych udalostí na svetovom finančnom trhu. Finančná, resp. hospodárska kríza nemohla byť zo skúmania vývojových tendencií neživotného poistenia vylúčená vzhľadom na časový aspekt realizácie výskumu. S prebiehajúcim dianím na poistných trhoch úzko súvisí aj problematika regulácie a dohľadu. Táto oblasť si vyžaduje osobitnú pozornosť aj v súvislosti s integračnými procesmi v rámci Európskej únie.

Vzhľadom na tému dizertačnej práce, ktorou je skúmanie neživotného poistenia v Slovenskej republike ako súčasť európskeho poistného trhu, som za adekvátne považovala zaradenie trendu č. 11 – Jednotný trh a cezhraničné poskytovanie služieb ako samostatne skúmanej kategórie. V rámci nej ma zaujímali predovšetkým názory odborníkov na rozširovanie cezhraničnej činnosti v oblasti neživotného poistenia. Problematika prechodu na menu euro taktiež spadá pod tento vybraný trend. Úzko súvisiacou kategóriou je aj problematika trhovej koncentrácie a akvizičnej činnosti, ktorej je venovaný trend č. 5. Na vývoj v tejto oblasti má veľký vplyv prebiehajúca integrácia v rámci jednotného trhu, pričom realizácia akvizícií zároveň spätne ovplyvňuje hĺbku hospodárskej integrácie a potrebu jej kvalitného regulovania.

Ďalšími oblasťami zaradenými do užšieho skúmania sú zmeny v spotrebiteľskom správaní a distribúcii poisťných produktov. Napriek skutočnosti, že ide o blízke kategórie, rozhodla som sa skúmať ich v rámci oboch kôl výskumu jednotlivo. Obidva trendy sú síce ovplyvňované rozvojom IT/IS, avšak spotrebiteľské správanie je zároveň určované zmenami v spoločnosti a životnom štýle obyvateľstva, kým distribúcia poisťných produktov priamo súvisí s požiadavkou efektívneho fungovania poisťovní.

Trend č. 7 – Nízkonákladové poisťovne a využívanie outsourcingu som sa rozhodla do užšieho výberu zaradiť ako divokú kartu. Neustály tlak na efektívnosť a znižovanie nákladov vedie poisťovne k hľadaniu nových možností realizácie svojich činností tak, aby splňali čoraz náročnejšie požiadavky vyplývajúce z trhovej konkurencie. Medzi alternatívy k dosiahnutiu spomenutých cieľov patria napr. využívanie outsourcingu alebo vznik tzv. nízkonákladových poisťovní. V rámci výskumu ma zaujímali názory odborníkov na potenciál vplyvu tohto trendu v rámci slovenského trhu neživotného poistenia.

V poradí poslednou zaradenou oblasťou boli poisťné podvody. Pre túto problematiku som sa rozhodla, keďže percento poisťných podvodov v rámci neživotného poistenia považujem za relatívne vysoké. V tejto súvislosti ma interesovalo odborné vnímanie významnosti zmien vo výskyte a závažnosti poisťných podvodov na vývoj neživotného poistenia na Slovensku.

4.1 Určenie významnosti vybraných trendov ovplyvňujúcich vývoj neživotného poistenia

Výskum v rámci aplikačnej časti dizertačnej práce bol realizovaný v dvoch kolách, a to formou dotazníka. Prvý dotazník obsahoval 12 otázok a bol zameraný na získanie prehľadu odborných názorov na významnosť vybraných trendov ovplyvňujúcich neživotné poistenie. Výsledky získané analýzou odpovedí 1. kola výskumu slúžili následne aj na zostavenie dotazníka pre 2. kolo, v ktorom išlo o zachytenie konkrétneho vplyvu kľúčových trendov na vývoj neživotného poistenia v Slovenskej republike.

V prvom kole výskumu hodnotili oslovení odborníci významnosť jednotlivých trendov čo do ich vplyvu na vývoj neživotného poistenia na Slovensku v období rokov 2010 až 2015. Dotazník tvoriaci prílohu č. 3 dizertačnej práce obsahoval dvanásť otázok a jeho vyplnenie zabralo 5-10 minút. Jednotlivé otázky smerovali k zisteniu významnosti

konkrétneho trendu v podmienkach slovenského poistného trhu. Respondenti mali možnosť hodnotiť vplyv vybraných trendov ako veľmi pravdepodobný, pravdepodobný, nevýznamný, nepravdepodobný a veľmi nepravdepodobný.

Zároveň mali možnosť vyjadriť svoje názory a pripomienky k jednotlivým trendom formou poznámky ku konkrétnej otázke. Doplnujúce vyjadrenia respondentov slúžili ako podpora pri vyhodnocovaní a najmä pri analýze výsledkov 1. kola výskumu. Súčasťou dotazníka bol priestor na vyjadrenie súhlasu, resp. nesúhlasu, s vybranými trendmi zaradenými do dotazníka s možnosťou doplniť trendy, ktoré respondent považuje za významné a hodné ďalšieho skúmania.

4.1.1 Analýza vybraných trendov podľa relatívnych početností získaných odpovedí a doplnkových poznámok

V prvom kole výskumu boli získané záznamy o hodnotách premenných, ktorými boli významnosti jednotlivých trendov ovplyvňujúcich vývoj neživotného poistenia na Slovensku. Podstatou tohto kola bolo overovanie sformulovaných hypotéz (vo forme 12 otázok) empirickými dátami. Prípustné odpovede na jednotlivé otázky dotazníka možno zoradiť do ordinálnej škály, nakoľko slovne formulované kategórie sú v určitej postupnosti. Keďže nerovnosť platí pre všetky dvojice kategórií, je možné túto stupnicu považovať za úplne usporiadanú. Úroveň merania možno v tomto prípade previesť z ordinálnej na kardinálnu, a to priradením rovnomerných pravdepodobnostných intervalov k jednotlivým slovným odpovediam tak, ako to zobrazuje tab. č. 7.

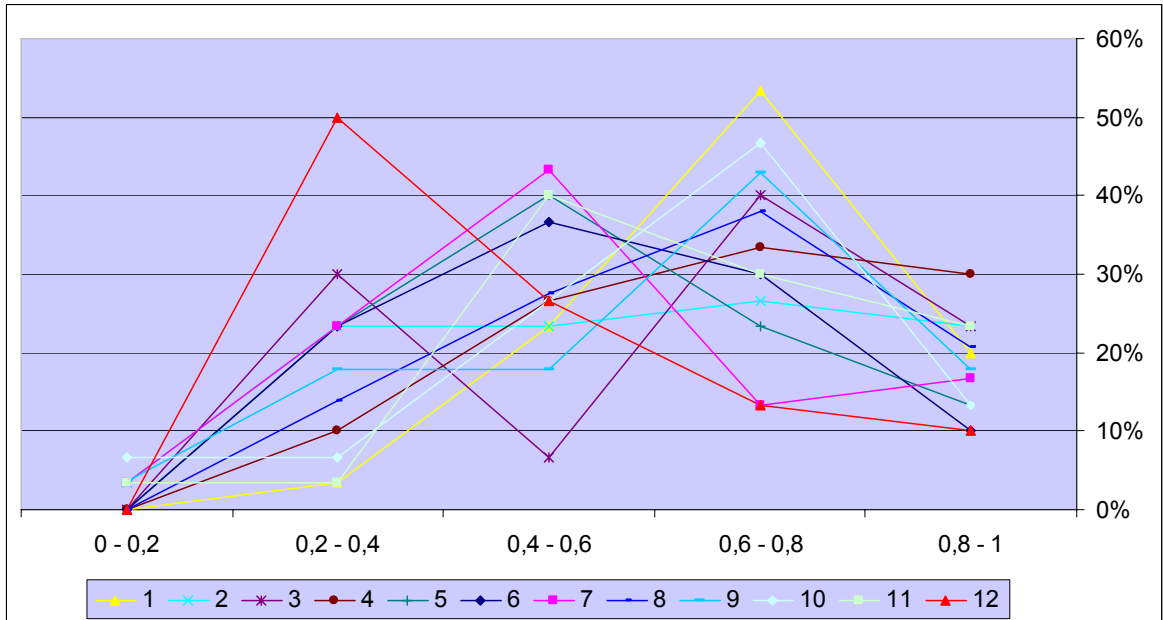
Tab. č. 7: Slovné formulácie a zodpovedajúce pravdepodobnostné intervaly

Slovná formulácia	Slovná formulácia	Pravdepodobnostný interval
veľmi pravdepodobný	s vysokou pravdepodobnosťou až istotou	1 – 0,8
pravdepodobný	so značnou pravdepodobnosťou	0,8 – 0,6
nevýznamný	s polovičnou pravdepodobnosťou	0,6 – 0,4
nepravdepodobný	s nízkou pravdepodobnosťou	0,4 – 0,2
veľmi nepravdepodobný	s veľmi nízkou až nulovou pravdepodobnosťou	0,2 – 0

Ako prvé boli posudzované relatívne početnosti odpovedí a ich rôzne kombinácie pre každú otázku zvlášť. Distribúcie sledovaných premenných pre všetkých 12 skúmaných trendov sú graficky znázornené na obr. č. 11. Väčšina analyzovaných distribúcií sa do

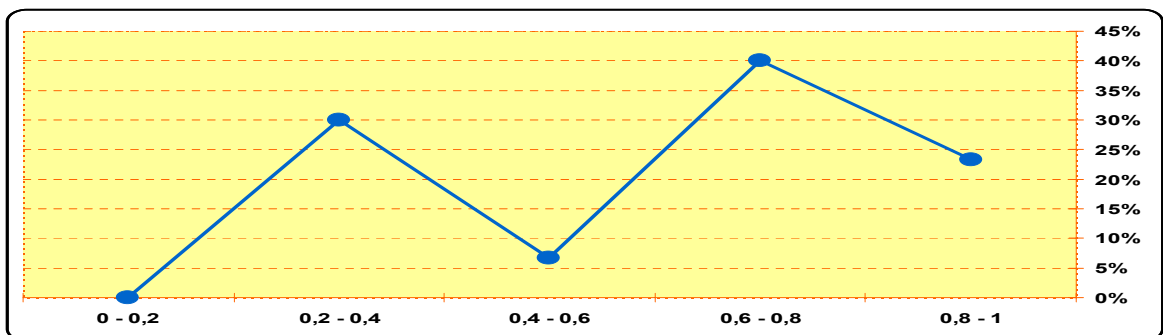
určitej miery blížiu normálnemu rozdeleniu, pričom vrchol je u značnej časti z nich posunutý smerom k vyšším pravdepodobnostiam.

Obr. č. 11: Distribúcie početností odpovedí pre 12 trendov skúmaných v 1. kole

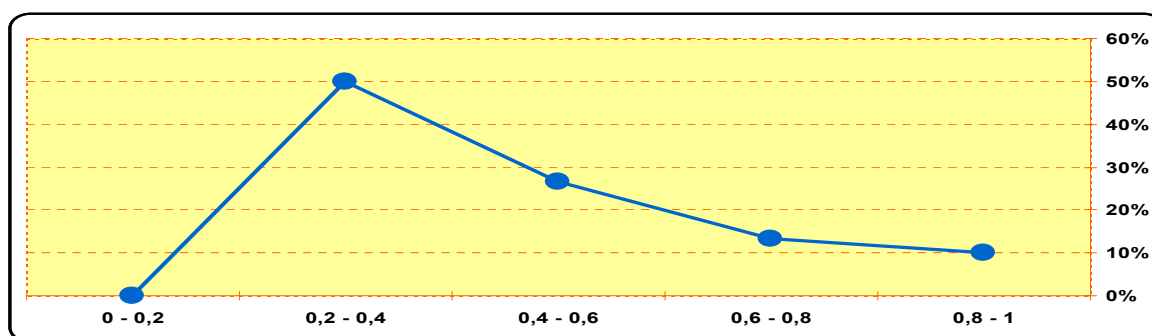
Z obr. č. 11 možno tiež vyčítať, že odpovede týkajúce sa dvoch sledovaných oblastí sa správajú značne odlišne v porovnaní s ostatnými. Ide o trend č. 3 – Regulácia a dohľad a trend č. 12 – Poistné podvody. Vplyv trendu Regulácia a dohľad bol respondentmi hodnotený veľmi rôznorodo, čo detailne zachytáva obr. č. 12. Krivka grafu v tvare bimodálneho polygónu vyjadruje výraznú rozpoltenosť v názoroch respondentov na významnosť vplyvu meniacej sa situácie v oblasti regulácie a dohľadu nad poisťovníctvom. Iba 6,67% respondentov pritom považuje trendy v danej oblasti za nevýznamné.

Obr. č. 12: Distribúcia relatívnych početností odpovedí pre trend č. 3 – Regulácia a dohľad

Ďalším výrazne odlišne hodnoteným trendom sú Poistné podvody – trend č. 12. V tomto prípade ide síce o distribúciu podobnú normálnemu rozdeleniu, avšak na rozdiel od ostatných trendov, v prípade poistných podvodov sa polovica respondentov zhodla v nepravdepodobnosti výrazného vplyvu tohto trendu na vývoj neživotného poistenia na Slovensku v sledovanom období. Grafické rozdelenie početností jednotlivých odpovedí pre tento trend znázorňuje detailne obr. č. 13.

Obr. č. 13: Distribúcia relatívnych početností odpovedí pre trend Poistné podvody

Jednotlivo však neboli analyzované len tieto dva atypické trendy, ale všetky skúmané oblasti. Rozpracované sú aj výsledky výskumu v členení podľa subjektov poistného trhu, čo v tomto prípade znamená tri skupiny respondentov – poisťovne, sprostredkovatelia poistenia a akadémia. Do analýzy boli okrem relatívnych početností odpovedí zaradené aj doplnkové poznámky uvedené respondentmi, ktoré značne napomohli pri interpretácii kvantitatívnych výsledkov výskumu.

Trend č. 1 – Zmeny spotrebiteľského správania

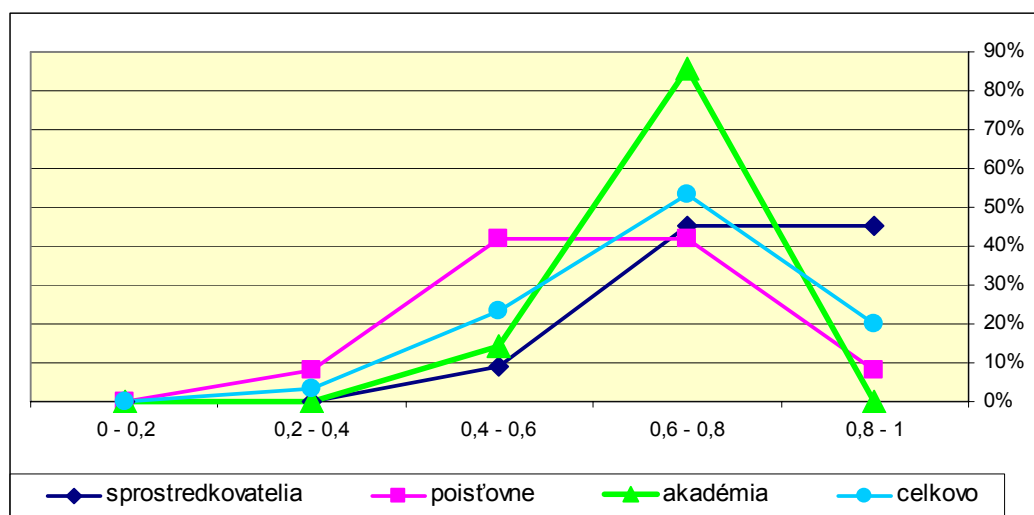
Tento trend bol nadpolovičnou väčšinou (53,33%) respondentov hodnotený ako pravdepodobný, čo sa týka vplyvu na vývoj neživotného poistenia na Slovensku v období rokov 2010 až 2015. Takmer $\frac{3}{4}$ (73,33%) oslovených považuje tento trend za pravdepodobný až veľmi pravdepodobný. Negatívne vyjadrenia ohľadne možného vplyvu tohto trendu na vývoj neživotného poistenia boli získané len od 3,33% respondentov. Za nevýznamný tento trend považuje takmer štvrtina (23,33%) respondentov, pričom žiaden z nich ho nehodnotil ako veľmi nepravdepodobný.

Na základe poradia relatívnych početností odpovedí sa tento trend umiestnil na 6. mieste v rebríčku podľa počtu odpovedí – veľmi pravdepodobný. Podľa počtu odpovedí pravdepodobný až veľmi pravdepodobný sa daný trend dostal na 1. priečku v rámci dotazníkom sledovaných oblastí.

Väčšina respondentov uvádzajúcich doplňujúce názory sa zhodla v tom, že vysoká informovanosť spotrebiteľov a z toho vyplývajúca vyššia fluktuácia sa na Slovensku týka predovšetkým povinného zmluvného poistenia motorových vozidiel, prípadne havarijného poistenia vozidiel a predovšetkým segmentu fyzických osôb. Zrejme zatiaľ len v tejto oblasti sú klienti ochotní a schopní porovnávať kvalitu poskytovaných služieb a jej ceny. Z poznámok respondentov tiež vyplýva nie celkom žiaduci fakt, že pre slovenského občana hrá naďalej pri rozhodovaní o výbere poistenia prím cena.

V porovnaní početností jednotlivých odpovedí podľa odborníkov reprezentujúcich jednotlivé subjekty poistného trhu je pre trend č. 1 – Zmena spotrebiteľského správania charakteristická výrazná názorová odlišnosť odborníkov z akademickej oblasti. Väčšina v rámci tejto skupiny zastáva názor, že k zmene spotrebiteľského správania dôjde so značnou, avšak nie vysokou pravdepodobnosťou, čo dokumentuje obr. č. 14.

Obr. č. 14: Hodnotenie trendu č. 1 – Zmena spotrebiteľského správania

Trend č. 2 – Klimatické zmeny

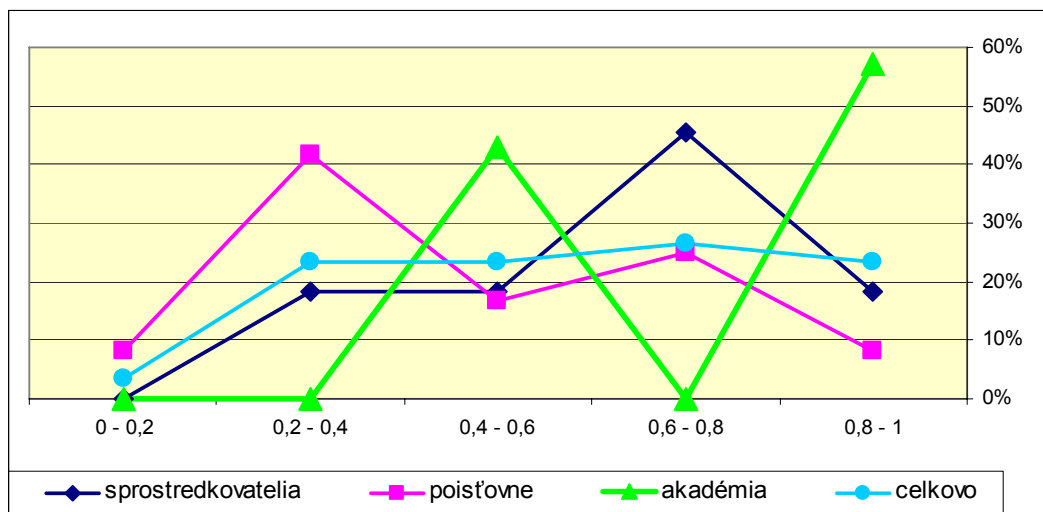
Podľa 26,67% oslovených budú mať prebiehajúce klimatické zmeny vplyv na vývoj neživotného poistenia na Slovensku so značnou pravdepodobnosťou (0,6-0,8). Zároveň bol tento trend hodnotený rovnakým počtom respondentov (23,33%) pre tri rôzne pravdepodobnostné intervaly, a to s vysokou pravdepodobnosťou až istotou (0,8-1), s polovičnou pravdepodobnosťou (0,4-0,6) a s nízkou pravdepodobnosťou (0,2-0,4). Ako veľmi nízko pravdepodobné až nepravdepodobné hodnotilo klimatické zmeny a ich vplyvy na neživotné poistenie 3,33% oslovených odborníkov.

Rozdelenie početností odpovedí teda nepreukázalo vplyv tohto trendu na neživotné poistenie ako príliš významný v porovnaní s ostatnými skúmanými trendmi, a to aj napriek skutočnosti, že v poradí trendov podľa relatívnych početností pre pravdepodobnostný interval 0,8–1 získal trend č. 2 – Klimatické zmeny štvrtú pozíciu. Nižšie pozície v ostatných rebríčkoch a následné nezaradenie tohto trendu do 2. kola výskumu bolo spôsobené relatívne vysokým počtom odpovedí „s nízkou pravdepodobnosťou“ a „s veľmi nízkou až nulovou pravdepodobnosťou“.

Vysvetlenie distribúcie získaných odpovedí možno hľadať aj v poznámkach respondentov. Respondenti hodnotiaci tento trend ako nepravdepodobný dôvodili krátkym časovým horizontom (t.j. vplyv možný, ale nie v sledovanom období rokov 2010 až 2015), vysokou konkurenciou, či skutočnosťou, že klimatické zmeny ovplyvnia v prvom rade podmienky zaistenia. Respondenti argumentujúci v prospech tohto trendu zdôrazňovali vplyv na poistenie živelných rizík, ale aj sprostredkovaný vplyv na neživotné poistenie ako celok prostredníctvom európskej legislatívy.

V grafickom vyjadrení odpovedí týkajúcich sa trendu č. 2 – Klimatické zmeny na obr. č. 15 sa prejavuje značná rôznorodosť podľa jednotlivých skupín subjektov. Kým časť akademikov predpokladá neutrálny vplyv dopadov klimatických zmien na neživotné poistenie a zvyšná skupina zastáva názor, že vplyv bude veľmi pravdepodobný až istý, veľká časť zástupcov poisťovní a sprostredkovateľov si myslí opak.

Obr. č. 15: Hodnotenie trendu č. 2 – Klimatické zmeny

Je to možné interpretovať aj tak, že odborníci z praxe sa venujú riešeniu každodenných problémov, pričom v súčasnosti je na vrchole rebríčku ich pozornosti zrejme hospodárska kríza, a teda prípadné vplyvy klimatických zmien nepovažujú za príliš

naliehavé. Naopak, akademici majú možnosť vnímať skúmanú problematiku komplexnejšie a nadčasovo, nakoľko nie vždy sú priamo ovplyvňovaní nepriaznivým vývojom trhu. V rámci svojej práce vnímajú predovšetkým dlhodobejšie sa prejavujúce trendy, čo sa v tomto prípade zrejme odrazilo aj v poskytnutých odpovediach.

Trend č. 3 – Regulácia a dohľad

Tento trend bol spomedzi všetkých skúmaných oblastí hodnotený najspornejšie. Pozoruhodný je najmä veľmi nízky počet (6,67%) ambivalentných odpovedí. Najvyššiu početnosť (40%) získala odpoveď so značnou pravdepodobnosťou zodpovedajúca pravdepodobnostnému intervalu 0,6-0,8. Relatívne vysoký počet (30%) respondentov zvolilo odpoveď s nízkou pravdepodobnosťou (0,2-0,4).

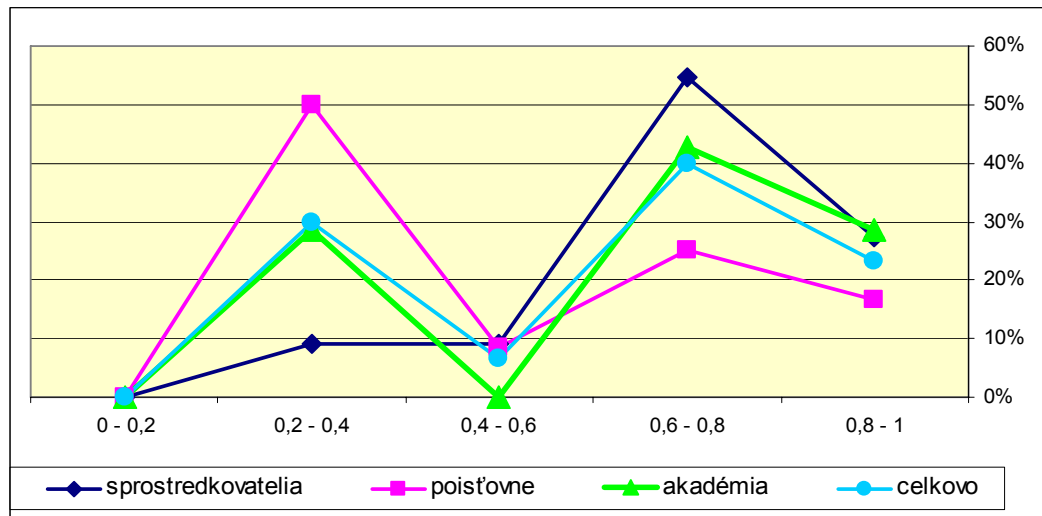
Napriek nezvyčajnému tvaru distribúcie početností jednotlivých odpovedí sa tento trend umiestnil na druhom mieste v rebríčku zostavenom podľa početností odpovedí v najvyššom pravdepodobnostnom intervale. V rebríčku podľa pravdepodobnostného intervalu 0,6-1 získal trend č. 3 – Regulácia a dohľad tretiu priečku. Takto vysoké umiestnenie zabezpečilo jeho zaradenie do 2. kola výskumu.

Niektorí z oslovených odborníkov považujú súčasný stav v oblasti dohľadu nad neživotným poistením na Slovensku za vhodný a postačujúci, avšak v súvislosti s prebiehajúcou hospodárskou krízou mnohí pripúšťajú nutnosť jeho posilnenia. Z viacerých doplnkových poznámok je zrejme, že tento trend veľmi úzko súvisí s trendom č. 4 – Finančná kríza, nakoľko jej príčinu možno hľadať práve v zlyhaní štátnej regulácie a dohľadu nad finančnými inštitúciami.

Oblasť regulácie a dohľadu bola sporná už zo samotného tvaru distribúcie početností odpovedí celkovo za všetky skupiny subjektov. Pri porovnaní odpovedí podľa subjektov jednotlivo, čo znázorňuje obr. č. 16, vychádza najavo skutočnosť, že vplyv tohto trendu na neživotné poistenie považujú za skôr pravdepodobný sprostredkovatelia poistenia, pričom zástupcovia poisťovní tento trend za príliš pravdepodobný nepokladajú. Takýto jav možno vysvetliť aj v danom čase pripravovaným zákonom o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve¹⁴⁷, o ktorom zrejme sprostredkovatelia poistenia predpokladali, že výrazne ovplyvní ich budúce fungovanie.

¹⁴⁷ Zákon č. 186/2009 Z.z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve (pozn. vyhlásený a účinný od 27.5.2009, t.j. po realizácii výskumu)

Obr. č. 16: Hodnotenie trendu č. 3 – Regulácia a dohľad

Trend č. 4 – Finančná kríza

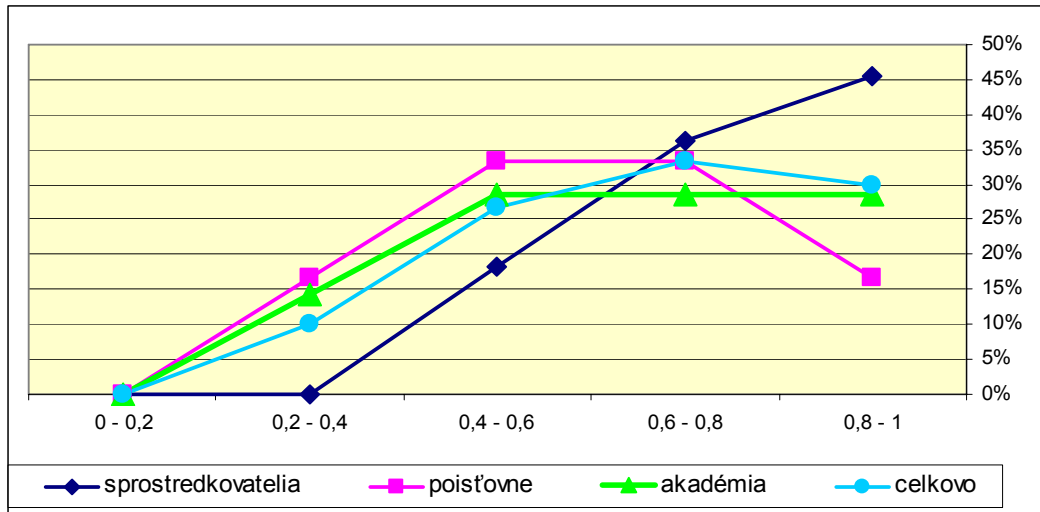
Trend č. 4 – Finančná kríza získal 30% odpovedí s vysokou pravdepodobnosťou až istotou, čo zodpovedá najvyššiemu pravdepodobnostnému intervalu 0,8 až 1. Početnosť odpovedí v tomto intervale bola najvyššia zo všetkých sledovaných oblastí. Vysoké percentuálne zastúpenie označených odpovedí získal aj pravdepodobnostný interval 0,6-0,8. Odpoveď, že finančná kríza bude mať na vývoj neživotného poistenia veľmi nízky až nulový vplyv neoznačil ani jeden z respondentov. Je teda zrejme, že určité dopady finančnej krízy očakávajú všetci z oslovených odborníkov.

Doplňkové poznámky respondentov potvrdili domnienku, že neživotné poistenie, najmä v porovnaní so životným, vykazuje relatívnu stabilitu. Odborníci preto nepredpokladajú viac rokov trvajúce odchýlky. Napriek tomu však mnohí očakávajú isté výkyvy, a to najmä v oblasti technických rezerv (nižšie výnosy), ale aj v rámci prijatého poistného. Hoci neživotné poistenie možno považovať za stabilnejšie z dvoch poistných druhov, finančná kríza a jej dopady sa mu určite úplne nevyhnú. Kríza už prerástla v hospodársku a negatívny vývoj ekonomiky zrejme rozkolíše nielen investičné výnosy, ale aj príjmy z poistného. Klienti budú nútení šetriť, čím môže dôjsť k obmedzeniu, resp. rušeniu poisťovní zo strany obyvateľstva a podnikov.

Trend č. 4 – Finančná kríza má takmer rovnakú distribúciu odpovedí pre všetky skupiny subjektov, ktoré sa zhodli na jeho značnom až silnom vplyve tak, ako to znázorňuje obr. č. 17. Určitý rozdiel je však badateľný medzi názormi zástupcov sprostredkovateľov a zástupcov poisťovní. Kým takmer polovica sprostredkovateľov

hodnotí pravdepodobnosť vplyvu tohto trendu v intervale 0,8-1, v rámci poisťovní sa v tomto intervale nachádza len menej ako pätina odpovedí.

Obr. č. 17: Hodnotenie trendu č. 4 – Finančná kríza

Vysvetliť to možno tým, že sprostredkovatelia sú v porovnaní s poisťovňami menšími subjektmi. Z tohto dôvodu sa zrejme cítia krízou viac ohrození. Poisťovatelia sa v rámci svojej pozície veľkých nadnárodných skupín cítia relatívne bezpečne.

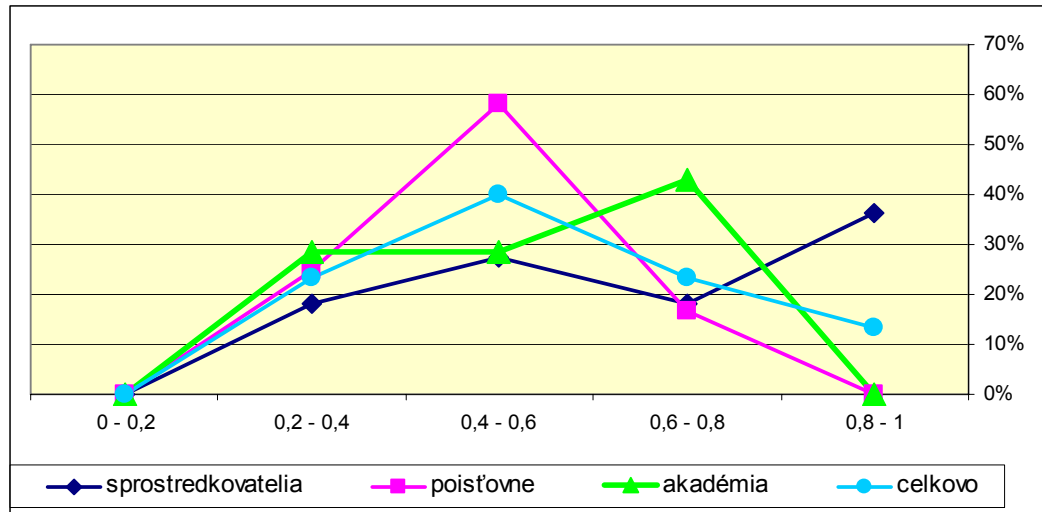
Trend č. 5 – Trhová koncentrácia a akvizičná činnosť

Tento trend, resp. jeho vplyv na vývoj neživotného poistenia, nebol oproti ostatným skúmaným trendom hodnotený príliš vysoko. V pravdepodobnostnom intervale 0,8 až 1 sa nachádza len 13,33% odpovedí, čomu zodpovedá desiatu pozícia v rebríčku. Aj keď nik z oslovených nehodnotil vplyv trhovej koncentrácie a akvizičnej činnosti ako veľmi nepravdepodobný, až 23,33% respondentov ho hodnotilo ako nepravdepodobný. Najväčšia časť oslovených zastáva názor, že tento trend bude mať na vývoj neživotného poistenia v sledovanom období vplyv s pravdepodobnosťou od 0,4 do 0,6. V doplnkových poznámkach respondenti uviedli, že prípadné zmeny v trhovej koncentrácii možno očakávať najmä v oblasti povinného zmluvného poistenia motorových vozidiel.

Hodnotenie vplyvu trendu č. 5 jednotlivými skupinami oslovených je zobrazené na obr. č. 18. Trend akvizícií považovala vyše polovica zástupcov poisťovní za nevýznamný, kým vyše tretina zástupcov sprostredkovateľov očakáva vplyv tohto trendu na neživotné poistenie s vysokou pravdepodobnosťou až istotou. Názory akademikov sa nachádzajú medzi týmito dvoma extrémami, a teda najväčšia skupina akademikov vplyv tohto faktora

predpokladá so značnou, nie však vysokou pravdepodobnosťou, pričom takmer tretina zastáva názor nevýznamného vplyvu.

Obr. č. 18: Hodnotenie trendu č. 5 – Trhová koncentrácia a akvizičná činnosť

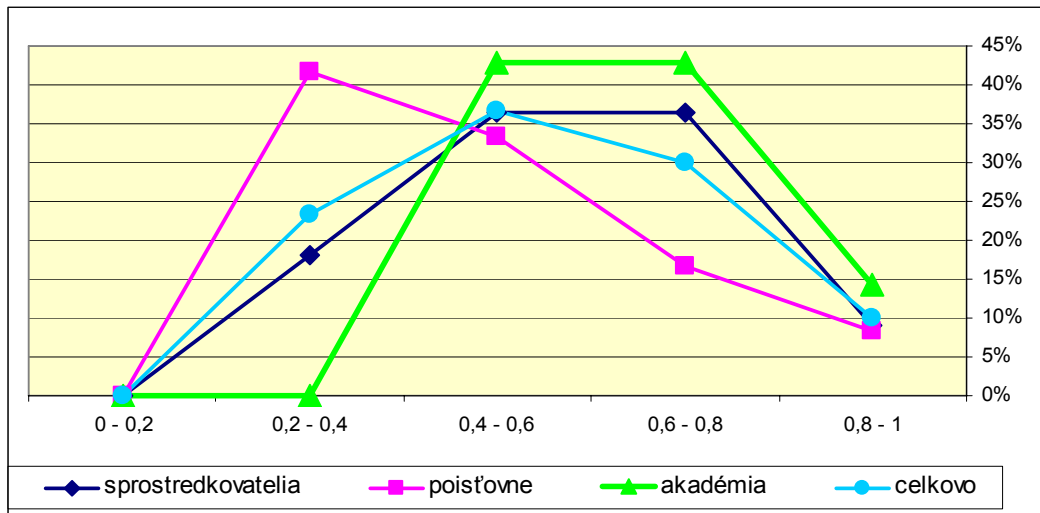
Trend č. 6 – Katastrofické udalosti

Vplyv katastrofických udalostí na vývoj neživotného poistenia označilo za vysoko až značne pravdepodobný 40% opýtaných. Takmer rovnaký počet (36,67%) očakáva vplyv tohto trendu s pravdepodobnosťou v rozpätí 0,4 až 0,6. Do najvyššieho pravdepodobnostného intervalu 0,8-1 sa dostalo iba 10% odpovedí, čo je najnižšia hodnota zo všetkých skúmaných trendov. Rovnako nízke hodnotenie v tomto pravdepodobnostnom intervale získal už len trend č. 12 – Poistné podvody.

Niektorí z respondentov považujú vplyv poistných udalostí katastrofického rozsahu na vývoj neživotného poistenia na Slovensku za nízko pravdepodobný z dôvodu skutočnosti, že katastrofické udalosti a ich poistné krytia sa týkajú predovšetkým zaistenia. Veľkosť vplyvu tohto trendu bude najskôr závisieť od prípadného výskytu konkrétnej katastrofickej udalosti na Slovensku alebo v neďalekom zahraničí, pričom respondenti predpokladajú skôr výskyt prírodnej katastrofy v porovnaní s teroristickými útokmi.

Trend vplyvu katastrofických udalostí bol znovu hodnotený vyššími pravdepodobnosťami zo strany sprostredkovateľov poistenia a predovšetkým akademikov. Väčšia časť poisťovateľov pritom vplyv tohto trendu označila ako nízko pravdepodobný až nevýznamný, čo znázorňuje aj graf v rámci obr. č. 19.

Obr. č. 19: Hodnotenie trendu č. 6 – Katastrofické udalosti

Trend č. 7 – Nízkonákladové poisťovne a outsourcing

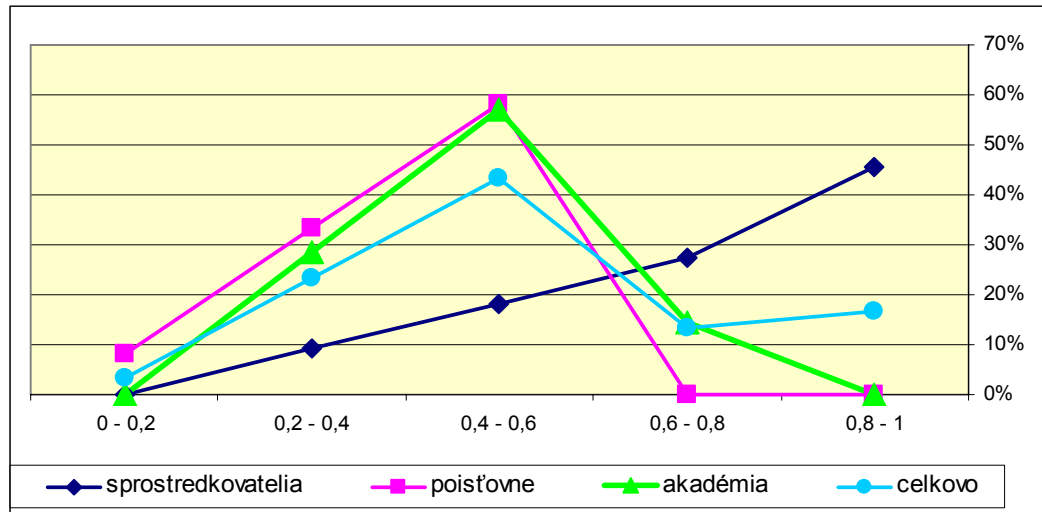
Trend nízkonákladových poisťovní a využívanie možností outsourcingu sa v rámci neživotného poistenia na Slovensku objaví s vysokou pravdepodobnosťou až istotou len podľa 16,67% opýtaných. Značnú pravdepodobnosť prejavom tohto trendu predpovedalo ešte nižšie percento respondentov (13,33%). Takmer polovica opýtaných (43,33%) zastáva názor, že vplyv tohto trendu na neživotné poistenie sa objaví len s polovičnou pravdepodobnosťou. Pravdepodobnostný interval 0,4-0,6 teda získal najväčší počet odpovedí spomedzi sledovaných práve pri tomto trende. Veľmi nízku až nulovú pravdepodobnosť vplyvu nutnosti dosahovania optimálnej efektívnosti predpokladá 3,33% oslovených.

Z rozdelenia početností odpovedí a doplnkových poznámok pre trend nízkonákladových poisťovní a outsourcingu vyplýva, že veľká časť odborníkov významný vplyv na vývoj neživotného poistenia neočakáva, resp. odhadovanie budúceho vývoja v tejto oblasti považuje za náročné. Vysoké percento odpovedí v pravdepodobnostnom intervale 0,4-0,6 môže tiež naznačovať určitú nejednoznačnosť dosahov tohto trendu, nakoľko jeho vplyvy budú zrejme odlišné napr. v segmente obyvateľstva v porovnaní so segmentom veľkých korporácií. Väčšia časť oslovených je však presvedčená o značnom, resp. silnom vplyve tohto faktoru oproti možnosti nízkeho až žiadneho vplyvu, pričom mnohí očakávajú vyššie tlaky na dosahovanie optimálnej efektívnosti aj vplyvom prebiehajúcej hospodárskej krízy. Možnosť prejsť na model nízko nákladovej poisťovne predpokladajú respondenti predovšetkým u malých a úzko špecializovaných poisťovní.

Z grafu na obr. č. 20 je zrejmé, že vplyvy tohto trendu na vývoj neživotného poistenia boli výrazne odlišne hodnotené skupinou sprostredkovateľov. Veľká časť

respondentov z tejto skupiny označila vplyv predmetného trendu za značne až vysoko pravdepodobný. Zástupcovia akadémie a poisťovní skôr zastávajú názor, že vplyv bude nevýznamný, a len malé percentá z týchto skupín hodnotili trend ako vysoko pravdepodobný.

Obr. č. 20: Hodnotenie trendu č. 7 – Nízkonákladové poisťovne a outsourcing

Trend č. 8 – Zmeny v distribúcii

Trend prebiehajúcich zmien v štruktúre a kvalite distribúcie poisťných produktov a jeho vplyv hodnotilo ako značne až vysoko pravdepodobný 58,62% respondentov. Nízku pravdepodobnosť vplyvu tohto trendu na vývoj neživotného poistenia predpokladá 13,79% oslovených, pričom veľmi nízku až nulovú pravdepodobnosť nepredpokladá žiaden. Vďaka vysokému percentu odpovedí v najvyšších pravdepodobnostných intervaloch bol trend č. 8 – Zmeny v distribúcii zaradený do 2. kola výskumu.

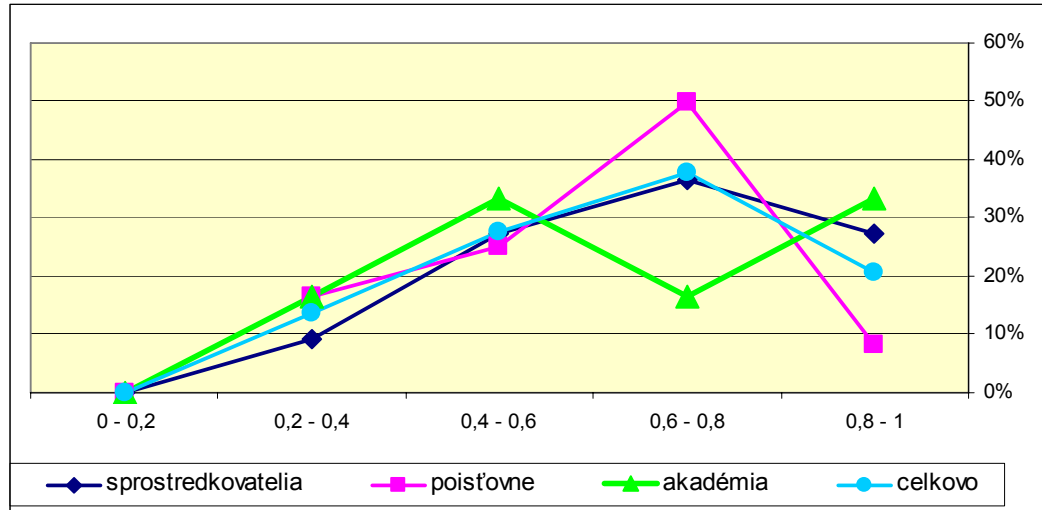
V rámci doplnkových poznámok k tomuto trendu sa mnohí z respondentov obracali na nový zákon o finančnom sprostredkovaní a poradenstve¹⁴⁸. Zaujímavo pôsobí skutočnosť, že kým jedna skupina oslovených zastáva názor, že tento zákon zvýši kvalitu poskytovaných služieb a prinesie nové možnosti, druhá práve týmto zákonom zdôvodňuje tvrdenia opačné. Každopádne však spôsob distribúcie poisťných produktov závisí predovšetkým od cieľovej klientely, a preto je nutné rozlišovať meniace sa trendy podľa jednotlivých klientskych segmentov.

Obr. č. 21 znázorňuje odpovede jednotlivých skupín subjektov týkajúce sa vplyvu zmien v distribúcii. V rámci tohto trendu je badateľná výrazná zhoda názorov, a to až na

¹⁴⁸ Zákon č. 186/2009 Z.z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve

odpovede v pravdepodobnostnom intervale 0,6-0,8. Odpovede o značnom vplyve boli omnoho častejšie volené zástupcami poisťovní a omnoho menej zástupcami akadémie.

Obr. č. 21: Hodnotenie trendu č. 8 – Zmeny v distribúcii

Trend č. 9 – Bezpečnosť informačných systémov a technológií

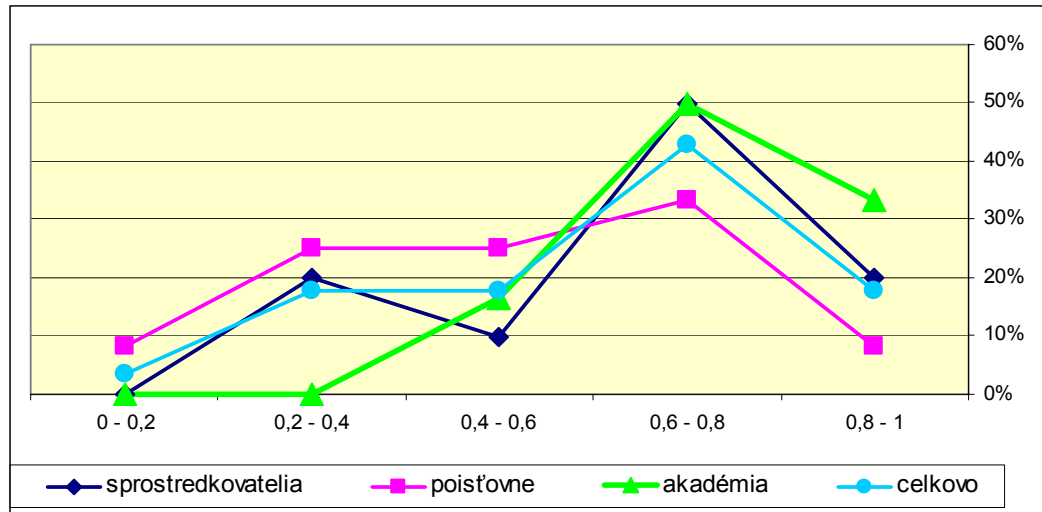
Pri tomto trende získal každý z pravdepodobnostných intervalov 0,2-0,4, 0,4-0,6 a 0,8-1 početnosť odpovedí 17,86%. Významná časť respondentov (42,86%) označila vznik a rozvoj poisťných produktov kryjúcich riziká informačných technológií a systémov za pravdepodobný, t.j. zodpovedajúci intervalu 0,6 až 0,8. Napriek tomu vyše 20% oslovených považuje vplyv tohto trendu za nepravdepodobný až veľmi nepravdepodobný.

V rámci doplnkových poznámok boli odpovede zodpovedajúce nízkym pravdepodobnostným intervalom zdôvodňované obtiažnosťou v preukazovaní škôd z týchto rizík a zisťovaním ich výšky. To je príčinou, prečo sú riziká informačných technológií a systémov často z poisťného krytia vylúčené. Poisťovne sa v tejto súvislosti obávajú aj prípadného nárastu počtu pokusov o poisťný podvod. Viacero respondentov uviedlo, že v sledovanom období neočakávajú výraznú zmenu v ochote poisťovní kryť tieto riziká, avšak podľa názoru niektorých oslovených sa tento trend už začína postupne prejavovať aj na Slovensku. Napriek tomu sa väčšina respondentov zhodla na tom, že slovenský trh neživotného poistenia v tomto smere značne zaostáva za vyspelými poisťnými trhmi zahraničia.

Aj trend č. 9 – Bezpečnosť informačných systémov znázornený na obr. č. 22 vykazuje vysokú mieru zhody názorov v rámci jednotlivých skupín respondentov. Jedinou

výraznejšou odchýlkou sú odpovede akademikov pri pravdepodobnostnom intervale 0,2-0,4 (nepravdepodobný vplyv hodnoteného trendu).

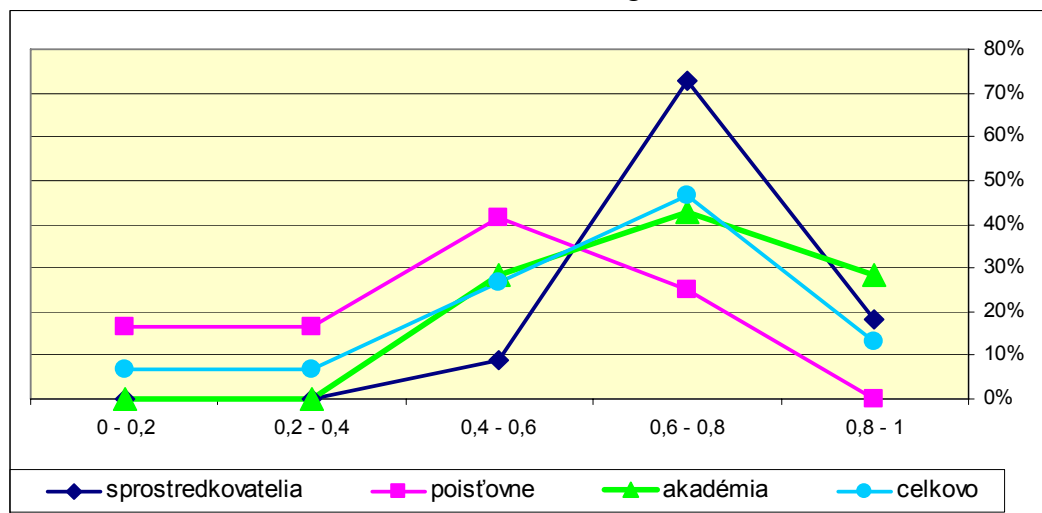
Obr. č. 22: Hodnotenie trendu č. 9 – Bezpečnosť informačných systémov

Trend č. 10 – Nové technológie a súvisiace riziká

Vplyv nových technológií a súvisiach rizík na vývoj neživotného poistenia na Slovensku hodnotili ako veľmi pravdepodobný najviac akademici. Avšak z obr. č. 23 je zrejmé, že aj veľká časť zástupcov sprostredkovateľov zúčastnených na výskume považuje tento trend za pravdepodobný. Naopak, poisťovatelia ho vnímajú skôr neutrálne.

Obr. č. 23: Hodnotenie trendu č. 10 – Nové technológie a súvisiace riziká

Z celkového počtu len 13,33% opýtaných sa domnieva, že tento trend sa na vývoji neživotného poistenia v sledovanom období prejaví s nízkou až nulovou pravdepodobnosťou. Takmer polovica respondentov (46,67%) očakáva vplyv nových

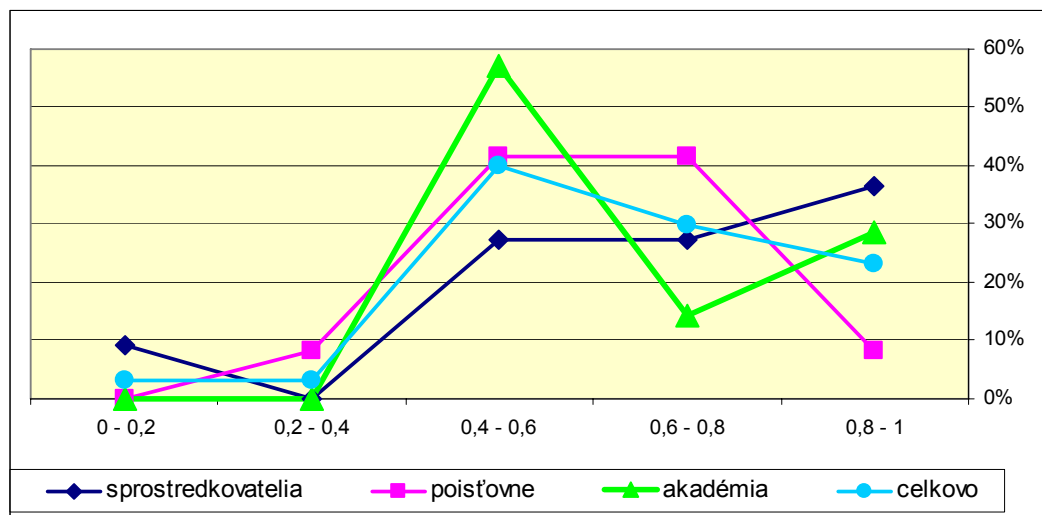
technológií a súvisiacich rizík so značnou pravdepodobnosťou. Napriek ďalším 13,33% respondentov, ktorí očakávali vplyv v pravdepodobnostnom intervale 0,8-1, nebol tento trend zaradený do 2. kola výskumu. Rozhodla som sa tak vzhľadom na relatívne početnosti odpovedí v porovnaní s ostatnými sledovanými oblasťami, pričom k tomuto rozhodnutiu prispelo aj minimum získaných doplnkových poznámok.

Trend č. 11 – Jednotný trh a cezhraničné poskytovanie služieb

Trend vyplývajúci z prebiehajúcej európskej integrácie považovalo v rámci jeho dopadov na vývoj neživotného poistenia za nevýznamný 40% oslovených. Avšak až 53,33% respondentov odpovedalo na otázku o vplyve jednotného trhu v pravdepodobnostnom intervale 0,6-1, pričom 23,33% z nich pokladá ďalšie rozširovanie cezhraničnej činnosti poisťovní za veľmi pravdepodobné. Len 6,67% opýtaných vníma vplyv jednotného poistného trhu ako nepravdepodobný až veľmi nepravdepodobný.

Prepoklad nízkej až nulovej pravdepodobnosti vplyvu jednotného trhu a cezhraničného poskytovania služieb na vývoj neživotného poistenia bol takmer zhodný pre všetky skupiny subjektov zapojených do výskumu, čo dokumentuje aj obr. č. 24. Avšak kým väčšina akademikov považovala vplyv tohto faktora za nevýznamný, najmä zástupcovia poisťovní predpovedajú jeho vplyv ako pravdepodobný až veľmi pravdepodobný.

Obr. č. 24: Hodnotenie trendu č. 11 – Jednotný trh a cezhraničné poskytovanie služieb

V rámci doplnkových poznámok mnohí respondenti zdôraznili skutočnosť, že nadnárodné poisťovanie je významné najmä pri veľkých priemyselných spoločnostiach. Pre retailové produkty určené bežnému obyvateľstvu je poisťovanie formou cezhraničnej

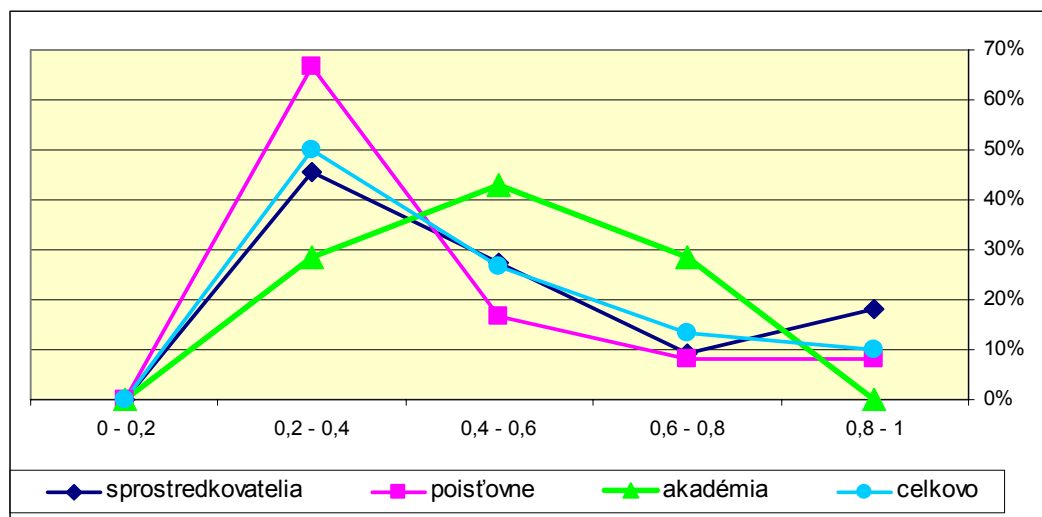
činnosti naďalej problematické. Tiež bol vyjadrený názor, že značná časť zmien z titulu zjednotia poisťných trhov sa už prejavila a ďalej pôjde zrejme už len o nasledovanie expanzie nadnárodnej korporátnej klientely.

Trend č. 12 – Poistné podvody

Zmeny vo výskyte a závažnosti poisťných podvodov očakáva s vysokou pravdepodobnosťou len 10% opýtaných. Presná polovica respondentov pokladá realizáciu tohto trendu v rámci neživotného poistenia za nízko pravdepodobnú. Nakoľko žiaden z opýtaných nevyslovil názor, že ku zmenám dôjde len s veľmi nízkou až nulovou pravdepodobnosťou, zvyšná polovica odpovedí sa nachádzala v pravdepodobnostnom intervale 0,4-1. Napriek tomu sa tento trend umiestnil v oboch sledovaných rebríčkoch na poslednom mieste.

Veľká väčšina respondentov zastupujúcich poisťovne vníma potenciálne zhoršenie situácie v oblasti poisťných podvodov v rámci neživotného poistenia za nepravdepodobné. Z obr. č. 25 tiež vyplýva, že tento názor do určitej miery zdieľajú aj zástupcovia sprostredkovateľov zapojených do výskumu. Táto skupina však vyjadrila aj názor (takmer 20% respondentov), že meniaci sa charakter nekalej činnosti značne ovplyvní vývoj neživotného poistenia na Slovensku.

Obr. č. 25: Hodnotenie trendu č. 12 – Poistné podvody

Vo forme doplnkových poznámok viacerí respondenti vyjadrili názor, že počet a závažnosť poisťných podvodov v neživotnom poistení sú stabilné, prípadne majú klesajúcu tendenciu. Je tomu tak v dôsledku kvalitnejších postupov zameraných na odhaľovanie trestnej činnosti, resp. pokusom o ňu. Zásadné zmeny v oblasti poisťných

podvodov vraj nemožno v sledovanom časovom horizonte očakávať, nakoľko vývoj nových typov poistného krytia a možnosti ich využívania zo strany podvodníkov si vyžaduje dlhšie časové obdobie. Určitú možnosť na zvýšenie frekvencie nekalej činnosti v rámci neživotného poistenia pripúšťajú respondenti v súvislosti s hospodárskou krízou, nakoľko nepriaznivá finančná situácia môže motivovať k rôznym špekuláciám.

4.1.2 Výber kľúčových trendov pre ďalšie kolo výskumu

V druhej fáze analýzy boli relatívne početnosti a ich kombinácie komparované navzájom medzi jednotlivými otázkami. Konkrétne percentuálne rozdelenia odpovedí pre všetky otázky vyjadruje frekvenčná tabuľka (tab. č. 8).

Tab. č. 8: Relatívne početnosti jednotlivých odpovedí na otázky dotazníka 1. kola

Pravdep. interval	Trendy											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
0,8 - 1	20,00%	23,33%	23,33%	30,00%	13,33%	10,00%	16,67%	20,69%	17,86%	13,33%	23,33%	10,00%
0,6 - 0,8	53,33%	26,67%	40,00%	33,33%	23,33%	30,00%	13,33%	37,93%	42,86%	46,67%	30,00%	13,33%
0,4 - 0,6	23,33%	23,33%	6,67%	26,67%	40,00%	36,67%	43,33%	27,59%	17,86%	26,67%	40,00%	26,67%
0,2 - 0,4	3,33%	23,33%	30,00%	10,00%	23,33%	23,33%	23,33%	13,79%	17,86%	6,67%	3,33%	50,00%
0 - 0,2	0,00%	3,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	3,33%	0,00%	3,57%	6,67%	3,33%	0,00%

Poradia jednotlivých trendov podľa významnosti vplyvu boli vytvorené dvoma spôsobmi. Prvý rebríček obsahuje trendy usporiadané podľa získaného počtu odpovedí v najvyššom pravdepodobnostnom intervale (0,8–1) a je zachytený v tab. č. 9. Na najvyššiu priečku čo do významnosti vplyvu na neživotné poistenie v najbližšom období sa v tomto prípade dostal trend č. 4 – Finančná kríza. Takmer jedna tretina respondentov hodnotila jeho vplyv ako veľmi pravdepodobný.

Druhý spôsob zostavenia rebríčka spočíval v zoradení sledovaných trendov podľa kumulovaných početností pre pravdepodobnostný interval 0,6 až 1. Trendy boli teda zoradené podľa počtu pozitívnych názorov na významnosť ich vplyvu, t.j. podľa počtu odpovedí veľmi pravdepodobný až pravdepodobný, resp. s vysokou pravdepodobnosťou až s istotou až so značnou pravdepodobnosťou. V tomto rebríčku je ako prvý hodnotený trend č. 1 – Zmena spotrebiteľského správania, čo znázorňuje aj tab. č. 10.

Tab. č. 9: Rebríček trendov zostavený podľa najvyššieho pravdepodobnostného intervalu

Poradie trendov podľa relatívnych početností pre pravdepodobnostný interval 0,8 - 1			
Poradie	Trend		Relatívna početnosť odpovedí
1.	4	Finančná kríza	30,00%
2.	3	Regulácia a dohľad	23,33%
3.	11	Jednotný trh a cezhraničné poskytovanie služieb	23,33%
4.	2	Klimatické zmeny	23,33%
5.	8	Zmeny v oblasti distribúcie	20,69%
6.	1	Zmena spotrebiteľského správania	20,00%
7.	9	Bezpečnosť informačných systémov a technológií	17,86%
8.	7	Nízkonákladové poisťovne a outsourcing	16,67%
9.	10	Nové technológie a súvisiace riziká	13,33%
10.	5	Trhová koncentrácia a akvizičná činnosť	13,33%
11.	6	Katastrofické udalosti	10,00%
12.	12	Poistné podvody	10,00%

Tab. č. 10: Rebríček trendov podľa dvoch najvyšších pravdepodobnostných intervalov

Poradie trendov podľa relatívnych početností pre pravdepodobnostný interval 0,6 - 1			
Poradie	Trend		Relatívna početnosť odpovedí
1.	1	Zmena spotrebiteľského správania	73,33%
2.	4	Finančná kríza	63,33%
3.	3	Regulácia a dohľad	63,33%
4.	9	Bezpečnosť informačných systémov a technológií	60,71%
5.	10	Nové technológie a súvisiace riziká	60,00%
6.	8	Zmeny v oblasti distribúcie	58,62%
7.	11	Jednotný trh a cezhraničné poskytovanie služieb	53,33%
8.	2	Klimatické zmeny	50,00%
9.	6	Katastrofické udalosti	40,00%
10.	5	Trhová koncentrácia a akvizičná činnosť	36,67%
11.	7	Nízkonákladové poisťovne a outsourcing	30,00%
12.	12	Poistné podvody	23,33%

Do 2. kola výskumu bol plánovaný výber piatich najvýznamnejších trendov, a preto boli na základe porovnania oboch rebríčkov a posúdenia doplnkových poznámok vybrané nasledovné trendy, ktoré budú ďalej v práci označované ako kľúčové:

- Trend č. 1 – Zmeny spotrebiteľského správania,
- Trend č. 3 – Regulácia a dohľad,
- Trend č. 4 – Finančná kríza,

- Trend č. 8 – Zmeny v oblasti distribúcie,
- Trend č. 11 – Jednotný trh a cezhraničné poskytovanie služieb.

Trend č. 3 – Regulácia a dohľad a trend č. 4 – Finančná kríza sa v oboch rebríčkoch umiestnili v prvej päťke, a preto boli do 2. kola zaradené priamo. Výber zvyšných troch kľúčových trendov bol uskutočnený berúc do úvahy nielen uvedené rebríčky, ale aj početnosti v ostatných pravdepodobnostných intervaloch. Trend č. 1 – Zmeny spotrebiteľského správania sa síce v rebríčku podľa najvyššieho pravdepodobnostného intervalu nachádza až na šiestej pozícii, v rebríčku podľa sčítaných intervalov však obsadil pozíciu prvú s relatívnou početnosťou odpovedí až 73,33%. Preto bol takisto zaradený do 2. kola. V pravdepodobnostnom intervale 0,4 až 0 (nepravdepodobný až veľmi nepravdepodobný) získal tento trend len 3,33% odpovedí, čo je najmenej zo všetkých skúmaných trendov.

Trend č. 8 – Zmeny v oblasti distribúcie sa v rebríčku podľa pravdepodobnostného intervalu 0,8–1 nachádza až na piatej pozícii, avšak v porovnaní s trendom č. 2 – Klimatické zmeny dosiahol o vyše 11% viac odpovedí v intervale pravdepodobnosti od 0,6 do 0,8. V tom istom porovnaní získal trend č. 8 – Zmeny v oblasti distribúcie o polovicu menej odpovedí v intervale 0,4 až 0. Na základe uvedeného bol tento trend takisto zaradený medzi kľúčové.

Posledným zaradeným trendom bol trend č. 11 - Jednotný trh a cezhraničné poskytovanie služieb, ktorý síce v rebríčku podľa intervalu 0,6–1 obsadil iba siedme miesto, v rebríčku podľa početností odpovedí z najvyššieho pravdepodobnostného intervalu dosiahol pozíciu tretiu. V porovnaní s ostatnými trendmi mal trend č. 11 najnižšie percento odpovedí v intervale 0,4 až 0 (nepravdepodobný až veľmi nepravdepodobný), samozrejme vynímajúc už spomenutý trend č. 1 – Zmeny spotrebiteľského správania.

Trend č. 2 – Klimatické zmeny, trend č. 9 – Bezpečnosť informačných systémov a technológií a trend č. 10 – Nové technológie a súvisiace riziká neboli do 2. kola výskumu zaradené, a to aj napriek tomu, že sa umiestnili v prvej päťke odpovedí v jednom z hodnotených rebríčkov. Rozhodla som sa tak na základe posúdenia relatívnych početností odpovedí v ostatných pravdepodobnostných intervaloch v porovnaní so zvyšnými skúmanými trendmi.

Príležitosť uviesť ďalšie potenciálne trendy využil len malý počet respondentov, pričom v rámci týchto návrhov nedošlo ku zhode názorov. Z tohto dôvodu nemohli byť dodatočne navrhované trendy zaradené do 2. kola výskumu. Príčina nedostatočnej zhody

názorov však nemusí vyplývať z nevýznamnosti navrhovaných trendov, ale skôr z nízkeho počtu doplnkových odpovedí zo strany oslovených, ktorý zhodu takmer neumožnil. Nízky počet doplnkových poznámok a návrhov potenciálnych trendov zrejme spočíva vo vysokej zaneprázdnenosti oslovených respondentov. Môže však do určitej miery naznačovať aj nemý súhlas väčšiny respondentov s výberom trendov uvedených v dotazníku. Výslovné potvrdenie vhodnosti výberu bolo uvedené len v jednom z vyplnených dotazníkov.

4.2 Zisťovanie smeru pôsobenia kľúčových trendov na vývoj neživotného poistenia

V rámci 2. kola výskumu bol bližšie skúmaný vplyv kľúčových trendov vybraných na základe analýzy odpovedí získaných v 1. kole. Aj táto fáza výskumu bola realizovaná prostredníctvom dotazníka. Dotazník 2. kola bol adresovaný odborníkom z oblasti poisťovníctva, ktorí v ňom mali možnosť vyjadriť svoj názor na konkrétny vplyv piatich kľúčových faktorov na vývoj neživotného poistenia na Slovensku v období rokov 2010 až 2015.

Neživotné poistenie bolo pre účely tejto časti výskumu zachytené troma ukazovateľmi, a to ukazovateľom technické poistné, ukazovateľom škodovosť a ukazovateľom ziskovosť komerčných poisťovní poskytujúcich neživotné poistenie na Slovensku. Kombináciu týchto troch indikátorov som zvolila z viacerých dôvodov. Argumentom pre voľbu iba troch ukazovateľov bola metóda výskumu – dotazníková forma dopytovania. Vplyvy piatich kľúčových faktorov na tri charakteristiky neživotného poistenia spoločne vytvorili pätnásť otázok. Zvýšenie počtu ukazovateľov násobené tromi by výrazne znížilo návratnosť dotazníkov, nakoľko časová náročnosť ich vyplnenia by podľa môjho názoru prekročila bežne akceptovanú hranicu.

Dôvodom pre uprednostnenie vyššie uvedených ukazovateľov bola ich všeobecná použiteľnosť a vzájomná kombinovateľnosť. V odbornej literatúre býva poistný trh najčastejšie charakterizovaný práve technickým poistným a škodovosťou. Veľmi často sa vyskytuje aj ukazovateľ poistenosti, ktorý dáva do pomeru prijaté poistné a hrubý domáci produkt. Vzhľadom na prebiehajúcu finančnú, resp. hospodársku krízu som však nepovažovala použitie ukazovateľa priamo sa viažuceho na HDP krajiny za ideálne. Medzi sledované ukazovatele som sa rozhodla zaradiť ziskovosť komerčných poisťovní poskytujúcich neživotné poistenie, nakoľko práve ziskovosť indikuje situáciu v odvetví

z pohľadu poskytovateľov poistného krytia. Trvalá, resp. zvyšujúca sa ziskovosť by naznačovala ďalší výrazný rozvoj v tejto oblasti a možno aj vstup nových subjektov na slovenský poistný trh.

Pri kladení otázok v rámci dotazníka 2. kola bol uplatnený územný princíp, t.j. všetky otázky sa týkali vplyvu na konkrétny ukazovateľ neživotného poistenia vzťahujúci sa na poistenia v rámci Slovenskej republiky. Primárne teda nešlo o sledovanie neživotného poistenia poskytovaného poisťovňami so sídlom na Slovensku, ale predovšetkým o zachytenie situácie na slovenskom poistnom trhu, a to vrátane činnosti subjektov s domicilom v inom členskom štáte Európskej únie. Zmyslom pätnástich otázok v dotazníku 2. kola, ktorý tvorí prílohu č. 4 dizertačnej práce, bolo zmapovanie odborných názorov na vplyv kľúčových faktorov na vývoj technického poistného, škodovosti a ziskovosti poisťovní na Slovensku v období rokov 2010 až 2015. Získané odpovede boli sumarizované a následne analyzované znovu anonymne.

Respondenti hodnotili vplyv daného trendu na vybrané ukazovatele neživotného poistenia voľbou jednej z odpovedí: hodnoty daného ukazovateľa výrazne poklesnú, hodnoty ukazovateľa mierne poklesnú, vplyv na hodnoty ukazovateľa bude neutrálny, hodnoty ukazovateľa mierne vzrastú a hodnoty ukazovateľa vzrastú výrazne. Relatívne početnosti odpovedí boli prvotne zachytené vo forme frekvenčnej tabuľky, ktorá tvorí prílohu č. 5 dizertačnej práce.

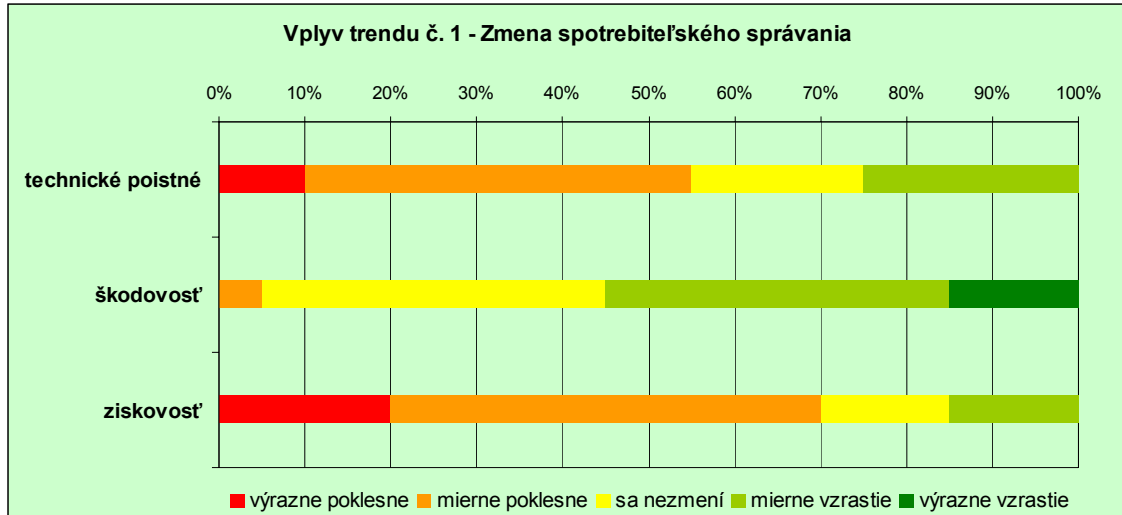
Hodnotenie vplyvu trendu č. 1 – Zmena spotrebiteľského správania na vybrané ukazovatele neživotného poistenia znázorňuje obr. č. 26. Červenou a oranžovou farbou sú graficky vyjadrené názory respondentov, ktorí sa domnievajú, že zmena spotrebiteľského správania spôsobí výrazný, resp. mierny pokles hodnôt skúmaného faktora. Žltá farba vyjadruje neutrálny vplyv trendu a farba zelená vyjadruje mierny, resp. výrazný nárast hodnôt charakterizujúcich situáciu na trhu neživotného poistenia na Slovensku.

Z obr. č. 26 je zrejmé, že podľa názorov respondentov bude mať zmena spotrebiteľského správania skôr negatívny vplyv na vývoj objemu technického poistného v neživotnom poistení. Až 45% opýtaných očakáva v období rokov 2010 až 2015 mierny pokles technického poistného, pričom ďalších 10% očakáva pokles výrazný. Podobne negatívny efekt by mal mať tento trend aj na budúcu ziskovosť poisťovní poskytujúcich neživotné poistenie na území Slovenskej republiky. Až 70% opýtaných predpokladá mierny, resp. výrazný pokles ziskovosti v dôsledku skúmaného trendu.

Dôvodom pre takýto vývoj však podľa oslovených odborníkov nemusí byť len jednoduchší prístup k informáciám, či rastúce finančné povedomie spotrebiteľov, ale aj

celkovo vyššia cenová elasticita dopytu v dôsledku negatívnej atmosféry vytvorenej prebiehajúcou hospodárskou krízou.

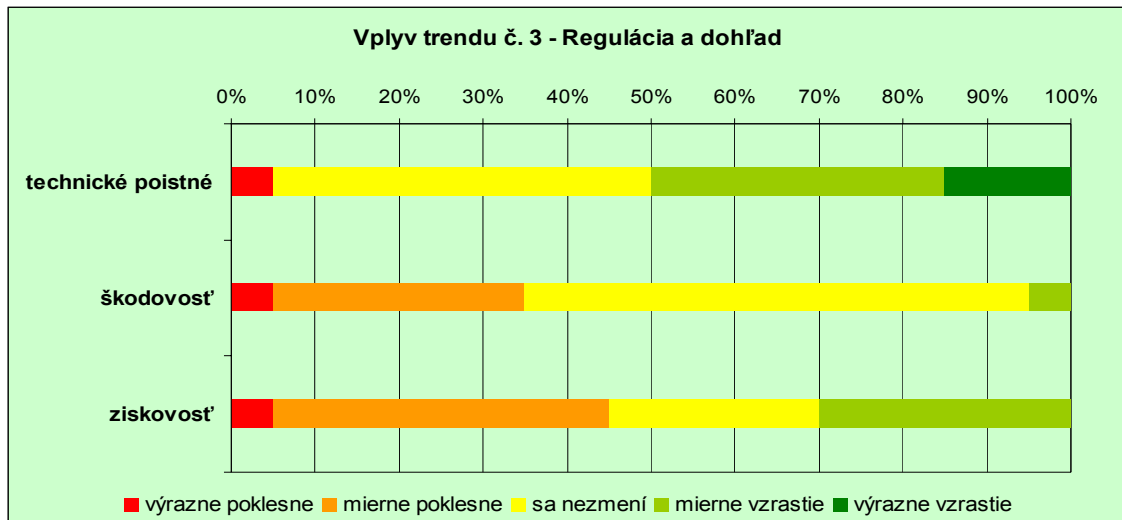
Obr. č. 26: Vplyv trendu č. 1 na vývoj vybraných ukazovateľov

40% opýtaných si myslí, že zmena spotrebiteľského správania neovplyvní vývoj škodovosti neživotného poistenia, avšak nadpolovičná väčšina (55%) respondentov predvída v dôsledku skúmaného faktora mierne až výrazné zvýšenie škodovosti v rámci tohto poistného druhu.

Vplyv trendu č. 3 – Regulácia a dohľad je graficky znázornený na obr. č. 27. Rovnaké percento respondentov (5%) očakáva výrazný pokles všetkých troch skúmaných ukazovateľov. V prípade škodovosti však možno tento jav považovať za žiaduci, aj keď väčšina respondentov (60%) predvída neutrálny vplyv zmien v regulácii a dohľade na tento ukazovateľ. Nárast škodovosti v rámci neživotného poistenia z dôvodu pôsobenia trendu č. 3 očakáva len 5% opýtaných.

Obr. č. 27: Vplyv trendu č. 3 na vývoj vybraných ukazovateľov

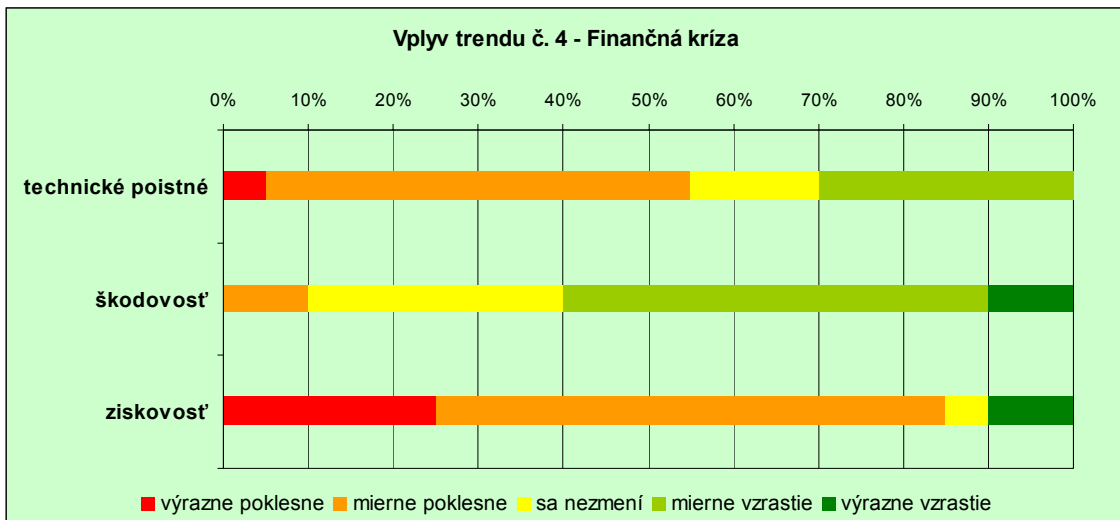
Vzhľadom na skutočnosť, že hlavným zámerom prebiehajúcich a plánovaných zmien v regulácii a dohľade nad poistným trhom je ochrana spotrebiteľa, možno odhad mierneho až výrazného nárastu technického poistného zo strany polovice respondentov hodnotiť pozitívne. Prísnejší dohľad nad výkonom neživotného poistenia by mohol napomôcť skvalitneniu vzťahov medzi klientmi a poisťovňami, a tak postupne zvýšiť finančnou krízou naštrbenú dôveru v tieto inštitúcie.

V oblasti ziskovosti však pozitívny vplyv tohto trendu očakáva len 30% oslovených, aj to len vo forme mierneho zvýšenia. Dôvodom pre nižšie zisky poisťovní budú zrejme aj nevyhnutné náklady na dôkladnejší reporting, či už vo forme investícií do softvérového riešenia a/alebo kvalifikovaného personálu.

Finančná kríza ovplyvní vývoj neživotného poistenia podľa opýtaných odborníkov značne negatívne, čo dokumentuje obr. č. 28. Predaj poistného krytia zachytený technickým poistným podľa väčšiny respondentov poklesne, pričom podľa 5% z nich dôjde k výraznému poklesu. Odborníci vidia príčinu jednak vo finančnej tiesni jednotlivých klientov, ale aj v klesajúcej dôvere k poisťovňam. V tejto súvislosti bola zo strany zástupcov sprostredkovateľov poistenia zúčastnených na výskume vyslovená pripomienka, že prípadné zdržiavanie oprávneného plnenia poisťovňami môže už beztak naštrbenú dôveru len ďalej poškodiť.

Ešte výraznejšie sa negatíva finančnej krízy prejaví na hodnotách ukazovateľa ziskovosť. Až 85% opýtaných očakáva mierny, resp. výrazný pokles ziskovosti poisťovní ponúkajúcich neživotné poistenie na Slovensku.

Obr. č. 28: Vplyv trendu č. 4 na vývoj vybraných ukazovateľov

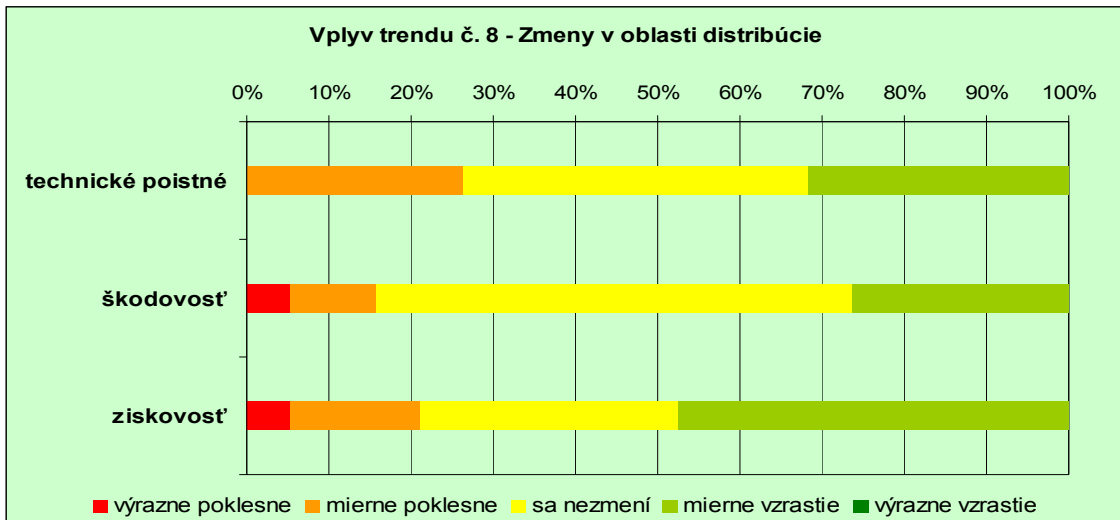

Pri hodnotení vplyvu trendu č. 4 – Finančná kríza bolo získaných najmenej odpovedí vyjadrujúcich neutrálny vplyv v porovnaní s ostatnými skúmanými oblasťami. V rámci škodovosti oslovení odborníci očakávajú mierny až výrazný nárast. Mierny nárast očakáva 50% a výrazný nárast predpokladá ďalších 10% respondentov. Technické poistné poklesne zrejme v dôsledku častejšieho stornovania poistiek klientmi, čo však niektorí respondenti považujú pre vývoj škodovosti za pozitívum. Predpokladajú totiž, že pôjde o rušenie predovšetkým zo strany rizikových klientov.

Zvyšné dva trendy (8 – Zmeny v oblasti distribúcie a 11 – Jednotný trh a cezhraničné poskytovanie služieb) vykazujú relatívne vyšší počet odpovedí predpovedajúcich neutrálny vplyv na sledované ukazovatele vývoja neživotného poistenia. Problém pri hodnotení ich vplyvu vyzdvihli niektorí respondenti s poznámkou, že dopady budú závisieť od konkrétnych zmien, ktoré len ťažko možno posudzovať ako celok.

Dôsledky zmien v oblasti distribúcie očami oslovených odborníkov zachytáva obr. č. 29. Zhruba rovnaké percento opýtaných očakáva mierny pokles (25,32%) a mierny nárast (31,58%) technického poistného, pričom zvyšok predpokladá nezmenený vývoj tohto ukazovateľa. Celkovo je podstatne nižšie percento oslovených, ktorí očakávajú pokles škodovosti (15,79%) ako tých, čo očakávajú jej nárast (26,32%). Avšak 5,26% respondentov predpokladá, že škodovosť poklesne v dôsledku zmien v distribúcii výrazne, kým jej výrazný nárast neočakáva ani jeden.

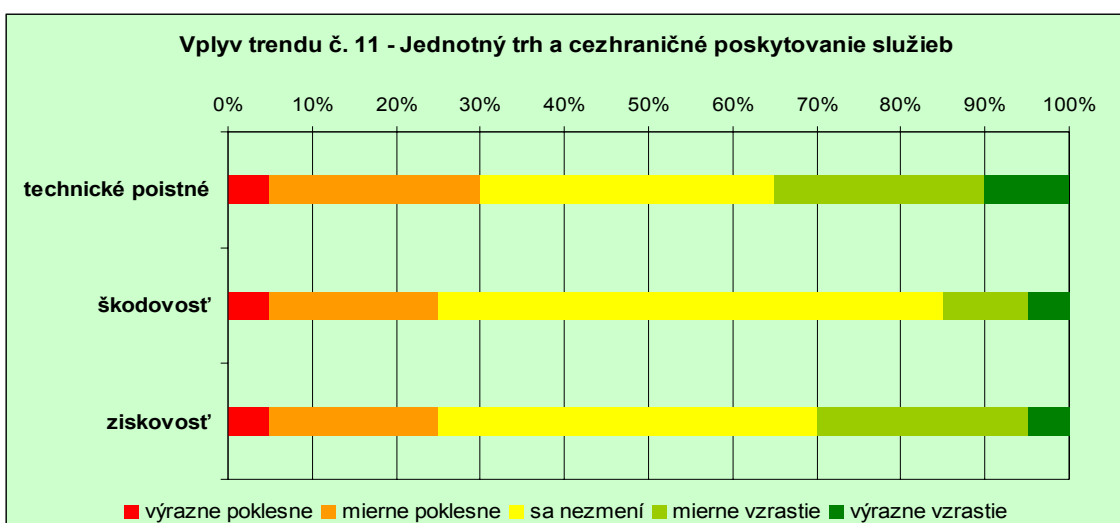
Obr. č. 29: Vplyv trendu č. 8 na vývoj vybraných ukazovateľov

Ziskovosť sa podľa takmer polovice opýtaných (47,37%) mierne zvýši. Veľká časť oslovených (31,58%) nepredpokladá žiadne zmeny v ziskovosti, pričom jej mierny až výrazný pokles predpovedá spolu 21,05% respondentov. Zníženie zisku bude podľa časti respondentov zapríčinené nutnosťou vynaložiť nemalé náklady na podporu nových distribučných kanálov, či skvalitňovanie tých súčasných.

Obr. č. 30 znázorňuje vplyv jednotného trhu a cezhraničného poskytovania služieb na vývoj ukazovateľov neživotného poistenia z pohľadu oslovených odborníkov. Trend č. 11, resp. jeho vplyv, bol oslovenými odborníkmi hodnotený výrazne protichodne, pričom jednotlivé distribúcie početností získaných odpovedí možno považovať za relatívne blízke normálnemu rozdeleniu.

Obr. č. 30: Vplyv trendu č. 11 na vývoj vybraných ukazovateľov

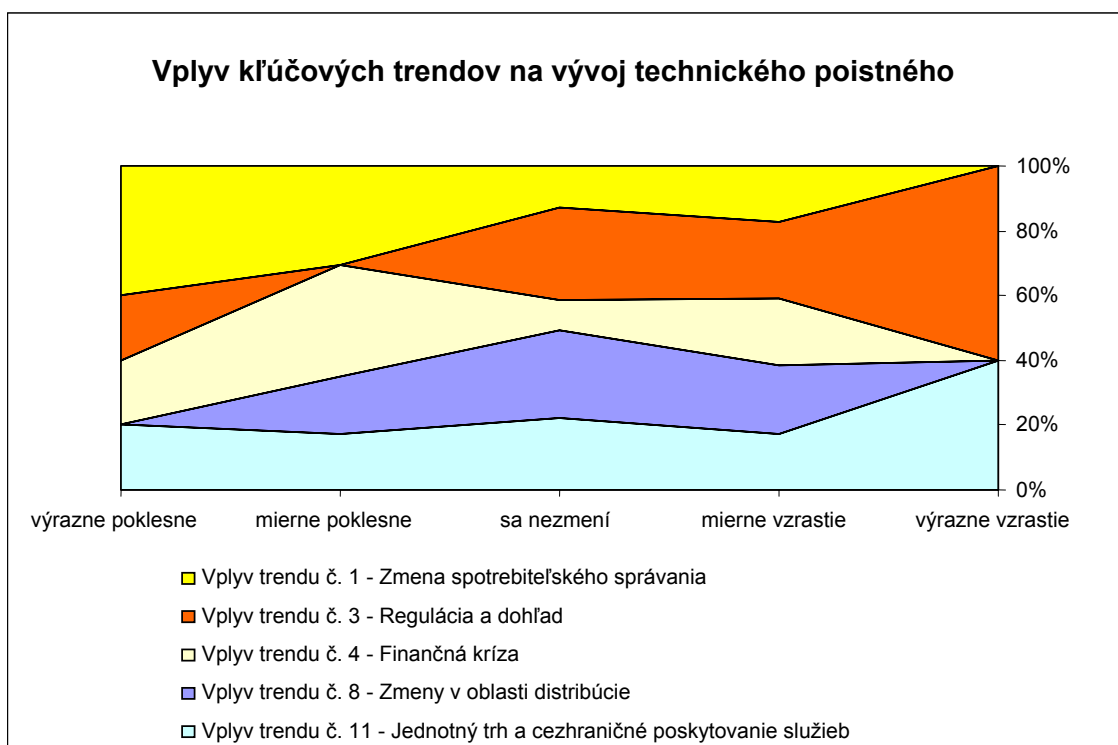

Až 60% opýtaných považuje vplyv jednotného trhu a cezhraničného poskytovania služieb na škodovosť neživotného poistenia za neutrálny. Naopak, spolu 10% respondentov si myslí, že škodovosť buď výrazne vzrastie alebo výrazne poklesne. Podobná situácia nastala aj pri hodnotení vývoja technického poistného a ziskovosti komerčných poisťovní poskytujúcich neživotné poistenie. Výsledky takéhoto charakteru možno považovať za námet pre ďalšie skúmanie, a to napr. podľa sektora. Niekoľko oslovených odborníkov vyjadrilo názor, že vplyv jednotného poistného trhu by bolo vhodnejšie skúmať podľa jednotlivých poistných odvetví neživotného poistenia. Ceny v niektorých z nich sú podľa názorov opýtaných na Slovensku značne nadhodnotené, čo môže spôsobiť odlev technického poistného smerom k lacnejším trhom Európskej únie.

4.3 Analýza vzájomných vzťahov medzi kľúčovými trendmi vplývajúcimi na vývoj neživotného poistenia

Údaje získané prostredníctvom dotazníka v rámci 2. kola výskumu boli po analýze podľa jednotlivých trendov následne skúmané aj z hľadiska vplyvu na konkrétny ukazovateľ neživotného poistenia. Vplyv kľúčových trendov na vývoj hodnôt technického poistného v neživotnom poistení v období rokov 2010 až 2015 je znázornený na obr. č. 31.

Obr. č. 31: Vplyv kľúčových trendov na vývoj technického poistného v neživotnom poistení

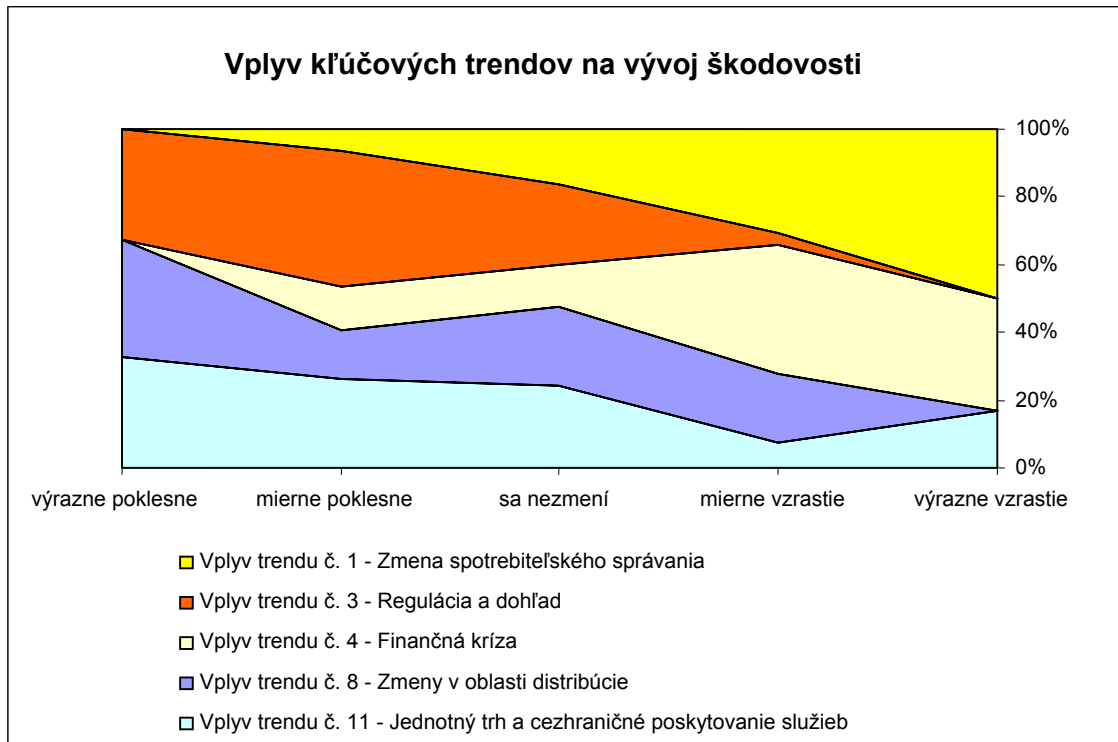
Graf na obr. č. 31 vyjadruje podiel jednotlivých kľúčových trendov na konkrétnom odhadovanom smere vývoja ukazovateľa technické poistné. Súčet znázornených podielov na vývoji ukazovateľa sa rovná 100% (ide o 100% skladaný plošný graf). Ak by v období rokov 2010 až 2015 došlo k výraznému rastu technického poistného, dôvodom by podľa oslovených odborníkov boli zmeny v oblasti regulácie a dohľadu nad výkonom neživotného poistenia, ale tiež aj dopady jednotného trhu a cezhraničného poskytovania služieb. V prípade mierneho vzrastu ukazovateľa technické poistné je vplyv jednotlivých kľúčových trendov takmer vyrovnaný.

K poklesu technického poistného z dôvodu rušenia poistných zmlúv klientami môže dochádzať podľa respondentov aj oneskorene, nakoľko neraz existuje časový nesúlad medzi písomnou výpoveďou zo strany klienta a zrušením evidencie predpísaného poistného v systémoch poisťovne, resp. k vráteniu nespotrebovaného poistného. Výrazný pokles technického poistného v neživotnom poistení by bol podľa respondentov spôsobený predovšetkým zmenou spotrebiteľského správania, avšak nezanedbateľný vplyv by mala aj finančná kríza. Trend zmien v distribúcii neživotného poistenia na Slovensku by, naopak, podľa opýtaných nemal byť príčinou extrémneho výkyvu v hodnotách technického poistného v rámci skúmaného poistného druhu.

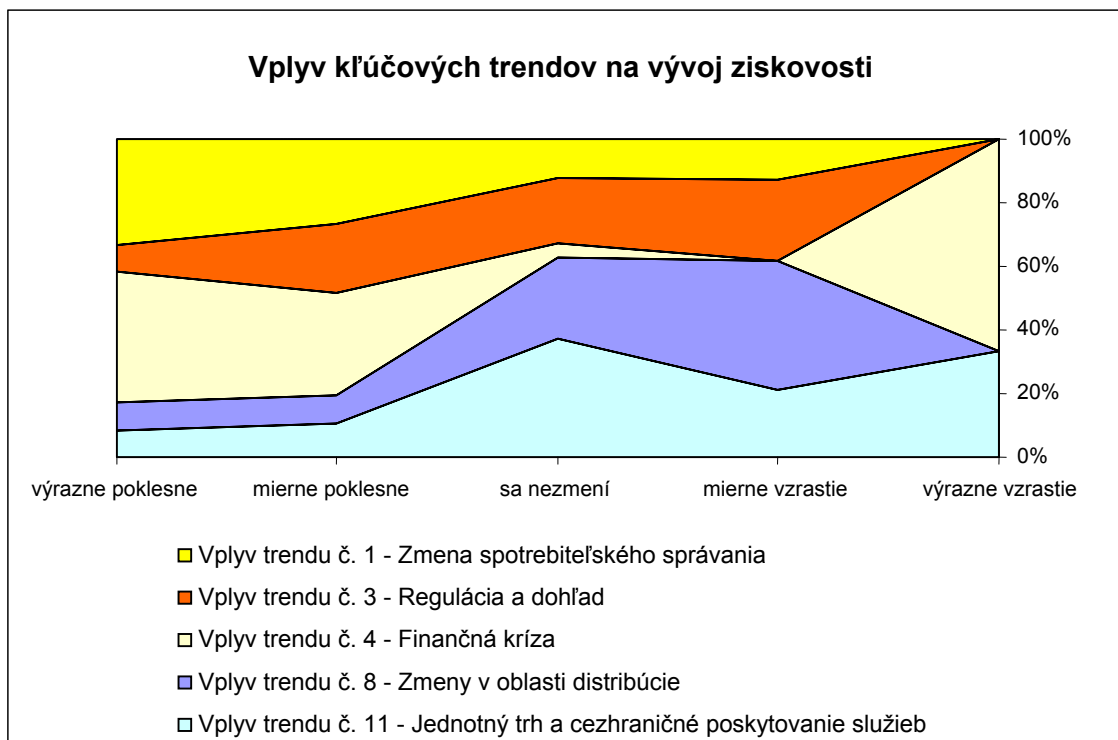
Vývoj škodovosti by bol podľa respondentov takisto ovplyvňovaný naraz viacerými trendmi tak, ako to znázorňuje obr. č. 32. Najväčší vplyv na výraznom náraste škodovosti v sledovanom období by podľa oslovených odborníkov mali zmeny v spotrebiteľskom správaní, ale aj prebiehajúca finančná kríza. Naopak, výrazný pokles škodovosti v rámci neživotného poistenia v dôsledku týchto dvoch kľúčových trendov nemožno podľa opýtaných očakávať. Výrazný vplyv na pokles škodovosti v neživotnom poistení by mohli priniesť napr. zmeny v regulácii a dohľade nad poistným trhom.

Vplyv kľúčových trendov na vývoj ziskovosti komerčných poisťovní poskytujúcich neživotné poistenie je znázornený na obr. č. 33. Podľa oslovených odborníkov bude v období rokov 2010 až 2015 ziskovosť negatívne ovplyvnená najmenej prostredníctvom zmien v oblasti distribúcie, či fenoménom jednotného poistného trhu. Prekvapivým výsledkom bolo najmä hodnotenie prípadného výrazného zvýšenia ziskovosti v neživotnom poistení zo strany zapojených odborníkov. Najvýznamnejší vplyv na výrazné zvýšenie ziskovosti by mala paradoxne finančná kríza, a až následne by to boli benefity vyplývajúce z jednotného trhu a cezhraničného poskytovania služieb.

Obr. č. 32: Vplyv kľúčových trendov na vývoj škodovosti v neživotnom poistení

Obr. č. 33: Vplyv kľúčových trendov na vývoj ziskovosti v neživotnom poistení

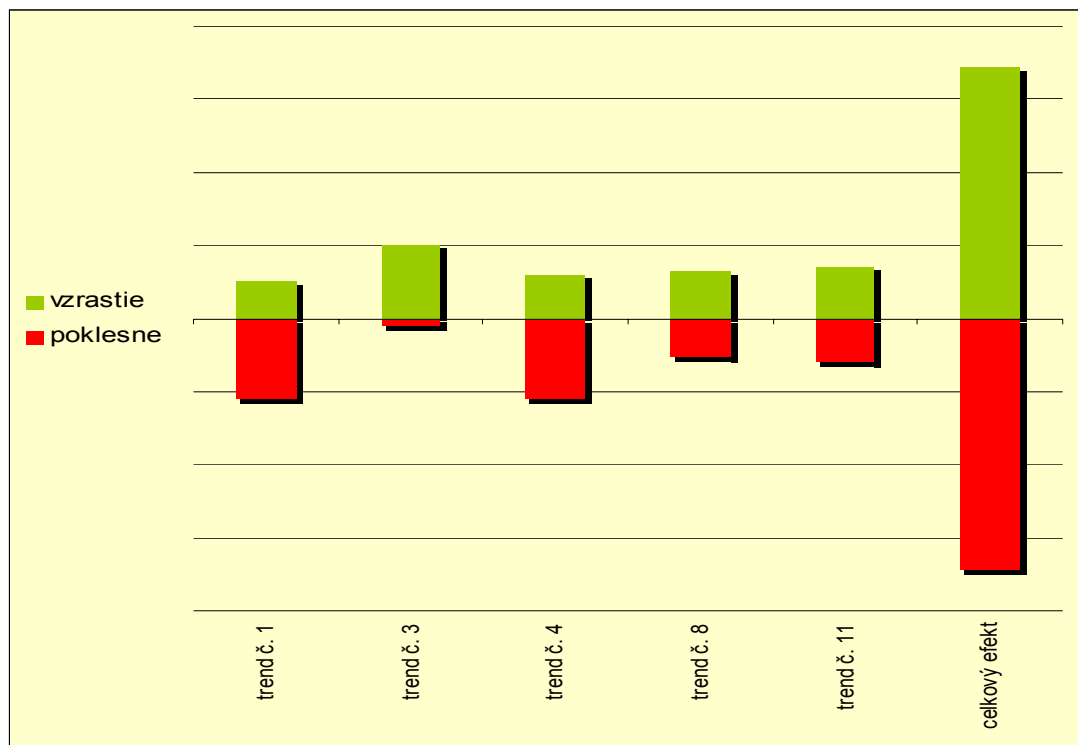

Na tomto mieste považujem za dôležité upozorniť, že vzhľadom na použitý typ grafického zobrazenia takýto výsledok neznamená, že by väčšina odborníkov zastávala názor o výrazne pozitívnom vplyve finančnej krízy na vývoj ziskovosti. Na obr. č. 31 až

33 ide o znázornenie relatívneho vplyvu jednotlivých faktorov pre každú z eventualít budúceho vývoju hodnôt skúmaného ukazovateľa.

Nasledujúce grafy, obr. č. 34 až 36, vyjadrujú predpokladaný vývoj skúmaných ukazovateľov na základe odpovedí odborníkov v rámci realizovaného výskumu. Vo vrchnej časti grafu sú zelenou znázornené relatívne počty odpovedí vyjadrujúcich názor, že v dôsledku konkrétneho trendu dôjde k nárastu sledovaného ukazovateľa, a to buď mierne alebo výrazne. Spodná časť grafu, naopak, znázorňuje odpovede respondentov, ktorí zastávajú názor, že hodnoty daného ukazovateľa v dôsledku konkrétneho trendu mierne až výrazne poklesnú. Graficky sú zároveň zobrazené aj relatívne početnosti kumulovane za všetky skúmané trendy. Takéto vyjadrenie umožňuje zistiť, či na základe všetkých odpovedí respondentov na všetky otázky v rámci 2. kola výskumu dôjde k nárastu alebo poklesu hodnôt skúmaného ukazovateľa neživotného poistenia.

Obr. č. 34: Relatívny vplyv kľúčových trendov na vývoj technického poistného

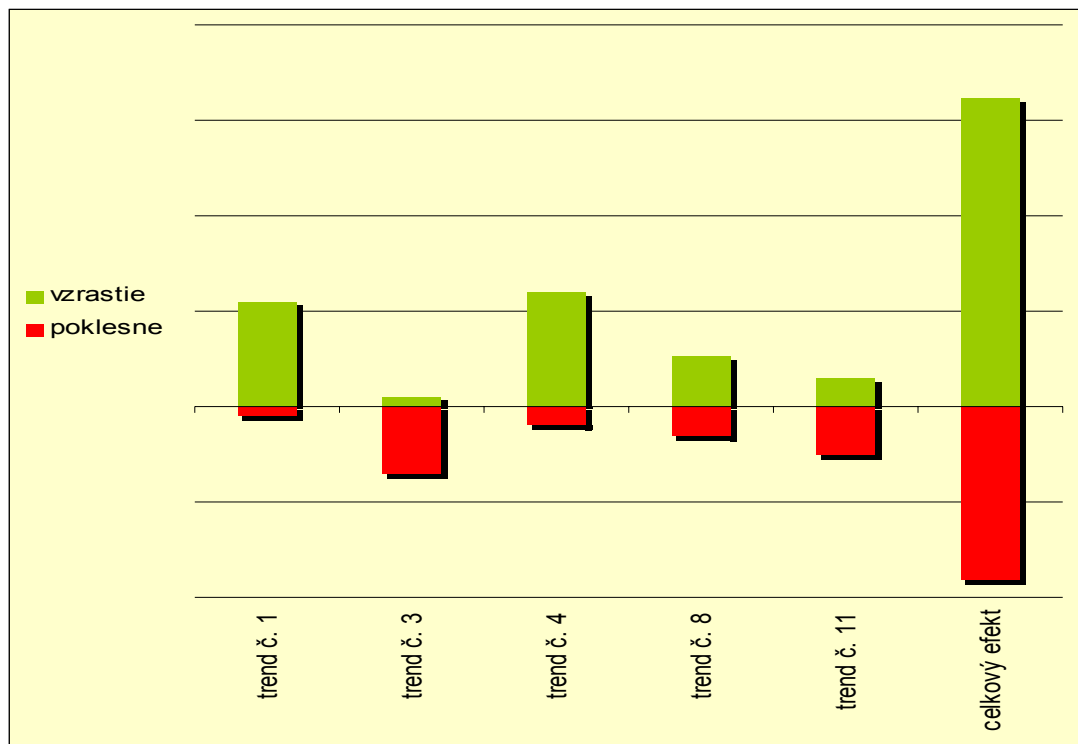
Obr. č. 34 vyjadruje predpokladaný vývoj technického poistného v neživotnom poistení na Slovensku v období rokov 2010 až 2015. Z porovnania početností expertných odpovedí získaných v rámci 2. kola výskumu je zrejmé, že aj napriek značnej variabilite predpokladaných vplyvov jednotlivých skúmaných trendov sú kumulované početnosti odpovedí takmer dokonale vyrovnané. Pomer počtu odpovedí predpovedajúcich nárast

k počtu odpovedí predpokladajúcich pokles technického poistného je 1,0015 (t.j. veľmi mierne v prospech budúceho nárastu sledovaného ukazovateľa).

Ak by bol teda budúci vývoj technického poistného v rámci neživotného poistenia hodnotený podľa prevažujúceho názoru v rámci oslovenej skupiny odborníkov, znamenalo by to, že k zmenám v hodnotách technického poistného v období rokov 2010 až 2015 v dôsledku kumulatívneho účinku kľúčových trendov nedôjde. Takýto výsledok bol získaný aj napriek tomu, že trendy ako zmeny v spotrebiteľskom správaní a finančná kríza mali z pohľadu prevažnej časti oslovených odborníkov pôsobiť na vývoj technického poistného negatívne. Naopak, trend. č. 3 – Regulácia a dohľad by mal podľa väčšiny oslovených spôsobiť budúci nárast technického poistného. Avšak za predpokladu rovnako silného účinku jednotlivých skúmaných trendov sa ich výsledné vplyvy vyrovnávajú.

Situácia pri hodnotení predpokladaného budúceho vývoja škodovosti je výrazne odlišná. Z obr. č. 35 je zrejmé, že celkový efekt všetkých kľúčových trendov na ukazovateľ škodovosti je skôr nepriaznivý. Samozrejme znovu len za uplatnenia predpokladu, že váha jednotlivých kľúčových trendov je pri ovplyvňovaní vývoja neživotného poistenia rovnaká.

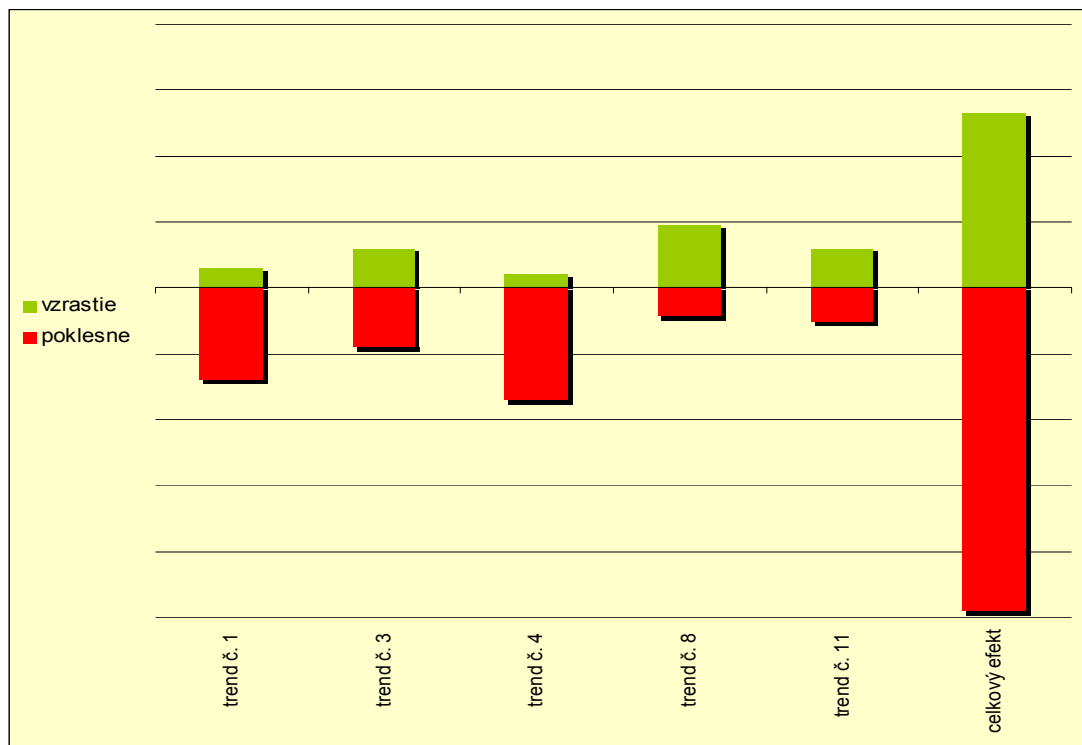
Obr. č. 35: Relatívny vplyv kľúčových trendov na vývoj škodovosti

Podľa väčšiny respondentov dôjde v dôsledku trendu č. 1 – Zmena spotrebiteľského správania a trendu č. 4 – Finančná kríza k miernemu až výraznému nárastu škodovosti. Vplyvom trendu č. 3 – Regulácia a dohľad sa však podľa značnej časti oslovených odborníkov očakáva jej pokles. Celkovo však výrazne prevažuje počet odpovedí predpovedajúcich zvýšenie škodovosti oproti tým, ktoré predpokladajú pokles tohto ukazovateľa. Vzájomný pomer získaných odpovedí je v tomto prípade 1,7769. Znamená to, že na každý názor vyjadrujúci budúci pokles škodovosti pripadá takmer 1 a $\frac{3}{4}$ názora očakávajúceho jej nárast.

Ziskovosť komerčných poisťovní ponúkajúcich neživotné poistenie na území Slovenskej republiky bude v rokoch 2010 až 2015 ovplyvnená kombináciou kľúčových trendov prevažne negatívne. Vplyv skúmaných trendov jednotlivo a kumulovane vyjadruje obr. č. 36. Trendy zmien v spotrebiteľskom správaní, regulácia a dohľad a predovšetkým finančná kríza by všetky aj osve podľa názorov oslovených odborníkov spôsobili pokles ukazovateľa ziskovosť.

Obr. č. 36: Relatívny vplyv kľúčových trendov na vývoj ziskovosti

Kumulovaný pomer získaných odpovedí (nárast/pokles) celkovo za všetky kľúčové trendy je v tomto prípade 0,5379. Možno preto konštatovať, že je dvakrát viac oslovených odborníkov predpokladajúcich pokles ziskovosti ako tých, čo očakávajú jej nárast. Jediným trendom, v rámci ktorého prevažovali odpovede predpovedajúce nárast ziskovosti

je trend č. 8 – Zmeny v oblasti distribúcie. Za predpokladu vyváženosti vplyvov jednotlivých kľúčových faktorov však pozitívny účinok tohto trendu na zmenu celkového efektu nestačí.

Na záver kapitoly uvádzam aj kritické názory oslovených odborníkov voči realizovanému prieskumu, na ktoré zároveň na tomto mieste reagujem. Dotazníkom, a to najmä v prípade 2. kola, bola vyčítaná ich stručnosť a prílišná jednoduchosť položených otázok. Vytýkané bolo tiež zúženie okruhu otázok len na tri ukazovatele. Niektorí z respondentov odporúčali skúmať skôr kvalitatívne zmeny.

S významnosťou rozšíreného a kvalitatívneho záberu skúmania úplne súhlasím. Avšak v rámci samotnej realizácie nemožno strácať zo zreteľa obmedzenia akéhokoľvek anketového výskumu. Úmerne so zvyšovaním počtu a komplexnosti položených otázok klesá návratnosť dotazníkov. Zároveň je potrebné dbať aj na možnosti spracovania získaných odpovedí. Otázky otvoreného typu, resp. riadené rozhovory s vybranými odborníkmi by nesporne priniesli omnoho obsiahlejšie a detailnejšie výsledky. No na druhej strane získané odpovede by boli príliš široké a rozmanité na to, aby mohli byť využité na kvantitatívne vyhodnotenie. Svoje rozhodnutie pre konkrétnu formu a obsah dotazníkov uzatváram konštatovaním, že v spoločenských vedách si žiaľ kvantifikácia výsledkov výskumu neraz žiada abstrahovanie od mnohých skutočností.

5 ODPORÚČANIA PRE POISTNÚ TEÓRIU A POISTNÚ PRAX

Spracovaná dizertačná práca je zameraná na skúmanie vývojových tendencií v oblasti neživotného poistenia na slovenskom trhu tvoriacom súčasť európskeho priestoru. Úvodné kapitoly práce pozostávajú z rozpracovania teoretickej bázy výskumu, ktoré spočívalo predovšetkým v detailnom vymedzení predmetu výskumu a následnej charakteristike jeho rôznych aspektov. Významná časť teoretickej bázy je venovaná jednotlivým trendom majúcim potenciál ovplyvňovať vývoj neživotného poistenia na Slovensku.

Štvrtá kapitola predstavuje charakteristiku uskutočneného výskumu, prostredníctvom ktorého boli do dizertačnej práce zapracované názory odborníkov z oblasti poisťovníctva. Nakoľko hlavným zmyslom výskumu má byť predovšetkým generovanie nových poznatkov, v rámci aplikačnej časti som sa zamerala na skúmanie významnosti a smerov pôsobenia vybraných trendov ovplyvňujúcich vývoj neživotného poistenia.

Keďže kvalitu výskumu možno chápať a posudzovať z rôznych aspektov, za kritérium posúdenia úspešnosti dosiahnutia vymedzených cieľov dizertačnej práce som vzala chápanie pojmu kvalita ako spôsobilosť pre účel.¹⁴⁹ Účel výskumu dizertačnej práce bol v tomto prípade zameraný na spoločenské potreby, a to predovšetkým na potreby z oblasti teoretickej, pedagogickej a vedecko-výskumnej a na potreby z oblasti poistnej praxe.

5.1 Odporúčania pre oblasť teórie

V rámci spracovávaní teoretickej časti dizertačnej práce som sa stretla so slabou rozpracovanosťou problematiky neživotného poistenia v odbornej literatúre dostupnej na Slovensku. Obdobné tvrdenie možno aplikovať aj na literárne zdroje pochádzajúce zo zahraničia. Autori odbornej literatúry sa v rámci neživotného poistenia zameriavajú zväčša na jednu konkrétnu oblasť, a preto je takmer nemožné nájsť vedecké a odborné texty venované problematike neživotného poistenia ako celku.

V tejto súvislosti preto ako odporúčanie pre teóriu navrhujem postupné zaplňanie spomenutej medzery rozširovaním literárneho fondu aj smerom ku komplexnému

¹⁴⁹ Benčo, J.: *Metodológia vedeckého výskumu*. Bratislava: IRIS, 2001. ISBN 80-89018-27-0. s. 20

spracovaní oblasti neživotného poistenia ako stále významného poistného druhu na Slovensku. Vzhľadom na existenciu mnohých publikácií venovaných poisteniu a poisťovníctvu, ale aj poistnému druhu životné poistenie, sa absencia uceleného spracovania problematiky neživotného poistenia javí ako výrazná. Prínosom realizácie tohto odporúčania v budúcnosti by bolo okrem iného aj rozšírenie spektra študijných materiálov pre univerzitných študentov poisťovníctva, či finančníctva. Význam kvalitne spracovanej odbornej literatúry zameranej na neživotné poistenie vidím aj pre osoby pracujúce v poistnom sektore, ktorým by takéto publikácie uľahčili orientáciu v problematike a zároveň by ich upozorňovali na vývojové tendencie v tejto oblasti.

Počas štúdia odbornej a vedeckej literatúry pre účely vypracovania dizertačnej práce som zozbierala nemalé množstvo definícií a charakteristík neživotného poistenia. V mnohých prípadoch išlo o definovanie pojmu neživotné poistenie formou zoznamu poistných odvetví, resp. ako doplnku k životnému poisteniu. Podľa môjho názoru by neživotné poistenie malo byť charakterizované predovšetkým na základe povahy poisťovaných rizík a z toho vyplývajúcich spôsobov tvorby rezerv. Na základe analýzy definícií neživotného poistenia zachytených v odbornej literatúre som sformulovala nasledujúcu definíciu: „Neživotné poistenie predstavuje skupinu rizikových poistení zvyčajne konštruovaných ako škodové a uzatváraných na kratšie (zväčša jednoročné) poistné doby.“

Definíciu neživotného poistenia v zákone o poisťovníctve¹⁵⁰ nepovažujem za definíciu v pravom slova zmysle, nakoľko neobsahuje vysvetlenie významu predmetného pojmu a nie sú v nej využité všeobecne známe termíny. Napriek tomu s jej aplikáciou v rámci povoľovacej činnosti a dohľadu súhlasím a zastávam názor, že v legislatíve je dôraz na účelnosť a praktickú využiteľnosť opodstatnený, a to aj na úkor teoretickej výstižnosti použitých definícií. Za dôležitú a správnu považujem aj jednotnú klasifikáciu v rámci celej Európskej únie, nakoľko práve táto tvorí nevyhnutný predpoklad pre kvalitnú reguláciu.

V procese realizácie výskumu, ktorý tvorí súčasť dizertačnej práce, som dospela k presvedčeniu, že spolupráca vedeckých pracovníkov na pôde univerzity a odborníkov z praxe má svoj zmysel. Takáto forma kooperácie by mohla byť cenným zdrojom informácií nielen pre teóriu, ale aj pre strategické plánovanie poisťovateľov v praxi. Realizovaný výskum spočíval v dvojkolovom oslovení odborníkov z oblasti poisťovníctva

---

¹⁵⁰ Zákon č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve v platnom znení

formou dotazníka. V rámci komunikácie s jednotlivými oslovenými odborníkmi vyšlo najavo, že aj predstavitelia poisťnej praxe majú záujem o analytické spracovanie problematiky neživotného poistenia a súvisiacich vývojových tendencií.

Ako odporúčanie preto uvádzam rozšírenie už realizovaného výskumu a jeho periodické opakovanie v budúcnosti. Výskum uskutočnený v procese riešenia tejto dizertačnej práce potom možno považovať za jednu z prvých lastovičiek budúcej obojstranne prínosnej spolupráce. Cieľom v rámci tohto odporúčania by mohol byť každoročne sa opakujúci prieskum zameraný na vývojové tendencie neživotného poistenia na Slovensku ako súčasti jednotného európskeho trhu.

Jedným z najvýznamnejších rizík pri realizácii akéhokoľvek prieskumu dotazníkovou formou je nedosiahnutie dostatočnej návratnosti distribuovaných dotazníkov. Toto riziko by bolo do značnej miery eliminované, ak sa podarí dotazníky zatriktívniť ako súčasť prestížneho výskumu. V zahraničí, resp. v medzinárodnom meradle, bývajú podobné prieskumy realizované pod hlavičkou veľkých poradenských spoločností alebo konkrétne vo finančnom sektore aj bánk, či zaistovní. Úspešnosť odporúčaného výskumu by z veľkej časti závisela od úrovne komunikácie medzi jednotlivými zástupcami akademickej oblasti, profesných a záujmových združení v oblasti poisťovníctva a v neposlednom rade aj od reprezentantov samotných poisťovateľov a sprostredkovateľov v poisťovníctve. Dôležitá by bola aj kvalitná organizácia výskumu a správne rozdelenie úloh napr. tak, ako to navrhujem v tab. č. 11.

V ideálnom prípade kvalitnej spolupráce všetkých vyššie uvedených subjektov by navrhovaný výskum mohol v priebehu niekoľkých rokov dosiahnuť postačujúcu etablovanosť a prestíž pre jeho ďalšie konštruktívne fungovanie. Poisťovatelia a sprostredkovatelia poistenia by analýzou zozbieraných poznatkov získali cenné informácie o vývoji trhu z pohľadu všetkých zapojených odborníkov. Orgány regulácie dohľadu by mohli prieskumom získané poznatky využiť pri tvorbe legislatívy, či nastavovaní parametrov dohľadu. Vedeckí pracovníci a pedagógovia univerzít by výskumom získali dôležitú bázu dát nevyhnutnú pre ďalší teoretický výskum a využiteľnú aj ako podklad pre rôznorodú vedeckú a pedagogickú činnosť.

Tab. č. 11: Navrhované rozdelenie úloh v rámci realizácie výskumu

Subjekt	Oblasť zodpovednosti
Výskumný personál univerzít	<ul style="list-style-type: none"> • Tvorba metodiky prieskumu • Výber odborníkov na dopytovanie z vlastných radov • Zabezpečenie návratnosti dotazníkov • Sumarizácia a kvantifikácia získaných údajov • Analýza výsledkov prieskumu
Poisťovatelia	<ul style="list-style-type: none"> • Návrh problematických oblastí ako predmetov výskumu • Výber odborníkov na dopytovanie z vlastných radov • Zabezpečenie návratnosti dotazníkov
Sprostredkovatelia v poisťovníctve	<ul style="list-style-type: none"> • Návrh problematických oblastí ako predmetov výskumu • Výber odborníkov na dopytovanie z vlastných radov • Zabezpečenie návratnosti dotazníkov
Profesné a záujmové združenia	<ul style="list-style-type: none"> • Návrh problematických oblastí ako predmetov výskumu • Výber odborníkov na dopytovanie z vlastných radov • Zabezpečenie návratnosti dotazníkov • Koordinácia realizácie výskumu • Zabezpečenie distribúcie výsledkov výskumu
Orgány regulácie a dohľadu	<ul style="list-style-type: none"> • Návrh problematických oblastí ako predmetov výskumu • Výber odborníkov na dopytovanie z vlastných radov • Zabezpečenie návratnosti dotazníkov

Predmetom výskumu v rámci dizertačnej práce bola len oblasť neživotného poistenia, navrhovaný prieskum by mohol byť v budúcnosti rozšírený aj na druhý poistný druh, prípadne byť venovaný poistnému sektoru ako celku. V tejto súvislosti si však dovoľujem poznamenať, že výhody realizácie oddeleného prieskumu pre oba poistné druhy zvlášť podľa môjho názoru prevážia prípadné nevýhody takéhoto postupu.

V rámci detailnejšieho spracovania problematiky neživotného poistenia by bolo zaujímavé zamerať sa na jednotlivé javy aj z pohľadu spotrebiteľských segmentov. V rámci tohto poistného druhu sa v praxi rozlišujú tri veľké skupiny klientov, pričom ich konkrétne označenie môže byť v jednotlivých poisťovniach odlišné. V zásade však ide o skupinu retailových klientov – obyvateľstvo, živnostníkov a malé podniky a veľké priemyselné spoločnosti. Vývoj ukazovateľov neživotného poistenia môže byť pre každý z týchto segmentov rôzny.

5.2 Odporúčania pre oblasť regulácie a dohľadu

Súčasnú dobu je pre oblasť finančných trhov, poisťovníctvo nevynímajúc, typické prebiehajúcimi zmenami závažného charakteru. Najmä z dôvodu finančnej krízy z roku 2008 bude nutné prehodnotiť úlohu a kompetencie štátnej regulácie v tejto oblasti.

Aj keď spomínaná kríza sa v prvom rade týka riadenia a hospodárenia bánk, v globálnej spoločnosti sú finančné inštitúcie natoľko poprepájané, že nie je možné a ani žiaduce reguláciu a dohľad nad jednotlivými typmi inštitúcií striktne oddeľovať.

Poisťovatelia budú musieť v najbližšej budúcnosti dôkladne prehodnotiť efektívnosť svojho risk manažmentu, pričom významným krokom vpred bude práve implementácia projektu Solvency II. Podobne ako v bankovom sektore, aj v poisťovacom odvetví je potrebné zaviesť štandardizované procesy zamerané na identifikáciu, hodnotenie a riadenie rizika, pričom kľúčovým aspektom bude hlavne adekvátne určenie požadovaného kapitálu.

Úloha orgánov vykonávajúcich reguláciu a dohľad nad poisťovacím priemyslom vystupuje v súvislosti s finančnou krízou do popredia. Je potrebné predovšetkým poopraviť naštrbenú dôveru obyvateľstva v poisťné systémy. Prostredníctvom nastavenia podmienok na výkon neživotného poistenia a následného dohľadu bude nutné zabezpečiť, aby všetci riadne poistení klienti dostávali od poisťovne prináležiace poisťné plnenia, a to aj v prípade nepriaznivého vývoja na finančných trhoch.

Nový regulačný rámec by mal byť predovšetkým zameraný na zvýšenie transparentnosti procesov prebiehajúcich v jednotlivých poisťovniach a vo vnútri finančných skupín. Taktiež je potrebné zamerať sa na opatrenia zabraňujúce procyklickému vplyvu kapitálových požiadaviek. Obzvlášť silný dôraz by mal byť kladený na kvalitný dohľad na konsolidovanej báze. Veľkou výzvou regulátorov bude nájdenie správnej rovnováhy medzi prísnyimi podmienkami zaručujúcimi bezpečnosť poisťných systémov a zároveň poskytnutím dostatočnej flexibility umožňujúcej zdravý inovátny proces.

V súvislosti s vývojom neživotných poisťných rizík považujem za dôležité upozorniť na riziko nahromadenia potenciálnych strát na oboch stranách súvahy poisťovne. K takýmto stavom môže v budúcnosti dôjsť aj v dôsledku prebiehajúcich klimatických zmien alebo trendov v environmentálnom, či IT/IS poistení. Môže sa stať, že v rámci určitej finančnej skupiny budú poistené podniky, u ktorých dôjde ku škodám v dôsledku katastrofickej udalosti. Zároveň však túto finančnú skupinu môže na strane aktív ohroziť pokles hodnoty finančného umiestnenia, ak investície boli smerované do spoločností poškodených tou istou poisťnou udalosťou. Takáto súhra okolností nie je žiaľ v interdependentnom globalizovanom svete nemožná, pričom jej dôsledky pre všetky zainteresované osoby by boli výrazne negatívne. Úlohou orgánov zodpovedajúcich za reguláciu neživotného poistenia by malo byť adekvátne nastavenie kontrolných

mechanizmov tak, aby boli schopné nepriaznivé zhody okolností takéhoto charakteru predvídať.

Čo sa týka oblasti legislatívy, chcem zdôrazniť požiadavku tzv. Bielej knihy. Orgánom zodpovedným za reguláciu a dohľad nad výkonom neživotného poistenia preto odporúčam, aby sa zamerali predovšetkým na prehlbovanie integrácie v rámci jednotného európskeho priestoru a uprednostnili kvalitu legislatívy a jej implementácie pred kvantitou. Len v prípade užšieho prepojenia trhov bude možné využívať väčšie množstvo výhod plynúcich zo spoločného poistného trhu Európskej únie. Nemálo bariér cezhraničnej spolupráce je daných jazykovými a spoločenskými rozdielmi medzi jednotlivými európskymi krajinami, preto je dôležité nebrzdiť integráciu prípadnou nevhodne zameranou reguláciou.

Z oblasti slovenskej právnej úpravy neživotného poistenia by som ako pozitívum rada vyzdvihla zaradenie outsourcingu pod názvom zverenie výkonu činnosti do v súčasnosti účinného zákona o poisťovníctve. Zakotvenie tejto formy spolupráce s externými dodávateľmi služieb v slovenskej legislatíve už dlhšiu dobu absentovalo. Za určité mínus si však dovoľujem označiť obmedzenie týkajúce sa možnosti zveriť výkon činnosti len osobám, ktoré majú sídlo, resp. vykonávajú svoju činnosť, v jednom z členských štátov Európskej únie.

Dôvodom využívania outsourcingu je predovšetkým snaha o zefektívnenie procesov a znižovanie prevádzkových nákladov poisťovne. V prípade, že poisťovatelia zo Slovenska budú mať záujem využívať nižšie náklady na ľudskú prácu, hľadanie externého dodávateľa spĺňajúceho vyššie uvedenú podmienku bude v rámci Európskej únie problematické. Z tohto pohľadu predmetné ustanovenie zákona zvýhodňuje poisťovateľov s domicilom v západoeurópskych krajinách, nakoľko cena práce je smerom na východ ešte stále výhodnejšia. Taktiež z globálneho pohľadu môže obmedzenie takéhoto charakteru znevýhodniť poisťovne pôsobiace na slovenskom poistnom trhu v porovnaní s poisťovateľmi vykonávajúcimi svoje činnosti v krajinách, ktoré povoľujú zverenie výkonu činnosti napr. aj do ázijských štátov.

Ďalej chcem v rámci odporúčaní pre oblasť legislatívy poukázať na dlhodobu pretrvávajúci nedostatok, ktorým je neexistencia samostatnej úpravy poistnej zmluvy. V slovenskom právnom poriadku je táto problematika upravená v rámci občianskeho zákonníka. Zastávam názor, že relatívne rýchly vývoj v oblasti poisťovníctva si vyžaduje samostatnú právnu normu zameranú konkrétne na špecifiká týkajúce sa poistných zmlúv. Súčasnú úpravu v rámci rozsiahleho kódexu nepovažujem za dostatočne flexibilnú. V tejto

súvislosti zároveň nemôžem nespomenúť naďalej existujúci nesúlads medzi ustanoveniami občianskeho zákonníka a zákona o poisťovníctve v oblasti klasifikácie poistení, ktorý situáciu v rámci slovenského poistného práva určite neľahčuje.

V poslednom rade by som chcela apelovať na rozšírenie všeobecne prístupných informácií o poistnom trhu zverejňovaných orgánom dohľadu v poisťovníctve. Poisťovne sú povinné pravidelne odovzdať orgánu dohľadu rozsiahle výkazy o svojej činnosti, pričom dostupných údajov pre verejnosť, a teda aj pre účely výskumu, je len zlomok z celkového množstva zozbieraných dát.

5.3 Odporúčania pre poisťovateľov a sprostredkovateľov neživotného poistenia

V rámci slovenského trhu neživotného poistenia možno dlhodobo za objemovo najvýznamnejšie považovať poistenie automobilov, a to najmä povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu. Akékoľvek pohyby v hodnotách ukazovateľov pre uvedené poistné odvetvia v zásade udávajú smerovanie celého poistného druhu. V oblasti povinného zmluvného poistenia je na Slovenskom trhu silná konkurencia, čo stláča cenu poistného krytia neraz až na samotnú hranicu únosnosti. Na tomto mieste chcem preto vyjadriť upozornenie na možné negatíva plynúce z využívania cenových vojen v oblasti neživotného poistenia. Vzhľadom na významnosť tohto poistného odvetvia je záujem poisťovní dosiahnuť čo najväčší podiel na trhu pochopiteľný. Avšak boj o klienta za každú cenu nemožno v poisťovníctve považovať za žiaduci. Do portfólia sa takýmito praktikami neraz dostávajú aj klienti, ktorých by poisťovňa kvôli ich nepriaznivej rizikovosti za iných okolností vôbec nepoistila.

Ďalšie nebezpečenstvo neprimeraného znižovania poistného spočíva v meniacom sa spotrebiteľskom správaní, ktoré je čoraz zreteľnejšie už aj na slovenskom poistnom trhu. Praktiky určovania poistných sadzieb viac na základe marketingového plánu než aktuárskych modelov sa nemusia vždy vyplácať. Poisťovňa môže síce v jednom roku získať výrazný počet nových klientov, avšak následný cross-selling a udržanie si klienta pre ďalšie poistné obdobia sa už nemusí podariť. V takomto prípade nemá čo vytvorenú stratu pokryť, pretože klient bažiaci len po dobrej cene nemá záujem o nákup ďalších produktov a pri najbližšej príležitosti prechádza k inej poisťovni ponúkajúcej výhodnú

cenu. Stanovovať sadzby poistného výrazne pod trhovú cenu si môžu dovoliť len silní hráči na trhu, ktorí sú schopní dočasné straty v niektorom z poistných odvetví vykryť ziskom v iných oblastiach. Napriek tomu možno dumpingové ceny v neživotnom poistení označiť za nežiaduce a nebezpečné. Môže sa stať, že nedostatočnú cenu poistného krytia odhalí až realizácia závažných strát.

Z komparácie ukazovateľov celkovej poistenosti, ale aj poistenosti v neživotnom poistení, vyplýva stále pretrvávajúci priepastný rozdiel medzi hodnotami v rámci jednotného poistného trhu Európskej únie a poistného trhu na Slovensku. Pre poskytovateľov a sprostredkovateľov neživotného poistenia to znamená, že na trhu naďalej existuje značný potenciál pre rozvoj tohto poistného druhu.

Lenže úroveň poistenosti ako výsledok trhovej interakcie nezávisí len od činiteľov na strane ponuky. Nižšie hodnoty tohto ukazovateľa na Slovensku zrejme súvisia aj so slabšou rozvinutosťou ekonomiky a nižšou životnou úrovňou v porovnaní s krajinami západnej Európy. Strana dopytu po poistení sa postupne rozvíja a poisťovne by mali byť schopné s týmto rozvojom držať krok. Odporúčam preto využívať všetky novovznikajúce príležitosti trhu a priebežne vytvárať poistné programy reagujúce na meniace sa potreby podnikateľských subjektov a obyvateľstva. Len poisťovne schopné svižne reagovať na vývoj trhu majú šancu byť úspešné jednak v prostredí tvrdej európskej, ale tiež aj globálnej konkurencie.

Od poisťovníctva sa vo všeobecnosti očakáva, že bude vopred pripravené riešiť riziká vyplývajúce z každodenného života obyvateľstva, ale aj rôznorodých komerčných aktivít podnikov. Dynamický rozvoj spoločnosti však nevyplýva len na zvyšovanie životnej úrovne, ale prináša so sebou aj nové hrozby. Rýchlym tempom sa vyvíjajú aj oblasti, akými sú napr. spotrebiteľské správanie, ochrana životného prostredia, či informačné a komunikačné technológie, pričom väčšina týchto sfér má buď priamy alebo sprostredkovaný vplyv na rozvoj neživotného poistenia.

Na základe analýzy tendencií v rámci poistných rizík som dospela k názoru, že medzi trendy, ktoré budú s najväčšou pravdepodobnosťou udávať smer rozvoja neživotného poistenia v budúcnosti, patria prebiehajúce klimatické zmeny a rozvoj v oblasti informačných technológií.

Nakoľko výskumné štúdie naznačujú, že priebeh klimatických zmien bude značne rýchlejší, ako sa pôvodne očakávalo, pre poisťovací priemysel je priam nevyhnutné začať okamžite konať. Poisťovatelia by mali urobiť všetko pre to, aby riziká vyplývajúce z klimatických zmien správne pochopili a naučili sa ich aktívne manažovať. Dnes už

existuje celá škála vedeckých štúdií zaoberajúcich sa predpokladaným vplyvom očakávaných zmien počasia a budúcej klímy na poisťovací priemysel. Avšak mnohé doterajšie práce sú relatívne útržkovité a nejednoznačné, čo dokazuje, že do výskumu v tejto oblasti je nutné naďalej investovať.

Poisťovací priemysel musí upustiť od spoliehania sa na rizikové modely založené striktné na historických údajoch. Na adekvátne zachytenie a ocenenie budúcich rizík bude nutné čoraz viac využívať výsledky vedeckých štúdií a prognóz. Poisťovne budú nútené vypracovávať vlastné scenáre zachytávajúce potenciálny vývoj rizika. Nemalo by však ísť len o jednoduché projekcie, ale skôr o detailné prezentácie alternatívnych budúcností. Zodpovedný prístup k týmto scenárom umožní poisťovateľom vopred preskúmať potenciálne dôsledky súhry viacerých premenných s cieľom prijímať uvážené a komplexné rozhodnutia.

Na problematiku klimatických zmien sa úzko viaže aj oblasť katastrofických rizík. Významnosť potenciálnych katastrofických škôd stúpa v dôsledku zvyšujúcej sa koncentrácie obyvateľstva a majetkových hodnôt v relatívne malých geografických oblastiach. V tejto súvislosti chcem vyzdvihnúť potrebu tvorby a aplikácie kvalitných upisovacích postupov, ktoré by zabránili ohrozeniu stability poisťovne. Veľmi dôležité je správne oceňovanie rizík týkajúcich sa prírodných katastrof, ale aj rizík vyplývajúcich z hrozby teroristických útokov.

V kontexte klimatických zmien a potenciálnych katastrofických škôd považujem za dôležité upriamiť pozornosť na možnosť korelácie takto vzniknutých škôd. Investovanie prostriedkov technických rezerv s cieľom zabezpečiť dodatočné výnosy pre poisťovateľa nie je ničím výnimočným ani v oblasti neživotného poistenia. V dôsledku prebiehajúceho globálneho otepľovania sa však zvyšuje pravdepodobnosť výskytu škôd katastrofického rozsahu, ktoré môžu na jednej strane ohroziť schopnosť poisťovne uhrádzať svoje záväzky z poistných zmlúv, a zároveň aj výrazne poškodiť výnosovosť finančného umiestnenia. Strana aktív poisťovne môže byť pri rozsiahlych poistných udalostiach ohrozená realizáciou rizika prevzatého poisťovňou vo forme záväzku. Preto bude pri upisovaní katastrofických rizík v rámci určitej oblasti nevyhnutné brať ohľad aj na štruktúru finančného umiestnenia a to isté platí aj naopak.

Oblasť informačných technológií je charakteristická turbulentným rozvojom, v rámci ktorého sa objavujú mnohé nové ohrozenia spoločnosti a majetku. Faktom je, že v súčasnosti stoja v ceste rozvoja poistného krytia týchto rizík ešte mnohé prekážky. Napriek tomu je už evidentné, že potreba kvalitného krytia IT/IS rizík bude v budúcnosti

samozrejmosťou. Náš svet čoraz viac smeruje k tzv. novej ekonomike, kedy informácie a súvisiace technológie predstavujú najmä pre podnikateľské subjekty najvýznamnejšie aktíva. Možno totiž predpokladať, že budúci rozvoj v mnohých oblastiach bude čím ďalej, tým menej spočívať vo využívaní a hromadení hmotného majetku, ale bude závisieť predovšetkým od sofistikovaných IT/IS riešení.

Aj preto si dovoľujem vysloviť názor, že ak si chcú dnes úspešní poskytovatelia neživotného poistenia zaistiť svoje miesto na trhu aj v budúcnosti, nemôžu rozvoj v tejto oblasti brať na ľahkú váhu. Už teraz je potrebné prinajmenšom monitorovať vývoj IT/IS rizík a sústreďovať všetky dostupné údaje s cieľom vytvoriť štatistickú bázu nevyhnutnú pre tvorbu poistných produktov. V časoch silnej konkurencie je dôležité stavať sa ku všetkým trhovým, ale aj spoločenským zmenám, ako k využiteľným príležitostiam. Súbežne s rastúcou potrebou riešenia rizík súvisiacich s informačnými technológiami sa zároveň otvára priestor pre vznik špecializovaných poisťovateľov, prípadne pre vstup ďalších zahraničných subjektov na slovenský poistný trh.

Úloha poisťovateľov pri predchádzaní a odstraňovaní škôd na životnom prostredí predstavuje veľmi komplikovanú problematiku. Práva a povinnosti poisťovní a poisťovaných subjektov závisia predovšetkým od legislatívnych a spoločenských tendencií v tejto oblasti. Snahy o zakotvenie princípu povinného environmentálneho poistenia boli doposiaľ neúspešné, avšak na rovnaký vývoj aj v budúcnosti sa nemožno spoliehať. Poisťovateľom preto v tejto súvislosti odporúčam už dnes venovať patričnú pozornosť vývojovým tendenciám tohto rizika, nakoľko eventuálne zavedenie obojstranne povinného environmentálneho poistenia na nepripravený trh by viedlo jednak ku zvyšovaniu poistného a mohlo by následne ohroziť finančnú stabilitu poisťovacích inštitúcií.

V oblasti distribúcie poistných produktov na slovenskom trhu neživotného poistenia dochádza takisto k výrazným zmenám. Hlavným dôvodom v tomto prípade je požiadavka na efektívne fungovanie poisťovacích inštitúcií v kombinácii so snahou o vylepšenie trhovej pozície. Kľúčovým nástrojom pre dosiahnutie týchto cieľov je využívanie internetu, a to buď priamo na predaj poistných produktov alebo vo forme podporného média. Trhový segment aktívnych užívateľov internetu síce nie je na Slovensku zatiaľ smerodajný, avšak rýchlo rastie a informačná gramotnosť bude v blízkej budúcnosti samozrejmosťou. Klienti si čoraz viac cenia svoj voľný čas a nebudú ochotní ho donekonečna strácať osobnými návštevami poisťovne, ak rovnaké úkony môžu u konkurenčného poisťovateľa realizovať z pohodlia domova. Dovoľujem si preto tvrdiť,

že eventuálne zanedbanie priebežnej aktualizácie distribučných sietí kopírujúc vývoj v oblasti informačných a komunikačných technológií môže byť pre poisťovňu fatálnym omylom.

Za ďalší spôsob predaja neživotných poistných produktov s neúplne využitým potenciálom by som označila bankopoistenie. Na globálnom trhu sú poisťovne prepojené s bankovými inštitúciami bežným javom, pričom využívanie siete bankových pobočiek na predaj poistných produktov je neraz jedným z dôvodov pre akvizičné aktivity vo finančom sektore. Predaj prostredníctvom bankopoistenia je na Slovensku v súčasnosti typický najmä pre životné poistenie, pričom takmer výlučne sa jedná o retail.

Rozvoj bankopoistenia v rámci neživotného poistenia bude v najbližších rokoch zrejme súvisieť predovšetkým s rozmachom výstavby. Nákupy nových bytov, či novostavby rodinných domov na hypotekárny úver sú čoraz bežnejšie, pričom podmienkou získania úveru, resp. uvoľnenia finančných prostriedkov, býva práve uzatvorenie poistenia na kupovanú nehnuteľnosť. Ide o ideálnu situáciu pre spoluprácu bánk a poisťovní, z čoho v konečnom dôsledku profituje aj klient. Popri obligatórnom poistení nehnuteľnosti by pre poisťovne nemal byť problém cielene ponúkať aj poistenie domácnosti, či rôzne zodpovednostné krytia. V súvislosti s rozmachom developerských projektov sa poisťovne môžu zamerať aj na poskytovanie stavebno-montážneho poistenia, ktorého vyžadovanie je najmä pre firmy prichádzajúce zo zahraničia samozrejmosťou.

V rámci predaja neživotného poistenia prostredníctvom bánk by som ako vhodný produkt odporučila poistenie automobilov, a to hlavne povinné zmluvné poistenie. V prípade, že si klient na kúpu automobilu berie úver priamo z banky, daná finančná inštitúcia má o ňom oveľa viac informácií, ako by sa podarilo získať samotnej poisťovni pri klasickom predaji poistky. Takto získaná databáza môže byť základom pre tvorbu cenových stratégií podľa rôznych segmentov obyvateľstva a firiem. Ďalšou alternatívou by bolo prehĺbenie spolupráce v rámci bankopoistenia vytvorením kombinovaného finančného produktu typu motoristický účet. V ňom by sa spájalo vedenie bežného účtu s poistením automobilu.

Hlavným cieľom dizertačnej práce bolo určenie vývojových tendencií neživotného poistenia na slovenskom poistnom trhu v kontexte Európskej únie. Detailne bol vplyv jednotného poistného trhu na rozvoj neživotného poistenia rozpracovaný v podkapitole 3.8. Z analýzy trendov v tejto oblasti je zrejmé, že integrácia v rámci poistných trhov nie je ani zďaleka ideálna. Sektor poisťovníctva má oproti ostatným odvetviám mnoho špecifik, ktoré predaj a nákup poistných produktov cez hranice jednotlivých štátov nijako

neulahčujú. Medzi problematické oblasti patria najmä spoločenské a kultúrne rozdiely, ale svoje zohráva aj nerovnaká daňová legislatíva. Napriek tomu si dovoľujem tvrdiť, že prenikanie na zahraničné trhy môže byť pre mnohých poisťovateľov so sídlom na Slovensku tou správnu stratégiou. Pri ponúkaní poisťných služieb za hranicami domáceho štátu je vhodné využiť práve klesajúcu lojalnosť klientov.

Jednotný poisťný trh a možnosti z neho vyplývajúce však neprinášajú pre slovenských poskytovateľov neživotného poistenia len samé výhody. Skutočnosť, že poisťovne s domicilom na Slovensku smú expandovať aj na zahraničné trhy, je oplácaná právom zahraničných poisťovní rozširovať svoje služby v rámci slovenského priestoru. Počet poisťovateľov pôsobiach na slovenskom poisťnom trhu na základe slobody poskytovať služby sa za posledných päť rokov viac ako zdvojnásobil. Dôsledkom je rastúca konkurencia, z ktorej síce klienti benefitujú, avšak pre poisťovne je hrozbou a výzvou zároveň. V súčasnosti už nestačí byť lepším ako miestna konkurencia, ale je potrebné priebežne sa pripravovať na konkurenčný boj zo zahraničia.

Vývoj neživotného poistenia a činnosti jeho poskytovateľov výrazne ovplyvnila aj finančná kríza z roku 2008, ktorá následne prerástla v celosvetovú hospodársku krízu. Aj keď sa v tejto súvislosti neočakávajú výrazné zmeny v business modeloch poisťovacích inštitúcií, určité implikácie finančnej krízy sú zrejmé. Poisťovatelia budú musieť vynaložiť omnoho viac energie na udržanie si dôvery klientov a širokej verejnosti, nakoľko práve dôvera je pre oblasť poisťovníctva kľúčovým fenoménom. Najmä zo strany neživotných poisťovateľov by mali odznievať ubezpečenia, že toto poisťné odvetvie je lepšie pripravené čeliť ďalším potenciálnym výkyvom finančných trhov v budúcnosti.

Napriek zmätku a negatívnym vplyvom, ktoré hospodárska kríza spôsobila, nastávajúce a prebiehajúce zmeny možno chápať aj ako nové trhové príležitosti. Za účelom ich optimálneho využitia poisťovatelia budú musieť zamerať svoju pozornosť aj na oblasti mimo svojich tradičných cieľových trhov. Kľúčovou sférou budú najmä inovácie, nakoľko dopyt po komplexnejších produktoch bude zrejme naďalej rásť. Súčasťou zmien v stratégii by mali byť aj snahy o priblíženie sa k spotrebiteľovi a jeho potrebám, a to napr. aj vytvorením správnej kombinácie distribučných ciest s využitím potenciálu informačných technológií. Vo víre pokroku a inovácií však nemožno zabúdať ani na tradičné formy predaja a podpory klientov, keďže značná časť solventných záujemcov o poistenie zatiaľ zostáva verná práve takýmto postupom, čo obzvlášť platí pre poisťný trh Slovenskej republiky.

5.4 Odporúčania na základe výsledkov realizovaného výskumu

Pri hodnotení výsledkov výskumu je veľmi dôležité brať do úvahy presné znenie zadaných otázok, resp. časový horizont zamerania výskumu. Všetky otázky boli formulované s cieľom zistiť, či a ako sa daný trend prejaví v rámci neživotného poistenia na Slovensku v období rokov 2010 až 2015. Preto aj v prípade, že určitý trend bol hodnotený ako nepravdepodobný, to ešte nemusí znamenať, že je z pohľadu odborníkov nevýznamný. Môže tiež ísť o vyjadrenie názoru, že aj napriek významnosti daného trendu je pravdepodobnosť jeho manifestácie v sledovanom období veľmi nízka. Mnohé trendy, ako napr. klimatické zmeny alebo IT/IS bezpečnosť sa z pohľadu odborníkov prejavia výrazne aj na Slovensku, avšak tieto prejavy nemožno očakávať v rozmedzí rokov 2010 až 2015, ale až neskôr.

Pri analýze výsledkov výskumu, najmä s cieľom využiť ich na tvorbu strategických plánov poisťovacej alebo sprostredkovateľskej spoločnosti, treba mať na zreteli hlavne nasledujúce tri predpoklady, za ktorých bol výskum realizovaný a za ktorých možno uvádzané výsledky považovať za relevantné. Kladené otázky, a teda aj výsledky výskumu, sa vzťahujú len na:

- neživotné poistenie,
- slovenský trh,
- obdobie rokov 2010 až 2015.

Na základe analýzy výsledkov 1. kola výskumu bolo za účelom podrobnejšieho skúmania vybraných päť z dvanástich pôvodne sledovaných trendov. Podľa názorov oslovených odborníkov bude neživotné poistenie na Slovensku v najbližšom období ovplyvňované najmä zmenami v spotrebiteľskom správaní a distribúcii poistných produktov, tendenciami v oblasti regulácie a dohľadu a vývojom v rámci jednotného trhu a cezhraničného poskytovania služieb. Svoje miesto medzi vybranými trendmi s významným vplyvom na vývoj neživotného poistenia si vydobila aj finančná kríza.

Keďže prvé kolo výskumu bolo realizované na prelome februára a marca a druhé v apríli roku 2009, získané odpovede boli s veľkou pravdepodobnosťou ovplyvnené práve finančnou krízou. Následky neskôr už hospodárskej krízy sa prejavili jednak v značnom spomalení výkonnosti slovenskej ekonomiky, ale aj v postupnom znižovaní zamestnanosti a následne kúpyschopného dopytu. Táto situácia v mnohom ovplyvnila rozhodovanie

jednotlivcov a podnikov takmer vo všetkých oblastiach, pričom výber a nákup poistného krytia neboli výnimkou.

Predpokladám preto, že odpovede získané v oboch kolách výskumu sú v mnohom odlišné v porovnaní s odpoveďami, ktoré by boli získané v rovnakom období rokov 2008 alebo 2007. Hospodárska kríza priamo aj nepriamo ovplyvňuje uvažovanie odborníkov z poisťovacej oblasti a dostáva sa aj do ich podvedomia. Domnievam sa tiež, že ak by bol výskum realizovaný krátko po výskyte povodní, či veterných smrští, bola by významnosť klimatických zmien a súvisiacich prírodných katastrof hodnotená relatívne vyššie.

Manifestácia finančnej krízy si pochopiteľne vyžiadala neodkladnú pozornosť zo strany odborníkov pôsobiacich v praxi, čím sa tvorba a realizácia opatrení na riešenie katastrofických rizík a rizík súvisiacich s klimatickými zmenami dostali na nižšie priečky v rebríčku závažnosti. Predpokladám, že podobný argument platí aj pre nové riziká v sektoroch, ako sú IT/IS, nanotechnológie, genetika a pod. Napriek skutočnosti, že v budúcnosti môžu tieto oblasti predstavovať pre poisťovací priemysel enormný potenciál, ich urgentnosť bola výskytom krízy dočasne potlačená.

Nakoľko zrejme všetky využiteľné kapacity poisťovní boli orientované na riešenie dosahov krízy, nezostávalo príliš mnoho priestoru pre hľadanie nových trhových príležitostí. Takýto postup je však logický a podobne sa zrejme správajú aj ostatné podniky, keďže otázka finančnej stability a prežitia je neodškriepiteľne relevantná. Napriek tomu si dovoľujem upozorniť na skutočnosť, že turbulentná doba praje najmä pripraveným. Preto odtláčať dlhodobé tendencie do úzadia z dôvodu krátkodobých výkovov môže byť v prostredí tvrdej konkurencie prinajmenšom riskantné.

S podobným javom sa stretli aj autori štúdie s názvom *Insurance Banana Skins* 2009, ktorá bola realizovaná Centrom pre štúdium finančných inovácií (CSFI)¹⁵¹ vo februári roku 2009. Do štúdie sa zapojili aj traja respondenti zo Slovenskej republiky. Autori štúdie sami porovnávali výsledky získané v poslednom prieskume s výsledkami z obdobnej štúdie realizovanej v roku 2007. Dospeli pri tom k záveru, že v priebehu 18-tich mesiacov došlo vo finančnom, a teda aj poisťovacom sektore, k výrazným zmenám. V spomínanej štúdii sa uvádza myšlienka, že odvetvie poisťovníctva bolo, a zrejme ešte aj bude, neprávom penalizované za chyby bankového sektora. Na popredné priečky rebríčka rizík pre poisťovací sektor sa na základe odpovedí predstaviteľov neživotného poistenia

---

¹⁵¹ Centrum pre štúdium finančných inovácií (CSFI – Centre for the Study of Financial Innovation) je neziskovým think-tankom založeným v roku 1993, ktorého cieľom je skúmať budúci vývoj v oblasti medzinárodnej finančnej oblasti.

dostali investičná výkonnosť, akciové trhy, dostupnosť kapitálu, či makroekonomické trendy. Pre porovnanie, v štúdiu z roku 2007 viedli riziká, akými sú nadmerná regulácia, či prírodné katastrofy.¹⁵² Aj z výskumu realizovaného vo svetovom meradle je teda zrejmé, že finančná kríza aspoň načas potlačila u poisťovateľov strach z prírodných katastrof a nadmernej regulácie.

Z vyššie uvedených dôvodov by bolo z vedeckého hľadiska veľmi zaujímavé mať k dispozícii výsledky prieskumov tohto typu zachytávajúce slovenský poisťný trh a jeho vývoj v posledných rokoch. Intertemporálna komparácia závažnosti jednotlivých trendov hodnotených významnými odborníkmi z oblasti poisťovníctva by nesporne priniesla zaujímavé podnety nielen pre vedecký výskum, ale aj v rámci tvorby dlhodobých plánov a strategických scenárov v poisťnej praxi. V tejto súvislosti by som preto chcela vyzdvihnúť potrebu podobne zameraného skúmania aj v budúcnosti, pričom realizácia prieskumu ako súčasť vedecko-výskumných projektov otvára mnohé nové možnosti. Problematika spracovaná v tejto dizertačnej práci potom môže slúžiť ako podklad pre ďalšie čiastkové výskumy, resp. pre podrobnejší výskum v rámci rozsiahlejších výskumných projektov.

Na základe analýzy odpovedí získaných v 1. kole môžem konštatovať, že jediným trendom, o ktorom sa väčšina respondentov zhodla ako o nepravdepodobnom, je vývoj v oblasti poisťných podvodov. Aj napriek skutočnosti, že nekalá činnosť v rámci neživotného poistenia je javom výrazne negatívnym, v relatívnom ponímaní zrejme nejde o závažnú problematiku v kontexte tvorby stratégií na najbližších päť rokov.

Cieľom druhého kola výskumu bolo zistenie vplyvu kľúčových trendov na tri ukazovatele zachytávajúce situáciu v neživotnom poistení. Ide o indikátory technické poisťné, škodovosť a ziskovosť. Vzájomné vzťahy medzi kľúčovými trendmi, čo sa týka ich vplyvu na uvedené ukazovatele, sú analyzované v rámci podkapitoly 4.3.

Prostredníctvom analýzy vplyvu kľúčových trendov na ukazovateľ technické poisťné v neživotnom poistení som dospela k nasledujúcim zisteniam. Podľa oslovených odborníkov bude prípadný výrazný rast technického poisťného v období rokov 2010 až 2015 podporený najmä kvalitnejšou reguláciou a dohľadom, ale tiež aj vplyvom cezhraničného poskytovania služieb v rámci jednotného trhu Európskej únie. Ak by v sledovanom období došlo k poklesu hodnôt predmetného ukazovateľa, podľa odborníkov

---

¹⁵²Lascelles, D.: *Insurance Banana Skins 2009*. CSFI. UK. ISBN 978-0-9951811-9-1

zapojených do prieskumu to bude možné zdôvodniť predovšetkým vplyvom zmien v spotrebiteľskom správaní, ale aj dosahmi finančnej krízy.

Za predpokladu rovnakej váhy vplyvov jednotlivých kľúčových faktorov možno na základe odpovedí odborníkov konštatovať, že výsledný účinok na predpovedaný vývoj technického poistného v neživotnom poistení bude v sledovanom období neutrálny. Finančná kríza a zmeny v spotrebiteľskom správaní by mali mať vplyv skôr na pokles hodnôt tohto ukazovateľa, pričom trendy v rámci regulácie a dohľadu pôsobia na vývoj technického poistného jednoznačne pozitívne. Na základe uvedeného odporúčam poisťovateľom a sprostredkovateľom neživotného poistenia zamerať svoju pozornosť práve na tie dva kľúčové trendy, ktoré boli v súvislosti s vývojom technického poistného hodnotené ako negatívne pôsobiace.

Za účelom zvýšenia predpísaného poistného je potrebné aktívne vyhľadávať príležitosti na zlepšenie komunikácie s klientmi. Pod komunikáciou tu mám na mysli jednak nepriame formy, akými sú napr. vytváranie silnej značky a imidžu poisťovne. Ale spadajú sem aj priame oslovenie listovou, či elektronickou formou alebo telefonáty, či návštevy klientov predajcami poistenia so zámerom priebežného zisťovania klientských potrieb a skvalitňovania spolupráce. Nakoľko z aktuárskych a nákladových dôvodov nemôže každá poisťovňa bojovať o klientov len cenou, dôležité je zapojiť do tohto boja aj ostatné marketingové nástroje. Ako hlavný cieľ v tejto súvislosti odporúčam vybudovať si u klientov, a tiež aj u potenciálnych klientov, obraz poisťovne ako kvalitného a férového partnera v oblasti finančných služieb.

Na zmiernenie negatívneho vplyvu finančnej krízy na vývoj technického poistného existuje zrejme menej možností. Napriek tomu by sa poisťovne mali pokúsiť brať tento vývoj ako určité preverenie si trhu a svojich schopností. Z chýb, ktoré viedli k nepriaznivým následkom, je potrebné sa poučiť. Na základe týchto skúseností treba vybudovať nové procesy, ktoré by v prípade podobných udalostí v budúcnosti potenciálne straty aspoň do určitej miery zmiernili. Vývoj technického poistného v značnej miere závisí od hospodárskeho vývoja v krajine, čo zo svojej pozície poisťovateľa len ťažko ovplyvnia. Odporúčam preto snažiť sa vykryť prípadné straty na poistnom posilnením predajných aktivít v odvetviach, ktoré sú v čase krízy a recesie aktuálne. Takýmito môžu byť napr. poistenie úverov a poistenie rôznych finančných strát. Z marketingového hľadiska by mohla byť zaujímavá aj stratégia zameraná na konštruktívne využitie nepriaznivých dosahov krízy na pocit neistoty v segmente obyvateľstva a malých

podnikov. Pre poisťovateľov, a teda aj sprostredkovateľov neživotného poistenia, môže byť práve takáto atmosféra vhodná pre predaj poistného krytia určitému typu klientely.

Druhým skúmaným ukazovateľom je škodovosť v neživotnom poistení. Podľa hodnotenia odborníkov sa na jej eventuálnom poklese budú podieľať najmä zmeny v oblasti regulácie a dohľadu, zmeny v oblasti distribúcie a vplyvy jednotného poistného trhu Európskej únie. Naopak, predpoklad rastu škodovosti zdôvodňovali oslovení experti zmenami v spotrebiteľskom správaní a samozrejme aj dopadmi finančnej krízy. Očakávaný celkový efekt na vývoj škodovosti tvorený kombináciou protichodných vplyvov kľúčových trendov nemožno označiť za priaznivý. Ak by sila pôsobenia jednotlivých trendov bola zhodná, prevážili by v prípade škodovosti negatívne účinkujúce trendy.

Ako odporúčanie v tomto kontexte uvádzam potrebu prísnejšieho preverovania poistných udalostí v rámci likvidácie. Klesajúca lojalita spotrebiteľov v kombinácii s nepriaznivými dopadmi finančnej krízy na sociálnu situáciu obyvateľstva môže vytvoriť ideálnu pôdu pre zvýšenie frekvencie pokusov o poistný podvod. V súvislosti s trendom zmien v spotrebiteľskom správaní je častejším javom aj zmena poisťovateľa podľa momentálnej situácie klienta. Následne preto prichádza do úvahy aj nevýrazná snaha o udržiavanie si bezškodového priebehu, nakoľko tento pri zmene poisťovateľa nemusí byť vždy odmenený. Riešením je adekvátne využívanie centrálnej evidencie poistných udalostí všetkými poisťovateľmi a vo všetkých poistných odvetviach a pozitívna motivácia klientov vo forme oceňovania bezškodového priebehu aj u konkurenčných poisťovní.

Odhadovaný vývoj ukazovateľa ziskovosť bol takisto skúmaný z hľadiska vplyvu jednotlivých kľúčových trendov. V prípade veľmi priaznivého vývoja v tejto oblasti odborníci zapojení do výskumu paradoxne predpokladajú výrazný vplyv finančnej krízy. Podporiť eventuálne výrazné zvýšenie ziskovosti by podľa výsledkov výskumu malo aj cezhraničné poskytovanie služieb na vnútornom trhu únie. Alternatívny scenár, kde ziskovosť poisťovní poskytujúcich neživotné poistenie výrazne poklesne, bol odborníkmi takisto zdôvodňovaný najmä finančnou krízou. Vysvetlením môže byť odlišná situácia v poisťovniach, v ktorých oslovení experti pôsobia, ale aj opačný pohľad jednotlivcov na rovnaké príležitosti a hrozby trhu.

Pri pohľade na relatívny vplyv kľúčových trendov na vývoj ziskovosti poisťovní na Slovensku v sledovanom období možno konštatovať, že kumulovaný efekt je výrazne negatívny. Trendy ako finančná kríza, zmeny spotrebiteľského správania, ale aj zmeny týkajúce sa regulácie a dohľadu budú podľa odborníkov dôvodom pre pokles ziskovosti

v najbližšom období. Výraznejší pozitívny vplyv na vývoj ziskovosti by mali mať len zmeny v oblasti distribúcie.

V rámci možností, ako pozitívne ovplyvniť predpokladaný vývoj ukazovateľa ziskovosť, by som upriamila pozornosť na odporúčania uvedené v súvislosti so zvyšovaním technického poistného a znižovaním škodovosti. Práve kombináciou týchto dvoch cieľov sa dosiahne priaznivá hospodárska bilancia. Ďalšou možnosťou, ako prispieť k zisku poisťovní, je zvýšiť výnosovosť finančného umiestnenia. To je však v značnej miere ovplyvňované legislatívnymi podmienkami. Navyše v časoch ekonomickej recesie mnohých krajín táto alternatíva nemusí byť schodnou cestou.

Záverom odporúčaní vzišlých z realizovaného prieskumu si dovoľujem upozorniť na interesantnú zhodu. Trendy zohrávajúce rolu pri potenciálnom poklese technického poistného sú takmer totožné s trendmi pôsobiacimi na zvýšenie škodovosti. Podobne je to aj pri vplyvoch na predpokladaný negatívny vývoj ziskovosti poisťovní v sledovanom období. Ide o trendy zmien v spotrebiteľskom správaní a finančnú krízu.

ZÁVER

Slovenské poisťovníctvo, a teda aj neživotné poistenie, predstavujú dynamicky sa rozvíjajúce oblasti národného hospodárstva. Tento rozvoj je ovplyvňovaný mnohými faktormi a trendmi súčasne. Ich skúmanie v rámci dizertačnej práce som vnímala ako veľmi zaujímavé a zároveň aj užitočné pre oblasť poistnej teórie a poistnej praxe. Hlavným prínosom dizertačnej práce je detailné spracovanie problematiky neživotného poistenia v Slovenskej republike s dôrazom na identifikáciu a charakteristiku trendov, ktoré ovplyvňujú jeho vývoj.

Prebiehajúce zmeny na slovenskom poistnom trhu sa dovolávajú presného zmapovania a zachytenia prostredníctvom vedeckých metód a postupov. Základ výskumu tvorí definícia a detailná charakteristika predmetu skúmania, ktorým bolo v tejto dizertačnej práci neživotné poistenie a jeho vývojové tendencie. Úvodnú časť práce tvorí deskripcia a analýza teoretického spracovania problematiky v domácej a zahraničnej literatúre. Nasleduje rozbor historického vývoja na slovenskom poistnom trhu s akcentom na neživotné poistenie.

Neživotné poistenie je ako komplexná teoretická kategória zachytené v odbornej a vedeckej literatúre len zriedka, nakoľko zvyčajne prevláda čiastkový prístup k jeho skúmaniu. Ako problematické sa javí najmä formulovanie všeobecnej definície neživotného poistenia, ktorá by v sebe zahŕňala vysvetlenie jeho podstaty a významu. Z teoretického hľadiska považujem túto oblasť za vhodnú na ďalšie vedecké skúmanie. V rámci pojmového aparátu vzťahujúceho sa k neživotnému poisteniu pretrvávajú mnohé nejednoznačnosti, ktoré sú v prípade Slovenskej republiky neraz dané aj nedostatočnou harmonizáciou právnej úpravy jeho jednotlivých aspektov. Aj to je jedným z dôvodov, prečo považujem problematiku neživotného poistenia za veľmi aktuálnu.

Významná časť teoretického jadra práce je venovaná poistným rizikám, nakoľko práve tie dávajú poisťovníctvu zmysel. V časoch prebiehajúcich klimatických zmien a meniaceho sa spoločenského prostredia dochádza nepretržite aj k zásadným zmenám v oblasti poistných rizík. Charakter neživotných rizík je čoraz variabilnejší a jeho potenciálne následky čoraz závažnejšie. Podľa môjho názoru sa najvýznamnejšie dlhodobé tendencie v tejto oblasti týkajú rozmachu informačných a komunikačných technológií, ale aj globálneho otepľovania a environmentálnych rizík.

V rámci dizertačnej práce boli trendy vo vývoji poistných rizík skúmané aj za využitia názorov odborníkov z oblasti poistnej teórie a praxe. Výskum, ktorého cieľom bolo získať prehľad názorov odbornej verejnosti na konkrétne trendy s potenciálom ovplyvniť vývoj neživotného poistenia na Slovensku v období rokov 2010 až 2015, je zachytený vo štvrtjej kapitole.

Uvedený cieľ považujem za splnený, nakoľko uskutočnenie prieskumu prinieslo predpokladané spektrum odpovedí. Získané odpovede boli následne kvantitatívne spracované vo forme tabuliek a grafov za účelom prehľadnosti. Prínosom je najmä odhalenie vnímania trhových tendencií týkajúcich sa neživotného poistenia z pozície odborníkov zo skúmanej oblasti. Realizovaný výskum zároveň poskytol mnohé cenné námety nielen pre potreby tejto dizertačnej práce, ale aj pre ďalšie skúmanie v budúcnosti. Na tomto mieste si preto dovoľujem vysloviť vieru, že spracovaná dizertačná práca a prieskum v rámci nej uskutočnený zapôsobia ako podnet pre vznik odborných diskusií k celkovej problematike neživotného poistenia alebo k jej čiastkovým aspektom.

Konkrétne výsledky získané v rámci aplikačnej časti dizertačnej práce sú v nemalej miere poznačené globálnou finančnou krízou a jej dosahmi. Zaradenie finančnej krízy do prieskumu ako samostatne skúmaného trendu bolo reakciou na hospodárske dianie vo svete. Vzhľadom na termín realizácie prieskumu bol tento trend zahrnutý ako posledný, a to napriek pôvodným plánom, ktorý s jeho začlenením v rámci dopytovania nepočítal.

Záver analyzy odpovedí získaných v prvom kole výskumu potvrdili, že rozhodnutie zaradiť finančnú krízu ako významný trend majúci potenciál vplývať na vývoj neživotného poistenia bolo správne. Oslovení odborníci svojimi odpoveďami potvrdili zásadný efekt finančnej krízy na rozvoj slovenského poistného sektora v nasledujúcom období. Práve tento trend by mal mať podľa výsledkov výskumu relatívne najvýznamnejší podiel na eventuálne negatívnom vývoji sledovaných ukazovateľov. Na základe sumarizácie a analyzy zozbieraných expertných názorov možno konštatovať, že finančná kríza bude mať v rokoch 2010 až 2015 výrazný vplyv na negatívny vývoj hodnôt technického poistného a škodovosti v neživotnom poistení, a tiež aj na vývoj ziskovosti komerčných poisťovní ponúkajúcich produkty v rámci tohto poistného druhu.

Odporúčania smerované do poistnej praxe v tejto súvislosti spočívajú predovšetkým v proaktívnom a konštruktívnom prístupe k súčasnej situácii na trhu neživotného poistenia a celkovej atmosfére v hospodárstve. Konkrétne návrhy možností zameraných na zmiernenie následkov finančnej krízy v oblasti neživotného poistenia sú obsahom piatej kapitoly dizertačnej práce. Celkovo ich však možno zhrnúť pod citát

postavený na námorníckej metafore, s ktorým som sa stretla v rámci štúdia odbornej literatúry. Citát by v preklade mohol znieť nasledovne: „Žijeme v búrlivých časoch, no aj keď nie je v našich silách zmeniť intenzitu a smer vetra, stále sme to my, kto nastavuje uhol plachty.“ I v nepriaznivom prostredí je teda možné robiť správne rozhodnutia. Dôležité je stavať sa aj k negatívnym skúsenostiam optimisticky a snažiť sa využiť ich vo svoj prospech. V oblasti neživotného poistenia možno dopady finančnej krízy chápať ako určité preverenie správnosti upisovacích a interných postupov, ale aj finančnej stability poisťovne.

Podľa názorov expertov zapojených do prieskumu budú mať na vývoj technického poistného, škodovosti a ziskovosti v rámci neživotného poistenia výrazný vplyv aj trendy v oblasti regulácie a dohľadu a meniaceho sa spotrebiteľského správania. Štátna regulácia poisťovníctva bude zrejme musieť byť prehodnotená, a to aj vzhľadom na vplyvy prebiehajúcej hospodárskej krízy. Významná úloha regulátorov a dohľadu sa však netýka len zabezpečenia kapitálového zdravia poisťovacích inštitúcií a ochrany spotrebiteľa, ale aj procesu integrácie a harmonizácie v rámci vnútorného trhu Európskej únie. Práve účinky cezhraničného poskytovania služieb na jednotnom poistnom trhu boli odborníkmi taktiež hodnotené ako významný trend ovplyvňujúci rozvoj neživotného poistenia na Slovensku.

Vcelku možno konštatovať, že aj napriek súčasnému hospodárskemu poklesu slovenský trh neživotného poistenia naďalej predstavuje pre poisťovateľov významný potenciál. Je tomu tak vďaka relatívne rýchlemu ekonomickému rozvoju krajiny v kombinácii s nízkou úrovňou poistenosti, ktorá dáva priestor pre ďalšiu tvorbu a predaj neživotných poistných produktov.

LITERATÚRA

1. *Accenture Insurance Services: Business Process Outsourcing for the Insurance Industry*. [online] [citované 11.7.2008] Dostupné z: www.accenture.com
2. *Allianz Group Climate Change Strategy*. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.allianz.com.
3. *Analýza poisťného trhu 2007, hospodárske výsledky ČPS 2007, prognóza a trendy poisťovníctva 2008*. [online] [citované 9.7.2008] Dostupné z: www.cps.sk
4. *Analýza slovenského finančného sektora za rok 2007*. [online] [citované 21.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk
5. *Analýza slovenského finančného sektora za rok 2008*. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk
6. Baranoff, E.: *Risk Management and Insurance*. Hoboken: Wiley, 2004. ISBN 0-471-27087-3
7. Benčo, J.: *Metodológia vedeckého výskumu*. Bratislava: IRIS, 2001. ISBN 80-89018-27-0
8. Bertolotti, A., Guly, D.: *Growth through acquisition: Drivers and developments in insurance M&A*. [online] [citované 20.6.2008] Dostupné z: www.pwc.com
9. Böhlm, A.: *Ekonomika a řízení pojišťoven v podmínkách po vstupu ČR do EU*. Praha: Aspi Publishing, 2004. ISBN 80-7357-020-3
10. Brauner, Ch.: *Electrosmog – a phantom risk*. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.swissre.com
11. Breveníková, D. – Čejková, V.: *English for the Insurance Industry (Angličtina pro pojišťovníctví)*. Bratislava: ELITA, 1997. ISBN 80-8044-034-4
12. Bruckner, T., Voříšek, J.: *Outsourcing a jeho aplikace při řízení informačního systému podniku*. Praha, EKOPRESS, 1998. ISBN 80-86119-07-6
13. Carroll, S.J. et al.: *Distribution of Losses from Large Terrorist Attacks Under the Terrorism Risk Insurance Act*. RAND 2005. ISBN 0-8330-3865-6
14. CEA Annual report 2007-2008. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.cea.eu
15. Cipra, T.: *Pojistná matematika teorie a praxe*. Praha: Ekopress, 1999. ISBN 80-86119-17-3
16. Cipra, T.: *Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou*. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-91-2
17. *Cross-border consolidation in the EU financial sector*. Commission staff working document. [online] [citované 17.5.2009] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/>
18. Čarnický, I., Kafková, E.: Informácie – alfa a omega konkurencieschopnosti trhu. In: *Poisťné rozhľady*, č. 2/2004, roč. 10. ISSN 1335-1044
19. Čejková, V., Nečas, S., Řezáč, F.: *Pojistná ekonomika I. (Distanční studijní opora)* Brno: 2004. ISBN 80-210-3557-9.

20. Čejková, V., Nečas, S., Řezáč, F.: *Pojistná ekonomika II. (Distanční studijní opora)* Brno: 2005. ISBN 80-210-3662-1
21. Čejková, V., Řezáč, F., Zuzanač, A.: *Pojištění pro podnikatele*. Břeclav: Moraviapress, 1998. ISBN 80-86181-13-8
22. Čížek, J.: Regulace pojišťovnictví v Evropské unii. In: *Pojistné rozpravy* č. 20/2007, s. 32. ISSN 0862-6162
23. Daňhel, J. a kol.: *Pojistná teorie*. Professional Publishing, 2005. ISBN 80-86419-84-3
24. Directive 2004/35/CE of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage
25. Dittelová-Sabelová, G.: *Životné prostredie*. Úrad vlády Slovenskej republiky. Bratislava, 2003. ISBN 80-969025-5-5
26. Dorfman, M.S.: *Introduction to Insurance*. Prentice-Hall, Inc., NY, U.S. 1987. ISBN 0-13-484809-8
27. Ducháčková, E.: *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Ekopress, 2003. ISBN 80-86119-67-X
28. Dybdahl, D.J.: *A User's Guide to Real Environmental Insurance*. Environmental Risk Resources Association, 2002. [online] [citované 12.7.2008] Dostupné z: www.erraonline.org
29. *Environmental Insurance Frequently Asked Questions*. Environmental Risk Resources Association, 2004. [online] [citované 12.7.2008] Dostupné z: www.erraonline.org
30. *Environmental Risks and Insurance*. No. 6, 2003. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.oecd.org
31. Fecenko, J.: *Neživotné poistenie*. Bratislava: Ekonóm, 2006. ISBN 80-225-2191-4
32. Fekete, I.: K problematike klasifikácie poistení. In: *Pojistný obzor* 1/1992. ISSN 0032-2393
33. Freeman, P.K. – Kunreuther, H.: *Managing Environmental Risk Through Insurance*. International Yearbook of Environmental and Resource Economics, Edward Elgar Publishing Ltd. 2003.
34. *FSA Insurance Sector Briefing: ICAS – one year on*. November 2005. [online] [citované 10.7.2008] Dostupné z: www.fsa.gov.uk
35. *Global Insurance Outsourcing – The India Perspective: Overview, Trends, Insights and Competitor Profiles*. [online] [citované 15.7.2008] Dostupné z: www.researchhandmarkets.com
36. Goga, M.: Niektoré prístupy k modelovaniu hospodárskej dynamiky. In: *Ekonomické rozhlady*. č. 1/2006, Roč. 35, s. 33. ISSN 0323-262X
37. Goolsby, K.: *Outsourced Special Investigation Unit Solution for Insurance Fraud*. [online] [citované 15.7.2008] Dostupné z: www.outsourcing-insurance.com

38. Harney, J.: *How Outsourcing Email Management Helps Financial Services Companies*. [online] [citované 15.7.2008] Dostupné z: www.outsourcing-insurance.com
39. Heck, P., Bresch, D., Tröber, S.: *The Effect of Climate Change: Storm Damage in Europe is on the Rise*. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.swissre.com
40. Hess, T., Kurt, K., Wong, C.: *Global insurance review 2008 and Outlook 2009: Weathering the storm*. 9. december 2008. Special report by SwissRe. [online] [citované 20.1.2009] Dostupné z: www.swissre.com
41. Hora, J., Šulcová, J., Zuzáňák, A.: *Príručka pro zprostředkovatele pojištění*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-488-9
42. Horváth, Z.: *Príručka Európskej únie*. Zastúpenie Európskej komisie v SR. 2004, Bratislava. ISBN 80-89102-09-3
43. Chovan, P.: *Poistovníctvo v kocke*. Bratislava: Slovenská asociácia poisťovní, 2006. ISBN 80-967410-1-2
44. *IPCC Third Assessment Report*. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.grida.no
45. Janáková, K.: Povodňové mapy – využitie v poisťovníctve. In: *Poistné rozhľady*, č. 5/2004, s. 13-14. ISSN 1335-1044
46. Jílková, J. – Štěpánek, Z.: Environmentální pojištění. In: *Pojistné rozpravy*, č. 5, 1999. ISSN 0862-6162
47. Kolektív autorov z ČAP: *Vybrané kapitoly z pojišťovníctví*. Česká asociace pojišťoven. 1996
48. Krátka Z.: Fenomén novej ekonomiky v poisťovníctve. In: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých výskumných pracovníkov DOCTUS 2006*. Bratislava, 2006. s. 75 - 79. ISBN 80-88954-36-3
49. Krátka, Z.: Poistiteľnosť rizika informačných a komunikačných systémov. In: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Vývojové trendy v poisťovníctve I.“*, Senec, 7.6.2007. ISBN 978-80-225-2318-9
50. Krátka, Z.: Súčasný trendy v manažmente rizík poisťovacích spoločností. In: *Zborník z konferencie Podnikanie a inovácie podnikateľských aktivít II*, 2007. ISBN 978-80-7165-625-8
51. Lascelles, D.: *Insurance Banana Skins 2007: The CSFI Survey of the risks facing insurers*. 2007. UK. ISBN: 978-0-9551811-3-9
52. Lascelles, D.: *Insurance Banana Skins 2009*. CSFI. UK. ISBN 978-0-9951811-9-1
53. Liebwein, P.: *Some Thoughts on Risk Modeling in Insurance*. [online] [citované 20.1.2009] Dostupné z: www.swissre.com
54. Lloyds of London: *Climate Change: Adapt or Bust*. 2006. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.lloyds.com
55. Lloyds of London: *Climate Change: What Next on Climate Change?* 2006. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.lloyds.com

56. Majtánová, A. – Krátka, Z.: *Riziká v poisťovníctve a ich osobitosti*. In: Účtovníctvo, audítorstvo, daňovníctvo v teórii a praxi, roč. XIV, 2006, č. 4, s. 193-195. ISSN 1335-2024.
57. Majtánová, A. a kol.: *Poisťovníctvo*. Bratislava: Ekonóm, 2005. ISBN 80-225-1940-5
58. Majtánová, A., Daňhel, J., Ducháčková, E., Kafková, E.: *Poisťovníctvo: Teória a prax*. Praha: Ekopress, 2006. ISBN 80-86929-19-1
59. Majtánová, A., Marko, P.: Konkurencieschopnosť poisťovní na trhu Európskej únie. In: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Konkurencieschopnosť podnikov.“* ISBN 978-80-210-4521-7
60. Majtánová, A., Palacková, D.: *Účtovníctvo v poisťovniach*. Bratislava: Ekonóm, 2005. ISBN 80-225-2114-0
61. Marko, P.: Vládne zásahy na trhu poistenia teroristických rizík. In: *Recenzovaný príspevok na vedeckej konferencii mladých vedeckých pracovníkov a doktorandov EDAMBA 2007*. ISBN 978-80-225-2380-6
62. Marvan, M.: *Dejiny poisťovníctva v Československu (do 1918)*. diel 1, Bratislava: Alfa Konti, 1989.
63. McCracken, B.: Transforming a Financial Services Firm's Back Office. [online] [citované 6.7.2008] Dostupné z: www.outsourcing-insurance.com
64. Meluchová, J.: *Poisťovníctvo a účtovníctvo poisťovní*. Bratislava: IURA EDITION, 2004. ISBN 80-89047-95-5
65. Mikosch, T.: *Non-life Insurance Mathematics: An Introduction With Stochastic Processes*. Berlin: Springer Verlag, 2004. ISBN 3-540-4650-6
66. Mills, E., Lecomte, E.: *From Risk to Opportunity: How Insurers Can Proactively and Profitably Manage Climate Change*. Ceres report, 8/2006. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.ceres.org
67. Müller, R.: PISA – Property Insurance Sums Insurance Appraisal. In: *Poistné rozhľady* č. 4/2004. ISSN 1335-1044
68. Národná banka Slovenska: *Analýza dopadov zavedenia eura na slovenský finančný trh*. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.nbs.sk
69. Nebauer, R., Badiu, A.: Staré a nové riziká – od azbestu po nanotechnológiu. In: *Poistné rozhľady* č. 4/2005. ISSN 1335-1044
70. Palacková, D.: Outsourcing v poisťovníctve. In: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Aktuálne problémy poisťovníctva SR v procese liberalizácie trhu.“* Bratislava, 13. októbra 2005. ISBN 80-225-2120-5
71. Patoprstý, J.: *Dejiny poisťovníctva v Česko-Slovensku (1918-1945)*. diel 2, Bratislava: Alfa Konti, 1993. ISBN 80-88739-04-7
72. Patoprstý, J.: *Dejiny poisťovníctva v Česko-Slovensku (1945-1992)*. diel 3, Bratislava: Alfa Konti, 1996. ISBN 80-88739-27-6
73. *Pri riziku povodní sa poisťovne opierajú o systém GIS*. [online] [citované 22.6.2008] Dostupné z: www.tasr.sk

74. Pryer, Ch.: *Outsourcing To Play Larger Role Among Insurance Companies*. [online] [citované 11.8.2008] Dostupné z: www.outsourcing-insurance.com
75. Rejda, G. E.: *Principles of Risk Management and Insurance*. 8th ed. Mnichov: Addison Wesley, 2003. ISBN 0-321-18922-1
76. *Ročná správa SAP za rok 2006*. [online] [citované 10.7.2008] Dostupné z: www.slaspo.sk
77. *Ročná správa SAP za rok 2007*. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.slaspo.sk
78. Rokas, I.: *Analytical survey o types of insurance classes in the EU*. TACIS Insurance Advisory Services II – Report.
79. Romančíková, E.: *Finančno-ekonomické aspekty ochrany životného prostredia*. Eco Instrument. Bratislava, 2004. ISBN 80-967771-1-4
80. Shuck, J.: *Shifting Sources of Value in Financial Services Outsourcing*. [online] [citované 2.7.2008] Dostupné z: www.outsourcing-insurance.com
81. Smernica Rady č. 3/267/EHS o životnom poistení
82. Smernica Rady č. 73/239/EHS o neživotnom poistení
83. Smernica Rady č. 88/357/EHS o neživotnom poistení
84. Smernica Rady č. 90/619/EHS o životnom poistení
85. Smernica Rady č. 92/49/EHS o neživotnom poistení
86. Smernica Rady č. 92/96/EHS o životnom poistení
87. Smernica Rady z 10.12.1984 č. 84/641/EHS o pomoci turistom
88. Smetana, A.: *Spoločnosť Siemens Business Services bude zajišťovať prevádzku informačného systému poisťovny Gerling a prevezme jej IT divíziu*. [online] [citované 7.7.2008] Dostupné z: <http://outsourcingit.info>
89. *Správa o výsledkoch analýzy slovenského finančného sektora za rok 2006*. [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk
90. Staněk, P.: *Fakty a mýty globalizácie (Vybrané aspekty)*. Bratislava: EKONÓM, 2005. ISBN 80-225-2016-0
91. Sterzynski, M.: *The European Single Insurance Market: Overview and impact of the liberalization and deregulation processes*. [online] [citované 14.1.2009] Dostupné z: www.actuaweb.be
92. Swiss Re: *Climate Change Futures: Health, Ecological and Economic Dimensions*. November 2005. [online] [citované 8.7.2008] Dostupné z: www.swissre.com
93. Tošovská, E.: *Odpovednosť za ekologické škody ve vazbě na Evropskou unii*. In: *Pojistné rozpravy*, č. 5, 1999. ISSN 0862-6162
94. *Výročná správa 2008*. Európska centrálna banka – Eurosystem. ISSN 1830-3005 [online] [citované 20.5.2009] Dostupné z: www.nbs.sk
95. Walsh, T.: *Climate Change: Business Risks and Solutions*. [online] [citované 10.6.2008] Dostupné z: <http://solutions.marsh.com>

96. William Yurcik and David Doss: *Cyberinsurance: A market solution to the internet security market failure*. Berkeley, USA 2002. [online] [citované 10.7.2008] Dostupné z: www.sims.berkeley.edu
97. Záborský, J.: V neživotnom poistení nič nové – nerastie. In: *Trend*. 17.10.2007. ISSN 1336-2674
98. Zákon č. 101/2000 Z. z. o poisťovníctve
99. Zákon č. 186/2009 Z.z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve v platnom znení
100. Zákon č. 49/1964 Z.z. občiansky zákonník v platnom znení
101. Zákon č. 659/2007 Z.z. o zavedení meny euro v Slovenskej republike v platnom znení
102. Zákon č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve v platnom znení
103. Zákon č. 95/2002 Z.z. o poisťovníctve
104. Žáková, J.: Uplatnenie princípu jednotného rizika na Slovensku. In: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Vývojové trendy v poisťovníctve I.“* Senec, 7.6.2007. ISBN 978-80-225-2318-9

SUMMARY

The Slovak insurance sector, as well as its non-life segment, represents a dynamically advancing area of the national economy. This development is simultaneously influenced by various trends. The foremost intention of this dissertation is to present a detailed picture of Slovak non-life insurance with emphasis on identification and characterization of trends influencing its evolution.

The introductory part of the dissertation is made up of description and analysis of a theoretical account of non-life insurance as the subject matter of domestic and foreign literature. It is followed by a brief account of the Slovak insurance market's historical evolution with accent on non-life insurance. A substantial part of the paper's theoretical core is devoted to insurance risks, since those justify insurance. In times of continuous climate change and a perpetually changing social environment, constant significant shifts in the field of insurance risks occur. The character of non-life risks is ever changing and the potential impacts more extensive.

In this dissertation, the evolutionary trends of insurance risks were also studied using the expert opinions of insurance theorists and professionals. The purpose of the research described in chapter four of the paper was to gain an overview of the expert community's judgment of definite trends carrying potential effects on the development of Slovak non-life insurance in the 2010 to 2015 time period.

The results gained from applied research within this dissertation were in no small way influenced by the global financial crisis and its impacts. The inclusion of the financial crisis into the research as an individually-studied trend was a reaction to economic development in the world. According to the expert viewpoints, development in written premium, loss ratio and profitability in the non-life insurance sector will most likely be affected by contemporary trends in insurance regulation and supervision and changing consumer behavior as well.

Moreover, governmental regulation of insurance will most likely have to be reconsidered in light of consequences resulting from the current economic crisis. The crucial role of regulators and supervision concerns not only ensuring insurance institutions' capital health and consumer protection, but also the integration and harmonization processes within the European Union's internal market. The effects of providing cross-

border services within the single market were judged to also be a significant trend influencing Slovak non-life insurance development.

Altogether it can be concluded that, despite the current economic decline, the Slovak non-life insurance market will continue to represent considerable potential for the insurers. This is due to the country's relatively rapid economic development in combination with low levels of insurance penetration, thus providing opportunity for further creation and sales of non-life insurance products.

ZOZNAM TABULIEK A OBRÁZKOV

Tab. č. 1: Vývoj predpísaného poistného na slovenskom poistnom trhu v období rokov 1993-2005	35
Obr. č. 1: Vplyv globálneho otepľovania na klimatické prostredie.....	43
Obr. č. 2: Dosahy jednotlivých spôsobov právnej úpravy povinného environmentálneho poistenia.....	51
Obr. č. 3: Medziročné prírastky reálneho HDP Slovenska v %	58
Obr. č. 4: Vývoj inflácie v SR meraný harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien .	60
Obr. č. 5: Vývoj počtu obyvateľov na Slovensku.....	62
Obr. č. 6: Distribučné kanály na predaj poistných produktov	67
Tab. č. 2: Výhody plynúce z bankopoistenia.....	68
Obr. č. 7: Vývoj poistenosti v SR a EÚ 25	76
Obr. č. 8: Vývoj poistenosti v SR (celkovo a v rámci neživotného poistenia).....	77
Tab. č. 3: Zoznam poisťovní so sídlom v SR ponúkajúcich neživotné poistenie na základe slobodného poskytovania služieb (stav k 23.4.2009)	80
Tab. č. 4: Rozšírenosť cezhraničného poistenia na území Slovenskej republiky	81
Tab. č. 5: Vývoj počtu poisťovateľov s domicilom v Slovenskej republike	83
Obr. č. 9: Trhový podiel troch najväčších poisťovní v SR.....	83
Tab. č. 6: Zoznam vybraných trendov	89
Tab. č. 7: Slovné formulácie a zodpovedajúce pravdepodobnostné intervaly.....	92
Obr. č. 11: Distribúcie početností odpovedí pre 12 trendov skúmaných v 1. kole.....	93
Obr. č. 12: Distribúcia relatívnych početností odpovedí pre trend č. 3 – Regulácia a dohľad	93
Obr. č. 13: Distribúcia relatívnych početností odpovedí pre trend Poistné podvody	94
Obr. č. 14: Hodnotenie trendu č. 1 – Zmena spotrebiteľského správania.....	95
Obr. č. 15: Hodnotenie trendu č. 2 – Klimatické zmeny	96
Obr. č. 16: Hodnotenie trendu č. 3 – Regulácia a dohľad.....	98
Obr. č. 17: Hodnotenie trendu č. 4 – Finančná kríza	99
Obr. č. 18: Hodnotenie trendu č. 5 – Trhová koncentrácia a akvizičná činnosť	100
Obr. č. 19: Hodnotenie trendu č. 6 – Katastrofické udalosti	101
Obr. č. 20: Hodnotenie trendu č. 7 – Nízkonákladové poisťovne a outsourcing.....	102
Obr. č. 21: Hodnotenie trendu č. 8 – Zmeny v distribúcii	103

Obr. č. 22: Hodnotenie trendu č. 9 – Bezpečnosť informačných systémov	104
Obr. č. 23: Hodnotenie trendu č. 10 – Nové technológie a súvisiace riziká.....	104
Obr. č. 24: Hodnotenie trendu č. 11 – Jednotný trh a cezhraničné poskytovanie služieb	105
Obr. č. 25: Hodnotenie trendu č. 12 – Poistné podvody	106
Tab. č. 8: Relatívne početnosti jednotlivých odpovedí na otázky dotazníka 1. kola.....	107
Tab. č. 9: Rebríček trendov zostavený podľa najvyššieho pravdepodobnostného intervalu	108
Tab. č. 10: Rebríček trendov podľa dvoch najvyšších pravdepodobnostných intervalov .	108
Obr. č. 26: Vplyv trendu č. 1 na vývoj vybraných ukazovateľov.....	112
Obr. č. 27: Vplyv trendu č. 3 na vývoj vybraných ukazovateľov.....	113
Obr. č. 28: Vplyv trendu č. 4 na vývoj vybraných ukazovateľov.....	114
Obr. č. 29: Vplyv trendu č. 8 na vývoj vybraných ukazovateľov.....	115
Obr. č. 30: Vplyv trendu č. 11 na vývoj vybraných ukazovateľov.....	115
Obr. č. 31: Vplyv kľúčových trendov na vývoj technického poistného v neživotnom poistení.....	116
Obr. č. 32: Vplyv kľúčových trendov na vývoj škodovosti v neživotnom poistení	118
Obr. č. 33: Vplyv kľúčových trendov na vývoj ziskovosti v neživotnom poistení	118
Obr. č. 34: Relatívny vplyv kľúčových trendov na vývoj technického poistného	119
Obr. č. 35: Relatívny vplyv kľúčových trendov na vývoj škodovosti	120
Obr. č. 36: Relatívny vplyv kľúčových trendov na vývoj ziskovosti	121

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha č. 1: Klasifikácia poistných odvetví podľa poistných druhov podľa zákona č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve v platnom znení	154
Príloha č. 2: Európske právne normy z oblasti neživotného poistenia platné k 1.6.2009 .	156
Príloha č. 3: Dotazník 1. kola	157
Príloha č. 4: Dotazník 2. kola	160
Príloha č. 5: Relatívne početnosti získaných odpovedí v 2. kole výskumu.....	164

Príloha č. 1: Klasifikácia poistných odvetví podľa poistných druhov podľa zákona č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve v platnom znení

Časť A – odvetvia životného poistenia

1. Poistenie pre prípad smrti, poistenie pre prípad dožitia alebo poistenie pre prípad smrti alebo dožitia.
2. Poistenie vena alebo prostriedkov na výživu detí.
3. Poistenie spojené s kapitalizačnými zmluvami.
4. Poistenie podľa bodov 1 a 3 spojené s investičným fondom.
5. Dôchodkové poistenie.
6. Poistenie pre prípad úrazu alebo choroby, ak je pripoistením niektorého poistného odvetvia uvedeného v bodoch 1 až 5.

Časť B – odvetvia neživotného poistenia

1. Poistenie úrazu
  - a) s jednorazovým plnením,
  - b) s opakovaným plnením,
  - c) s kombinovaným plnením,
  - d) cestujúcich,
  - e) individuálne zdravotné poistenie.
2. Poistenie choroby
  - a) s jednorazovým plnením,
  - b) s opakovaným plnením,
  - c) s kombinovaným plnením,
  - d) zmluvné poistenie a pripoistenie,
  - e) individuálne zdravotné poistenie.
3. Poistenie škôd na pozemných dopravných prostriedkoch iných než koľajových
  - a) motorových,
  - b) nemotorových.
4. Poistenie škôd na koľajových dopravných prostriedkoch.
5. Poistenie škôd na leteckých dopravných prostriedkoch.
6. Poistenie škôd na plávajúcich dopravných prostriedkoch
  - a) riečnych,
  - b) jazerných,
  - c) námorných.
7. Poistenie dopravy tovaru počas prepravy vrátane batožín a iného majetku bez ohľadu na použitý dopravný prostriedok.
8. Poistenie škôd na inom majetku, ako je uvedené v bodoch 3 až 7, spôsobených
  - a) požiarom,
  - b) výbuchom,
  - c) víchricou,
  - d) prírodnými živlami inými ako víchrica,
  - e) jadrovou energiou,
  - f) zosuvom alebo zosadaním pôdy.
9. Poistenie iných škôd na inom majetku, ako je uvedené v bode 3 až 7, vzniknutých krupobitím alebo mrazom, alebo inými príčinami (napr. krádežou), ak nie sú tieto príčiny zahrnuté v bode 8.
10. Poistenie zodpovednosti
  - a) za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla,
  - b) dopravcu.

11. Poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou leteckého dopravného prostriedku vrátane zodpovednosti dopravcu.
12. Poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou riečneho, jazerného alebo námorného dopravného prostriedku vrátane zodpovednosti dopravcu.
13. Všeobecné poistenie zodpovednosti za škodu iné, ako je uvedené v bodoch 10 až 12.
14. Poistenie úveru
  - a) všeobecná platobná neschopnosť,
  - b) exportný úver,
  - c) splátkový úver,
  - d) hypotekárny úver,
  - e) poľnohospodársky úver.
15. Poistenie kaucie
  - a) priame záruky,
  - b) nepriame záruky.
16. Poistenie rôznych finančných strát vyplývajúcich
  - a) z výkonu povolania,
  - b) z nedostatočného príjmu,
  - c) zo zlých poveternostných podmienok,
  - d) zo straty zisku,
  - e) z trvalých všeobecných nákladov,
  - f) z neočakávaných obchodných výdavkov,
  - g) zo straty trhovej hodnoty,
  - h) zo straty pravidelného zdroja príjmov,
  - i) z inej nepriamej obchodnej finančnej straty,
  - j) z ostatných finančných strát.
17. Poistenie právnej ochrany.
18. Poistenie pomoci osobám v núdzi počas cestovania alebo pobytu mimo miesta svojho trvalého pobytu.

Časť C – skupiny odvetví neživotného poistenia

Na vykonávanie poisťovacej činnosti pre viaceré poistné odvetvia sa povolenie orgánu dohľadu v poisťovníctve vydáva pod označením týchto skupín:

- a) „Poistenie úrazov a chorôb“ pre poistné odvetvia podľa bodov 1 a 2,
- b) „Poistenie motorových vozidiel“ pre poistné odvetvia podľa bodov 3, 7 a 10,
- c) „Námorné a dopravné poistenie“ pre poistné odvetvia podľa bodov 6, 7 a 12,
- d) „Letecké poistenie“ pre poistné odvetvia podľa bodov 5, 7 a 11,
- e) „Poistenie požiarov a iných majetkových škôd“ pre poistné odvetvia podľa bodov 8 a 9,
- f) „Poistenie zodpovednosti za škodu“ pre poistné odvetvia podľa bodov 10 až 13,
- g) „Poistenie úveru a kaucie“ pre poistné odvetvia podľa bodov 14 a 15,
- h) „Všeobecné neživotné poistenie“ pre poistné odvetvia podľa bodov 1 až 18.

Poisťovňa, ktorej bolo udelené povolenie na vykonávanie poisťovacej činnosti pre jedno poistné odvetvie alebo viaceré poistné odvetvia, môže uzavrieť poistnú zmluvu aj na poistné riziko patriace do poistného odvetvia, pre ktoré jej nebolo udelené povolenie (doplňkové poistenie) za predpokladu, že toto riziko:

- a) je spojené s hlavným poistným rizikom,
- b) sa týka predmetu, ktorý je poistený proti hlavnému poistnému riziku, a
- c) je poistené poistnou zmluvou, ktorou je poistené hlavné poistné riziko.

Doplňkovým poistením nemôže byť poistné riziko patriace do poistných odvetví uvedených v bodoch 14, 15 a 17.

Príloha č. 2: Európske právne normy z oblasti neživotného poistenia platné k 1.6.2009

1. Directive 73/239/EEC
First Council Directive – Taking-up and pursuit of the business
2. Directive 73/240/EEC
Abolition of restrictions on freedom of establishment
3. Directive 76/580/EEC
amending 73/239/EEC - is obsolete, since its Article 1 is obsolete following the introduction of the EURO. Its Articles 2 and 3 have also become without object, after the first revision of the solvency margin amounts by 2002/13/EC, as well as its other Articles, which contain only final provisions laying down its date of implementation and entry into force.
4. Directive 78/473/EEC
Community co-insurance
5. Directive 84/641/EEC
amending 73/239/EEC – Tourist assistance
6. Directive 87/343/EEC
amending 73/239/EEC – Credit insurance and suretyship insurance
7. Directive 87/344/EEC
Legal expenses insurance
8. Directive 88/357/EEC
Second Council Directive amending 73/239/EEC - Provisions to facilitate effective exercise of freedom to provide services
9. Directive 90/618/EEC
amending 73/239/EEC and 88/357/EEC - Motor vehicle liability insurance
10. Directive 92/49/EEC
Third Council Directive amending 73/239/EEC and 88/357/EEC
11. Directive 95/26/EC
amending 73/239/EEC, 92/49/EEC, 79/267/EEC and 92/96/EEC – Post-BCCI
12. Directive 2000/26/EC
Fourth Motor Insurance Directive amending 73/239/EEC and 88/357/EEC
13. Directive 2000/64/EC
amending 92/49/EEC and 92/96/EEC – Exchange of information with third countries
14. Directive 2002/13/EC
amending 73/239/EEC – Solvency margin for non-life insurance undertakings

Príloha č. 3: Dotazník 1. kola

Vývojové trendy neživotného poistenia na Slovensku

1. kolo (pozostáva z 12 otázok)

V rámci každej z oblastí označte jednu možnosť a neváhajte využiť priestor na poznámky či pripomienky.

Oblasť 1:

Zmena spotrebiteľského správania

Zvýšená fluktuácia klientov neživotného poistenia ako prejav jednoduchšieho prístupu k informáciám a silnej konkurencie bude na slovenskom poisťnom trhu v období rokov 2010 až 2015:

- veľmi pravdepodobná
- pravdepodobná
- nevýznamná
- nepravdepodobná
- veľmi nepravdepodobná

Poznámka:

Oblasť 3:

Regulácia a dohľad

S akou pravdepodobnosťou sa aj v rámci neživotného poistenia na Slovensku prejaví trend tvrdšej regulácie a sprísneného dohľadu?

- s vysokou pravdepodobnosťou až istotou
- so značnou pravdepodobnosťou
- s polovičnou pravdepodobnosťou
- s nízkou pravdepodobnosťou
- s veľmi nízkou až nulovou pravdepodobnosťou

Poznámka:

Oblasť 2:

Klimatické zmeny

S akou pravdepodobnosťou budú mať prebiehajúce klimatické zmeny vplyv na vývoj neživotného poistenia na Slovensku?

- s vysokou pravdepodobnosťou až istotou
- so značnou pravdepodobnosťou
- s polovičnou pravdepodobnosťou
- s nízkou pravdepodobnosťou
- s veľmi nízkou až nulovou pravdepodobnosťou

Poznámka:

Oblasť 4:

Finančná kríza

S akou pravdepodobnosťou sa v rámci neživotného poistenia na Slovensku v období rokov 2010 až 2015 prejavia dopady finančnej krízy z roku 2008?

- s vysokou pravdepodobnosťou až istotou
- so značnou pravdepodobnosťou
- s polovičnou pravdepodobnosťou
- s nízkou pravdepodobnosťou
- s veľmi nízkou až nulovou pravdepodobnosťou

Poznámka:

Súčasť dizertačnej práce na tému **Tendencie vývoja neživotného poistenia v Slovenskej republike ako súčasti európskeho poisťného trhu** riešenej na Katedre poisťovníctva.

Bratislava 2009

Doktorand: Ing. Dana Palacková
Školiteľ: prof. Ing. Anna Majtánová, PhD.

Oblasť 5:
Trhová koncentrácia a akvizičná činnosť

S akou pravdepodobnosťou možno v období rokov 2010 až 2015 očakávať v rámci neživotného poistenia na Slovensku zmeny v trhovej koncentrácii:

s vysokou pravdepodobnosťou až istotou
 so značnou pravdepodobnosťou
 s polovičnou pravdepodobnosťou
 s nízkou pravdepodobnosťou
 s veľmi nízkou až nulovou pravdepodobnosťou

Poznámka:

Oblasť 8:
Zmeny v oblasti distribúcie

S akou pravdepodobnosťou sa v rámci neživotného poistenia na Slovensku prejaví zmeny v štruktúre a kvalite distribúcie poisťných produktov?

s vysokou pravdepodobnosťou až istotou
 so značnou pravdepodobnosťou
 s polovičnou pravdepodobnosťou
 s nízkou pravdepodobnosťou
 s veľmi nízkou až nulovou pravdepodobnosťou

Poznámka:

Oblasť 6:
Katastrofické udalosti

S akou pravdepodobnosťou ovplyvnia katastrofické udalosti (či už prírodného charakteru alebo spôsobené ľuďmi) vývoj v rámci neživotného poistenia na Slovensku?

s vysokou pravdepodobnosťou až istotou
 so značnou pravdepodobnosťou
 s polovičnou pravdepodobnosťou
 s nízkou pravdepodobnosťou
 s veľmi nízkou až nulovou pravdepodobnosťou

Poznámka:

Oblasť 9:
Bezpečnosť informačných systémov a technológií

Vznik a rozvoj poisťných produktov kryjúcich riziká informačných technológií a systémov bude na slovenskom poisťnom trhu v období rokov 2010 až 2015:

veľmi pravdepodobný
 pravdepodobný
 nevýznamný
 nepravdepodobný
 veľmi nepravdepodobný

Poznámka:

Oblasť 7:
Nízkonákladové poisťovne a outsourcing

S akou pravdepodobnosťou sa v rámci neživotného poistenia na Slovensku prejaví trend nízkonákladových poisťovní alebo outsourcingu v dôsledku nutnosti dosahovania optimálnej efektívnosti?

s vysokou pravdepodobnosťou až istotou
 so značnou pravdepodobnosťou
 s polovičnou pravdepodobnosťou
 s nízkou pravdepodobnosťou
 s veľmi nízkou až nulovou pravdepodobnosťou

Poznámka:

Oblasť 10:
Nové technológie a súvisiace riziká

S akou pravdepodobnosťou sa v rámci neživotného poistenia na Slovensku prejaví trend vzniku a rozširovania nových rizík ako dôsledok rozvoja čoraz komplexnejších moderných technológií?

s vysokou pravdepodobnosťou až istotou
 so značnou pravdepodobnosťou
 s polovičnou pravdepodobnosťou
 s nízkou pravdepodobnosťou
 s veľmi nízkou až nulovou pravdepodobnosťou

Poznámka:

Súčasť dizertačnej práce na tému **Tendencie vývoja neživotného poistenia v Slovenskej republike ako súčasti európskeho poisťného trhu** riešenej na Katedre poisťovníctva.

Oblasť 11:**Jednotný trh
a cezhraničné poskytovanie služieb**

Rozširovanie cezhraničnej činnosti poisťovní v rámci neživotného poistenia bude na slovenskom poistnom trhu v období rokov 2010 až 2015:

- veľmi pravdepodobné
 pravdepodobné
 nevýznamné
 nepravdepodobné
 veľmi nepravdepodobné

Poznámka:

Oblasť 12:**Poistné podvody**

S akou pravdepodobnosťou dôjde v období rokov 2010 až 2015 v rámci neživotného poistenia na Slovensku k zmenám vo výskyte a závažnosti poistných podvodov?

- s vysokou pravdepodobnosťou až istotou
 so značnou pravdepodobnosťou
 s polovičnou pravdepodobnosťou
 s nízkou pravdepodobnosťou
 s veľmi nízkou až nulovou pravdepodobnosťou

Poznámka:

Vzhľadom na skutočnosť, že predložený dotazník obsahuje len 12 vybraných oblastí, ostáva široký priestor na vyjadrenie Vášho súhlasu, resp. nesúhlasu s výberom, a tiež aj pre doplnenie ďalších faktorov a trendov, ktoré podľa Vášho názoru významným spôsobom ovplyvnia vývoj neživotného poistenia v Slovenskej republike v období rokov 2010 až 2015.

- Želám si byť informovaný/á o výsledkoch výskumu, a to:
 elektronickou formou na adrese
 tlačenou formou na adrese
- Neželám si byť informovaný/á o výsledkoch výskumu.

Súčasť dizertačnej práce na tému **Tendencie vývoja neživotného poistenia v Slovenskej republike ako súčasť európskeho poistného trhu** riešenej na Katedre poisťovníctva.

Bratislava 2009

Doktorand: Ing. Dana Palacková
 Školiteľ: prof. Ing. Anna Majtánová, PhD.

Príloha č. 4: Dotazník 2. kola

Vývojové trendy neživotného poistenia na Slovensku

2. kolo (pozostáva z 15 otázok)

Pri každej otázke označte jednu z možností a neváhajte využiť priestor na poznámky či pripomienky.

Trend č. 1: Zmena spotrebiteľského správania

a. Aký vplyv bude mať zvýšená fluktuácia klientov ako prejav jednoduchšieho prístupu k informáciám a silnej konkurencie **na vývoj technického poistného** v rámci neživotného poistenia na Slovensku?

- technické poistné výrazne vzrastie
- technické poistné mierne vzrastie
- neutrálny
- technické poistné mierne poklesne
- technické poistné výrazne poklesne

b. Aký vplyv bude mať zvýšená fluktuácia klientov ako prejav jednoduchšieho prístupu k informáciám a silnej konkurencie **na vývoj škodovosti** v rámci neživotného poistenia na Slovensku?

- škodovosť sa výrazne zvýši
- škodovosť sa mierne zvýši
- neutrálny
- škodovosť sa mierne zníži
- škodovosť sa výrazne zníži

c. Aký vplyv bude mať zvýšená fluktuácia klientov ako prejav jednoduchšieho prístupu k informáciám a silnej konkurencie **na vývoj ziskovosti** komerčných poisťovní poskytujúcich neživotné poistenie na Slovensku?

- ziskovosť sa výrazne zvýši
- ziskovosť sa mierne zvýši
- neutrálny
- ziskovosť sa mierne zníži
- ziskovosť sa výrazne zníži

Poznámka:

Súčasť dizertačnej práce na tému **Tendencie vývoja neživotného poistenia v Slovenskej republike ako súčasti európskeho poistného trhu** riešenej na Katedre poisťovníctva.

Bratislava 2009

Doktorand: Ing. Dana Palacková
Školiteľ: prof. Ing. Anna Majtánová, PhD.

Trend č. 3: Regulácia a dohľad

a. Aký vplyv bude mať tvrdšia regulácia oblasti neživotného poistenia a sprísnený dohľad nad jeho výkonom **na vývoj technického poistného** v rámci neživotného poistenia na Slovensku?

- technické poistné výrazne vzrastie
- technické poistné mierne vzrastie
- neutrálny
- technické poistné mierne poklesne
- technické poistné výrazne poklesne

b. Aký vplyv bude mať tvrdšia regulácia oblasti neživotného poistenia a sprísnený dohľad nad jeho výkonom **na vývoj škodovosti** v rámci neživotného poistenia na Slovensku?

- škodovosť sa výrazne zvýši
- škodovosť sa mierne zvýši
- neutrálny
- škodovosť sa mierne zníži
- škodovosť sa výrazne zníži

c. Aký vplyv bude mať tvrdšia regulácia oblasti neživotného poistenia a sprísnený dohľad nad jeho výkonom **na vývoj ziskovosti** komerčných poisťovní poskytujúcich neživotné poistenie na Slovensku?

- ziskovosť sa výrazne zvýši
- ziskovosť sa mierne zvýši
- neutrálny
- ziskovosť sa mierne zníži
- ziskovosť sa výrazne zníži

Poznámka:

Oblasť 4: Finančná kríza

a. Aký vplyv budú mať dopady finančnej krízy z roku 2008 **na vývoj technického poistného** v rámci neživotného poistenia na Slovensku?

- technické poistné výrazne vzrastie
- technické poistné mierne vzrastie
- neutrálny
- technické poistné mierne poklesne
- technické poistné výrazne poklesne

b. Aký vplyv budú mať dopady finančnej krízy z roku 2008 **na vývoj škodovosti** v rámci neživotného poistenia na Slovensku?

- škodovosť sa výrazne zvýši
- škodovosť sa mierne zvýši
- neutrálny
- škodovosť sa mierne zníži
- škodovosť sa výrazne zníži

c. Aký vplyv budú mať dopady finančnej krízy z roku 2008 **na vývoj ziskovosti** komerčných poisťovní poskytujúcich neživotné poistenie na Slovensku?

- ziskovosť sa výrazne zvýši
- ziskovosť sa mierne zvýši
- neutrálny
- ziskovosť sa mierne zníži
- ziskovosť sa výrazne zníži

Poznámka:

Súčasť dizertačnej práce na tému **Tendencie vývoja neživotného poistenia v Slovenskej republike ako súčasti európskeho poistného trhu** riešenej na Katedre poisťovníctva.

Trend č. 8: Zmeny v oblasti distribúcie

a. Aký vplyv budú mať zmeny v štruktúre a kvalite distribúcie poisťných produktov na vývoj **technického poistného** v rámci neživotného poistenia na Slovensku?

- technické poistné výrazne vzrastie
- technické poistné mierne vzrastie
- neutrálny
- technické poistné mierne poklesne
- technické poistné výrazne poklesne

b. Aký vplyv budú mať zmeny v štruktúre a kvalite distribúcie poisťných produktov na vývoj **škodovosti** v rámci neživotného poistenia na Slovensku?

- škodovosť sa výrazne zvýši
- škodovosť sa mierne zvýši
- neutrálny
- škodovosť sa mierne zníži
- škodovosť sa výrazne zníži

c. Aký vplyv budú mať zmeny v štruktúre a kvalite distribúcie poisťných produktov na vývoj **ziskovosti** komerčných poisťovní poskytujúcich neživotné poistenie na Slovensku?

- ziskovosť sa výrazne zvýši
- ziskovosť sa mierne zvýši
- neutrálny
- ziskovosť sa mierne zníži
- ziskovosť sa výrazne zníži

Poznámka:

Trend č. 11: Jednotný trh a cezhraničné poskytovanie služieb

a. Aký vplyv bude mať rozširovanie cezhraničnej činnosti poisťovní na vývoj **technického poistného** v rámci neživotného poistenia na Slovensku?

- technické poistné výrazne vzrastie
- technické poistné mierne vzrastie
- neutrálny
- technické poistné mierne poklesne
- technické poistné výrazne poklesne

b. Aký vplyv bude mať rozširovanie cezhraničnej činnosti poisťovní na vývoj **škodovosti** v rámci neživotného poistenia na Slovensku?

- škodovosť sa výrazne zvýši
- škodovosť sa mierne zvýši
- neutrálny
- škodovosť sa mierne zníži
- škodovosť sa výrazne zníži

c. Aký vplyv bude mať rozširovanie cezhraničnej činnosti poisťovní na vývoj **ziskovosti** komerčných poisťovní poskytujúcich neživotné poistenie na Slovensku?

- ziskovosť sa výrazne zvýši
- ziskovosť sa mierne zvýši
- neutrálny
- ziskovosť sa mierne zníži
- ziskovosť sa výrazne zníži

Poznámka:

Súčasť dizertačnej práce na tému **Tendencie vývoja neživotného poistenia v Slovenskej republike ako súčasť európskeho poistného trhu** riešenej na Katedre poisťovníctva.

Vzhľadom na skutočnosť, že predložený dotazník je zameraný na zistenie vplyvu vybraných faktorov len na obmedzený počet ukazovateľov neživotného poistenia, ostáva široký priestor na vyjadrenie Vášho súhlasu, resp. nesúhlasu s výberom skúmaných ukazovateľov, a tiež aj pre doplnenie Vášho názoru na vývoj neživotného poistenia v Slovenskej republike v období rokov 2010 až 2015.

V prípade, že ste sa nezúčastnili 1. kola prieskumu, prosíme, vyplňte aj nasledovné:

- Želám si byť informovaný/á o výsledkoch výskumu, a to:
- elektronickou formou na adrese
  - tlačenou formou na adrese
- Neželám si byť informovaný/á o výsledkoch výskumu.

Súčasť dizertačnej práce na tému **Tendencie vývoja neživotného poistenia v Slovenskej republike ako súčasti európskeho poistného trhu** riešenej na Katedre poisťovníctva.

Bratislava 2009

Doktorand: Ing. Dana Palacková
Školiteľ: prof. Ing. Anna Majtánová, PhD.

Príloha č. 5: Relatívne početnosti získaných odpovedí v 2. kole výskumu

Vplyv trendu č. 1 - Zmena spotrebiteľského správania			
	technické poistné	škodovosť	ziskovosť
výrazne vzrastie	0,00%	15,00%	0,00%
mierne vzrastie	25,00%	40,00%	15,00%
sa nezmení	20,00%	40,00%	15,00%
mierne poklesne	45,00%	5,00%	50,00%
výrazne poklesne	10,00%	0,00%	20,00%
Vplyv trendu č. 3 - Regulácia a dohľad			
	technické poistné	škodovosť	ziskovosť
výrazne vzrastie	15,00%	0,00%	0,00%
mierne vzrastie	35,00%	5,00%	30,00%
sa nezmení	45,00%	60,00%	25,00%
mierne poklesne	0,00%	30,00%	40,00%
výrazne poklesne	5,00%	5,00%	5,00%
Vplyv trendu č. 4 - Finančná kríza			
	technické poistné	škodovosť	ziskovosť
výrazne vzrastie	0,00%	10,00%	10,00%
mierne vzrastie	30,00%	50,00%	0,00%
sa nezmení	15,00%	30,00%	5,00%
mierne poklesne	50,00%	10,00%	60,00%
výrazne poklesne	5,00%	0,00%	25,00%
Vplyv trendu č. 8 - Zmeny v oblasti distribúcie			
	technické poistné	škodovosť	ziskovosť
výrazne vzrastie	0,00%	0,00%	0,00%
mierne vzrastie	31,58%	26,32%	47,37%
sa nezmení	42,11%	57,89%	31,58%
mierne poklesne	26,32%	10,53%	15,79%
výrazne poklesne	0,00%	5,26%	5,26%
Vplyv trendu č. 11 - Jednotný trh a cezhraničné poskytovanie služieb			
	technické poistné	škodovosť	ziskovosť
výrazne vzrastie	10,00%	5,00%	5,00%
mierne vzrastie	25,00%	10,00%	25,00%
sa nezmení	35,00%	60,00%	45,00%
mierne poklesne	25,00%	20,00%	20,00%
výrazne poklesne	5,00%	5,00%	5,00%